UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204642

UNIVERSAL
LIBRARY

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్పర్వతరాజకుమార వేంకటనాథరాజకవివరవిరచిత

పంచతంత్రము.

పద్యకావ్యము.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

1924

All Rights Reserved.

పీఠిక.

వేంకటనాథకవి.

ఇమ్మహాకవి పంచతంత్రమును బద్యకావ్యముగా రచించి మిగులఁ గీర్తిని జేకొన్న మహనీయుఁడు. ఇతని యింటిపేరు బైచరాజు వారు. ఇతని తాతతాత బైచభూపాలుఁడు. ఇందుచేతనే యీతని కీ యింటిపేరు గల్గెనని తోఁచుచున్నది. ఇవ్విషయము నే పంచతంత్రమున,

"ధీరత రాజవంశజలధిం బ్రభవించె మహావిరోధిసం
హారవిహారి సాత్త్వికుఁడు బైచనృపాలుఁ డద్ధరి
త్రీరమణీమనోహరుని తీవ్రయశస్స్ఫురితుం డహారాద్రిగ
హాసవసుంధరాధరము లయ్యె సమగ్రవిహారశైలముల్"

ఈ బైచరాజు కుమారుఁడు తిరుమలధరణీనాథుఁడు ఇతని కుమారుఁడు వీరభద్రరాజు. ఇతనికిఁ బుత్రు లిరువురు. లింగభూపాలుఁడు, పర్వతరాజు. ఈ పర్వతరాజునకుఁ బుట్టిన ముగ్గురు కుమారులలో నగ్రజుఁడే యీ వేంకటనాథమహాకవి. ఇక్కారణమువలనే యీతనిఁ బర్వతరాజకుమార వేంకటనాథుఁ డనియు నందురు. పై పద్యమును బట్టియే యీతఁడు క్షత్రియకులావతంసుఁడని తెల్లమగుచున్నది. ఈ కవిశ్వరుఁడు తన్ను గుఱించి,

"అసహాయసరసకవితా,రసికుఁడ వేంకటనాథప్రభుఁడ గుణ
ప్రసవప్రకాండమవన,ద్భసలాయితవిద్వదళివ్రజుఁడన్."

అని తన పాండిత్యగరిమంబును బేర్కొనియున్నాఁడు.

కవికాలము, దేశము నిర్ణయించుటలో గొప్ప చిక్కు గలదు. పూర్వపుంగవులు తమ గ్రంథములలోఁ దమకాలమును దేశమును జక్కఁగాఁ జెప్పుకొనువారు కారు. అట్లు చెప్పియుండినచో, వీరికాలే ఖకుల యూహలకును జర్చలకును నెడము లేకుండెడిది. ఐనను నీతని కాలమును గుఱించి 'బ్రౌన్‌దొరవారు' తమనిఘంటువునందు క్రీ॥ శ॥ 1500 సంవత్సర ప్రాంతమువాఁడని వ్రాసియున్నారు. కాఁబట్టి యీకాలమునకుఁ బ్రమాణేతరము లగు సమరణి కియ్యదియే యని నిర్ధారణ

చేయక తప్పదు. ఇదియునుఁగాక వేంకటనాథుఁడు దాను బూర్వకవు లను స్తుతించుచు,

"హృదయప్రస్తారథం బతిప్రియతమం బెక్కింతు శేతోమరు
త్పదనాస్తానికిఁ దెత్తు మానసనభస్సంచారిఁ గావింతు హృ
ద్విదితక్షీరసముద్రఖేలనమునం దేలింతు సత్కృష్టవ
స్తుగులం బ్రాజ్ఞుల దిక్కయజ్వ నమరేశు న్సోము శ్రీనాథునిన్."

అని శ్రీనాథుని బేర్కొనియుండుటచే నీతఁడు 1450-వ సంవత్స రమునకుఁ బూర్వపువాఁడు కాఁడని స్పష్టమగుచున్నది. మఱియును నీతఁడు తన జ్యేష్ఠపితృవ్యునిఁగూర్చి చెప్పుచు, 'కుమారలింగక్షోణిపా లుండు యవనస్తంభ వకానలుండు.' అని చెప్పియున్నందునఁ గవి హిందువులకును మహమ్మదీయులకును యుద్ధములు జరగుచున్న సమ యంబున నుండు నని యేర్పడుచున్నది.

ఇతఁడు కవులందఱివలెనే దనకుఁ బ్రబంధరచనాకాలంబున భగవంతుఁడు స్వప్నంబున సాక్షాత్కరించినట్లు చెప్పియున్నాఁడు. ఇయ్యది పూర్వకాలంబునుండి యాచారముగ వచ్చుచున్నది. ఇందలి సత్యాసత్యంబు లప్పరమేశ్వరుఁడే యెఱుంగు.

ఈతఁడు తనకృతియగు నీపంచతంత్రంబును స్వప్నంబున సాక్షా త్కరించిన హరిహరదేవున కంకిత మిచ్చినాఁడు. తద్విషయంబును, నాహరిహరనాథునియందలి భక్తిపారవశ్యంబును,

"ఏ చనవు గలదు హరిహర, సాచివ్యము నొంద నన్యజనులకు మది నా
లోచింపఁ దిక్కయజ్వకు, నాచనసోమునకు మఱియు నాకుం దప్పన్."

అని చక్కఁగ వక్కాణించెను. ఇక్కారణంబుననే యీతఁడు నెల్లూరి మండలనివాసిగానుండ నోపునని యూహింపవలసి యున్నది. కవి తా నేమండలమువాఁడైన నేమి యెందుఁ బుట్టిన నేమి యెందుఁ గిట్టిన నేమి యెందు జీవనంబు గడపిన నేమి తనపాండిత్యముచేఁ గీర్తిని గడించినఁ జాలును.

కవితామాధుర్యంబుచే శిరంబు లూపించినఁ జాలు. అతఁడు భారతభూమి నలంకరించినవాఁడే యగు. ఈవిషయ మింతటితో విర మించి యితనికవిత్వముయొక్క శక్తినిగుఱించి కొంచెమాలోచింప వలయును.

ఇతనికవిత్వములో లక్షణవిరుద్ధములగు ప్రయోగము లున్నవనియు, నందుచేతనే లక్షణకర్త లుదాహరణముగా నీతనికృతిఁ గొనకపోయి రనియు నందురు. ఈలక్షణవిరుద్ధప్రయోగము లెల్లగ్రంథంబులయందును గన్పడుచున్నవి కాని యవి కొందఱియదృష్టంబుఁబట్టి సాధువులుగను గొందఱిదౌర్భాగ్యముంబట్టి యసాధువులుగను సాధింపఁబడుచున్నవి. ఇతఁ డీపంచతంత్రంబును సంస్కృతమునకు భాషాంతరీకరణమువలెఁ గాక ప్రబంధశైలిలో వ్రాసినాఁడు. కవిత్వ మెట్లుండవలయునో యీతఁడే యీపంచతంత్రమున,

''ఘనతరఘూర్జరీకుచయుగక్రియ గూఢము గాక ద్రావిడీ
స్తనగతిఁ దేట గాక యరచాటగు నాంధ్రవధూటిచొక్కపుం
జనుగవఁ బోలి తేటయును జాటుతనంబును లేకయుండఁ జె
ప్పిన యదె పో కవిత్వ మనిపించు నగిం చటుగాక యుండినన్''.

అనుపద్యముచేఁ జెప్పి యున్నాఁడు. తిలకింపుఁడీ!.

కావ్యంబున నొక్కొక్కఁ డొక్క యొక్క నరయు చుండును. ‘భిన్నరుచి ర్హి లోకః’ అనునట్లు లోకంబునఁ బలువురు పలువిధంబులగు రుచులు గలిగియుందురు. దీనినే యీ వేంకటనాథుఁడు,

సీ. ''ఒకఁ డలంకారంబునకు వేడుకపహించు నొకఁడు వార్తాసమృద్ధికిఁ జెలంగు
నొకఁడు శబ్దస్ఫూర్తులకు మాయురే యను నొకఁ డర్థసృష్టికి నుత్సహించు
నొకఁడు రసాభోగతకు మస్తముఁ గదల్చు నొకఁ డుపమానచర్చికకు వలరు
నొకఁడు పదప్రౌఢిమకు నిచ్చలో మెచ్చు నొకఁడు జాతిశ్లాఘ కుబ్బుచుండుఁ
తే. గాఁమి చందానఁ దలపరి కరణి బధిరు,నలె దరిద్రునిగతి వాది పగిదిఁ గనక
కారు చాడ్పునఁ బంగు పైఖరిఁ గుజాతి,జాడ నిందఱి ముదలింపఁ జాలు పెట్లు.''

అని చాటియున్నాఁడు. ‘అవిదితగుణాపి సత్కవిభణితిః కర్ణేషు వమతి మధుధారామ్’ అన్నట్లు చవిఁ గొనుఁ డీపద్యమునందలి మాధుర్యము!

ఎట్టివానికృతియందును దప్పులుండక పోవు. ఉండినంతనే వానికృతికిఁ గాని యాతనికిఁ గాని కళంక మాపాదింపరాదు. గుణపరీక్షణము చేయవలయుఁ గదా? రసపుష్టిఁ గనుగొనవలయుఁ గదా? దీనినే యీతఁడు,

''ఒప్పులు గలకృతిలో నొక,తప్పున్నను గడమ గాదు దానికిఁ గళలం
దొప్పెడు శశికిఁ గళంకము, కప్పురపుటి రేఖ నిందఁ గావించె నొకో.''

అని వక్కాణించె.

ఇతఁడు కృతిని రాజుల కిచ్చునభిప్రాయమందు విముఖుఁడు. ఒంటిమిట్ట శ్రీకోదండరామమూర్తి కంకితమిచ్చి కీర్తిఁగాంచిన బమ్మెర పోతనామాత్యునియనువునను, బిలకాపురీకుక్కుటేశ్వరున కర్పించి తన కృతుల వాసి నొందిన కూచిమంచి తిమ్మకవివడువునను, మఱియు భగవదర్పణ మొనరించిన మహాకవులజాడ ననుసరించియే యీతఁడును రాజాంకితమునుగుఱించి,

"అతికుటుంబరక్షణాపేక్షఁ బ్రాల్మాలి, కృతులు మూఢభూమిపతుల కిచ్చి
చచ్చి నిరయమునకుఁ జనుకంటె హరిహరార్పణముఁజేసి సుగతిఁ బడయరాదె."

అని ఘోషించి యున్నాఁడు, చూచితిరే యీతనిదైవభక్తి!!!

ఈపంచతంత్రమునే దూబగుంట నారాయణామాత్యుండును దెనిఁగించె. పద్యములలో భావసామ్యముండకమానదు. కథ యొకటియే కదా? నారాయణామాత్యుఁడు సులభశైలిని వ్రాసినాఁడు. కాని యందున్నైతము లక్షణవిరుద్ధములగు ప్రయోగములు లేకపోలేదు. వేంకటనాథుఁడుమాత్రము తాను గవిత్వ మెట్లుండవలయునని యొప్పఁ జెప్పెనో యా చొప్పుఁ దప్పింపక తగినచోటులం దనువయిన వర్ణనములను జేర్చి రచించినాఁడు. ప్రబంధమునం దుండఁ దగిన వర్ణనములన్నియు నెట్టకేలకుఁ గల్పించి రసపోషణముఁ జేసి వాసిఁ గాంచినాఁడు. ఐనను లక్షణవిరుద్ధములగు ప్రయోగము లందందుఁ జూపట్టుచున్నవి. వానినెల్ల నిట వ్రాయఁ బూనలేదు. 'ఊటి కొక్కపాట' నోటి కొక్కమాట'యనునామెత మనకుఁ జిరపరిచితంబు కాదే. అట్లే సామాన్యముగఁ బాఠభేదములచే లక్షణవిరుద్ధములగు ప్రయోగములును గలిగియుండునని యూహింప వచ్చును. ఈదోషములను గృతికర్తనెత్తిపై వైచుట ధర్మమార్గమని యేరైన నెన్నఁ బూనుకొనరని నానమ్మకము.

హంసవింశతికర్తయగు అయ్యలరాజు నారాయణామాత్యుని వలెనీతఁడును స్వభావవర్ణనములం గడు నేర్పున నలవరించి యున్నాఁడు. కొన్నింటి నీక్రిందనుదాహరించెద. గ్రంథమునందే తిలకింపనగు నని పాఠకమహాశయుల వేఁడెద.

స్వభావవర్ణనములు.

పుట.		పద్యము.
వేసఁగి	58	577
గొల్లచాన	59	586
హేమంతము	69	677
వేఁట	99	166
చోరుఁడు	122	199
సిద్ధుఁడు	151	101
వనము	196	522

ఇట్టి వెన్నియేని కానవచ్చు. ఉదాహరింపఁ బూనిన గ్రంథమంతయు నెన్నవలసి యుండును.

ఈతఁడు శబ్దాలంకారంబులఁ గూర్చుటయందు మిక్కిలి ప్రియుఁడు. అందం దనేకపద్యములఁ గానవచ్చు. అయినను గొన్నింటిని దెలిపెద.

శబ్దాలంకారములు.

పుట.	పద్యము.
6	100
17	123
87	70
69	676
114	119
140	330

ఈగ్రంథము నీతులకుఁ బుట్టినిల్లని వేఱ చెప్పనేల? నీతులను బొందుపఱచి వ్రాసిన పద్యములఁ గొన్నింటి నుదాహరింప మన స్సువ్విళ్లూరు చున్నది. కాంచుఁడీ కవిమహిమము!

"పురుషవిశేషలీల విరిబోఁడియు వాలు విపంచి శాస్త్రముల్
దురగము వాణియు న్నరుఁడు దొడ్డతనంబు వహింతు రట్ల కా
పురుషవిశేషలీల విరిబోఁడియు వాలు విపంచి శాస్త్రముం
దురగము వాణియు న్నరుఁడు దొడ్డతనంబువహింప రర్వరల్." ప్రథమాశ్వాసము.

“గజ మంటినట్ల యుండెను, భుజగము మూర్కొనినయట్లు పొరిగొను ధరణీ
భుజుండు నగినట్ల చంపుం, గుజనుఁడు ముట్టినట్లు కొను బ్రాణంబుల్.”

మనుజుఁ డెన్నండును స్వతంత్రుఁడు కాఁడు. భగవంతుం డేయేకాలమున నెట్టి త్రిప్పునం ద్రిప్పునో యట్లు తప్పక యనుభవింపవలయు ననుట కీ మహాకవి యెట్లు కథాంశములను వాక్రుచ్చెనో కనుఁగొనుఁడు.

సీ. “ఘనరూపనిధి యనంగునకా యనంగత్వ? మతిశమే బలి కహిం బ్రాప్యావసతి?
పాండునందనునకా బహుకాలవనవాస? మిథపురాధిపునకా యేటిచొరవ?
యదుకులాన్వయునకా శాపమరణంబు? జాహ్నవీసుతునకా శస్త్రశయ్య?
నలరాజుకా మహానసపాకభజనంబు? నహుషునకా ఘోరనాగమూర్తి?
తే. మతిత్రిశంకునకా పచ్చిమాలతనము?, ద్రుపదనందనకా రాచతొత్తుపాటు?
మనుజుఁ డెవ్వఁడు కర్మస్వతంత్రుఁడరయ?, నీశ్వరుఁడు గాక సమకూర్పనిట్టిపనులు.”

ఇందుఁగల నైతిహ్యముల నెట్లు జతకూర్చెనో.

ఇట్టి నీతులుగలపద్యములును, గంఠపాఠము జేసి పలుమారులు ప్రస్తావనావశంబునఁ జదువుకొనఁదగిన పద్యము లనేకము లున్నవి. అక్కడక్కడఁ బద్యములలో సామెతలనుగూడ నిమిడించి యున్నాఁడు. భాషయందుఁ బాండిత్యము లోకమునఁ గలిగింపవలెనన్న సామాన్యముగఁ బ్రచారములో నున్నమాటలనే యుపయోగించుచు గ్రంథములను వ్రాయుట యుచిత మను వారికెల్లరకు వందనసహస్రంబులు. క్రొత్తపదంబులును సమాసచాతుర్యంబులును, నలంకారవిశేషంబులును భాషకలంకారప్రాయంబు లని యెంచి గ్రంథజాలంబులను రచించి మహాకవిపండితులు లోకంబున భాషను బోషింతురు గాక యని నాయూహ.

ఇం దెందైన లోపంబు లుండక మానవు. ‘ప్రమాదో ధీమతామపి’ యనువాక్యంబును దమమనంబున నిడి పరిశీలించి దోషంబులఁ బోఁద్రోచి గుణగణంబుల గ్రహింతు రని భాషాభిమానుల నెల్లరను వేఁడుచున్నాఁడను.

ఇట్లు విన్నవించు,
పండితాఖండలమండల పాదసేవకుఁడు,

కావ్యతీర్థ. కవిభూషణ జనమంచి. వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మ,
సహాయాంధ్రపండితుఁడు, మునిసిపల్ హైస్కూలు, కడప.

శ్రీరస్తు.

పంచతంత్రము.

ప్రథమాశ్వాసము

అవతారిక.

శ్రీవ్యక్తస్తననిస్తులైణమదసంసిక్తం బురోవీథి బా
గైవిన్నాణపుఁబుట్టుమచ్చ రవిక న్యాసన్నవిశ్వంభరా
దేవీవిభ్రమలక్ష్మిఁ దేటపఱుపం దీపించుత్రైలోక్యర
క్షావర్ధిష్ణుఁడు కృష్ణుఁ డూర్జితమనీష న్మాకు దిక్కయ్యెడిన్. 1

మ. సరసీజాతము లాటపట్టులు నిశాచారారి చంచద్భుజాం
తరమావాసము పుట్టినిల్లు సలిలస్థానంబు దారిద్ర్యభూ
ధరవజ్రాయుధకోటిచూపు నిగమాంతప్రోక్తు లాశంసినీ
పరిషద్భాగముగాఁ జెలగుజగదంబం బద్మఁ గీర్తించెదన్. 2

చ. తరల కహో యుపాంశుజపదంభమున న్వనజాతపీఠి క
న్నరమొగిడించి సృష్టికరుణాయతి మూలకుఁ ద్రోఁచి భారతీ
చరణశిఖాంతవిభ్రమరసంబులఁ బ్రస్తుతిసేయుధాత మ
న్నిరుపమదివ్యకావ్యపదనిర్మితిఁ బ్రోఁదియొనర్చుఁ గావుతన్. 3

మ. నవమేఘాళిఘటించు మచ్చికురబంధశ్రీ నిరీక్షించి గో
త్రవరేణ్యంబులఁ జేయువృత్తకుచముల్ దర్శించి భావించి నా
యవలగ్నాంగముఁ జూచి సింహసృజనం బర్థింపుమంచు న్మనోధవు
మేలంబునఁ దేల్చువాణి నను నంతర్వాణిఁగాఁ జేయుతన్. 4

ఉ. చేకొని బ్రహ్మమంత్రములఁ జెప్పనహో ప్రతిసీర జాలమై
నాకుఁడు దేవతాళిగళనాదమున న్గదివించుచోట భూ
షీకృత భోగిదర్శనముచే ధృతిదూలి చలించుగౌరి నా
లోకముఁ జేసి నవ్వు ప్రబలు న్బరమేశ్వరు నాశ్రయించెదన్. 5

ఉ. ఆసవనారిమోవిరుచు లానఁగఁ దద్ఘనకంధరావల
ద్వాసుకి భూరిభూత్కరణ వాతకనన్నిటలాంబకాగ్నిగం
గాసలిలాప్తినార్చుటకుఁగా వడిదోయిలిసాఁచుచండము
డాసురహంత్రి నన్ను సకలార్థవిధిజ్ఞునిఁ జేయుఁగావుతన్. 6

చ. నసుఁగక బాల్యచాపలమున న్దనపిమ్మటివ్రేలఁ జొక్కపుల్
గడియపుట ట్టటంచుఁ ద్రిజగజ్జను లచ్చెరువందిమూడ న
క్కడపటికొండ సొంపులెసఁగం దవిలించినటించుశూలిపె
న్గొడుకు మదీయకావ్యమునకుం గలిగించు నిరంతరాయముల్. 7

ఉ. భూరి విరాడ్వికారగతిఁ బూర్వకుభృచ్చరమాద్రులం బదాం
భోరుహముల్ఘటించుకొని పోకలరాకల మే న్మలంచి వి
ద్యారుచిఁ జొక్కుచోఁ జెవివడ న్రవిపోఁగున కెంపువోలెఁ జె
న్నారమహోన్నత స్మితయు నక్షురు నక్షురిపు న్భజించెదన్. 8

మ. ధవమూర్ధేందుపయోధిపర్వశశిచెప్పం జొక్కి పెక్కండ్రకై
దవఖండంబసమగ్రముగ్రనగమంథక్షుభ్యమాణంబు సిం
ధువసారంబు తనుస్వమొప్పఁగలచంద్రుండంచు దివ్యామృతం
బవలంబించు భుజంగకోటియగునాగారిం బ్రశంసించెదన్. 9

చ. అతినిశితాశుధారకు మహామహనీయ విచిత్రవర్ణసం
గతికి నిరూఢగూఢసుముఖత్వదసత్యపదార్థసంగ్రహ
స్థితికిఁబహుప్రయత్ననియుతిం జనతాశ్రుతిరత్నకుండలా
యితహితసూక్తియుక్తి నుతియించెద బాణమయూరచోరులన్. 10

మ. హృదయబ్రహ్మరథం బతిప్రియతమం బెక్కింతుఁ జేతోమరు
త్పదనాస్థానికిఁదెత్తు మానసనభస్సంచారిఁగావింతు హృ
ద్విదితక్షీరసముద్రఖేలనమున న్దేలింతు నుత్కృష్టవ
స్తుదులం బ్రాజ్ఞులదిక్కయజ్వనమరేశు న్సోము శ్రీనాథునిన్. 11

క. వాచావీచీధిక్కృత, లోచనకర్ణాగ్రయాయి లోకసుధాంధో
నైచికిఁ దలఁతు న్మద్వం,శాచార్యుం దిరుమలశ్రియగపతి గురునిన్. 12

మ. రసవిస్ఫూర్తిగొఱంత దీనికిదిపూర్వచ్ఛాయ యిచ్చోటఁ ద
ప్పస దిప్పట్టున నర్థస్పృష్టిపసలే దచ్చోట నశ్లీల మ
ద్దెస నాదిక్కనదుస్సమాస మిది సందేహాస్పదంబీడ్య నం
చుసుమాళింబునఁ బాండితుల్మెరపునీచు న్రోఁత వాక్రువ్వఁగన్. 13

సీ. ఒకఁడలంకారంబునకు వేడుకవహించు నొకఁడువార్తాసమృద్ధికిఁ జెలంగు
నొకఁడుశబ్దస్ఫూర్తులకు మాయురేయను నొకఁడర్థసృష్టికి నుత్సహించు
నొకఁడు రసాభోగతకు మస్తముఁగదల్చు నొకఁ డుపమానచర్చికకు నలరు
నొకఁడుపదప్రౌఢిమకు నిచ్చలో మెచ్చు నొకఁడు జాతిశ్లాఘ కుబ్బుచుండుఁ
తే. గామిచందానఁ దలపరికరణిబధిరు, వలె దరిద్రునిగతి వాదిపగిదిఁ గనక
కారుచాడ్పునఁ బంగుపై ఖరిఁ గుజాతి, జాడ నిందఁజేముదలింపఁజాలు పెట్లు. 14

క. ఒప్పులు గలకృతిలో నొక, తప్పున్నను గడమగాదు దానికిఁ గళలం
జొప్పడుశశికిఁ గళంకము, కప్పేర్పడి యేమినిందఁ గావించెనొకో. 15

ఉ. ఆనుటకీరసంబున నహంకృతిదంశితు లల్పకాకవు
ల్వీనుల నీనిమత్కృతిత విద్వదుపాసితగాకయున్నె యా
హీనరభుక్తశేషకబళాహరణక్షమకుర్కురాళికిం
గాని నవాజ్యధార క్రతుకార్యసమాచరణీయగాదొకో. 16

*చ. మృదుగతి మందితావులకు మెచ్చుసదావనిఁ బావనాళి దా
వదిగొనిరోయువంకలను వంచకసంచయ మట్టిదేకదా
చదురుఘటిల్లఁజూచు సరసప్రసవంబులఁ జంచరీకపుం
గదుపులు నిచ్చలు న్వెదకుఁ గా కుణపంబుల నక్క లేర్పడన్. 17

చ ఘనతరఘూర్జరీకుచయుగక్రియ గూఢముగాక ద్రావిడీ
స్తనగతిఁ దేటగాక యరవాటగునాంధ్రవధూటిచొక్కపుం
జనుఁగవఁబోలి గూఢమును జాటుదనంబును గాకయుండఁ జె
ప్పినయది పో కవిత్వ మనిపించు నగిం చటుగాకయుండినన్. 18

చ. ఎడపక తారుదారె లిఖియించి పఠించి కృతుల్ ప్రతుల్ జగం
బడిగిన నిచ్చి హెచ్చి సకలావసథంబుల దారయై దిశల్
గడచి నటించుకావ్యములు కావ్యములా హరణాఘశాంతికై
విడువక కూలిఁబెట్టి చదివించుకృతు ల్కృతులే వసుంధరన్. 19

వ. అని యిష్టదేవతానుతియును బురాతనకవిస్తుతియు నాచార్యపురస్కృతియును గుక
వితిరస్కృతియుం గావించి, యేనొక్కనాఁడుపంచతంత్రం బాంధ్రభాషం జంపూ

---

*చ. మృదుగతి మంచితావులకు మెచ్చుసదావనిఁ బావనాళి దా
వడిగొనిరోయువంకలను వంచకుఁడే ద్రైఅనట్టిదేకదా
వెదకుమహారసప్రసనవిభ్రమసంపదలన్నిపోజ్ఞష
ట్పదములు పూతిగంధకుణపంబుల రోయవె నక్కలెక్కడన్.

ప్రబంధంబుఁ జేయం బ్రారంభించి యేతత్కావ్యకన్యకారత్నంబున కనుకూలవల్ల
భుం డేదేవుం డొకో యని విచారించి శయ్యాతలంబున శయనించిన. 20

శ్లో. హ్యాన్నిత్యయాచర మయా ప్యమయా ప్రభుత్వం
మాళీతుషార ఘృణినా జగతాం గురుత్వం
సందీపయ న్నభసి కో౽పి మహాన్పుమా న్మే
స్వప్నే శుభే సితసితద్యుతి రావిరాసీత్.

క. కలలో నలుపుం దెలుపుం, గలవేలుపుదొర యగణ్యకారుణ్యరసం
బొలయ ననుఁ జూచి ద్రాక్షా, ఫలమధురప్రణయపూర్వభాషలఁ బలికెన్. 22

క. నను హరిహరనాథునిఁ గా, మనమునఁ దలపోయు నృపకుమారక విద్వ
జ్జనసేవ్యము నీకావ్యముఁ, దనకి మ్మభిమతవరప్రదాతకు భక్తిన్. 23

వ. అని యానతిచ్చి యావేల్పు విచ్చేసిన నానందకందళితపులకదంశితుండనై మేలు
కని. 24

క. ఏచనువుగలదు హరిహర, సాచివ్యమునొంద నన్యజనులకు మది నా
లోచింపఁ దిక్కయజ్వకు, నాచనసోమునకు మఱియు నాకుం దక్కన్. 25

ఉ. సన్నుతిశబ్దలక్షణరసస్ఫురితంబుఁ బురాణభారతో
త్పన్నము నైన సాధుపరితం బయి యొప్పదు మర్త్యసేవ్యమై
యున్నప్రబంధ మెప్పటి కహో జగదేకపవిత్రభూమి దే
వాన్నము సారమేయచరణాంకితమైన భుజక్రియార్హమే. 26

గీ. అతికుటుంబరక్షణాపేక్షఁ బ్రాల్మాలి, కృతులు మూఢభూమిపతుల కిచ్చి
చచ్చి నిరయమునకుఁ జనుకంటెఁ హరిహరా, ర్పణముఁ జేసి సుగతిఁ బడయరాదె.

ఉ. అంగధృతాబ్జ నిశ్చలతరాతను సర్వదు సర్వమంగళా
లింగితు భీషణాశరకులీనజయోన్ముఖపౌరుషక్రియా
సంగతు భీషణాంబకకృశాను నిరూపిత వైరిసద్మ యో
గాంగయుతాద్భుతిన్ హరిహరాకృతి మత్కృతిభర్తఁ జేసెదన్. 28

వ. అని నిశ్చయించి యత్త్రిలోకీకర్త మత్కృతిభర్తఁ గా నొనర్చితి మదీయ వంశా
వతారం బభివర్ణించెద. 29

ఉ. ధీరత రాజవంశజలధిం బ్రభవించె మహావిరోధి సం
హారవిహారి సాళ్వబిరుదాంకుఁడు భైచనృపాలుఁ డద్ధరి
త్రీరమణీమనోహరుని తీవ్రయశస్స్ఫురితిన్ హరాద్రినీ
హారవసుంధరాధరములయ్యె సమగ్రవిహారశైలముల్. 30

క. అల బైచక్షితిపతికి, న్బలభిత్ప్రతిమానభోగపరతంత్రునకున్
గలిగె న్నిరుపమలధరణీ, తలనాథుఁడు నిర్భరప్రతాపోజ్జ్వలుఁడై. 31

ఉ. అంబుజనేత్రఁ దిమ్మవసుధాధిపరత్నము గూర్మి పేర్మిఁ ది
ప్పాంబికఁ బెండ్లియై కనియె నప్రతిమానగుణాఢ్యు వీరభ
ద్రుం బరిపంథిరాజకులతోయధిమందరు ఘోరసంగరా
డంబరచుంబిభీషణకటప్రకటద్విప సైన్యసంకులున్. 32

సీ. అతఁడు తుంపట్ల శ్రీపతిరాజవరపుత్రి శృంగారములయక్క లింగమక్కఁ
బరిణయంబై లింగనరనాయకవతంసుఁ బ్రాభవనిస్తంద్రుఁ బర్వతేంద్రుఁ
గనియెఁ గుమారలింగక్షోణిపాలుండు యవనసైంధవకాననానలుండు
పోరులఁ బెక్కండ్రఁ బోరివుచ్చె నమ్మహాఘవునితమ్ముఁడు పర్వతప్రభుండు
తే. వైరికాంతారదవవారివాహమూర్తి, పోలె ఫలితిమ్మనసుమతీపాలపుత్రిఁ
బుణ్యచారిత్ర వికసితాంభోజనేత్ర, నన్నమాంబికఁ బరిణయంబయి ముదమున.

క. నను వేంకటజనవల్లభు, వినుతపరాక్రముని రంగవిభుధైర్యకళా
కనకాద్రిని శేషాద్రినిఁ, గనియె నిహాముష్మసౌఖ్యఘటనాయతికిన్. 34

క. అసహాయసరసకవితా, రసికుఁడ వేంకటధరావరప్రభుఁడ గుణ
ప్రసవప్రకాండమదవ, ద్భసలాయిత *విద్వదఖిలబంధువ్రజుఁడన్. 35

షష్ఠ్యంతములు.

క. భువనత్రయస్వాకృతికిన్, బలిహాణిప్రముఖలోకపాలక మకుటీ
దివసమణికిరణవికసిత, నవకరుణాచరణచరణజలజాతునకున్. 36

క. పౌలస్త్యవరదునకు నా, ర్యాలోకచకోరతాపహరణక్రీడా
గ్లాలాలితాస్యవకు నం, హాలుంకకహృదయమునిజనోపాస్యునకున్. 37

క. వినతానందనగతికిన్, ఘనవరకత్రాసకరణ కరవాలభుజా
భినవాదృతసురతతికిన్, జనితప్రహ్లాదవినుతజటిసంతతికిన్. 38

క. బహుభువనవిహారునకు, న్సహజబ్రహ్మాండభాండజటిలఫలాళీ
వహనమహనీయవిగ్రహ, మహితోదుంబరగతశ్రమశ్రీకునకున్. 39

క. తరణిశశిలోచనునకుం, బరమాణువిలోకి యోగమార్గఖురాళీ
పరివిహృతిసనాథునకున్, హరిహరనాథునకు సద్గృహసనాథునకున్. 40

కథాప్రారంభము.

వ. సభక్తిసమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనిన పంచతంత్రంబునకుం గథాక్రమం
బెట్టిదనిన. 41

* సకలబంధు పరిషత్కులుఁడన్.

సీ. వనజగర్భకటాహవర్ధిష్ణువరణంబు బలిబహూకృతపుణ్యసలిలఖేయ
మరుణాంశుకలశభాసుర రత్నసౌధంబు కుధరబిద్గృహచుంబిగోపురంబు
ధనదవాక్క్రీడసద్ధాతృనిష్కుటకంబు బ్రహ్మనిష్ఠద్విజప్రాంజలంబు
ప్రబలభార్గవశౌర్యబంధురక్షత్త్రంబు పౌలస్త్యనిభవణిగ్భాసురంబు
తే. పద్మనాయకశుభవిభాధర్త్స్యమాన, విద్వదావాసమండలీవిహరమాణ
భూరిసంతాపతిమిరంబు పొగడ నెగడుఁ, బూర్ణగరిమంబు పాటలీపురవరంబు. 42

సీ. హాలహాలం బిదిగాదె యభ్యమిత్రీయజీ వానిలగ్రాహిన ప్రాహిపతికి
బలుమదం బిదిగాదె పరుషారివారిజోన్మూలకృత్సాలశుండాలపతికిఁ
జిరతమం బిదిగాదె పరరాజసంరోధి వరణమండలచక్రవాలమునకుఁ
గ్రొమ్మెఱుం గిదిగాదె కుటిలశాత్రవతను క్షతజయుక్ప్రాకారచక్రమునకు
తే. క్షౌద్ర మిదిగాదె ప్రతిపక్షజాతిఁ జెడని, కొమ్మరేకుల గనుపట్టుకోటతమ్మి
కనఁగ జన లోచనోత్సవం బావహిల్లఁ, బరిఘవిల్లుఁ బొగడ్త నప్పురియగడ్త. 43

గీ. మొదలు నవ్వాలలోఁ గొంత మునిఁగి పిదప, రాసికెక్కిన పెనుమచ్చరాలఁ బెరిగి
పరఁగుతన పెంపుఁ గొమ్మలపాలుఁ జేసి, కోట యప్పీట నుర్వీటుపాటఁ దనరు. 44

చ. పురనిధిరక్షణాక్షమతఁ బూనిన శుద్ధసుధాసముజ్జ్వలా
వరణ ముకుందభృత్ఫణికి వాలికకొమ్మ లతిస్ఫుటస్ఫటో
త్కరము తదగ్రశీతకరకాంత శిలల్మణులం బురుడ్బిసా
హరణచరన్మరాళపరిఘాంబువుకంచుక మెంచి చూడఁగన్. 45

మ. దివిషద్వాహిని యప్పులం బొరసి యుద్వృత్తి న్విజృంభింపఁగా
నవరోధించినవీటికోట యధమర్ణాచార మేపార వాం
బనకచ్ఛంబునఁ బాఁగుకొన్న యదుగొప్పం బ్రస్తరస్వీకృతి
న్నినసద్రత్నతదాతపోచ్చలన వహ్నిం గ్రాఁగు నశ్రాంతమున్. 46

మ. గళబద్ధానిలభుగ్విషస్ఫురిత భూతాకారంబునం గాలుఁగొం
డలునీ తేరిగురాల నెట్లు చెడకుండం బ్రోతు పన్నప్రర
క్షులగారత్నతశోభఁ బూనిధరియించుం జూడుఁడా యంచు ని
స్తులదత్తోత్తరభాషఁ దెల్పి చను ఖద్యోతుం డుదాత్తాచితిన్. 47

చ. కులుకుకుచంబులానకలుగుల్వడఁ గొమ్మలఁ దొంగిచూచు కో
మ్మలముఖచంద్రచంద్రికలమవ్వపుఁ దేటగవాక్షచంద్రమ
శ్శిలలస్రవించునీటఁ బడి శీఘ్రగతిం బఱతెంచు మీనకం
దళములయుత్నపద్మదళదామకశోభ ఘటించుఁ గోటకున్. 48

ఉ. బంభరడింభఝుంకృతినిబద్ధకటప్రకటప్రదానవ
త్కుంభిరదప్రహారముల గూకల వ్రక్కలునై నమిన్నువి
శ్వంభరఁగూలున న్కలఁక సారసగర్భుఁ డొనర్చు సంభృతి
స్తంభములో యనం గనక సౌధము లుల్లసిలుం బురంబునన్. 49

చ. పవనజవంబునం బుగముపై గరుడాగ్రజా గాఢహూంకృతిం
బవలుగ్రమించిరాఁగఘృణిమాలి హయాళి పయాధిక శ్రమో
త్సవముఘటించు నౌత దివిషద్వనితాజనతాముఖేందుజ
చ్ఛవినికషంబునం బొడము సౌధనిశాపదృషత్పరీవాహముల్. 50

చ. మరకతకుంభము ల్దలల మానసమానవిహీనకేతువుల్
కరములు మధ్యవర్తిరవికాన్తజరత్నముతారకాసము
త్కరము సరోజదామకముగాఁ బొగడొందినసౌధరాడ్విరా
ట్పురుషుఁడు ప్రత్యహం బమరపూజితుఁడై కొమరొప్పనప్పురిన్. 51

ఉ వన్నియమీఱ వన్నగరివాడల మేడలఁ గ్రీడలం గుదు
ర్కొన్న మెఱుంగుమిన్నలతకూనలకుం జెలులై నిలింపవి
ద్యున్నిభదేహలిత్తు రళితుంపవిముక్తవితీర్ణభూరుహో
త్పన్నసమగ్రసౌరభనితాంతలతాంతగుళుచ్ఛకచ్ఛటల్. 52

* చ. గురుపురగోపురాగ్రములఁ గూడినభూపసతుల్పతుల్యనో
హరవరదత్తమత్తవిషమాయుధజన్యవిహారఖిన్న ల
చ్చరికఘటిల్ల వేసవులసోరునఁ దీరువ మేరుమారుతాం
కురములఁ బ్రోతు రచ్ఛకుచకుంభజవిశ్రమపుష్కరప్లుతిన్. 53

* చ అలఘుసరోజభీమశిశిరాగమకాలకరాళజాతర
జ్వలనశిఖోష్మజీర్ణవిధివాహకులాయజకోటి కిచ్చు ను
త్కలిక నిలింపధామతిమిధామనఘూప్రతిబింబితామిళ
త్కలిత సుగంధచంద్రఘటికాపురగోపురయానతాస్యముల్. 54

ఉ ఆపురిఁ జంద్రికానిశల హాటకహర్మ్యమృగేంద్రమధ్య ల
బ్రాపగనీట మజ్జనములాడి యలంకృతిమచ్ఛరీరులై
డాఁపుననున్కఁజేకొనఁ గడంగుచురింగు నిలింపపుష్పలా
వీపటలార్పితాపహితవృత్తులతౌఘగుళుచ్ఛకస్మృతిన్. 55

చ. అలతొలివేల్పురాఁ బగరయాకటిపంటలు వేదబీజముల్
మొలచినచే లుదారగుణము ల్జనియించినయిండ్లు సత్క్రియా

* ఈరెండుపద్యములు ప్రక్షిప్తములని తోఁచెడు.

ఫలతరువుల్ వివిక్తశుకపంజరము ల్గళకల్పితధాతతా
తలమన నేర్తురౌ వరతత్త్వవిధిజ్ఞులు వీటిభూసురుల్. 56

శా. దూరారాతు లుదారధర్మగురుమూర్తు ల్పద్మినీహృద్వికా
సారంభు ల్వసుభూషితుల్ హృదయపద్యాబంధవిశ్వంభరుల్
ధారాసారవిధాయకు ల్ఘనపదాలంకారు లత్యర్థతే
జోరమ్యు ల్రుచిరోదయు ల్శుచిపతంసు ల్పొల్తు రచ్చో నినుల్. 57

ఉ. ఉన్నతవైభవు ల్పరివిస్ఫారుభవుల్ భవనాంగణంబులం
దెన్నఁగఁ గోటికొక్కటిగ నెత్తినకేకియము ల్లతాద్విరు
క్తిస్వైరయుంఘటించు మణిదీప్తములై గగనస్రవంతికా
సన్నఫలాభిరామదివిషత్కుటనిష్కుటవాటి కెంతయున్. 58

ఉ. శ్రీరతరత్వరాప్తి ప్రతిసాలధరాధిపనిశ్చలత్వగం
భీరముమాన్ప వాహినులు పెక్కులు గొల్వఁగ బచ్చిఁ గాంచి యా
పూరితసత్వరేఖపొలుపుం గని సద్ఘనులాశ్రయింప ని
ర్వారణమంద్రు భూరిగుణ రత్నసముద్రులు హాద్రు లప్పురిన్. 59

శా. చూడం జాడ్యులరాగలక్ష్మి గలిగించు న్మించుఁ దోడ్తోన నా
క్రీడక్రీడనకాంక్ష కర్ణకుహరార్తిం బాపు పాదంబునం
దోడై తీర్చు రమాకుమారుపను లెందు న్వాందులంబోలి రొం
తే డాకం బళిరె పురంబుకలకంఠీజాతి యశ్రాంతమున్. 60

ఉ. రాగములం బరాగములరాగములంగరఁగింతు రంగరే
ఖాగతి మెచ్చ రచ్చరలఁ గాంచినశుద్ధము కల్మిదేశసం
ధాగరిమంబునం దడసినం గడకాళ్ల నదల్చి రంభ నే
లాగున నైనగెల్తురు కళావతు లాపుటభేదనంబునన్. 61

సీ. వదనాబ్జములెచాలు వలపులఁ బ్రేరేఁప వెలిదమ్ములేటికి విక్రయింప
సోగకన్నులెచాలు సొంపుసంపాదింపఁ గలువలేమిటికి నంగళ్లఁ బెట్ట
మొలకనవ్వులెచాలు ముదముఁ బ్రోఁదియొనర్ప నచ్చుమల్లియ లేటి కమ్మఁజూప
గురుకుచంబులెచాలుఁ బరితోషమొనరింపఁ బూగుత్తు లేటికి బుటములెత్తఁ
తే. గాయదీధితిచాలు రాగముఘటింప, బేరమెటిఁగింప నేల చాంపేయములకు
ననుచుఁ బథికులు నర్మోక్తు లాడనాడ, వేడ్క విహరించుఁ బుష్పలావీజనంబు. 62

సీ. ఆలాన దారుబద్ధాంఘ్రుల్ దెగఁ బిఱిందికినీఁగి ముకుచాయ నిగిడినిగిడి
పక్షభాగములవెంబడికుథంబులుజాఱిపోవ రజల్ప్రయ్యఁ బొంగిపొంగి

నిర్యాణకోణము ల్నిండి యుప్పరమెక్క శీధువీచికలపైఁజిమ్మిచిమ్మి
సృణిఘాతముల లెక్కసేయక చేయిచ్చుకృత్తిస్పృధ్భటపంక్తిఁ గిట్టికిట్టి
తే. హస్తిపకముఖ్యసంహతు లతులగతుల, మఱువుఁడని చూళికలకోజఁ గఱపికఱపి
వఱలునవ్వీట గర్వదుర్వారవైరి, మారణారంభబలములు మదకలములు. 63

చ. సురసరణిం బడల్పడఁగఁజూచి కరాహతిఁ దత్పరోపరి
న్నిరవధికత్వరం జనఁగ నెట్టన మావులఁ దూలవైమలో
యరదముఁ బట్టునో యనుభయంబున నేగు నదృశ్యుఁడై విభా
కరుఁడన వీటిదంతులకుగల్గిన యున్నతులెన్న నేటికిన్. 64

ఉ. రాజిలుపోతుమానికపురాల జిరాలగురాల సారధా
రాజవగౌరవం బడపరా కతిపుష్కరవాహకోటి గా
ఢాజవవీథిఁదోలువిరియంబడధారలకల్మి మత్సరో
త్తేజితమై హయాంకభృతి దీప్తసమీరణ మూర్జితత్వరన్. 65

శా. వైరూఢారభటీరటన్ముఖధనుర్బాణ ప్రచండాసి ఘృ
చ్ఛూరుల్గ్రాలఁ బరోపతాప మొనరించు స్ఫీద్రసంచారరే
ఖారంభంబున సంఘటించుమహికి న్గంపంబుఁ గల్యాణము
జ్నైర న్నాఱు మొగంబుతోఁబురము తేజీ ల్దుష్ప్రభుప్రక్రియన్. 66

మ. పరికింప న్మకుళప్రవాళగతి నభ్రంబంటుమావు ల్సమీ
పరసంగన్నులవిందుఁజేయు భువనప్రఖ్యాతచక్రభ్రమిం
బరమోత్కృష్టతఁగాంచి ఖడ్గశరసంపత్తి న్ప్రకాశించి య
ప్పురితేరు ల్మహనీయజంగమనగ స్ఫూర్తిన్గడు న్రాజిలున్. 67

వ. మఱియుఁ గమలాలంకృతంబులై మురవైరియురంబుం బురుడించు సరోవరంబులును బ్రతిపర్వరసోదయంబులై యనారతంబు భారతంబుంబోలు నిక్షువనంబులును వెండియుం బేరుగల వస్తువులుం గలిగి జగత్ప్రసిద్ధివహించిన యారాజధానిం బాలించురాజేంద్రుండు. 68

సీ. తనరూపమనురూప ధరఘాతి గురుసూతి మఘుప్రాత విభుజాత మర్దిగాఁగఁ
దనదానమినజానఘనగారివనవారి ధరవాహవరదేహతాపిగాఁగఁ
దనశౌర్య మనివార్యతరకోపపరభూప ఘనసైన్యజనదైన్యకారిగాఁగఁ
దననీతి వినయాతిధనరజ్యవనరేజ్య శతపత్రహితపుత్రసహజగాఁగఁ
తే. దనమహాసత్య మంతికోద్యత్త్రిశంకు, తనయసత్యతపశ్చరిత్రంబు గాఁగఁ
మనుశుభస్ఫూర్తి నిత్యధర్మప్రవర్తి, తత్త్వవిద్దర్శనుండు సుదర్శనుండు 69

సీ. తనదానగౌరవంబునఁ బుణ్యజనపరంపర చిరస్వాస్థ్యసంపదవహింపఁ
దనమహోహవము పెంపునఁ జక్రవాళాచలోత్తరతిమిరంబు లడ్డుపడుపఁ
తనఘనావనబలోద్యమమున నతిమిత్రగోత్రకుంజరజాతికుతుకమందఁ
దనమలుంగున దురంతప్రతాపస్ఫూర్తి హావణించునిసుఁడునుననఁగియుండ
తే. సముధికాదృతిఁ బూని విశ్వంభరుండు, తప్ప కెప్పుడుఁ గన్నులఁ గప్పుకొనఁగ
వాలుమగఁడయి యత్యంతవసుసమృద్ధి, దనరుఁ బ్రియదర్శనుండు సుదర్శనుండు.
సీ. తనయశోనటికి గోత్రాపలచ్చతురబ్ధి ఘనతరంగములు రంగములు గాఁగఁ
దనమహస్స్ఫటికహస్త్యనకుఁ బ్రాజ్యారిరాజ్యములు నిస్తులతరాజ్యములు గాఁగఁ
దనహేతిశితధార ధారకాశాపకృత్కుమతిగోత్రములు గోత్రములు గాఁగఁ
దనరూపకలహంసమునకు భామామానసములు నిర్మలమానసములు గాఁగఁ
తే. దనమహాగుణరత్నసంపతికి శాస్త్ర, చతురభాషణకృతు లలంకృతులు గాఁగ
మనునుదర్శనుఁ డభినవామ్నాయపరిత, ధర్మతోషితహస్తసుదర్శనుండు. 71
సీ. పరధరాధిపచిత్రపత్రఖండనకేళి దశదిశావిదితప్రతాపరేఖ
యసదనుశాసనవ్యాపారత మహాశరావళిదత్తచిత్రోద్వృతిగతి
భువనసంచారయోగ్యవిసితగతిమత్తసారంగరంగ దాస్థానగరిమ
నిరుపమాన నిధాన పరిపూర్ణతమనోజ్ఞగుణసమేతార్యానుకూలవృత్తి
తే. బహువితానోన్ముఖుఁడు సమిద్ధవిహారశాలి, సత్యనిధి పుణ్యజనుఁ డతిచండరశ్మి
గంధవాహుండు హర్యష్టరిగాఢభూతి, యతఁడు దిక్పాలకాంశజుం డగుటఁ దెలిపె.
సీ. అతిశీధుమదవికారత మేనులెఱుఁగని కరటులసఖ్య మగ్రాహ్య మనియుఁ
గుత్తుకవిసము వాకునఁదీపుఁ గలపాపజాతితో నెయ్యంబు జరుగదనియు
గఱుపాటమునఁ దవ్వి కడుపుఁబోసికొనెడి పందితోఁ బొందు నిర్బంధమనియు
నఖిలకంటకసహాయతఁ బెచ్చుపెరిగిన కఠినమూర్తులచెలి కష్టమనియు
తే. ధరణి కరి ఫణి కిటి ధరేశ్వరులరోసి, యప్రమత్తు మహావిశుద్ధాంతరంగు
నాదిగర్భేశ్వరునిఁ గరుణార్ద్రహృదయ, విష్ణుసన్నిభు నమ్మహీవిభునిఁ జేర. 73
శా. సత్యఖ్యాతి నిధానదానజనితస్వాస్థ్యప్రతిష్ఠీకృత
ప్రత్యర్థిం బహువేదశాస్త్రపఠితి ప్రస్థానవర్తిం బ్రజా
ప్రత్యక్షాదియుగర్భమీక్షకృతి కలిప్రారంభుఁ గారుణ్యసం
పత్యాత్యాదృతిమిత్త్రుఁ బోలదె నుతింపం దద్ధరాధీశ్వరుల్. 74
మ. బుధసంభావితమూర్తి నిస్తులకళాపూర్ణుండు నిష్పర్వపూ
ర్వధరాధీశపదప్రవర్తి హితసద్రక్షాచరిత్రుండు దా

నధురాధుర్యుఁడు గర్వభాగరివఘానందుండు శోభాసుధా
నిధి యారాజిభవైరిపీఠిఁ గొలువుండెం గొల్వుకూటంబునన్. 75

క. ఇనుఁ డుదయాద్రింబలె న,య్యనుఁ డమ్మణిపీఠి మెఱసి యేమనిచెప్పం
దనయుల ననయములఁజెంతం, గనుఁగొని నిశ్వాసవీచికలు గడలెత్తన్. 76

క. చిత్తమునఁ బొగిలి యిట్లను, విత్తము ప్రాభవ మసద్వివేకము నయసా
పత్తిదము లొకఁడొకండో, కెక్కత్తున నన్నియును గలుగ నేమనిచెప్పన్. 77

క. లేదఁట పాండిత్యము చవి, గాదఁట ధర్మం బదేటి కానుపుదాఁ జూల్
గాదఁట యేనాఁడును బా, లీదఁట యాధేను వేరి కలా గేలన్. 78

క. సుకృతంబున గాంచు నొకా, నొకఁడు నయవిభూతికాంతు నుత్తము నతిపా
తకునకు తేఁడైన గులాం, తకుఁడు దేవులు విగ్రమునంటి తనయుఁడు పుట్టున్. 79

మ. పరమైకాంతికవాస మిష్టము ప్రియాబంధ్యాత్వ మామోదసం
భరలాభంబు ఋతూచితాభిగమనప్రారంభవైముఖ్యమా
పరితోషంబు బలాసుతాప్తి దగు గర్భస్రావమో వా న్వపుః
పురుషత్వవ్యతిపుత్రుఁడు త్తమగుణాంభోరాశి లేకుండినన్. 80

ఉ. కావున దుస్స్వభావమదగర్వవికారుల మత్కుమారులం
గేవలనీతిబోధమునఁ గీర్తితమార్తులఁ జేయువాఁడు లేఁ
డేవిమలాత్ముఁ డొక్కఁడని డెందమునందలపోయ నద్ధర
త్రీవిభుఁ జూచి యొక్క జగతీసురపుంగవుఁ డాసభాస్థలిన్. 81

వ. అధీతనీతిశాస్త్రమర్ముం డగు విష్ణుశర్ముం డనువతండు బృహస్పతియునుం బోలెఁ దేజరి
ల్లుచు దక్షిణహస్తంబెత్తి యిలాప్రియదర్శనుం డగుసుదర్శనున కుదారస్వరంబున
నిట్లనియె. 82

క. పరిసముచేతను లోహా, త్కరములఁ గాంచనముఁ జేయుగతి మద్బోధా
చరణమున మీకుమారుల, గురుకీర్తి నీతిపారగులఁ గావింతున్. 83

చ. ఇది నిజ మిందు కాఱునెల లిమ్మడమి ట్లొనరింపకున్ననీ
పదఁ బదమూన కేను వనవాసమొనర్చెద నన్న రాజస
మ్మదము వహించి యోవిమలమానస యంతటివానిఁ గాదెలం
గుదు నిను వీరె ముద్దుకొడుకుల్ నయవేదులఁ జేయు మేర్పడన్. 84

వ. అని సమర్పించిన నంగైకొని విష్ణుశర్ముం డక్కుమారులకొఱకుఁ దంత్రంబు లయిదు
కల్పించి కథాద్వారంబున నీతి గ్రహింపంజేయువాఁ డయ్యె నత్తంత్రనామంబు

లెయ్యవియనిన మిత్రభేదంబును సుహృల్లాభంబును సంధివిగ్రహంబును లబ్ధనా
శంబును నసంప్రేక్ష్యకారిత్వంబును నాఁ బొగడనెగడు నందు మిత్రభేదం బారం
భించి రాజకుమారుల కతం డిట్లని చెప్పందొడంగె 85

క. సాహంకృతి బహుమృగకో, లాహలహలహలిక వనతలంబున నొక నాఁ
డాహా కేసరివృషభ, స్నేహం బొకజంబుకంబుచే విచ్ఛిడియెన్. 86

క. నావిని రాజకుమారకు, లావిప్రునిఁ జూచి పలికి రనఘా వృషభం
తావశశాత్రవసఖ్యం, బేవిధమున నక్క చెఱిచె నెఱిఁగింపఁగదే. 87

క. అన నతఁ డిట్లను దక్షిణ,మున మహిళానామనగరమున నీతికళా
వనరాశివర్ధమానుం, డన వర్తకుఁ డొకఁడు మెఱయు నతఁడు నిజాత్మన్. 88

వ. ఇట్లని విచారించె. 89

ఉ. కాంచకలేనిచోఁ బసిడిఁగూర్చుట కూర్చినకాంచనంబుర
క్షించుట రక్షితత్వ మడఁగింపక సొంపెసగం బ్రవృద్ధిఁబొం
దించుట దాని నేమరక తీర్థముఖప్రతిపాదితంబుగా
వించుట లెస్సనీతి రసవేదులకుం బలుమాటలేటికిన్. 90

క. పాలింపనిసిరి చోరుల, పాలగుఁ జెడుఁ గూర్పఁగూడఁబడిననిజస్వం
బీలేమి నిష్ప్రయోజన, మా లేమియు కలిగియున్న నతిలోభులకున్. 91

క. పరికల్పితసస్యపరం, పరకుఁ దటాకోదకంబువలె గూర్పం జే
కుఱినసిరి యర్థులకునిడు, కొఱకుఁగదా యనుచుఁ దలఁచుకొని యత్నమునన్.

క. ఆవణిజుఁడు నందక సం, జీవకనామముల నుల్లసిలువృషముల నా
నావిధవస్తుధురంధర, మై వెలసినబండిఁ బూన్చి యనుజీవులతోన్. 93

క. ఘనధర్మకర్మసాధన, ధనసంగ్రహబుద్ధిఁ దావు దలరిపురంబుల్
జనపదములుగడచియశో,ధన ధనదాశాభిముఖతఁ దడయక యేగెన్. 94

ఉ. ఆవిధి నేగి యొక్కభయదాటవిలో విషమస్థలంబునం
బోవఁగ వస్తుభృచ్ఛకట భూరిభరంబునఁ బోవ నందు సం
జీవకజానుదేశ మవిసెం బవిసందితశైలశృంగమో
నావడిఁ గ్రమ్మ రక్తమదనప్రదపో నటు నేలఁగూలినన్. 95

క. కొదవపడియెఁ బని యనుచు, న్మదిజాలిందూలి వర్ధమానుఁడు దానిన్
వదనుండి తునుచునందుల, కు దయాపరతంత్రుఁ డగుచుఁ గొందఱ నిలిపెన్. 96

క. నిలిపి శకటమున నొండొక, బలవద్వృషభమునమర్చి పథమున నవ్యా
కులమానసుఁడై చనియె, న్గలవారలపనికి సేగిగలదే పుడమిన్. 97

ఉ. కావనియుక్తులై యచటఁ గాల్కొనియున్నభటుల్ మతంగజ
గ్రావచరత్తరక్షుభయకంపితులై యటఁబోయి చచ్చె సం
జీవకుఁ డంచు నేలికకుఁ జెప్పిరి చెప్పిన నమ్మువారు గా
కావల నెవ్వరైనఁ గపటాత్ములచిత్తముఁ జొచ్చి చూచిరే. 98

క. భీషణవనమున నాయువు, శ్శేషవిశేషమునఁ గుల్కి చివుకక యచ్చో
నీషద్రుజలేకమహా, ఘోషవృషంబునను నిరవుకొని కాల్వచ్చెన్. 99

వ. స్వచ్ఛందాహారాదిలాభంబుల హృష్టపుష్టాంగంబునై యాశాక్వరప్రసరంబు యమునాప్రాంతకాంతారంబునం గ్రుమ్మఱుచుండె నక్కాలంబున. 100

చ. కరటులమేల్మదంబణఁచి కర్కశపంచకధూర్తకృత్యము
ల్సెఱిచి పరోగ్రఖడ్గపటలి న్నెఱవాఁడికిఁ బాపి క్రొవ్వునం
గుఱువులువారుకంటకులఁ గొండగపుల్సొరఁ దోలి పౌరుషం
బఱిమిటఁ గ్రాలఁ బింగళకుఁడ న్మృగరాజు చరించు నచ్చటన్. 101

క. హరికి మృగరాజ్య మెవ్వరు, కరుణించిరి తనకు దాన కాదా పరకుం
జరభంజనునకు జలనిధి, నురువిక్రమవైభవునకు నొక రీవలెనే. 102

క. ఆకంఠీరవము పిపా, సాకలుషితహృదయ మగుచు సలిలాశన్ స
త్త్వాకీర్ణంబగు కాళిం, దీకచ్ఛంబునకు ద్రుతగతిం జనుచుండెన్. 103

వ. అప్పుడననుభూతపూర్వంబై యకాలప్రళయజలధరగర్జితంబునుంబోని యఖండసంజీవకగర్జనంబు పరిసరధరాధరదరిద్వారంబులం బ్రతిధ్వానంబులం బుట్టించిన నాకర్ణించి యశనిపాతకంపితంబగు నీహారాహార్యశృంగంబునుంబోలె సింగంబు వికలితాంతరంగంబై నిలుఁవంబడి యిది యేమిటిది యొక్కొ యుద్దిక్కున నేమియొకో యనుచు మందగతిం జనుచుండె నంత నంతయుం గని దమనకుండు కరటకున కిట్లనియె. 104

ఉ. ఈవడఁజల్లు సెండ గళ మెండ నఖండతరత్వరం బురో
భూవనదుర్గమార్గవివృత్తికిఁ బోయెడురాజు వెల్వెలం
బోవుమొగంబుతో నిపుడు పుల్గుటితోఁ జనుదేవ మెత్తఁగాఁ
బోవఁదొడంగె నేమిగతమో గతమోహ యెఱుంగఁ జెప్పవే. 105

క. అనిదంపూర్వపరాక్రమ, ధనుఁడ సుహృత్కుంజరముల దారుణమదమే
ర్చినయాతఁ డివ్విధంబునఁ, జన నన ఘా యిప్పు డేమిచందమొ యనుడున్. 106

క. కరటకుఁ డిట్లను మన కీ, తెరువేటికి నుచితవృత్తి తెరువెఱుఁగనియ
న్నరుఁడు సెడుం భగ్నారస, తరుకీలంబూడ్చి తెగినతరుచరుభంగిన్. 107

క. నావిని కరటకునకు ననుఁ, గోవిదుఁ డిట్లనియె దమనకుఁడు నీతికళా
శేవధి యాకథ యెటు సెప్పు మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 108

చ. మితరహితారిమండలసమిజ్జయయుజ్జయినీపురంబున
న్వితతవిలాససంభ్రమణవిశ్రుతవిశ్రుతనామిటారి యా
యతనుకటారి కర్కశకుచాంగజితప్రకటారి నృత్తనం
దితశకటారి వారసుదతీమణి యొర్తు నటించు నున్నతిన్. 109

క. రాగరుచిగలుగుదెస నల, భోగినిమయుమఱుపుఁదిగిచి పొడితెమ్మర తృ
ష్ణాగతిదరలింపఁగ సం, భోగంబొసఁగుం భుజంగపుంగవతతికిన్. 110

చ. దినముదినంబు నిద్రకరుదెంచినవేడుకకానిగుండె ఝ
ల్లన జననిప్రయత్నమున నచ్చెలి వేఁకువ మేలుకాంచి మ
జ్జనవిధిఁదీర్చి సొమ్ములిడి చందనపుందళుకొంద జాళువా
పని నునుగాసెయు న్మెఱయఁ బార్వతిసేనకు బోవుఁదీవితోన్. 111

ఉ. ఆసఖిచూపుఁదూఁపుగము లంగములం దెరలింప నాసనో
పాసనశాసన ల్గుదిసి పావనభావనధ్యానంబుల
న్నోసరిలంగరాఁబడినయోగముఁ ద్యాగముసేసి దీర్ఘని
శ్వాసము నించు శీధుసరసాగరజాతహనించుఁ జూచుచున్. 112

చ. చెలి నెఱతీవి దేవిగుడిసేవకువచ్చినవేళ వీటిలో
గలిగినకోడెకాండ్రు సిరిగందము కప్పుర మంబరంబులుం
జెలుఘృతము ల్సితంబు విరిచెండులు పండులు కానుకిత్తు ర
చ్చెలిమెలపట్టి కొక్కదినసంబును రా దదిరాక తక్కినన్. 113

చ. నిలివెడువిత్తమిత్తునని నీతిఁ బాసినఁగాని పూనియ
చ్చెలి కలనేనియు న్నిలుపఁ జెప్పెద నీతికిఁ దుచ్ఛజాతికిన్
బలితునకున్ విచారపరిపాకవిమూఢునకుం దురుక్తికిం
బలువకు రోగికిం దురభిమానికి దానికి మద్యపానికిన్. 114

మ. ప్రవసీభూతభుజంగజీవ యలరూపాజీవ దాక్షాయణీ
భవనక్షోణినటించు షోడశఘటీపర్యంత మంతంత మూఁ
డవయామంబున నొక్కనాఁడు ముకుచాయుం దివ్వెటీ ల్గొల్చిరా
నవధానంబున నింటిద్రోవఁ గలహంసానూనయానంబునన్. 115

క. నడతెంచుచుఁ ద్రోవ బడ, ల్పడఁ ద్రొక్కిన నెగసి యొరబాగయిఫణమే
ర్పడ నచ్చెరువుగ నచ్చెలి, కడకా లొకత్రాఁచుబాము గడఁకం గఱచెన్. 116

క. తాలువులన్నాలాకీ, లాలంబులు చెమ్మగింప లగ్నత్క్ష్వేళా
జ్వాలం దూలి శతుక్రతు, నీలతమో నీలవాల నేలం గూలెన్. 117

వ. అట్లు విషధరవిషంబునం గ్రాఁగి కూలినకూతుం గని శోకించి నిమిషంబునుండక.

చ. ధనికులుగాన దానితలిదండ్రులు జాలెలుచించి యర్థకాం
చనము లవారిగాఁగ వెదచల్లి వసుంధర పేరుకీర్తియుం
గని మనువారలం బరమగారుడమంత్రకులం బోరింబోరిం
గొనిచను దేర వార లలికుంతలచెంతలఁ జేరి నేర్పునన్. 119

సీ. కాటుపట్టున గత్తివాటులువైచి నిర్విషమూఁది మనకున్న విసివె నొకఁడు
ఘటపూర్ణమంత్రపుష్కరధార లెత్తించి గుణముగావకరోసి గునిసె నొకఁడు
కలితంబుఁగను దోయిఁగదియించి బ్రదికించుబ్రోవ దుర్ఘటమైనఁ దొలఁగె నొకఁడు
పసరు నెన్నడు నెత్తిఁ బ్రామి బెత్తమున నిట్టటు మోఁది పనికిరాక రిగె నొకఁడు

తే. కదియఁబడియున్న దొడలఁ గాటుజొనిపి, పాయఁబడఁజేసి తగుపాటి పలుచనైన
యౌషధీసారములఁ బోసియు వియులావు, సేయుకుంశిన నొకఁడు లజ్జించి చనిరి.

క. అప్పాట విషచికిత్సకు, లొప్పనివదనములతోడ నొండెవ్వరికిం
జెప్పక వచ్చినచొప్పునఁ, దప్పక పోవుటయు నాసుదతితలిదండ్రుల్. 121

ఉ. కాంచనపుత్త్రి నెత్తుకొని క్రమ్మఱిపోయి శివానివాసము
దుంచి నమస్కరించి యడలూఁదఁగ నిట్లనివిన్నవించి రో
పంచముఖప్రియా పడుచు ప్రాణము వచ్చిన మంటపంబుఁగ
ట్టించెదమమ్మ నిన్నుఁ బురుడింపగ లేరుగదమ్మ వేలుపుల్. 122

చ. తరువుగదమ్మ మామనవి తావకపాదయుగంబు దేవతా
తరువుగదమ్మ యీపడుచు దక్కక పోయినఁ గన్నమాకు ను
త్తరువుగదమ్మ నీవరువు దానికి నిట్టియవస్థ వచ్చు ట
చ్చెరువుగదమ్మ మమ్ము దరిఁజేరుపుమమ్మ త్రిలోకమాతృకా. 123

చ. అని తనువేఁడి పాడి నెగులాఁకక వారకయేడ్చువారలం
గని గిరిజాతజాత సుముఖత్వమున న్గడకంటిచూడ్కిఁజూ
చిన నపు డేమి చెప్ప నటఁ జేడియ నిర్విషయౌచు నిద్రమే
ల్కనినవిధంబున న్వెలిసి కౌతుకసంపదఁదేల్చె నాప్తులన్. 124

క. దేవీవరమహిమంబున, జీవితయగుపుత్త్రిఁగొనుచు గృహమున కానం
దావిలలీలం జని రా, జీవేక్షణ కిడినమ్రొక్కు చెల్లించుటకున్. 125

గీ. అల్ల నర్తకదంపతు లతులమతులఁ, బవనభుగ్భూషగృహిగృహప్రాంతమునకు

వననిజంబుల దెప్పించి రందులోన, స్థూలతరుకీలమగు నొక్కదూల మమరు. 126

శా. ఆనగగోపకంతవనికావనజాతలతాచరన్మహా
వానరయూథ ముద్దవడి వచ్చి యొకానొకవేళ దారుణో
చ్ఛానటనంబొనర్ప రభసంబున నందొకక్రోఁతి యంత నా
హా నవలాఘనంబునఁ గృతాంతవశంబున దూల మెక్కుచున్. 127

క. వాలం బల్లార్చుచు నిరు, గేలం బిగియారఁబట్టి కీలము వడి ను
న్మూలింప నిటికికొనియె, నీల్గిలి నయద్దారు వృద్ధవిడి ముష్కములున్. 128

క. ఇటికిన వివృతాస్యంబై, యొఱలుచుఁ బొరలు న్వడంకు నులుకుఁదలంకున్
మరలుం బడు లేమం గపి, యురిఁ దవిలినపులుఁగువోలె నుడుగనియలఁతన్. 129

క. ప్లవగం బ ట్లలమటి మే, నవశంబగుటయుఁ ద్యజించె నసువుల నుచిత
వ్యవహారక్రియఁదెలియని, యవివేకికిఁ జేటువొందదా యొండైనన్. 130

క. హరిభుక్తశేషతరసం, బిరువురకుం గలదు చాలు నీపాటివృథా
పరచింతలేటి కన విని, గురుమాయాశాలి దమనకుం డిట్లనియెన్. 131

క. తనవారిఁ బ్రోచుటకు నొం, టనివారి వధించి వైచుటకుఁగా నృపులం
బనివడికొలుచుట లే క,వ్వని కెద్దడి వుట్టె నన్నవస్త్రంబులకున్. 132

చ. అతివిరసత్వసత్వకుణపాదికపారణసారమేయ మూ
ర్జితజఠరాగ్ని శాంతియొనరించు సముచ్ఛ్రియ కృచ్ఛ్రి సంకుల
స్థితివెగడందియు న్వెదకి సింహము మత్తకరింభుజించు నే
గతులబలానురూపఫల కాంక్షులుగా ధర నెట్టివారలున్. 133

చ అనుగతియుం గటీచలనమగ్రపదభ్రమణంబు వాలచా
లనమును భుక్తశేష కబళప్రదుఁగూర్చి యొనర్చు వేఁపి చ
య్యన బుధసాంత్వనోక్తి శతకాయుతసంఖ్యలఁగానిభుక్తికిం
దనకరమీదు కుంజరవతంసము నెట్టన నెట్టకేలకున్. 134

క. తను లోను లభినుతింపఁగ, మనఁగలిగినమనికి నిమిషమాత్రమె చాలుం
దనివిసనం బ్రేతాన్నముఁ, దిని యూరం గాకి బ్రతుకదే వేయేఁడుల్. 135

క. ఘనవిద్యావిక్రమజం, బనఘుండై కుడుచు నెవ్వఁ డతనిదివో భో
జనము పశుశిశు ఖురంబు, ల్దిను గౌశేయకము దానిడియుఁ గుడుపగునే. 136

క. అల్పమున నిండు శశపద, మల్పంబున నిండు మూషకాంజలికుఱుపెం
చల్పమున నిండు గుపురుషుఁ, డల్పమునం బూర్ణుఁడగు మహాత్ముఁడు గామిన్. 137

క. శ్రుతిశాస్త్రప్రకరబహి, ష్కృతము నయానయవివేకరిక్తము కుక్షి

స్థితిఁజాగరూక మేయున్నతిఁ జెపుమా మనుజపశువునకుఁ బశువునకున్. 138

క. కసవుదినుఁ గూడుదెమ్మని, కసరదు బరువిడిన మోయుఁ గర్శనమునకున్
విసువదు మారొడ్డాడదు, పసరమునకుసరియె మనుజపశు వెప్పటికిన్. 139

క. అని విని కరటకుఁ డతని, న్గనుఁగొని యిట్లనియె దమనకా విభునకుఁ గ
ల్గినదండనాథులము దగ, మన కీవ్యాపార మనభిమత ముడుగఁదగున్. 140

వ. అనిన దమనకుండు. 141

క. పరమస్వతంత్రులయిభూ, వరుసన్నిధి మంత్రులుండవలె నమ్మంత్రుల్
పరతంత్రులయినఁగలవే, పురుషార్థము గౌరవము ప్రభుత్వము యశమున్. 142

క. గ్రావాగ్రమునకు భూరి, గ్రావం బెక్కింప భరముగా దది ధరకున్
ద్రోవఁ బ్రయాసమె యున్నతి, కయిపలెబా టధమవృత్తి కది యేమిటికిన్. 143

క. తనకున్ హృదయము పళమై, యనుచరుచందమున నుండు నది యేమిరయో
మనుజుఁడు గౌరవమొల్లక, ఘనలాఘవదంశితుండుగా నీక్షించున్. 144

క. అనిచెప్పి మఱియు గరటకుఁ, గనుఁగొని దమనకుఁడు పలికెఁ గంటే పంచా
ననసార్వభౌమునకు నా, నన మొప్ప దిదేమికారణము నేఁ డనుచున్. 145

క. అదివిని కరటకుఁడు మదిం, గదిరిన యచ్చెరువున న్మొగము జూచి యహో
యిది నీ వేతెఱఁగున నెఱుఁగుదు పన నాయనకు దమనకుం డిట్లనియెన్. 146

మ. మతి నేనిచ్చినఁగాని లేదు చన దాత్మశ్లాఘనామానసం
బితరాకారవిచేష్టితార్థముల నూహించు న్ధరిత్రిం బశు
ప్రతతుల్నేర్చు నుదీరితార్థముల దిక్ప్రఖ్యాతమేధానమ
న్వితుఁడై పర్రిలు పండితుం డకట వానిం బోలఁడే చెప్పుమా. 147

క. చతురుఁడుగనుఁ బతిచేష్టా, గతిఁ దెలిసితినని నతఁడు కాఁగా నోస
మ్మతిగాదు నాకు సేవా, స్థితినీకెఱుకపడుఁ గుశలచిత్తములేమిన్. 148

వ. అని కరటకుండు పలికిన దమనకుం డతని కిట్లనియె. 149

క. భూషింప మెచ్చు లోకము, దూషింపం జంపఁజూచుఁ గుది నదె విద్వ
ద్భూషితుని నన్ను నేలా, దూషించితి వైన నేరుతుం బతిఁగొల్వన్. 150

క. నృపసంశ్రయమున నా కతి, నిపుణతయేవలనలేదు నీవనియెదో
యిపుడెవ్వరేని శత్రుం, తప యోరిమిలేక యనియెదరో నను జెపుమా. 151

క. అను దమనకునాననము, న్గనుఁగొని కరటకుఁడు పలికెఁ గాదా మును నీ
పనవసరంబున నెఁజనవో, కినుక న్నిను విభుఁడు గోపగింపఁడో నెరయన్ 152

సీ. ఆఁకొని భుజియింప నరుగువేళ నొకింత యొడలికి నుష్ణఘాత మొదవినపుడు

భూరినిద్రాభరంబున సోలు నెడఁ గులస్త్రీలతో నలిగి విచ్చేసినతటి
రతికి నువ్విళ్ళూఱుఁగతి శరక్షతుఁడైన యవసరంబున వేఁట లాడి యలసి
ధరణీరుహచ్ఛాయ లరయుచోటఁ బిపాస సలిలమన్వేషించుసమయమునను

తే. మజ్జనంబాడుపట్టున మౌననియతి, నర్ధమీలితలోచనుండై పురాణ
పురుషు ధ్యానించునక్కాలమున నృపాలుఁ, జేరరాదండ్రు తద్జ్ఞులు సేవకులకు.

క. మఱచితివే యన దమనకుఁ, డెఱుఁగుదునను జీవధర్మ మిట్టిద భటుఁ డే
తెఱఁగున నేనియు నరవరు, కుఱఁగట రేపగలుగాచి కొలువఁగవలయున్. 154

క. అతి కంటకుఁడైన విసం, గతుఁడైన గుజాతుఁడైనఁ గానీ లతలున్
సతులు ధరిత్రీపతులుం, జితవైరీ యల్లికొండ్రు చేరువనున్నన్. 155

క. కోపప్రసాదచిత్త, వ్యాపారము లెఱిఁగి కొలిచి వర్తిల్లు భటుల్
భూపాలబాహుశాఖా, రోపితులై యుండ్రు చనవు రొక్కం బగుటన్. 156

క. అన విని కరటకుఁడు దదా, ననము నిరీక్షించి పలికె నయ తత్త్వనిధీ
వినవలతు నాదరంబునఁ, దన కిఁక నీవేమి చెప్పెదవు తరువాతన్. 157

క విత్తునవిత్తుంబలెఁ బ్రత్యుత్తర ముత్తరమువలన నుదయించు భవ
చ్చిత్తము నీతికళాసం, పత్తికిఁ బుట్టిల్లు గాదె పరికింపంగాన్. 158

వ. అను కరటకు పలుకు లాకర్ణించి యతం డిట్లను నీతిపోషణంబులు దుఃఖశోషణం
బులుగావె భవద్భాషణంబులు నప్రాప్తకాలవచనం బెవ్వరికి నశుభంబుఁ జేయదు.

క చతురలవలె నృపసేవా, వ్రతులకు నప్రాప్తకాలవచనంబు బృహ
స్పతియంతవాఁడు బలికినఁ, బ్రతివీరధ్వంసి హాస్యపదనిరతుఁ డగున్. 160

వ కావున దేశకాలేంద్రియ పరిపక్వంబులెఱింగి యుచితజ్ఞుఁ డగునతండు విన్నపంబు
చేసికొని నిజప్రయోజనం బీడేర్చుకొనుచు. 161

క. తనకే విద్యాభ్యాసం, బున ముఖ్యఖ్యాతిలాభములు సిద్ధించున్
ఘనతరముగఁ గులపురుషుం, డనఘుండయి నేరవలయు నాసద్విద్యన్. 162

క. కలగుణరూపప్రజ్ఞా, బలములచే నేమి వానిఁ బ్రకటింపరు భూ
తలపతులు సములు విషములు, దలపోయ నఖర్వపర్వతంబులభంగిన్. 163

క. కావున నవనీవల్లభు, లేవిధమున నుండి రేమిహితబుద్ధిన్సే
వావృత్తినూది వర్తిలఁ, గావలయు న్భటుల కనినఁ గరటకుఁ డంతన్. 164

క. అగు నగుఁ బోపొమ్మప్పని, మొఁగమున నున్నాఁడు రాజుమ్రోలకుఁ దేర్పం
దగుతఱి మేలయ్యెడునో, సుగుణీ నీకనిన నతఁడు సాంపెసలారన్. 165

చ. మెలపునఁ జేరనేగి ప్రణమిల్లి వినీతతి నిల్వఁ జూచి పిం

గళకుఁడువల్కె నోదమునకా చనుదెంచితివేమి నావుడు
జ్వాలమతి నాతఁ డిట్లను భవచ్చరణంబులఁ గొల్వవచ్చితి
నైలసము దీనికంటెఁ బరికింపఁగ నెయ్యది నాకుఁ జెప్పుమా. 166
క. సచివకుమారుఁడ నగు నా, కుచితములగుపనులు గలిగియుండుఁగదా నా
వచనము విన దేవరకును, రుచియగుఁగద కార్యతత్పరుఁడఁగద మొదలన్. 167
మ. శ్రుతికండూయన రుక్ప్రశాంతియొనరింనుం దంతనిర్ఘుష్టరణ
స్థితికిం జాలుసఖాగ్రభిన్నయవసచ్ఛేదంబు విశ్వంభరా
పతికార్యంబుల నప్రయోజకుఁడె ప్రాజ్ఞానచాతుర్యశౌ
ర్యతతోపాయన యాప్రియాలపనమేధాకారశీలుం డిలన్ 168
చ. పరమశుచి న్సమిద్బలనపాదమహోమహు నుత్సవక్రియా
స్థిరు నిరసించి క్రిందుపడఁజేసినఁ గ్రిందుపడంగనేర్చునే
కరలి యొకప్పు డేని దలక్రిందుగఁబట్టిన నూర్ధ్వకీలుఁడై
దరికొన కంబుసంభవుఁ డధశ్శిఖుఁడై నశియింపనేర్చునే. 169
చ. హాలికుఁడు విత్తు చేనఁబఱునప్పు డెఱుంగఁడు చాలు చక్కనై
తలకొనఁజూచి మంచిదిగదాయనుఁ బిమ్మట నట్లు రాజు సాం
పలరఁగఁ గూర్చునప్పుడు భటాలి నెఱుంగఁడు ప్రస్తుతంబున
నైలసముఁ బూని నిల్వఁబరికించుఁ బ్రయోజకుఁ డంచు నెంతయున్. 170
తే. గీ. అతిశయస్థానయోగ్య నీచాసనమున, నునుచువిశ్వంభరావల్లభునకునింద
మస్తకోచితకోటీరమండనములఁ, గాళ్ళఁదొడిగినయప్పు డర్థ్యఁగఱటియనరె. 171
ఆ-వె అనఘవృత్తి కధికు నవురించుపతి దిట్టుఁ, గుడుచుఁగాదె యారకూటకటక
కలితమణికి నింద గాద పొనర్చిన, కుత్సితుండు నిందఁగుడుచుఁగాని. 172
క. శిరమున మకుటము రశనా, భరణము కటి నూపురంబు పదమునఁ బోలెన్
గురుబంధుభటులనిల్పన, మరునుత్తమ మధ్య మాధమస్థానములన్. 173
చ. పురుషవిశేషలీల విరిబోఁడియు వాలువిపంచిశాస్త్రమున్
దురగము వాణియు న్నరుఁడు దొడ్డతనంబువహింతు రట్లకా
పురుషవిశేషలీల విరిబోఁడియు వాలువిపంచి శాస్త్రముం
దురగము వాణియు న్నరుఁడు దొడ్డతనంబువహింప రుర్వరన్. 174
వ. ఇది సృగాలమాత్రంబు దీనిచేత నేమి యని నన్నవజ్ఞసేయకుము. 175
క. హరిసూకరరూపంబున, హరిణాదిమృగాకృతుల మహర్షులజంబయి
హరిసుతుఁడు పూజ్యులైయుం, దర వారలగౌరవంబు గరిమపడియెనే. 176

వ. అశక్తుండయిన భక్తుండును భక్తిలేనిశక్తుండును నప్రయోజకులు త్యాజ్యులు నేను బరమభక్తుండ శక్తుండ నత్యాజ్యుండ నన్ను గౌరవముసేయుము. 177

చ. పతినయదూరుఁ డైనభటపంక్తియు నీతికిఁబాయుఁ దత్ప్రధా
నత బుధులుండరా బుధజనంబులులేమి నధర్మ మూర్జిత
స్థితిఁగను నయ్యధర్మమునఁజేసి యఘంబులుపుట్టు వానిచే
నతులవిపద్దశ ల్వొడము నవ్విపదాయతిరాజ్యము న్జెడున్. 178

వ. అని దమనకుండు పలికినఁ బింగళకుండు నతనిం బ్రసాదపురస్సరాలోకంబుల నాలోకించి. 179

ఉ. వాసికి నెన్నికం దగినవాఁడవు రాజ్యమునీనయంబునం
చేసెదఁగాదె నిన్నడప సేవకులెవ్వరునాకుఁ బెద్దవి
శ్వాసము నీయెడంగలదు శక్తుఁడు భక్తుఁడు నిన్నుఁబోలఁ డో
హో సఖ విన్ననై వదనమొప్పక వచ్చితి వేమిచెప్పుమా. 180

క. నావిని దమనకుఁ డను దే,వా విన్నపమొకటి వారివాంఛ న్వడిగాఁ
బోవుచునిలిచితి విదియే, లా విన్ననిమోముతోఁ గలంగినమతితోన్. 181

వ. అనివిన్నవించిన దమనకునకుఁ బింగళకుం డిట్లనియె మచ్చరణ్యం బగునియ్యరణ్యం బపూర్వసత్త్వాధిష్ఠితంబయి యున్నయది యట్లగుట చిత్తచాంచల్యంబుఁ బుట్టించుటయు దానంజేసి యంగవైకల్య మావిర్భవించె నెట్లనిన విలయసమయసముజ్జృంభమాణ పుష్కలావర్తకవిధంబున శబ్దగ్రాహకంబులకు నధికతాపం బొనర్చుచున్నయది యద్దిక్కున నొక్క యపూర్వదుర్వారఘోషంబు వీతేర నాకర్ణించితి మంత్రప్రతిబద్ధశక్తి యగుఫణాధరంబువిధంబున నుక్కఁటి నీవాకర్ణింప వోకో శబ్దానుగుణబలమహత్త్వం బగుసత్త్వం బచ్చోటఁ గలిగియున్నది మదీయరాజ్యంబునకు హాని వాటిల్లకుండునే యని నిట్టూర్పునించు నప్పంచాననునకు దమనకుం డిట్లనియె. 182

క. జలముల సేతువుబెడిదపుఁ, బలుకుల భీతుండు చెనటిపాడిం జాతిన్
జెలిమిరహస్యమునర్వం, దలఁపనిపని చెడు నిగూఢతరమంత్రంబున్. 183

క. నీతెరు వనిలచరన్మహీ, జాత లతాఘాతభగ్నసంగరభేరీ
జాతరవశ్రవణమహో, జాతరహ్యాజ్జీర్ణజంబుకముకథ యయ్యెన్. 184

క. నావిని పింగళకుఁడు నయ,కోవిదు దమనకునిఁజూచి గుణరత్నసము
ద్రా వినియెద నీకథఁజెపు, మా వాచాపాటవం బమర నా కనుడున్. 185

క. దమనకుఁ డిట్లను పరవి, క్రమవిక్రమసింహపురనికటవటకాంతా

రమున నొకనాఁడు గాఢ, క్రమమున నే నరిగి తిరుగఁ గాఁ గట్టెదురన్. 186

ఉ. జన్యముకాంతకుంతపరుషక్షతిపాతి బృహద్వృషాళిరా
జన్యము హస్తిమస్తతరసక్షతజద్రవలుబ్ధదైత్యవా
ర్జన్యము భానుభేది ఘనసాహసపూజనరాజమానప
ర్జన్యముఁ జూపెఁ బర్యుషితసామజవిస్రసమేతవాతముల్. 187

చ. కదన మొకింతచేర నరుగ న్వెఱుఁగంబడి యుష్ణశేరులుం
బ్రిదిలుటలేనియేనుఁగులు బెంటలుగొన్నజిరాల్గురాలు పె
న్గదురుడిపోని నెత్తురులు గాఢపుఁ గెంపెసఁగ్రాఁగి చిక్కనై
పొదలు మెదళ్లు నాంత్రములప్రోవులుఁ జూచి ప్రహృష్టమూర్తినై. 188

వ. మఱియు నక్కాలము సమున్నాళపుండరీకవ్యాకీర్ణం బగుటఁ గాసారంబును నఖండఫలకాండమండితం బగుట నారామంబును నమోఘప్రాసవిలాసం బగుటఁ గర్ణాటకప్రబంధంబును ననంగవిహారయోగ్యం బగుట మధుమాసంబును దష్టకబంధవాహినీబంధురం బగుటం గ్రీష్మసమయంబును నవ్యక్తతారకవ్యూహం బగుట నహర్ముఖంబును బహుద్విజవిరాజమానం బగుట యాగంబును ననాత్మజ్ఞపారంపరీసంపూర్ణం బగుట గంజానిలయంబును విభాగీకృతచరణంబు గావున శ్లోకపతనంబును గర్ణశల్యసైంధవభీష్మదుర్నిరీక్ష్యం బగుట సుయోధనాయోధనంబును బ్రయుక్తశక్తిపాతనిర్ధూతధరాధరప్రాగల్భ్యం బగుటఁ గుమారసమారంభంబును నఖండమనోహరం బయి యోషాభాషావిశేషంబును రసాభిసుప్తపురుషోత్తమం బై శరత్కాలంబును ననుకరించె నప్పుడు. 189

క. దూరప్రాణధురీణము, హోరణమున నేమిచెప్ప నాశ్చర్యకరం
బయిరోదసితో విను మొక, భేరీనినదంబు కర్ణపిశిత మగల్చెన్. 190

తే. భయము దోఁస్తోఁప ముక్కునబంటి యయ్యెఁ
గెరలు జఠరాగ్ని గుములుచుఁ "గింకరోమి
యాగతోఽస్మి క్వయాస్యామి" యని యడలితిఁ
బలలపారణకరుగంగఁ బాటుగామి. 191

ఉ. ఎంచినభీతి మే న్వడక నేనొక యించుకసేఁపు బుద్ధిశం
కించి యిదేమి యొక్కొ పరికించెదఁ గా కని చేరి ముందర
న్గాంచితి వాతపోత పరికంపితభూజలతావాతి న్దిశ
ల్సింమరవంబునీను నొకజీర్ణసమిద్ధతభేరిఁ జేరువన్. 192

సీ. కనుఁగొని చర్మసంగతదానవుగ నిశ్చయించి మెల్లన నంఘ్రి లిడుచు నరిగి

కదిసి తద్భేరీముఖము వ్రచ్చి లోపల నరయ నిస్సారమగుట మేను
పొదలఁ జేసెనిమహాభోజనం బని చని వడి మేనుమఱచి వల్గడలునూఁచి
కరటగృధ్రోలూకకంకాదులు స్వామిపాదులఁబోలి సేనాధ్యలీల
తే. దంతిపలల మశ్వతరసంబు శాక్వర, క్రవ్యముష్ట్రి మాంస ఖండ కాండ
మొలసి యున్న నరులపొలయును దిని గాఢ, కౌతుకమున నుంటిగాఁదె తొల్త.

వ. రనశ్రవణమాత్రంబున నేమి తెలిసికొని నిర్భయుండవై యగుము శబ్దం బెదిక్కున నాకర్ణింపంబడియె నద్దిక్కునకు నన్నుం బనుపు మంతయుం దెలిసి వచ్చెద ననుటయుఁ బింగళకుం డట్లచేయుమనియె నట్లు నియుక్తుండై దమనకుండు సకలమృగసంచారఘోరం బగు యమునాప్రాంత కాంతారంబున కరిగి పురోభాగంబున. 194

ఉ. చేఁజిగుర్చు శృంగములు శృంగములం బ్రకటింప భూరిశో
భావహనైకపాదములు పాదముల న్దలఁపింప జంగమ
గ్రావముభంగి భానుభవకచ్ఛమున న్విహరించువాని సం
జీవకుఁ గాంచి మ్రొక్కి నిలిచె న్మృగధూర్తకుమారుఁ డయ్యెడన్. 195

వ. అట్లు వినీతత్వంబు నెరపి కైవారంబు సేసి యతనిచేత నాగమనకార్యం బడుగం బడినవాఁడై. 196

చ. హృదయముపల్లవింప నతఁ డిట్లను నెంతయు సమ్మదంబునం
బొదలుచు నీసమాగమము పూర్వము నీ కెనయైనవానితోఁ
గదిసి యఖండసఖ్యమునఁ గాలముతీతము గా నొనర్చ కి
న్నదిదరి నొంటి నుండఁదగునా మృగనాథులు లేర మైత్రికిన్. 197

చ. అనఘచరిత్ర పింగళకుఁడన్ మృగరాజిటనుండు నమ్మహా
ఘనుని ప్రధాననందనునిఁగా నను బుద్ధి నెఱుంగు నీకు నా
యనకు ఘటింతు మైత్రిసమయం బిదె నన్బనిఁగొమ్ము మారుతం
బనలము గూడినట్లయగు నాతఁడు నీవును జెల్మి సేసినన్. 198

క. అన విని దమనకునిఁ గనుం, గొని సంజీవకుఁడు పలికె గొబ్బున మరలం
జని చెలిమి సేయుమా మా, కనుకూలత మెఱయ మీమృగాధిపుతోడన్. 199

క. పొమ్మన నెమ్మనమలరం, గ్రమ్మఱ మృగధూర్తకులశిఖామణి చింతా
సమ్మూర్ఛితాకృతిం బడి, నమ్మేర న్గాంచి వినతుఁడై నిలుచున్నన్. 200

క. కనుఁగొని పింగళకుం డి, ట్లను సనయా మంత్రితనయ యచ్చోటికి నా
యనుమతిఁ గైకొనిపోయిన, పని యేమి యొనర్చి తనినఁ బలికె నతండున్. 201

క. పొనపొనఁ గానకు దేవర, పనుపునఁ జని యచటఁ గంటిఁ బ్రళయాంతరట

ఘననినదు గోత్రగిరినిభ, తనునభ్రంకషవిషాణధరుఁ గన్పెదురన్. 202

వ. భవత్కర్ణశూలాయమానం బగునప్పటిభయంకరధ్వానంబు నిన్ను నుద్దేశించి చేయుచుం
టగా నెఱుంగుము. 203

క. అలఁతులఁ బోరిఁ గొనరు మహా, బలు లాహా ఘనులఁ గాని పవమానుఁ డిలం
బిలువెఱుకునె బహుశాఖా, కులగగనస్పంది వృక్షకోటులుదక్కన్. 204

క. ఈదృశబలవంతుని నీ, పాదముల కుపాయనంబుఁ బన్పెద లేదా
నాచెసనిచ్చిన నిర్మ, ర్యాదప్రేమమున సింహ మాతని కనియెన్. 205

క. నీ వనఁగ నంతవాడవె, కావా సంరావభిదురఘాతంబున దై
ర్యాళినగల్చిన యబ్బలిఁ, దే వేగమె యనిన నతఁడు దెచ్చె న్వచ్చెన్. 206

క. వచ్చినసంజీవకునకుఁ, బొచ్చెములే కలమృగాధిపుఁడు సౌహార్ద్రిం
బచ్చపడ నెదురుసని కొని, తెచ్చి సదృశాసనప్రతిష్ఠితుఁ జేసెన్. 207

తే. తనువుఁ బ్రాణంబువిరియునుదావిభాను, డాతపముఁ బోలె నలమృగాధ్యక్షుఁడతఁడు
పాలునీరును గూడిన పగిది నుండి, రతిశ యుస్నేహమునను నయ్యడవిలోన. 208

వ. ఇట్లు పింగళక సంజీవకు లన్యోన్యప్రసన్న స్నేహప్రవర్ధమానులయి యొరుల కవ
కాశంబీక యేకగ్రీవంబయియుండ ననుజీవులు పొలపెట్టులేక యాఁకట నారట
నొంది యుండేనియుం బోవ దానదిసడిన నచ్చెట్టకుసంతం జింతిలి దమనకుండు కర
టకుఁ జేరంబోయి నిట్టూర్పునిగిడించి తలసంచుకొనిన నతం డతని నాలోకించి.

చ. దమనక యోపలేననిన దప్పానె యిప్పెనుజెట్ట నీనిమి
త్తమున జనించెగాదె పతిదండకు ని న్నొరు లేగుమంచు హ
స్తముఁ దెమలించిరో కుడిచి సమ్మతినుండఁగ దైవమిచ్చునే
సమకొని వీరి కిద్దఱికి సఖ్యముసేయకయున్న సాగదే. 210

ఉ. యెవ్వరెటుండి రేమి మన కేమిప్రయోజన మంచు మున్ను నే
నవ్వలఁ జూటిమోపి పతినారయునప్పుడు నీకుఁ జెప్పనే
యవ్వచనంబు లిప్పుడు యథార్థములాయెగదా భుజించువా
రెవ్వరు నీవెకాక మఱి యేమనలేక స్వయంకృతాగముల్. 211

క. చేసినయంతయుఁ దడయక, చేసేతం గుడువుమనినఁ జింతానలకీ
లాసంతాపితుఁడై మే, ధాసంగతుఁ డతనిఁ జూచి దమనకుఁ డనియెన్. 212

క. కృతకేతరవచనంబుల, గతి నీపలుకులు యథార్థకథనంబులు నా
కతమున నకటా యీాదు, స్థితివుట్టెం దీని కేమి సేయఁగవచ్చున్. 213

ఉ. ఈతఱి నక్క వెక్కసపు టేఁడికకయ్యముచేతఁ దొల్లి చే

నేతఁ బరిగ్రహించి యతిశిష్యునిచే నొకనేఁతకానిచే
దూతికనొచ్చె నాత్మకృత దోషమునన్గద నావు డుల్లస
త్కౌతుకవల్లిపల్లటిలఁగా నతఁ డాతనిఁ జూచి యిట్లనున్. 214

క. అది యెట్లు విస్తరింపం, గదె యాకర్ణింతు సకలగాథాబోధా
స్పదహృదయ యనుడు వికస, ద్వదనుండై కరటకునకు దమనకుఁ డనియెన్. 215

క. యువనాశ్వ నగరమునఁ గే, శవశర్మ యనంగ నొక్క సన్యాసి మఠం
బవలంబించి యశిష్య, ప్రవరుండై యుండె భైక్ష్య భక్షకుఁ డగుచున్. 216

క. కల దాసన్యాసికి బహు, కలధౌత సువర్ణపూర్ణ కంథసదా యు
బ్బలుగు యతి మఠపు మోసము, గలనేనియు లేక దానిఁ గని రక్షించున్. 217

తే. స్నాన మొనరించునప్పుడు జపము సేయు,నపుడు కరపాత్రమున భిక్ష మడుగునపుడు
పండునపుడును బొంతపై నుండు మనసు, బీదగతిచినబూరె యబ్బిత్తునకును. 218

క. చిరకాల మివ్విధంబున, నరిగిన నాషాఢభూతి యను ధూర్తగరా
మరసుతుఁడు సేరి కంథా, హరణేచ్ఛ న్యతికి శిష్యుఁడై సేవించెన్. 219

ఉ. ఆయతి యొక్క నాఁ డొక గృహంబునకుం దగ భిక్షచేసి రాఁ
బోయిన వాఁడు వెంబడినెపోయి భుజించి మఠంబుఁ జేరి యా
చాయ నిజోత్తరీయపరిష్కృతతృణాగ్రము గాంచిపట్టి నా
రాయణ కృష్ణయంచు గురుఁ డద్భుతమందఁగ మ్రొక్కి నెవ్వగన్. 220

క. వెలవెలనిమోముతో మఱి, యొలుఁగొందఁగ గురునిఁజూచి యెవ్వరి కొందుం
గలుగనికలుషము నా కిదె, గలిగె నయో యెట్టిపాపకర్ముఁడ నొక్కో. 221

క. అని మడమలు మోపక వడిఁ, జని కపటవిచారశీలుఁ జపలాత్ముని శి
ష్యునిఁ దిరుగఁ బిల్చి మదిఁ గీ, లొన్నినమహాద్భుతముతోడ గురుఁ డిట్లనియెన్.

క. నిను నేకలుషము వొదివెన్, జనఁ గారణమేమి సరభసంబున నాతో
వినిపింపు మనినఁ దత్పద, వనజంబులవ్రాలి యతికి వాఁ డిట్లనియెన్. 223

క. గురునాథ నిన్ను భిక్షా, గరిమంబునఁ జాలఁ దృప్తుఁ గావించినభూ
సురునింటిపూరి వసనో, పరిదవిలెం దీని కంటెఁ బాపముగలదే. 224

గీ. మగుడ నీపూరిపుడకఁ దన్మందిరమునఁ, గూర్చి క్రమ్మఱ నిష్పాతకుండ నగుచు
వచ్చి సేవింతుఁ ద్వత్పాదవనరుహముల, భక్తినామీఁద గలదేనిఁ బనుపు మటకు.

క. పావనుఁడఁగాక యేవిధి, సేవించెద నిన్ను నోవిశేషవిధిజ్ఞా
నావుడు యతి విస్మయసం, భావితుఁడై వానిఁ జూచి పలికెం బ్రీతిన్. 226

చ. కలుషములేదు పూరిపుడకన్ ధనమో కనకంబొ చీరలో

వలదటుపోవ నిల్వు మన వాఁడు కృతాంజలియై కనుంగవం
జలజలనశ్రువుల్దొరుగ సన్నుతిఁజేసి యతీంద్రు యవ్విధిం
బలుకకు మెట్టులేనిఁ దృణభంగము సేఁ డట వైచివచ్చెదన్. 227

క. నావిని యతిబంధువుఁ డతి, పావనుఁగా వాని నగచి పనిచె నతండున్
వేవేగ నరిగి తృణమొక, చో వైచి భజింపఁ దొంటిచొప్పున వచ్చెన్. 228

వ. ఇట్టి యుపాయాంతరంబుల సంత్యక్తపరప్రత్యయస్థితికి విప్రపత్తిగలు గనుండఁ
గొండొకకాలంబు నష్ముఁదిరిగిన నెళవెఱుఁగక నేయిపూసినకత్తి యగుటఁ దెలియక
గోముఖవ్యాఘ్రంబగుట వివరింపనేరక యత్తులువం బరిగ్రహించి వసుగర్భయగు
కంథఁ జేతికిచ్చి యలుఁగులఁదిరుగుట గజంబును సరువులఁ బెంచుట మారుతభుగ్ద
ష్టుని భువనవికారంబగుట నగజారమణుని విలాసభాసమానంబగుట వెలయాలిని
దుర్గాభైరవ పాలితం బగుట నవిషుక్షస్థలంబును సదసం బగుట విద్వత్ప్రబంధం
బును ననుకరించి యచ్చెరువుసేయు చెరువునకు ననుష్ఠానార్థియై చనియె నయ్యా
వసరంబున. 229

క. అప్పాపజాతి మస్కరి, యెప్పుడు దనచేతికిచ్చె నేమఱి మఱి వాఁ
డప్పుడపోయె ఘనంబుగఁ, గప్పినతమి కంథనొండుగంత గ్గొనుచున్. 230

క. బొంతగొని నిజనివాసము, పొంతకు నాషాఢభూతిపోవుట మదిలోఁ
జింతింపక నికటతటా, కాంతమువకుఁ జనిన యతని యతిఁగన్గొనఁగన్. 231

సీ. కఠినశృంగాగ్రసంఘటితలోహపలాశఘళీఘుటోత్కృతులనక్రములు బెదర
నన్యోన్యసంపాతహతి ప్రస్ఫాలభాగమున శోణితము బ్బి కరుడుగట్టఁ
జించికాంగారరోచిర్ధురా ఘోరేయ నేత్రాంతముల గొప్పనిప్పు లురుల
ఖురశిఖాటంకసంక్షుభితగోత్రోత్తిష్ఠదవనిరేణువుల నీరసలుగాఁగ

తే. గళవినిర్గతఘోరభూత్కారనినద, మమితకేదారచరపతంగములఁ దఱుమఁ
బరమగర్వోన్నతములురభ్రములు రెండు, చెలువుకొమ్మునఁ గయ్యంబు సేయుచుండె

క. తిరుగక విఱుగక యాభీ, కరమేషము లాహవంబుఁ గావింపంగా
సరిరంటినడుమ నెత్తురు, దొరిగెం బ్రవహించె నిలిచె దొప్పలుగట్టెన్. 233

క. ఆనెత్తురానుతమి న,చ్చో నొకజంబుకము నడుమఁజొచ్చి తదీయా
మానవిషాణశిఖాహతి, చే నెమ్ములువిఱిగి సొరిగి జీవమువిడిచెన్. 234

క. జంబుకము మేషయుద్ధము,నం బడుటయనంగ నిది జనస్తుతవినుము
ల్లంబమర మఱియుఁ జెప్పెదఁ, బంబినతాత్పర్యమేరుపడ సన్యాసీ. 235

వ. అట్లు స్వాపరాధంబున మేషవిషాణసంపాతసంఘాతంబునఁ గొలెమ్ములువిఱిగి కాల
ము సేసిన సృగాలమాత్రమ్ముం జూచి యిట్టిద నావివేకంబు స్వప్నాద్యవస్థలయం

దును మోసపోవక రక్షించిన చిరకాల సంచితార్థంబు శిష్యునిచేతి కిచ్చి వచ్చితి
శంకాయత్తంబై చిత్తంబు తత్తరించుచున్న యది యేమియగునొకో యనుచు
ననుష్ఠానంబునకుం బాసి యబ్బడుగుసన్యాసి నిప్పుఁ ద్రొక్కినక్రోఁతిపడువున మడిమ
లూఁదక మఠంబునకువచ్చి. 236

క. తానకమున నిజశిష్యుం, గానక యాషాఢభూతిగా రారా తే
రా నాసొమ్మనిచీరు, న్దీనత నోరండ యతి యతివ్యథతోడన్. 237

చ. వెలవెలనై మఠాలయమువెల్వడుఁ దాపనిషక్తకంఠుఁడై
కెలఁకులఁజూచు భూమిసురగేహము లారయు నేఁడు భిక్షకై
తెలతెలవేగి శిష్యుఁ డరుదేఁడుగదా కనుఁగొన్నఁ జెప్పరే
కలుషవిదూరులార పనిగ ల్దను నున్నను నూర్చు హోయనున్. 238

క. తప్పెనుగార్యం బను నిఁక, నెప్పుడువీక్షింతునను నిఁకెక్కడనున్నాఁ
డెప్పుడు చేదొరికెం ధన, మప్పుడె కపటాత్ముఁ డరిగె నని తలయూఁచున్. 239

క. అడిగినవారిం గ్రమ్మఱ, నడుగంజనుఁ జనిన కడను నతఁ డార్తుండై
గుడిగుండమునక పల్లియ, పడుసరనాకరయుఁ జెటిచి పఱచినశిష్యున్. 240

క. ఈగతి యతివేసటతోఁ, గాగడపుంబోక శిష్యు నారసి యచ్చో
సేగుఱుతునుగానక యా,భోగతరశ్రాంతి నొక్క పురమున కరిగెన్. 241

ఉ. స్నానమొనర్ప దీమసముచాలక సాంకృతి నోరఁ జేర్కొనం
గానక భిక్షుకుండు దిరుగం జరణంబులురాక ద్రవ్యకం
థానుఁబాసితే యనుచుఁ దాపభరంబున మేన్చలింప లో
లో నడలూన రేయుఁబగలు న్విలపించు నతండు దీనతన్. 242

ఉ. గాసిలి పట్టుఁగోల్పడిన గాలిపిశాచముపోలెఁ గష్టస
న్యాసి దురంతతాపమున నారటమందుచు నార్జితార్థకం
థాస్మృతివాడలం దిరుగుఁ దాంతదశంగృశియించి యచ్చలో
వేసరి నిల్చె సంజకడ వేఱొక సాలియవానిలోఁగిటన్. 243

క. నిలిచి యతి కొంతచింతం, బలవించుచుఁ బంచ తిన్నెపైఁబడి పలికె
ల్దల క్రిందం జేరిచికొని, వెలవెలనై నిద్రలేక వేఁగునుండెన్. 244

వ. అంత. 245

ఉ. వెంగలిపోకఁ బానగృహవీథికి నెక్కఁటి నేఁతకాఁడు వో
వంగనుజూచి దూతిపిలువం దలవాకిటిఁబాసి పల్లవా
లింగనకాంక్షఁ దన్మహిళ లేఁగనుమబ్బునఁ దక్కఁబెట్టి తు

చ్ఛాంగన రథ్య నేఁగ నెదురై పతిఁగన్నులు గోచరింపఁగన్. 246

చ. కని యదలించి యోనిచెడుఁగా కడగాలము సేర నెక్కడం
జనియెదు భర్తకాఁపురము సైఁపదె కుక్కకునాజ్యమిందు నే
మనమున నైన నిచ్చెనఁటిమార్గముఁబట్టుదె కాచువాఁడుఁగా
డని నను నిచ్చలో నెఱుఁగవా తగవా నగుబాటు సేయఁగన్. 247

క. కెళవులని చెడుపోకలఁ, దెలియనె రేపగలుగాచి తిరుగనె చేయం
గలిగిన దాఁగునె యనవం, దుల కాజగఁబోఁగ జాలిఁదూలక పలికెన్. 248

ఉ. ఓసరిపోయి నిల్వడలకుండ నయో నను రోఁజివాసిఁ గాఁ
జేసితొ తొత్తులం బనులు సేయఁగ నిచ్చినఁ బోలదంటి నే
వానికిఁ బోర నన్నుఁగడవం బనిపాటలు సేయువారలే
రీ సురఁద్రావి మైమఱచి ప్రేలెదు కంటివొ పట్టుకొంటివో. 249

క. కూరకు నారకు బయలికి, రారా దనుమేర గలదొ రానో పోనో
యారా చూడవె నేఁడే, లారోసముపచ్చెఁ గ్రొత్తలా యి త్తెఱఁగుల్. 250

క. పలుకులకేమీ రోసము, గలిగినమగవాఁడవయినఁ గాచి కడంకం
దలతలఁబట్టికొనంగా, వలదంటినొ చంపి త్రోవ వలదంటినొకో. 251

క. యసిపంటిదాన నన్నే, కుసిగుంపొనరించి యేమిగుడిచెదు పాపం
బనిపోలెఁ దాకు నిను నే, నుసురన్నం జాలుఁ జాలు నోహో యనుఁడున్. 252

ఉ. కాలికుడన్పతివ్రతవు గావె యయో నిను నీవ యెన్నకో
నేల జగం బెఱుంగు మఱి యేను నెఱుంగుదు వింతవాఁడనే
చాలుఁ బురే పతివ్రతలు సంజకడం బెఱవాడఁ బోక సం
శీలము యిల్లు సేరు మెడసేయక యన్నియుఁ జక్కనయ్యెడున్. 253

వ. అని రోషపరుషవచనంబులం గినియుచు గృహంబునకుం గొనిపోయి యయ్యవ
గాకి ఱంకుటాలిం గాలంగేలం బొడిచి పెడమఱలం దిగిచి నిట్రాత నేఁ తపగ్గంబునం
బంధించి కాలికుండు నిద్రించె నంతఁ గొంత ప్రొద్దరిగిన. 254

శా. జారప్రేరితయై వినిర్భయమనీషం దూతి యేతెంచి చే
వారంబెట్టి కుటీరభారవహశుంభత్సంభృత స్తంభవి
స్ఫారప్రాంజులరజ్జుబంధితవయస్యం గాంచి కన్నీరుము
న్నీరై వెల్లివడంగఁ గాలికుని లో నిందింపుచుం గూరిమిన్. 255

క. ఎదఁజేర్చి కర్ణమొయ్యనఁ, గదిసి ప్రయోజనముఁ జెప్పెఁ గా చెలియా యీ
ముదకఁడు సరిప్రొద్దారె, న్నిదురించిరి ప్రజలు వేచనిన మేల్గాదే. 256

ఉ. వెన్నెలరాకకై మొగము వ్రేల్చుచకోరముభంగి జారుఁ డో
కన్నులఁగల్కి నిద్ర గడకన్నులఁ గూర్పక యెప్పుడెప్డు వ
చ్చున్నుఁడా యనం జెదురుచూచుఁ బ్రియంబున నీదురాక కి
ట్టిన్నియుఁ జెప్ప నేల చను మే నిటనుండెదఁ గట్టివైచినన్. 257

క. చనిరమ్మా నీవని బం, ధనమూడ్చినఁ దంతువాయి తాలిమిమై నొం
డనక గృహస్తంభంబునఁ, దనుఁగట్టిన త్రాటఁ బెనఁచి దానిం గట్టెన్. 258

క. కట్టి తనమాఱుగా న, ద్దిట్ట గృహస్తంభమునఁ బ్రతిష్ఠించి నరుల్
మిట్టాడని యాబెడిదపు, నట్టక నడురేయి మబ్బునం జెలి చనియెన్. 259

చ. అలమిననిద్రఁ జొక్కు చెడి యంతనె మేల్కని కాళికుండు పే
ర్వెలుఁగున సారసుం బిలువ నించువెఱం బరకీయ గావునం
బలుకక యుండె నందులకు భావమునం గనలెత్తి మేలువాల్
కళవుఁబూని ముక్కుఁ దటిగెం దొరిగె న్రుధిరంబు భోరునన్. 260

క. ముక్కరకు నోఁచకుండ, న్మక్కఁ గఱఁగావించి పలువ ముండా చెడుమం
చొక్కమనంబున నిదురం, జొక్కెం గాలికుఁడు దొంటిచొప్పున నంతన్. 261

ఉ. అక్కడఁ దంతువాయి ప్రియు నప్రతిమాంగజసౌఖ్యసంగతిం
జొక్కఁగఁజేసి మందిరము చొప్పునఁ గ్రమ్మఱి యిల్లుసొచ్చి పే
రక్కునఁజేర్చి వార్తగలదా యన మాతిక యేడవార్త నా
ముక్కుకు వచ్చె నీచెలిమి మూలబడ న్విడు మిల్లుసేరదన్. 262

ఉ. నావిని తంతువాయి పదనంబున లేవగ నంకురింప దూ
తీవిధికృత్య మెవ్వరికిఁ దీఱదు మానుషమంచు బంధముల్
వేవదలింపఁ ద్రెవ్వి పృథివీస్థలిఁ గూలినముక్కుఁ గొంచు నా
త్మావసథంబుఁ జేరె తురకాంగన డెందమునం దలంకుచున్. 263

క. ఆ నేఁత కానిచెలి గృహ, మానిన నిట్రాత నంటి యటునిటు త్రాటం
దా నిరుచేతులమర్చి య, థానియతిం గూయకుండెఁ దత్సమయమునన్. 264

సీ. సింధుజామాతృదక్షిణచక్షురంగంబు మందేహగర్వనిర్మథనకళి
సకలవేదద్రుమస్కంధంబు జలరుహప్రభవరాత్రించరోద్భవమహాంబు
సంజ్వరార్తరథాంగసమ్మదప్రతిపాది దారుణతిమిరకాంతారవహ్ని
కమలినీవదనప్రకాశపోషణమూల మాశ్రితజనజీవనౌషధంబు

తే. కుముదసమ్మదమథనని స్తిమితవేగ, మపిహితద్వారకృతసురాయతనమార్గ
మలఘునీహారకరటిపాకలవరంబు గ్రహవతంసంబు పూర్వాద్రిఁ గానవయ్యె. 265

చ. తెలతెలవేఁగిన న్నిదురఁదేఱి కరంబులుసాఁచి లేచి క
న్గొలఁకులఁ బాఱఁజూచు మగని న్గని నాలిపిసాళినెక్క నా
కలితపతివ్రతామహిమఁ గానక నన్ను విరూపిఁజేసితి
క్కలుషము నిన్ను ముంచుకొనుఁగాక విరూపతి నన్నుఁ బొందునే 266

చ. అనుచితచిత్తవృత్తిఁ బురుషాంతరచింతనహింప నిన్ను నొ
క్కనిగడవంబతివ్రతనుగాని యొకప్పుడుఁగాన బుంశ్చలిన్
వినుఁ డిదె లోకపాలకులు వేయును నేటికి సాధ్వి నేని సం
జనితకృప న్మదాననముఁ జక్కఁగఁ జేయుఁడు కీర్తికెక్కఁగన్. 267

వ. అని యేడ్చు మఱియు నద్దుశ్చరి మగనినుద్దేశించి యిట్లను హాలామదంబునంజేసి కల్ల నిజంబు లేర్పఱుపనేరక నన్నింతిఁజేయుటగా తమి నీచేతులునొచ్చెడు నన్నుం గీడువొందుమనే యని మందలించినం జూచి భయవిస్మయంబులు సందడింప నక్క విందుండు తచ్చరణంబులంబడి పరమపాతకుండ నపరాధి నానేరంబు క్షమింపుము నుచు బంధంబులూడ్చి ప్రశంసించె నత్తెఱం గంతయు నందుండుటంజేసి చూచి యాతి యతివిస్మయరసావేశితాంతఃకరణుండయ్యె నంతకుమున్న గృహీతచ్ఛిన్న నాసాపుటయై చని కుటీరాభ్యంతరంబున ముసుంగిడికొనియున్న క్షురకాంగనం బిలిచి తద్వల్లభుం డిట్లనియె. 268

చ. గరితలఁజూడవే నిసురఁగానవె యివ్విధినున్న దెట్లు కాఁ
పురము పురంబునం గొఱగఁబోవలె నాక్షురభాండమిమ్ము నా
కరమున నన్న నయ్యువిద గాకిముసుంగెడలింప కూర్చి
క్షుర మొకటిచ్చె గాజురొదసూత్రుతరాష్ట్రవంబుగన్పఁగన్. ... 269

చ. క్షుర మొకఁడిచ్చినం గనలుచు న్మగఁ డాజగతాఁగ కిట్లనున్
గరువము నీకుఁజెల్లినదిగా క్షురభాండము గాక యొందు కీ
క్షుర మొకఁ డంచు నోఁబలుకుచుం గుటిరాంతరసీమనై చెఁ ద
త్క్షురము కఠోరభంగి నదిచూచి తదీయ సభూటి యేడ్చుచున్. 270

ఉ. నేరము సేయ మార్పులుక సీతికిఁ బాసినఁ దానగాను న
న్నూరకముక్కుఁగోసె వినరో ప్రజలార దయాధురంధరుల్
గారె యనాథనైననుఁ గావరె ధర్మములేకపోయెనే
యూరికిదిక్కులేదె యిట నుండఁగఁ బాపము నన్నుఁబోఁటికిన్. 271

చ. కురియఁదొడంగెఁ జూడుఁ డిదిగో రుధిరంబు శితక్షురంబునన్
దఱిగినముక్కుఁ గన్గొనుఁడు నాకిటుగాఁ గతమేమి వానరే

పరుసునవచ్చు నె ట్లవనిఁబండు జగంబు సుభిక్షమెట్లగు
న్నరపతిలేఁడె యిక్కడ ననాథులపెన్మొఱ యాలకింపఁగన్. 272

వ. అని తల విరియఁబోసికొని రక్తసిక్తంబగు మొగంబు విధుంతుదదంతకుంతనిర్భిన్నచం
ద్రబింబంబువిడంబింప గుంపులుగొనిచూచు జనులకుఁ దునిసినముక్కుఁజూపి
వెక్కివెక్కి యేడ్చుచు నెట్లోరొయుం గంటిరే యనుచు నద్దంట మగనిమీద నపరాధం
బొదవ నీ వడుపున మొఱపెట్టుచుండె నప్పుడు. 273

క. ఇటు నటు నన నోరాడక, తటతట నెద యదర నోరఁ దడిలే కొడలా
రటపడఁగనుండె నపుడ, చ్చట మంగలి తొంగలించుసంత్రాసమునన్. 274

క. గిలుకలు వేసినగుదియలు, ఘలుఘల్లనమ్రోఁదికొనుచుఁ గితమేమీ యీ
కలకలమునకనుచు నడిం, దలవరు లేతెంచి యవ్విధం బరసి కృతిన్. 275

సీ. మంగలిఁబట్టి కట్టికొని మానవనాథుని మ్రోలఁబెట్టి చె
ప్పం గనలెత్తి యాత్మపరిపాలితవిశ్వధరిత్రి నింతహం
తం గనుగొంటలేదు కొఱఁతం బడవైవుఁడు వీనినంచు రా
జాంగరమిచ్చి యారెకుల కొప్పనఁజేసె దృఢప్రయత్నుఁడై. 276

క. తలవరులు వానిఁ గొనిచని, తలపోలమునఁ గొఱఁతఁ దివ్వఁదమకించుతఱిన్
గలతెఱఁగుఁ జెప్పి భిక్షుకుఁ, డలమంగలి నిరపరాధుఁడని యొడిఁగించెన్. 277

వ. మేషయుద్ధంబున నక్కయు నాషాఢభూతిచేతి సన్యాసియుఁ దంతువాయిచేత
దూతికయు స్వాపరాధంబున బాధంబొందిరి యేనును నిట్టివాఁడనేకదా యని వెచ్చ
నూర్చిన దమనకునకుం గరటకుం డిట్లనియె. 278

క. కేసరినృపమైత్రి యనా, యాసక్రియఁ జెఱుపఁజాలు నట్టియుపాయం
బోసుగుణీ చేకూరదొ, కోసరసప్రజ్ఞతలఁచుకొమ్మన నతఁడున్. 279

క. సరసోపాయముచేనగు, కరణి పరాక్రమముచేతఁ గా దెట్లన్నన్
గరటముసుతపరిపంథిం, బొరిగొనదే కనకసూత్రమున కృష్ణాహిన్ 280

క. అన రిపుదమనకు దమనకుఁ, గనుఁగొని కరటకుఁడు పలికె ఘనబోధనసా
ధనసాధుసూక్తి నిక్కథ, ననురక్తిం జెప్పుమనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 281

క. మనుజాలు మిట్టాడని యొక, ఘనగహన మహీరుహమునఁ గాకంబులజో
డొనరించుడింభములఁ గ్రొ, న్ననసీకమ్మనికిఁ గఱచిలువ దినుదప్పిన్. 282

క. ప్రతిసంవత్సరమును నీ, గతిఁ బిల్లలఁ బాము పాము గడతేర్పంగాఁ
బ్రతికృతికి నేర్పజాలక, యతిదీనతఁ గాకమిథున మచ్చోనుండున్. 283

ఆ. అంతఁ బ్రసవయోగ్యయగుభార్యఁ జూచి కాకాలాహిచకితచిత్తమగుచుఁ గాక
మడలుగడలుకొనఁగ వడి నేగఁ దనమైత్రిఁ, గలిగితిరుగు జంబుకంబుకడకు. 284

వ. అట్లరిగిన నుల్లోక శోకం బగు కాకంబునకు జగత్ప్రసిద్ధుండగు నా ప్రబుద్ధుం డాతి
థ్యం బాచరించి స్వాగతం బడిగిన నశ్రుమిశ్రితాక్షుండై వాయసాధ్యక్షుం డిట్ల
నియె. 285

చ. ఘనవనమండలంబున నొకానొక భూమిరుహంబునందు నీ
యనుజయు నేను గాలిడుదు మచ్చెలి చూలువహించి కాంచి పెం
చినపృథుకవ్రజంబుఁ గఱచిల్వ దినుం బ్రతివత్సరంబు దా
ని నుడుపశక్తిలేక యొకనేర్పున నూరక మూచుచుండుదున్. 286

సీ. నూఁగారువోదలు మేనులతోడ నెరకునై కిలుకూత లిడ నాలకింపలేదు
అల్లంతఁ గాంచి యుల్లార్చుపక్షములతో శిరములంకింప నీక్షింపలేదు
యొగుబోదలయి గూఁడుదిగనాడి పెఱమ్రాఁకులెక్క నారసి యుత్సహింపలేదు
చంక్రమక్రమవిలాసముల నంబరవీథిఁ దిరుగఁజిత్తమున మోదింపలేదు
తే. ప్రేమ మెసలారఁ గని యొత్తి పెనుచుచుండ, ననుఁగుమనమలఁ దిగిచి ముద్దాడలేదు
బహువిపద్దశ లనుభవింపఁగ దినంబు, లరిగెఁ జూచితె వాయసాధ్యక్షు బ్రతుకు.

చ. కడపితి నిట్టు లేను జిరకాలము చాలముదంబొనర్చునే
పడఁతుక కానయినయడి పన్నగభీతిగరించి యెవ్విధిం
బెడకసుఖింతు నిందులకు జెప్పు ముపాయము నావు దప్పుడ
య్యెడ లడఁగించి జంబుకకులాగ్రణి వాయసభర్త కిట్లనున్. 288

క. యీలీల నుత్తమముల, స్త్రీలం గాపట్య మెసఁగ మెసవికుభీరా
భీలగ్రహణమున సరః, కూలద్రుమవర్తిముసలికొక్కెర దెగదే. 289

క. అనిచెప్పిన గోమాయువుఁ, గనుఁగొని వాయసమువలికెఁ గర్కటకముచేఁ
దనివిసన మీలజాలం, దిని కొక్కెర యెట్లుపొలిసెఁ దెలుపవెయనుడున్. 290

వ. ప్రబుద్ధుండిట్లనియె. 291

మ. క్షణదాయామవిఘాతి భాస్కరమహస్సంపాతి విశ్వంభరా
ప్రణమత్కుంతముసింధువింధ్యకుధరప్రచ్ఛేత్తదావానలా
రణినానామృగ మస్తకద్రుమ కుఠారం బధ్వనీనార్తికా
రణభైషజ్యముదోఁచె వేసవి మహోగ్రప్రేక్షణోదగ్రమై. 292

చ. అడుగిడరాదు నేల నెరయం దలచూపఁగరాదు నిప్పుక
ల్జడిగొనరాలు నెండపడఁ జల్లెడువీఁడిఁక నే డమిత్రుఁడం
చుడుగక భానుఁజూచి పగనొందుశరీరులఁ దేర్పగాడ్పు ల
ప్పుడు పరపోషణవ్రతులు వోఘనదానకళాధురంధరుల్. 293

సీ. దండినిప్పుల వసంతములాడు నెండల వడఁజల్లు పడమటివాయువులను
గ్రోవిగుంటలుదక్క గుల్లలుచిక్కఁగ నివిరినగొంగరాయిడికి మిడికి
కొరదయుఁగడిసె పాపరమల్లుముచ్చంగి కొంటె ముక్కను లొంపిఁగ్రుచ్చుకొనియు
వాలువముకుదమ్ము వల్లెగండెరనత్తె గుజ్జుబేడిసతాలికోలుకు మడిస
తే. నూతయులజళ్ళ చెఱువులనుండరాక, కార్మొసల్లు నెగళ్లను గవులువిడిచి
తరలి చెంతల నూతిగుంతల వసించె, *గొరలివర్తిలు నమ్మహాగ్రీష్మమునను. 294

ఉ. శంబర శోషణక్రియకుఁ జాలి దురంతతరప్రతాపరే
ఖం పథికాంగకంబులకు గాఁక ఘటించి హరింతు రంగసే
వ్యంబు మహాబలోద్ధతము నయినశతాంగము నెక్కి యన్నిదా
ఘుంబునఁ బద్మినీయువతి కాముఁడు కాముని దెల్పెఁ బొల్పుగన్. 295

వ. మఱియు నవ్వేసవి శోషితసింధురాజంబయి ధనంజయుం గృశీకృతదశకంధరంబయి దాశరథిని ఘనాఘనవర్తితశిఖిమండలంబయి కంధరారంభంబును భోగివిరాజమానం బయి బలిసదనంబుననుకరించె మఱియును. 296

చ. అనిమిష మండలీరుచిరమయి కవిరాజవిరాజితోత్తమ
ద్దనరి మరున్నికేతనమన న్గనుపట్టిన దాని నొక్కచోఁ
గనియె సరోవరంబు ఝుషకంబులఁ బట్టుకొనంగశక్తి లే
కనిలిచి క్రౌంచమెచ్చిరులు కారియుఁ దత్తటి నూరకుండఁగన్. 297

వ. దానినిరీక్షించి యొక్క కుళీరం బిట్లనియె. 298

క. బకమా గృహ దఖిలకదం, బకమా యాహారవిధికిఁ బానిటుల సరో
నికటమున నూరకుండెద, వకటా యిదియేమి యనిన నది యిట్లనియెన్. 299

ఉ. యీదశ యెట్లుగాఁదెలిసి తీవు కుళీరమ నిక్కవంబు మ
త్స్యాదుఁడ వృత్తి నా కిదియ యైనను నీయెడ నేమి చెప్ప ద
త్తాదృతి నీయవస్థ కరయం గత మున్నది విన్ము జాలరుల్
మేదుర శక్తి నిక్కలనిమీనములం గొనిపోవువారలై. 300

క. పలువురు రానున్నారని, తెలియ న్వని చెప్పవచ్చితి న్మీతోనిం
దులకయి యూహింపం, దలఁపక వలవంత నొందెదం గర్కటకా. 301

క. జాలములన్ గాలముల, న్మీలెల్లం బొలియకున్నె మృత్యుసమంబీ
జాలియెుటనుండివచ్చెం, గాలము దరియింపగాదు గదయెవ్వరికిన్. 302

---

* నూష్ణకరమయినయీమహాగ్రీష్మమునను. (పాఠాంతరము.)

వ. అని యశ్రుమిశ్రితాంబకం బై బకంబు వగచిన విషంబునంగలఝషంబు లన్నియు
నెఱుకచేసికొని యక్కొక్కెర కిట్లనియె. 303

ఉ. ఆరయ మీనభక్షకుఁడవయ్యును గూరిమిపెద్ద మాయెడం
గారుణికాగ్రగణ్య యటుగావున విప్రతిపత్తిలేదు ని
చ్చో రయమార మత్స్యు నొకచొప్పునదుస్స్థితినొందకుండ నీ
డేరుపుమయ్య సేమము ఘటింపగదయ్య ప్రసన్నమూర్తివై. 304

వ అని మీనంబులు దన్నుం బ్రార్థించిన సత్సుకంబయి బకంబు తనలోన. 305

క. యీయంబుచారములు దన, మాయకులోనయ్యెఁ గంటి మన సని సంతో
షాయతి నంతర్లీనముఁ, జేయుచు మాయాకళారసికమదిపలికెన్. 306

క. వాదించి జాలరులనొఁ, గాదన నాచేతఁగాదుగద నిజవృత్తి
చ్ఛేదమునకు నోరుచుకొన, రాదేకద పరమదుష్కరము కద పూనన్. 307

క. ఐన నిఁక నేమిసేయుద, మేనొకఁ డెఱిఁగింతుఁ జేయుఁ డిష్టంబైనన్
మీనముల నితరసలిల, స్థానములను బెట్టివచ్చెదను మిముఁ గరుణన్.

క. రావలసిన రారం డని, భావంబున లేనికరుణపరిఢవిలంగా
నావృద్ధబకముపలికిన, జీవనచారములు విశ్వసించినమదితోన్. 308

క. చేటెఱుఁగనికూనలు మీ, లాటోపముమీఱఁ జేరవరిగిన నిశిత
తోఁటి నొకరుఝషముఁగొని యొక, చోటికిం జని మ్రింగి పగచుచుం గ్రమ్మఱియున్.

వ. ఇట్లు క్రమ్మరి. 310

క. రారం డిఁక నొకరని రా, జీరియు కానొకఝషంబు శితచంచువునన్
గూరిచిచని మునుమెసవిన, చో రూపఱ మెసవి తొంటిచొప్పున మఱలన్. 311

క. మగిడివిరివియును లోతున్, దిగియుంగలనీటవిడిచి తీఁగొన్నిటి న
క్కగములుదన్నెన్ మృత్యువు, మొగము న్నోరుత్తమాంగమును డాఁకాలన్.

క. మీకును మృత్యుత్రాసము, లేకుండం జేయునేర్తు లేలెండని రా
నాకొక్కెర యొకమీనముఁ, గైకొని చని తిని సరోముఖమునకువచ్చున్. 313

క. ఎడతాఁకితాఁకి యొండొక, మడువున నిడుకైతవమున మఱియు న్మత్సియున్
బడుగుంగొక్కెరమీలం, గడుపార న్మెసవి తృప్తిఁగైకొని యంతన్. 314

వ. సరోవరతీరంబునం గాల్నిలిచి వాంఛితపరనీరస్థానంబు లగుమీనంబులం గదిసి
యిట్లనియె. 315

గీ. అరిగి తిరిగి నేఁటి కలనితి భరమాన, పసమె మూఁడుగాళ్లముసలిగానె
కండపడియె పఁడసా గర్వకొా సంచారశక్తి ముదుక కెట్లు సంభవించు. 316

క. బడలికఁ బాసినఁ దిరుగం, బడి ప్రాణసమానులైనబంధుల మిమున
మ్మడుగునఁ జేర్చెదనని యొడఁ, బడఁజెప్పం దనకు నరుగఁ బాఱినదనుకన్. 317
క. తనివిసన నిట్లు కతిపయ, దినముల కుదరానలంబుదీఱ న్నాయా
ఖనియాబడుగుం గొక్కెర, యనఘా యాఱెంకిమీల నన్నిటి మెసవెన్. 318
వ. ఇట్లు నిరవశేషంబుగా మీనంబులం దిని యొండేనియుం బోవ నుద్యోగించు నజ్జరఠ
బకంబున కెఱుకఁ జేసికొని మున్నెఱింగించుకొన్నకుళీరం బిట్లనియె. 319
గీ. భావికైవర్తకత్రాసభగ్నమాన, మానముల మీనముల నొండుమడుగుఁ జేర్చి
సుకృతసామ్రాజ్యవిభవంబు చూఱఁగొంటి, బకపురందర కలఁడె నీవంటిధర్మి. 320
క. నాళీజంఘాదులు నినుఁ, బోలరు పరహితవివాసమునఁ జుట్టములం
బాలించి నన్ను నేలా, పాలింపవు సఖుఁడఁగానె పగవాఁడనొకో. 321
వ. జలస్థలాంతరంబునుం జేర్చి పొగడ్తఁగనుమని కైవారంబుసేయు కుళీరంబు నిరీ
క్షించి కర్కటమాంసం బపూర్వం బదియుఁ జవిచూడవలయు నని విచారించి
యక్కొక్కెర దానిం గఱచుకొని వధ్యశిలాతలంబునకుంబోయి భక్షింపఁ దివురు
టయు నయ్యుద్యోగం బెఱింగి యయ్యెండ్రి. 322
చ. బలిమి హుటాహుటిం దఱిమి పట్టుకొన న్వడిలేక మాయపుం
దలఁపున రిత్తజాలరులదాడి గడించి ఝషంబుల న్నిరా
కులగతి మెక్కని మ్ముసలికొక్కెర యన్యజలాశయంబునం
గలుపుమిషంబునం జనదుగా కపటాత్ములవిశ్వసింపఁగన్. 323
క. మేసినసమయంబున ధృతిఁ, బాసినమది కార్యహానిఁ బ్రాణులనిలుగన్
వ్రాసె విధి మృతికి నేలా, గాసిలి పౌరుషము విడువఁగా నేమిటికిన్. 324
క. పరుషకరపత్త్రధారా, స్ఫురణఁ బ్రకాశించు మద్విపులదంష్ట్రికలన్
శిర ముత్తరించి పాథ, శ్చరములకొలఁదీర్తు నీరసంబున ననుచున్. 325
క. అక్కర్కటముండఁగ నల, కొక్కెర దత్తరసమొలిచికొని తినునదిరై
ముక్కుత్తిచాఁచు నాలో, నొక్కూఁకునఁ గొండ్లనిఱికి యొత్తెన్ గళమున్. 326
క. ఒత్తిన సుమడుండుభుకము, కత్తెరచేఁదునియుమాడ్కిఁ గర్కటదంష్ట్రా
కృత్తగళంబై నెత్తురు, జొత్తిలనలవృద్ధబకము సోలెన్గూలెన్. 327
క. కోయక ప్రాణులకపకృతి, సేయుదురాచారుఁ డిట్లు చేట్పడు విను మో
వాయసవల్లభ శిశురిపు, వాయుభుజం డీల్గునిట్టివాఁడై యునికిన్. 328
మ. భవదర్భాహితకృష్ణసర్పహరణోపాయం బెఱింగింతు నీ
యవధానంబునఁ జేయు మేమఱక రాజాగారసంచారివై

ఛవిమత్కాంచన మేఖలాలతిక దృష్టంబైన లాగించి నీ
యవిలంబంబునఁ బెట్టుమమ్మనికి రా జాపొమ్ముఁ జంపించెడిన్. 329

ఉ. నావిని కాక మవ్విధమునం జరియించెదనంచుఁ బోయి రా
జావసథంబుఁజేరి యరయం బ్రతిసాధనఁజేయఁబోవుచుం
బ్రావృతమేఖలాలత ఖురాళ్యుపకంఠముఁజేర్చి దాని నా
లో వెస నంఘ్రులంగమిచి లోకులుసూడఁగ నభ్రగామియై. 330

చ. అరుదుఘటిల్లమందగతి నంతట నింతట నాసపాటుగా
నరుగుచునుండ రాజపురుషావళి మ్రోయుచు రాజునానతిన్
గెరలుచు వెంటరాఁ దొలుతఁ గృష్ణభుజంగమమున్న వృక్షకో
టరమున మేఖల న్విడిచి దాఁపున నొండొకమ్రాననుండినన్. 331

క. పరశుప్రహారములఁ ద, త్తరుకోటరమగలవైచి తత్రత్యఫణిన్
మెరిగొని మేఖలయున్గొని, పరిజనులుం జనిరి కాకిపగయునుదీరెన్. 332

వ. పరాక్రమంబునకంటె నుపాయం బెక్కుడ యనిచెప్పి వెండియుం దమనకుండు.

క. ఇల బుద్ధిగలుగునతనికి, బలముంగల దెట్టులనినఁ బటుబుద్ధిసము
జ్జ్వలమొకశశక మొకానొక, పొలమున నున్మత్తకరిరిపుం బొరిగొనదే. 334

క. నావిని కరటకుఁ డది యె, ట్లీవిధ మెఱిఁగింపు మనిన నినసంసత్సం
భావితనయశాస్త్రికళా, కోవిదుఁ డాయనకు దమనకుం డిట్లనియెన్. 335

సీ. దంతిదంతాగ్రనిర్దళితమస్తకగళ న్మౌక్తికముక్తౌఘపాండూకృతంబు
బహుళతిర్యగ్గృషత్ప్రతిహతస్యదన దజ్ఝరఘనస్తనిత లాస్యదమయూర
ముచ్ఛభల్లప్రహారాస్థాతృమాక్షిక చ్ఛత్రపంక్తీకృతక్ష్మాతలంబు
బిలసదాహారితుందిలసంకునిర్ముక్తసాంకవసురభితస్థాణుమూల
తే. మాద్భృతాఖండవాగురికావర్తిత, రజ్జురజ్వద్గరుచ్ఛటాభ్రాంతిదాయి
చమరవాలవిలోకసంచకితమృగము, గల దొకానొకగహన మక్కాననలోన. 336

క. కుక్షింభరి యగునొకహ, ర్యక్షము వర్తించు నహరహ మమర్యాదా
దక్షుంబై నానామృగ, శిక్షాభక్షాప్తి నుల్లసిలు నది నెరయన్. 337

క. ఈరీతి మేరమీఱి య, వారణవారణవిరోధివధియింపంగాఁ
బోరా దెరువెఱుఁగక యా, ఘోరాటవిమృగములెల్ల గుములై భీతిన్. 338

వ. వచ్చి యక్కేసరికిం బ్రణామంబులాచరించి. 339

సీ. గిరిదరీముఖ బహుద్విరదశోణితసిక్తగండశైలము కనత్కనకపీఠి
పరితోవిసారి శంబరలులాయవ్యాఘ్రహరణఘోషములు తూర్యారవములు

మస్తకోపరి పతన్మహీధరాధిత్యకా ఝురవారియభిషేకసలిలధార
సవిధపాదపలతాస్థాయినీడజకులాంచితతతు ల్యాభసురాశీరవములు.

తే. గావె మృగరాజవిఖ్యాతిఁ గనిన నీవు, నౌరగాంభీర్య మారసాహసవిలాస
మౌర గారవ మారస త్వాతిశయము, చారుతరమూర్తి పంచాస్యచక్రవర్తి. 340

క. హరి సాగా నీరూపము, శిరమునధరియించి కాదె శిక్షించె మురు
త్వరిపంథిఁగనకకశిపుం గరివైరీ నిన్నుఁ బొగడఁగా మావశమే. 341

వ. అని యనేకప్రకారంబుల మాతంగధ్వనిం బ్రశంసించి యుల్లాసంబుఁ బుట్టించి
మెచ్చు.బుచ్చుకొనివచ్చిన కార్యమ్మడుగంబడినయవియై మృగంబు లమ్మృగపతి
కిట్లనియె. 342

క. అగపడినవారి నెల్లం, దెగటార్పక మేరచేసితిని మను మటనీ
మృగములజాతికి నొకఁడొకఁ,డుగ నిది మామనవి చెవినిడుము మృగనాథా. 343

క. ఈతగవునడపుమని సం, జాతత్రాసమునఁ దనుఁ బ్రశంసించిన నా
రీతినొనర్చెద నని యడి, జాతికి నొకఁడొకఁడుగా మెసవు నదిమొదలుగన్. 344

క. అంత నొకవారమునఁ దన, వంతగుటయు నిశితబుద్ధివహనము ధీర
స్వాంత మొకధూర్తశశకము, దంతిప్రతిపక్షికడుపుఁ దనియించుటకున్. 345

క. చావునకుండెగి త్రోవం, బోవుచుఁ దలపోసి స్వగతమున నిట్లను న
య్యోవననిధిఁజొచ్చెబుల, క్కైవడి హరికడుపుఁజొచ్చెఁగా వనమృగముల్. 346

క. ఈనెతికేసరిజఠరా, ధీనత దినమొకటిలెక్కఁ దినెఁగా మృగసం
తానంబు మల్లెపట్టిన, చేనిక్రియం జెప్పనేమి శివపాదయ్యోన్. 347

క. దీనికిఁ దుదమొద లెయ్యది,పో నెయ్యదితెరువు బుద్ధిపూర్వకముగ నేఁ
డే నెడ కేసరిఁ బొరిగొ, లోక్కనేడని వనమృగాళికోల వారింతున్. 348

క. బలమునకంటెను బ్రజ్ఞా, బల మెక్కుడుగాదె బుద్ధిబలమునఁ బేర
చ్చెలమునఁగైదువువెలిగాఁ, దలఁద్రుంతుం జెండి రెంటఁ ద్రావుడుదిండిన్. 349

క. ధైర్యముపెట్టనిపరణము, ధైర్యము నానాశుభప్రదము నేడ్గడయున్
ధైర్యధురాధుర్యునకు న,వార్యము లెక్కడివి వార్ధివలితధరిత్రిన్. 350

వ. కావునధైర్యాదిగుణంబులుగలిగి యిక్కఅంతఁ బాపుకొనియెదనని నిశ్చయించి
మందగమనంబునఁ బ్రొద్దువోయిన తరువాత డాయంబోవుటయు నతిక్షుత్పిపాసా
భిభూతంబగు కంఠీరవంబు రోషకషాయితేక్షణంబులనిరీక్షించి శశకంబున
కిట్లనియె. 351

శా. ఓరీ యేఁకటఁ గ్రుస్సితి న్నరగ రాకుండెట్లు త్రాసంబుతే
దో రామాదులఁ బాసి రా మనసురాదో వచ్చుమార్గంబున
దేరడ్డంబుగఁ బాఱెనో బలిమి యొండేనేమి చేకూఱెనో
యీ రా జాగొనరించితీవనిన బ్రజ్ఞాయత్తచిత్తంబునన్. 352

ఉ. కేసరివంకఁ జూచి పలికెన్ శశ మే నపరాధిఁ గాఁ జుమీ
యాసరసీరుహాప్తుఁ డుదయంబగునప్పుడె లేచి యేఁకటం
గాసిలె వల్లభుండని తగం బఱతేరఁగ ద్రోవ నున్మిష
త్కేసరపఙ్క్తిదూల నొకకేసరి నాఁగుఁ డపహో యవారణన్. 353

చ. సెలవులవెంట భూరిమద సింధురమజ్జము గాఱఁగా విశృం
ఖలగతివచ్చె వచ్చి యరికట్టియదల్చె సమీపవర్తియై
పలికె మృగాధమా బలముఁ బాపెద మత్సదృశద్విపాహితుం
బాలమునఁ గానవే కదిసి పోరొనరింపఁగ నింపువుట్టెడిన్. 354

క. వనుఁబోల సింగములు లే, వని కేసరి పోతరమున నాడినమాట
ల్వినివిని వారితభీతిన్, ఘనరీతి గజాభియాతిఁ గని యిట్లంటిన్. 355

క. సంగరసంరంభపుటా, సంగరముహ్వాంగ నేని క్షణమాత్రము ని
ల్వంగలవే నిదె తెచ్చెద, ముంగలికరిమథనచంగము న్సింగంబున్. 356

క. అది నికోరికఁ దీర్తుం, గదలకు మిచ్చోటననుచు గాఢప్రజ్ఞా
భ్యుదయమునఁ జేసిచావక, బ్రదికె యహో నీకు విన్నపము సేయుటకున్. 357

క. ఏతెంచితిఁ దడయుటకిది, హేతువు పంచాస్యమూర్తివగుటఁ జుమీ
యోతీవ్రశౌర్యయూరా, జాతతవిఖ్యాతనిరతుఁడై యొప్పెసఁగెన్. 358

క. చేరి నినుఁ గొలువవలెనో, వారక యాహరినె కొలువవలెనో మాకె
వ్వారింక రాజులనఁ గం, ఠీరవ మిట్లనియె నెవ్వడి న్శశమునకున్. 359

శా. ఏమేమీ నిను నడ్డగించుకొనెనా యిట్లాడెనా నిక్కమా
నా మేలే సమరేచ్ఛయంతబలుపౌనా పోదమా చూపలే
వా మున్నెక్కడఁగంటి వప్పరమగర్వగ్రంథి మచ్చాతదం
ష్ట్రామోఘాభిహతి న్వధింతుఁ దగ నాహారింతుఁ దన్మాంసమున్. 360

క. నావిని శశకము నామా, యావాగురఁ జిక్కెసింహమని యుబ్బుచునో
దేవా విచ్చేయుము సం, ధావిభవంబెసఁగఁ జూపెదం బ్రతిపక్షిన్. 361

చ. నిలువకవత్తుగాకని వని న్గొనిపోయి చలింప కారసా
తలజలపూర్ణకూప ముచితస్థితిఁ జూపి శశంబునల్కెఁ లో

పలుఁగనుపట్టుచూడు ప్రతిపక్షివనం బరికించి తజ్జల
స్థలిఁ బెఱసింగముం బలె నిజప్రతిబింబము గోచరింపఁగన్. 362

క. కడుఁగెరలియొకసింహం, బడనుతికె మునింగి తేలెఁ బానీయంబు
ల్గడుపారఁద్రావె నసువు, ల్విడిచెం గరివైరి తీవ్రవేదనఁగృశమై. 363

వ. బుద్ధిగలవానికి బలంబునుంగలదనుట కిది నిదర్శనంబనుటయుఁ గరటకుండు దమనకు నలరుమొగంబునం జూచి బుద్ధిమంతుండవగుదు నీకు శుభంబయ్యెడు మిత్రభేదంబున కుద్యోగింపుము పోయిరమ్మనిన నతండు కరటకువీడ్కొని సంజీవకుండు లేని వేళఁ బింగళకుసమీపంబున కరిగి ప్రణామంబాచరించి నిలిచిన మృగరాజమ్మంత్రి తనయున కిట్లనియె. 364

క. నీవలనఁ బ్రాజ్యరాజ్యముఁ, గావించెదఁగాదె దమనకా యేకార్యం
బీవ్రాఁది తెలుపవచ్చితి, వావిధ మెఱిఁగింపు మనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 365

సీ. చిరకాలసంశ్రయస్థితి నమ్మియిరిగిన తనవారిదెస ననాదరము సేసి
సిరిఁగోరి నడుమవచ్చినవారి మన్నింతు రభినవప్రియులు భూవిభులు గారె
పురుషగుణాగుణంబులు విచారింపక నీతియేపతికి మన్నింపఁ జెలుపఁ
బరులనందఱఁ దమవలెనె నిరీక్షింతు రక్కుటిలుల చనుత్రోవ లెఱుఁగలేరు

తే. నమ్మఁగలవారుగాక దుర్నయముపేర్మి, నెవ్వ రేటుసేయుదురొ యెట్టు లెఱుఁగవచ్చుఁ
గక్కుటికగాదుకద ముంటిగంటిఁ దెలియఁ, గాఁబరస్వాంతమనినఁ బింగళకుఁ డతని.

చ. కనుఁగొనిపల్కె నోదమనకా మతిశంకితమయ్యె నిప్పుడి
ట్లనుటకు హేతువెద్ది తెలియన్వలె సర్వముఁ జెప్పుమన్న నా
యనయును విన్నవింపవలెనా మృగనాయక నీతిఁ జెప్పఁగా
వినువినకుండు నాకుఁ దగవే కలకార్యముఁ గప్పిపుచ్చఁగన్. 367

ఉ. త్రోవకు శుద్ధసాధుచరితుండని చిత్తమునందలంచి సం
జీవకుఁ దెచ్చి నీసఖునిఁ జేసితి నీవును వానికూర్జిత
శ్రీవిభవంబొసంగి సవరించితి వందఱ మూలభృత్యులం
జీవితతుల్యులం జవుకఁజేసి కడంబడవయిచి తీవిటన్. 368

సీ. సదృశభోగము సమాసనముఁ దుల్యవిభూతియును భృత్యునకు నీఁగి చనదు పతికి
నిన్నియును నతనికి నిచ్చితి సామ్రాజ్యమేమిపాపముఁ జేసె నిత్తుగాక
సంజీవకునితోడి సఖ్యంబుపైవచ్చె హెచ్చించి యాపదఁ దెచ్చుకొంటి
యొంటిపాటున నాతఁ డొకనాఁడు నాతోడ నోడక నీసుద్దు లుగ్గడించి

తే. రహితశక్తిత్రయుఁడు మందరశ్మి మూఢుఁ, డితనికెక్కడిసామ్రాజ్యమేడ బ్రదుకు
చెడిరొఁ దెకతేర యనుచుఁ గేరడములాడె, ననిన విని విన్ననయియుండె హరివరుండు.

గీ. మృగవిభుండిట్లువిన్ననిమొగముతోడ, మలఁగుచుండంగ మతియునమ్మంత్రిసుతుఁడు
మంత్రియొకఁడైన నతఁడు సన్మాన్యుఁడైనఁ, బుడమిఱేఁడెల్ల చేటులఁ జెడు నిజంబు.

చ. శ్రవణయుగాంతరావరణచక్రము లగ్గలపట్టు తోరపుం
జెవుడుకనీనికావసుధసీమకు నుమ్మలికాడు దృష్టిపా
టవము దురుక్తి నాలుకకు డాసినచుట్టము పారుపత్యము
న్తైవులు నవైద్యసాధ్య మెడత్రెవ్వక నెవ్వని నాశ్రయించినన్. 371

క. కరణ మధికారియయినం, ధర లెక్కలు వ్రాయువా రతనివా రైనన్
బొరపిడిపుట్టునె ధరణీ, శ్వరునకుఁ దదితరుల నిలుపవలెఁ బనిమీఁదన్. 372

క. పరిశుద్ధులకరణిఁ బర, స్వరబంధువులయ్యు సర్వభక్షకులయ్యుం
నరవల్లభు దగ్గరమా, ర్తురభంగి న్రిత్తఁ బోరుదురు పనివారల్. 373

చ. తనఘనరాజ్యమంతయుఁ బ్రధానునిపై నిడియున్న మత్తుఁగాఁ
బెనిచి నరేశ్వరుండు నడిపించినవాఁ డతిహర్షమూఢుఁడై
కనుకని వల్లభు న్నరకుగాఁ గొనఁ డాసచివానీశులం
దనయము నెవ్వఁ డాఢ్యతముఁడయి మనువానిఁ జేరు లక్ష్మియున్. 374

క. ధారుణి నపకారికి నుప, కారముఁ గావించువారిఁ గానము తద్దు
శ్చారిత్రులయెడ విశ్వా, సారంభణ మనుచితము క్రియానిపుణులకున్. 375

క. ఊఁగెడుపల్లును విసమునఁ, దోఁగినవంటకముఁ గుత్సితుండగు మంత్రిన్
లోఁగక యున్మూలించిన, నోఁగిలుగు నఖండమయినసుఖ మెవ్వరికిన్. 376

క. నీవెఱుఁగవు నేనెఱుఁగుదు, పైవచ్చెం జెలిమికొలఁది వడఁదెచ్చెన్సం
జీవకుఁ డతనికిరాజ్యం, బీవిచ్చెదొ బలిమి నాతఁడే కయికొనునో. 377

క. సంజీవకసాచివ్యము, నం జేటగునీకు నీమనసు చెప్పఁగల
ట్లుం జెప్పితి మానుట నా, కుంజూడ శుభంబు మెలొకో చెడుతెరువుల్. 378

వ. అని బోధించుదమనకునకుం బింగళకుం డిట్లనియె. 379

ఉ. నీవచనంబు లుత్తమము నిక్కమ మ్రాను మట్టులైన సం
జీవకుపైన విశ్వసనచిత్తముపుట్టదలీకవృత్తియౌఁ
గావుత దోషదుష్టములు గావె శరీరము లేరికిం గళా
కోవిద వాని వీడ్కొనుటకు న్మతిపుట్టునె నాకుఁ జెప్పుమా. 380

క. నావిని దమనకుఁ డతిరో, షావిలచేతస్కుఁ డగుచు నను నట్లయినన్
సేవకులతోడఁ గూడం, బోవిడునీకేమిటికిఁ బ్రభుత్వశ్లాఘల్. 381

క. తనువు భరంబని వీడ్కొని, తనలోఁ దలపోయుమూఢతరుచందమునన్

కెవటిపతి చోదకోర్వశ, చని రాజ్యము మంత్రికైవసముఁ గావించున్. 382

క. సిరిఁ బరిహరించునరులె, వ్వరు చెప్పుమా పిచ్చుకుంటువాడుం బలె హా
దరుఁడాదిగ నృపసంశ్రయ, గరిమ న్సంపదలఁ బొదలఁ గాంక్షింతు రిలన్. 383

వ. సత్పురుషులమతి నతిక్రమించి యసత్పురుషుల బుద్ధిం బ్రవర్తించురాజు వినుమప
థ్యానురాగియగు రోగియుంబోలెఁ బ్రాణభరణసమర్థుండు గాఁడు స్వబుద్ధి రాజులకు
విశేషించి వలయు బుద్ధిరాహిత్యంబునకు మంత్రివశుండై తిరిగెనేని యారాజు
విరోధినిరోధితుం డగునట్లగుట హితతంత్రియగు మంత్రివాక్యంబులు రాజునకు నవ
శ్యకర్తవ్యంబులు వినునప్పుడప్రియంబులు పరిణామంబునం బ్రియంబులునగు
వానినుపదేశించు మంత్రియు నవ్వాక్యంబు లాదరించు రాజునుం గలుగఁడు కలిగె
నేని యద్దిక్కునఁ బెక్కువచెడక సిరులు పెరుగుచుండు. 384

క. ఘనుఁ డాప్తుఁడునగుసచివుఁడు, వినిపించినరాజనీతి వేయేటికి రు
గ్ణునకుఁ జికిత్సాక్రియవలె, మునువెగటుం బిదపహృద్యమును నైయుండున్. 385

క. నరపతి మూలబలంబుల, తెరువొల్లక నడుమ నరుగుదెంచినవారిం
బరిపాలించుటకంటెను, గరివైరి యొండుచేటు గలదే పుడమిన్. 386

క. మూలబలంబులుగల భూ, పాలునకు నరాతిజాతిభయపడు లక్ష్మీ
భూలావణ్యవతుల్ హరిఁ, బోలె న్బెడఁబాయ రవ్విభుని ననుదినమున్. 387

క. తానెంతశూరుఁ డయినను, భూనాథుఁడు మూలబలము పొందొల్లక ని
ర్మానపరిపంథినరవర, సేనాపారంపరీవిజేతయగునొకో. 388

ఉ. జీవితమిచ్చి యాదరముఁ జేసి జలాదనసంవిభాగసం
భావనకల్మి నేధరణిపాలుఁడు భృత్యులఁ బ్రోచు నద్ధరి
త్రీవిభు ప్రస్తుతంబున శరీర మలక్ష్యముఁగా దలంచుచున్
జీవితమిచ్చు గాయములచేఁ బడునొండె భటుం డుదగ్రతన్. 389

క. పరిజనగౌరవము ధరా, వరునకు నత్యంతగౌరవము వెండియు న
ప్పరిజనలాఘవము ధరా, వరునకు నత్యంతలాఘవము సుమ్మెందున్. 390

వ. నీవు మూలబలంబులం దిరస్కరించి యభినవాగతులం బురస్కరించుకొన్నాఁడవు.

క. సేవకుఁ డని చూడకు సం, జీవకుని న్నతఁడు సరకుసేయఁడు రాజ్యం
బేవేళ నతనిపాలయి, పోవునొ తుది నెంతకొఱఁతపుట్టునొ నీకున్. 392

క. నావిని పింగళకుఁడ నయ, కోవిదు దమనకునిఁ బలికెఁ గూరిమి నభయం
బీవిప్పింపఁగ నిచ్చితి, నావిధ మతఁ డేలమఱచు నది యెట్టులగున్. 393

వ. అనిన దమనకుండు. 394

క. కొనియాడినఁ గొలిచిన దు,ర్జనుఁ డాత్మప్రకృతివిడిచి చరియింపఁడు ది
ద్దిన చమురుఁబెట్టితోమినఁ, దనకుటిలతఁ గుక్కతోఁక దా విడుచునొకో. 395

క. కొలిచిన నవధీరితుఁగాఁ, దలఁచిన జేయును బరోపతాపము ఖలుఁడౌ
దలనిడుకొన్నం ద్రొక్కిన, బలితంపుంబాము బడలుపడఁగఱుమఁగదా. 396

క. సారఘనసారముఖసం, స్కారంబుల లశున మశుభగంధముఁబోలెం
గ్రూరుఁడు ప్రతివాసరరచి, తారాధన విధుల విడువఁ డాత్మప్రకృతిన్. 397

క. హితకార్యము నన్నడుగఁడు, పతినాకేమిటికిఁ బృచ్ఛపరిభాషణమం
చతిమానముద్ర నుండుట, మతమనరు సునీతివిదులు మంత్రుల కెందున్. 398

క. సంజీవకుదుర్భాషా, పుంజము వీనులవహించి పోల్పోవలములి
చ్చుం జింతింపవు దుర్ణయ, గంజాశరణంబుసారవుగద మృగరాజా 399

చ. అవనివిభుం డనీతివశుఁడయి మద మెత్తినదంతిపోలె ని
చ్చవలసినట్లు గ్రుమ్మఱుచు సైరణ భృత్యజనాపరాధముల్
చనవునఁగప్పిపుచ్చుచు నజస్రము దుర్వినయత్వ సత్వభై
రవవిపదంబురాశిఁబడి క్రాఁగు దురంత విషాదవేదనన్. 400

క. ఏజాడవాఁడు రాజగు, నాజాడనె ప్రజయుఁ దిరుగు ననుదినము 'యథా
రాజాత తథాప్రజా' యను, నీజనవాదంబు వింతియే యిపు డనుడున్. 401

క. చిరబోధబాధచే వే, సరి కేసరివలికె నంతచపలాత్ముఁడౌ కో
పరమసఖా సంజీవకుఁ, డరుదేరం దెలిసిచూత మాయమ్మేటిన్. 402

క. పిలిపింపుమనిన దమనకుఁ, డులుకున నను నేటికార్య మూహించితిపిం
గళకా నీవెవ్వనిఁగాఁ, దలఁచితి వానిర్భరప్రతాపప్రబలున్. 403

క. ముదలింపవచ్చు నెటు ది, గ్విదితప్రభు నతనివాని వీనిన్బలె ని
ట్టిదియైన మంత్రమేక్రియఁ, దుదిముట్టుం జెప్పుమా యతులనీతినిధీ. 404

క. పరిపక్వమంత్రబీజము, నిరతిశయారంభిపాలనీయము దానిం
బరిభిన్నముఁజేసిన నం, కురదర్శన మగునె నీతికోవిద చెపుమా. 405

వ. ఇందులకుఁ బ్రథమోదాహరణం బగు నొక్కయితిహాసంబుగలదు దాని నాకర్ణిం
పుము. 406

క. కలదుత్తరమున నతివి, స్తులవస్తువిశేషమహిమధుర మధురధరా
వలయపుర మధురతేజో, బలసారసబంధుఁ డది సుబంధుం డేలున్. 407

క. అలఘుకళావిలసితుఁ డగు, నలరాజానుబంధుఁడయ్యు ననుబంధుండై
జలధిపరీతాఖిలభూ, తలవిహారజ్జనుల సంతతము పాలించున్. 408

క. జనలోకపారిజాతముం, దనదనరె యపారిజాతుఁ డగునమ్మహిభృ
త్తనయు నిజాస్తరణంబున, ననఘా యొకయూక మహారహము వర్తించున్. 409

క. అది మది వేగిర మెఱుఁగక, యదనారసి సురతఖిన్నుఁడై రా జంతే
నిదురింపఁ గదిసి త్రావుం, దదుదయశోణితముఁ గడుపు దనివిసనంగన్. 410

క. మఱియుఁ బ్రమాదాదులఁ జే, టెఱుఁగక పైపాటుకులేక నెక్కటికయ్యం
గఱచుకొని తనకు నేయ, క్కఱపాటునులేక కొంతకాలముఁ గడపెన్. 411

క. మారుతవశమున నప్పుడా, భూరమణావతంసుపానుపునఁ జండతరా
కారము డుండుభుకం బను, దారుణమత్కుణ ముపస్థితంబై నిలిచెన్. 412

క. నిలిచిన మందవిసర్పిణి, యల మత్కుణముం బ్రకల్పితాతిథ్యముచె
న్నలరించి చాలు నిఁకనీ, నెలవునఁ గాలూఁదవలదు నీ వేగుమనన్. 413

క. నిరవధితృష్ణావిరచిత, వరదంశనగుణము మత్కుణము దీనంబై
శరణని మందవిసర్పిణి, చరణంబులవ్రాలి దీమసంబునఁ బలికెన్. 414

క. దైవాధీనంబున నిట, కే వచ్చితి నోంచుకడకునరుగ ద్దిరుగన్
నావసమె యిందు నెలకొని, త్రావెదరాజన్యశోణితము నీకరుణన్. 415

క. నావిని మందవిసర్పిణి, దానంతంగుంది తీక్ష్ణదంష్ట్రుండవు దూ
రావసథుండవు డుండుభు, కావారక కడుపుచిచ్చొగసినపుడెల్లన్. 416

క. ఒడలు బడల్పడఁగఁ గఱచినఁ, గడు నెవ్వడి నదరి లేచి కంకటిపడి న
ల్గడలు వెదకించి కానం, బడ నరపతి నిన్ను నన్నుఁ బరిమార్పించున్. 417

క. తులువా నీకతనమునఁ జెడ, వలెనటు జాగుడిగి యిచ్చవచ్చిన దెసకున్
వెలువడుమిప్పు డనఁ జరణం, బులమీఁద న్వ్రాలి డుండుభుక మిట్లనియెన్. 418

క. నీ వెందు నిలిపితచోఁ, దావై కాలూఁదియుండెదం బొట్టకు నీ
వేవేళఁ దయఁదలంచితి, వావేళనె రాజరక్త మాహారింతున్. 419

క. విడనాడకుమని దైన్యం, బడర న్మత్కుణము ప్రార్థనాలాపములన్
గడుఁగరఁగించిన నాదృతి, గడలుకొన న్యూక మట్లుగా కని పలికెన్. 420

సీ. ఒండుదిక్కునకుఁ బోనోపలేనని కదా యర్థిఁ బ్రార్థించె దట్లయిన నుండు
పతిరతిశ్రాంతిఁ దల్పమున నిద్రితుడైనతఱిఁ జేరి నెత్తురుద్రావి బ్రదుకు
మిదినీకుసమయమంచదియూఱకుండిన నాఁ డప్రదోషంబున న్వినీచ
గుణము మత్కుణ మతితృష్ణఁ దల్పోపవేశుఁడౌ నమ్మర్త్యవిభునిఁ గఱచెఁ
తే. గఱువ నరవరుఁ డదరి మేల్కాంచి పనుల, జనుల సజ్జనిరూపింపఁ బనుప వారు
దివియ లవ్వేళఁ గొనుచు నేతేర నరిగి, నికటరంధ్రాంతరము డుండుభుకము సొచ్చె.

క. కాలవడిలేమిఁ గాడ్పడి, పోలేకస్నేడనెయుండఁ బొడగనవేఁళ్లన్
గిలిచి మందవిసర్పిణి, నాలోనం బుళిమివ్వైచి కసువులుమెసలన్. 422

వ. దుందుభుకమ్ముంజేర్చుకొని భిన్నమంత్రంబైయూకచచ్చె మంత్రంబు వెలిఁబుచ్చ
రాదని దమనకుం డాడినఁ బింగళకుం డవ్వాక్యంబులు చిత్తంబునకెక్కి నిక్కువం
బుగావగచి యమ్మంత్రికుమారునకిట్లనియె. 423

క. నాపై సంజీవకుఁ డతి, కోపంబునరాక కెద్దగుటుతు సునీతి
వ్యాపారశీల చెప్పుమా, గోపనగతి ననిన దమనకుం డిట్లనియెన్. 424

క. వానతతినోరబాగై, యూననముచురంగఁ గొమ్ములవనమ్రంబుల్
గానిటుకువచ్చు నతఁ డది, గో నిన్నువధింపవచ్చుగుఱు తెప్పటికిన్. 425

వ. అని యభిజ్ఞానంబుఁ జెప్ప యప్పంచాస్యంబున కుపాస్యంబై యాస్యం బలర నవ్వాం
చకంబచ్చోటువాసి మందగమనంబున సంజీవకు డాయంబోయి వెడవెడఁ దల
యూఁచి నిట్టూర్పు నిగిడించుటయు నతండు దమనకుం బరికించి సఖా సుఖంబునం
బొదలుదే భద్రమే యనిన నమ్మంత్రితనయుండు. 426

ఉ. చిత్తము నిర్వృతంబు దృఢసేవఘటించిన విత్తము ల్పరా
యత్తము లాశజీవితములం దొకయప్పుడులేదు నృత్తులా
పత్తివిధాయినుల్ చ్యవనపాటవ మెక్కడి భద్రమేడ మే
ల్గొర్తితలె రాజసంశ్రితులకుం బలుమాటలు వేయునేటికిన్. 427

చ. కనలువహించి యాపదల గాసిలఁ జెప్పఁడు బొంట్లచేతనే
ఘనునిమనంబు ఖండితము గా దిల నెవ్వఁడు నేర్చుకాలము
న్గనుఁగొన నేపనీపకుఁడు గౌరవమొందె ఖలాప్తిసౌఖ్యమే
జనుఁడువహించె రాజులకు సత్ప్రియుఁ డెవ్వఁడు నాకుఁ జెప్పుమా. 428

చ. నలఁకువఁజూచి యీఁడడిగినం గసరుం గృశియించి యున్నచో
నలరుఁ బ్రపూర్ణుఁడైన నెరయం బరికింపఁగఁ లేడు నాకు నీ
కొలువికజాలునన్నఁ గుసిగుంపులఁ బెట్టు వధింపఁజూఁచు గే
వలనరకంబుగా కొలుచువారికి దుష్ప్రభుసంశ్రయం బిసీ. 429

ఆ. తనువుఁబొదలనీఁడు తాపంబుబుట్టించుఁ, బస్తుఁబెట్టు మూలఁబొఱవైచుఁ
గొలుచు సజ్జనులకుఁ గుత్సితవసుమతీ, వల్లభుండు వేఁకిఎంటివాఁడు. 430

చ నగవులకుం బ్రసాదవచనం బొక టాడఁడు మ్రోలనిల్చినన్
మొగమటుపెట్టు గేల్మోగిచి మ్రొక్కినఁ జేమెదలింపఁ డాజిలోఁ
బగఱనడంచి కోల్పడినపాటును గెల్చినగెల్పు నెంతయుం
గగనకుసుంబొనర్చు నొసఁగంబడునో యని దుష్ప్రభుం డిలన్. 431

ఉ. కాననవాసి యైనను సుఖంబు విశిష్టగృహాన్నభిక్షుకుం
డైనవరంబు లూఖలకణాశనుఁ డైన శుభంబు కర్షకుం
డైనను మేలు నీటజఠరానలమార్చుట లెస్స చూవె స
న్నానకరుండు గాని నరనాథు భజించుటకన్న నేరికిన్. 432

చ. మడఁగిపడుండఁ బ్రాసులక మంచపుఁ గుక్కికి నిల్వ నెల్లుపు
ల్గుడిసెకు నొండు రెండెనుపగోడ్లకు నోరికిఁ బోఁక ప్రక్కనన్
గుడువఁగఁ గూటికి న్మాలకు గోకకు సీదిర మెంతరోఁత యే
పడుపున దుష్ప్రభుం గొలువవచ్చు నిసీ యను జీవికోటికిన్. 433

చ. పలికినమాట నిల్వఁ డెడపం దడపం జెడనాడు వచ్చు మె
చ్చులదిగమ్రింగుఁ దొల్దొలుతఁ జూచినచూపులఁ జూడఁ డేర్పడం
జలుకదవంబొనర్చు నెరసుల్ఘటియించు లదల్చివైచుఁ గే
వలనృపసంశ్రయంబు పగవారలకు న్వల దివ్వసుంధరన్. 434

మ. హృతదాక్షిణ్యు లనర్థకారు లభిమానాధ్యాత్ము లవ్యంగజన
ప్రతిపక్షు ల్గుజనప్రియంవదులు సంపత్సన్నిపాతస్మృతి
క్షతికు ల్సత్యపరాఙ్ముఖు ల్ధనపిశాచగ్రస్తు లాద్యావన
చ్యుతు లశాంతు లనాంతరంగికులు రాజుల్ గారె యూహింపఁగాన్. 435

క. చుట్టము లెవ్వరు దేశం, బెట్టిది యాయవ్రజంబు లెట్టివి కాలం
బెట్టిది యే నెట్టిడ బల, మెట్టిది నాకని తలంపుమీ నీ వనినన్. 436

వ. దమనకు నాలోకించి సంజీవకుం డను ననుజీవులకు దుష్ప్రభు సంశ్రయంబు గాదనియును దేశకాలంబులు విచారింపవలయుననియును నన్యాపదేశవర్ణ నాసందర్భంబుగా నంటి విమ్మాటలకు నిమిత్త మేమియొకో యని యూరకుండిన వెండియు దమనకుం డిట్లనియె. 437

ఉ. నావచనం బమోఘమని నమ్మి దురూహాలత్రోవఁ బోకసం
జీవక యేగుదెంచితివి సింహముఖంబున కెట్లు భద్రసం
భావన సేయుదుం గద విపద్దశలొత్తినచోట నోర్వనా
హా విభుఁ డీరసించెనుగదయ్య నిమిత్తము లేమి నీపయిన్. 438

క. సరసవినీతరసానీ, తరసము విరసతన గల్చి తనసుభటపరం
పరకిత్తుననియె బతియె, వ్వరుదిక్కిఁక నీతులున్నవా రాజులకున్. 439

క. పరివారము దూర వసుం, ధర నిడివడిఁ దెల్పె నేకతంబున నన్నున్
ద్విరదారిచిరి చిత్తం, బెరియంగాఁ బిడుగువంటి యీదుర్వార్తన్. 440

వ. ప్రాణసమానుఁడవగునీకుఁ గప్పిపుచ్చరామిం జెప్పితి నిది నీమనమ్మున నెఱుంగనిమ్ము
నావిని సంజీవకుండు విషాదవిహ్వలుండై. 441

క. ధరనిరవధిచింతాసం, భరమునవలె శిరమువంచి పరికించుగుణా
కరు సంజీవకుఁ గనుఁగొని, గురుమాయాశాలి దమనకుం డిట్లనియెన్. 442

క. చింతానలమునఁ జేతః, కాంతారము గుమిలెఁ బ్రాప్తకాలము నారా
ధింతువుగా కన నతఁ డ,త్యంతధృతిస్ఫురితచిత్తుఁడై తనలోనన్. 443

చ. కరిగమన ల్దురాత్మకులఁ గాని రమింపరు హీనజాతికా
పురుషులఁ గాని భూభుజులు ప్రోవరు కానలఁ గాని మేఘము
ల్గురియవు సత్యశౌచములకుం బెడఁబాసినవానిఁ గాని యిం
దిరవరియింప దుర్వ్యయవనీతులఁ గాని భరింప దెంతయున్. 444

క. పలుగూఁత లఱచువానిన్, గలుద్రావెడువానిఁ జెవులుగఱిచెడువానిన్
బాలఁతులఁ దెచ్చెడువానిన్, దొలగింపక సంతరింపుదురు రాజన్యుల్. 445

క. ఏకగ్రీవముగా నా, లోకన మొనరించి నిచ్చలుం గొలిచి తుదిం
గా కెడసితిఁ గద కలవే, మో కటకట సత్యశౌచములు రాజులకున్. 446

చ నలినములంచు రేలు కొలనం గలహంసకులంబు రిక్కనీ
డలఁ గబళించి కాంతిఁ మగుడం గడకేగి మనోజ్ఞగంధము
ల్బిలికెడుతమ్ములం బగలు చేరనిచాడ్పున మోసపోయి చం
చలులగువారి కెక్కుడివి సత్యపదార్థములందు నమ్మికల్. 447

ఉ దోషగుణంబుఁ గూర్చుకుపితుండగునాతఁడు ప్రార్థనావిధిం
దూషితుఁడై యభీష్టఫలదుండగు దోషములేక కారణ
ద్వేషముఁ బూనియున్న కుపతిం బ్రకృతిస్థునిఁ జేయఁ బ్రార్థనా
భాషలఁ గాదు సంశ్రయణభంగులఁ గాదు ఘటింప దీఁగులన్. 448

చ ఫలితచికిత్సరోగములఁ బాపశుభక్రియల న్మహాఘము
ల్పొలుపఱఁ జేయ నీతిఘనముల్బహుభంగులఁ గూడఁబెట్టఁ
గేవల పరతంత్రులై మెఱయు వైద్యవిపశ్చిదమాత్యులుంధరా
తలపతిఁ బాసిపోవుదు రతండు కృతజ్ఞుఁడు గాకయుండినన్. 49

చ. లవణపయోనిధానసలిలంబు ఘనాఘనదేశసంగతం
బవుచు మనోజ్ఞతం బొరయు నమ్మధురాంబువు వార్ధిఁ జేరి యు
ప్పువుగతిఁ గుత్సితం బమలమౌ విమలం బతికుత్సితంబవుం
దవిలి మహోత్తమాశ్రయమున న్మతితుచ్ఛసమాశ్రయంబునన్. 450

చ. లలితపటీరపాదపములం జిలువల్గములోజ్వలజ్జల
స్థలములగ్రాహము ల్గణులచక్కిఁ బరప్రతికూలదుర్జనుల్
పొలుచు నిధానజాతముల భూతములుం గమనీయమాక్షికా
వళి సరఘుల్సుఖంబులకు వారనివిఘ్నము లేర్పడుంగదా. 451

క. కేతకు లురుకంటకసం, ఘాతులు జంబాలజములు గంజాతంబుల్
నాఁతులు కుటిలస్వాంతలు, భాతుందిలమణులు దోషపటలావృతముల్. 452

క. అను సంజీవకుపలుకులు, విని దమనకుఁ డనియె నిట్లు విశ్వసనీయుం
డనవచ్చు మానసంబునఁ, గనులు న్వెలిఁ గనికరంబుగల నీరాజున్. 453

మ. పురతః ప్రాంజలిసాశ్రుదృగ్యుగళుఁ డుత్ఫుల్లాస్యుఁ డాశ్లేషణా
చరణారంభణకేళి సత్ప్రియకథాసంప్రశ్నదత్తాధికా
దరుఁ డున్నాయి బహిర్మహామధుర డాంత స్థాఘహాలాహలుం
డరుదే దుర్జనుఁ డెంత శిక్షితుఁ డపూర్వాఖర్వనాట్యోచితిన్. 454

క. ఇతరోత్కర్షణమాన, స్రతుఁడు నిజశ్లాఘనప్రవర్తసుసాధు
ప్రతిపక్షిదుష్టరక్షా, రతుఁడు సుమీనుజనుఁ డైనరా జూహింపన్. 455

సీ. కరుణావిలాస మేగతిఁ గప్పిపుచ్చునో కోపంబు కన్నులఁ గురియుచుండు
సత్యభాషణము లెచ్చటఁ గట్టిపెట్టునో బోయుబొంకులె నోరఁ బొదలుచుండు
నుపకారకరణ మెట్లుపసంహరించునో పరిపీడహృదయంబుఁ బట్టుకుండు
నౌదార్య మెట్లదృశ్యముగా నొనర్పునో పరమలోభము బుద్ధిఁ బాయకుండు
తే. నీతి యేమూలఁ ద్రోయునో నెరయ శుద్ధ, ముష్కరత్వంబు సేఁతలమోసు లెత్తు
మేలు డిగఁద్రావి కీ దుద్దమింపఁజేయు పాపకర్ముండు రాజైన బ్రదుకుగలదె. 456

చ. అననిపుఁ డెట్లు భాషితములాడు నరాధిపుఁ డెట్లు దృష్టిపా
టవమునహించు రా జెటులాడంబడు కోరి వివన్వధూరతో
త్సవవిముఖుండు శంభువరదాననియుక్తుఁడు నోరఁగన్నులం
జెవులను బంచమేధుర్ఁ డెడసేయక శిశ్నము లూఁదియుండుటన్. 457

చ తిమిరనివారణక్రియకు దీపము వారిధిని స్తరింపఁబో
తము చవిఁ బాపవహ్నిరవితాపహరం బడఁగింప నాతప
త్రము కలుషంబులం జెఱుప ధర్మము బాల్పడియుండుఁ గాని య
క్కమలజుఁడు న్సఖోద్యముఁడు గాఁడు దురాత్మునిజక్కఁజేయఁగన్. 458

వ. దమనకునకు సంజీవకుం డిట్లనియె. 459

ఉ. సాధుమధుస్పృహాందినసనాతిగమంబురుహాంతరాళసం
రోధము చంచరీకనికురుంబ మెఱుంగకపోవునట్లు త్వ

ష్ఠాధృతినానుకొన్నమనుజప్రసరం బనుజీవితేచ్ఛరచ్ఛా
ధముడైన భూవిభుని నంటుఁ దదాగతిబాధఁ గానమిన్. 460

చ. సరసులతోడి నెయ్యములు జాఱ మదాళికఠోరదుర్గమ
ద్విరదశిరస్స్ఫురత్కటకదేశముల న్వసియించి తచ్ఛల
త్పరుషతరశ్రవోనిహతిభగ్న నిజాంగకమై పొరింబొరిం
ధరిఁబడి తేఁటి నెమ్మనమునం దలఁచు న్బిసినీవిహారముల్. 461

వ. నాకథ యట్టిద. 462

క. కడుఁగఠినుం డగుభూపతి, కడఁజేరిన నిలువనీడగలదా చెడదా
పుడమి నొకశశము వేసవి, యెడ దాపనిరాతి నాశ్రయించిన కతనన్. 463

క. నావిని దమనకుఁ డలసం, జీవకు నీక్షించి నీతిశీలా యేలా
గీవిధముఁ దేటపడఁ జెపు, మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 464

చ. మడువుల నున్న నీరివుర మందవిహారము మానె వాయువు
ల్పడమరసాగఁ బర్వతములందవము ల్దలలెత్తె నెండలం
బడుకలు వ్రస్సెఁ గూలె మృగపంక్తికిఁ బాంథులకు న్ధరిత్రిపై
నడుగిడఁ బ్రాణసంకటము నైన యొకానొకమండు వేసవిన్. 465

క. వనయువసవిరహితంబగు, వనసంచారంబు మారి వారనిజాలిం
దనువెఱియం దీవ్రచరుం, డనుశశరా జొక్కనాఁడు దాత్రత్వరతోన్. 466

చ. నిలువక వచ్చివచ్చి ధరణిం జెఱుపెంచికలు న్వసుంధరం
గలసినగోడలుం జివికి గంపలఁ గాచిన వెత్తిసొత్తితీ
పలు చిగిరెంత గంటగమి వాతులు గప్పినపూడుపాఁతఱ
ల్గలయొకయూరిపాడు పొడకట్టినఁ జేరఁగఁ బోయి యక్కడన్. 467

క. నేలంగలసిన యొకదే, వాలయనికటమున నావయం బొడవై హిం
తాలము గతి మెఱయుశిల, న్బోలఁగ నలశశకులాధిపుఁడు గని వేడ్కన్. 468

వ. చేరువంబోవ దూరంబుగాఁ బరపంజూకొని యున్నతచ్ఛాయం గాల్కొనంగోరి
తదగ్రంబున నిల్చియుండెఁ బ్రొద్దునుం బెరుగుమండ నీడయుం దఱుగుచువచ్చి
నట్లు మధ్యాహ్నంబునకు ఛాయానుసారియై మూలంబునకు నచ్చి. 469

చ. అనలమువంటి యెండ నోడలారట మందఁగ వాత్మలోన ని
ట్లని తలఁచె న్శశం బతులితాకృతిసంపదఁ జూచి దీనిడాఁ
పున వసియించి యిట్లయితిఁ బ్రొద్దొకచాయ వసించె బంపఁజే
రిన దురవస్థలం బొరయరే జనులం చదివోయె నెవ్వగన్. 470

వ. కుత్సితరాజసంశ్రితుండ నగుట నేనాశంబునకుం దోడువోయినవాఁడ మృత్యు
ముఖప్రవిష్టులకు బ్రతుకులేదు. 471

క. పలువురుక్షుద్రులు మాయా,వులు పామరవసుమతీధవునికడనున్నం
బోలియింతు రుత్తములఁ గే,వల ముష్ట్రముఁ జంపి మెసవవా కాకాదుల్. 472

క. నావిని దమనకుఁ డులసం, జీవకు నీక్షించి నీతిశీలా యేలా
గీవిధము తేటపడఁ జెప్పు, మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 473

చ. విటపసమృద్ధిఁ బత్త్రముల వ్రేఁగునఁ బందిలిగొన్న కానుగుం
దుటుములు గట్టి యొండ పొడదూఱక ఘోరకఠోరజంతుప
ర్యటనగురాప మొక్క భయదాటవి రాజిలు నచ్చట న్మదో
త్కట మనుసింహ మప్రతిమగర్వధురంధర మొప్పు దానికిన్. 474

క. పులియును నక్కయుఁ గాకియు, నలయక పరిచర్య సేయునవి యొకనాఁ డ
ప్పొలమునఁ దిరుగుచు నొకచో, ములుగంపలు మెసవునుష్ట్రము న్గని తమలోన్.

క. ఎక్కడిదొకొ మెక్కడిపొడ, వెక్కడిరూ పేడగమన మెక్కడికంఠం
బెక్కడవినము కనుంగొన, మిక్కొంకరమెకము ననుచు నేడ్తెఱ దానిన్. 476

క. బలిభుక్ఫేరువ్యాఘ్రం, బులు డాయంబోయి పలికె మున్నెన్నఁడు నీ
పొలమున మెలఁగవు చెపుమా, తెలియఁగ నెందుండివచ్చితివి మృగముఖ్యా. 477

క. కాననసత్త్వంబులలోఁ, గానము నీవంటిరూపు కడువెఱఁగయ్యెన్
మానిబిడాద్భుత మఱఁ జెప్పు, మా నీవిధ మనిన నది యమర నిట్లనియెన్. 478

చ. వను విను చోళమండలమున న్వసుమంతుఁడునాఁ బ్రసిద్ధిఁ గాం
చినయొకసెట్టియుండు నలసెట్టైన మారువిలాఁతి కేగుచుం
దనధనరాశి పైనిడినఁ దాల్చి హుటాహుటి నేను భానుమం
తుని కిరణాంకురంబులును దూఱనియొండొకకానఁ బోవఁగన్. 479

మ. సుషిరాస్యస్థలజాతఝాంకరణకత్సుణ్ణాశ మభ్రోచ్చల
ద్దృషదాస్ఫోటనపాతిభంబుకరజోతిగ్రస్తకూలంకషా
విష మున్మూలితమూఢమూల వివిధోర్వీజంబు బాహ్యాకిర
ఝషకస్థానజలంబువీచె నొకజంఝామారుతం బుద్ధతిన్. 480

క. పినపిన మెఱుపులు పొటిపొటి, చినుకులు మసమసక లెసఁగు చీఁకట్లుం దోఁ
చిన నొకరినొకరు గానక, చని రాలోఁ బసియుఁ గన్నచాయలఁ బఱచెన్. 481

క. ఆనిశిఁ బసియును నొండొక, మానిసియుం బడఁడు దృష్టిమార్గంబున క

శ్లేనను గాఢ్పాటునఁ జనఁ, గా నొకచో నుపరిభరముకంపలఁ దవిలెన్. 482

క. తూరుపు తెలతెలనై రా, గా రువ్వన విసరునీఁదగాడ్పులు నయ్యా
సారమును ముట్టుకొనె నేమైరో నే నెఱుఁగ నిచట నాఁగితిఁ బదముల్. 483

వ. నాపే రుష్ట్రింబు. 484

క. అని తనకథ నెఱిగించిన, విని వాయసముఖులు గారవించి సుహృత్త్వం
బనఘా పాయక మాతో, నొనరింపుము నెమ్మిఁ గలసియుండుద మనుచున్. 485

వ. ప్రత్యయపూర్వకంబుగా నతని నాదరించి కథనకుండనునామం బిడి తెచ్చి మదో
త్కటంబుం గానుపించి యభయదానంబుఁ బెంపుసేయించినఁ గాకవ్యాఘ్రగో
మాయువులం గలసి కొంతకాలంబు ప్రవర్తించె. 486

చ. అటఁ జటులప్రతాపభయదాళువిశంకట మమ్మహామదో
త్కటము విదాహమోహకటకక్రమశోకపురోగరోగసం
కటమున డస్సి వేఁట లరుగం దిరుగ న్వరగంధసింధుర
చ్ఛటనము నొంప వంప వడి చాలక నేలకు వ్రాలియుండఁగన్. 487

క. చరణములవ్రాలెఁ బులి యు, క్కఱ దగ్గరి మ్రొక్కి వంచకము ప్రణమిల్లెన్
గరటము భద్రమె శుభమే, పరిణామమె యనుచు వినయపాటవ మమరన్. 488

క. నతిఁజేసి నిలిచి దంతి, ప్రతిపక్షికుక్షిదావపావకుఁ డేర్చెన్
గతిచెప్పుమా యాహార, స్థితి కీవని అంతుసేయ సింహం బనియెన్. 489

చ. శితనఖరాంకుశాగ్రములచేఁ బ్రతివాసరము న్మదావళ
క్షితిపులవ్రచ్చి మజ్జము భుజింతు మదంచితభుక్తశేష మా
శ్రితులకుఁ బెట్టుదుం దగభుజింతురు మీరు శరీరపాటవం
బతిశయితంబుకాదు గమనాగమనంబుల కేమిసేయుదున్. 490

క. వ్యవహారయోగ్యములు గా, నవయవములు గలుగుబెట్టు లాహారము మీ
రవహితమతులయి కతిపయ, దివసంబులు ప్రోచికొనుఁడు దేహత్రయమున్. 491

క. తనువునకు నుసుఱువచ్చిన, దనుకం దనకామిషం బుదాత్తప్రీతిం
గొనితెందు పొందు మీరన, ఘనతృష్ణం గాకజంబుకవ్యాఘ్రంబుల్. 492

ఉ. తీరక పోయిపోయి బలుదెంపలఁ గంపల నేళ్ళ బీళ్ళఁ బ్రాఁ
బూరుల దారులం గడిదిపుట్టలఁ దిట్టల బోళ్ళ రాళ్ళ నీ
హారకరీరము ల్గలుగుత్రంతలఁ గ్రంతలఁ జెట్ల గట్ల నా
హారమతిం జరించి జఠరానల మాఱకవచ్చి క్రమ్మఱన్. 493

క. తమలోనఁ బొదువుకొని యుష్ట్రము వాకిట నిల్వఁబనిచి తహి సమ్మోదుఁడై
సముఖమున కరిగె నందుఁడ, తమాఁ జూపి యిభారితోఁ గరట మిట్లనియెన్. 494

క. తిరుగఁగలదిక్కు లన్నియుఁ, దిరిగితి మిఁక నేమి యలసితిమి మాపలుకు
తరు వాహారాహారము, దొరకదు నిష్పస్తులుండుదుమె నీమ్రోలన్. 495

ఉ. లావరి యొప్పు డంగవికలత్వము వాటిలి క్రుస్సి యుష్ణహా
గ్రావనహానిశేషమునఁ గాల్కొని దేవరయుండ నెవ్విధిం
జీవితముండు భోజనము సేయుకయే మును నిస్తరించునె
ట్లావిధ మానతిమ్ము సుగుణార్ణవ యూరకయుండుటొప్పునే. 496

ఉ. ఊరకయున్న నెట్లగు నిజోదరపూరణ మేటిజోలి యా
హారము లేదు మావలన నక్కట యే నొకమాటఁ జెప్పెదం
గోరికమీఱ నక్రథనకుం బొరిపుచ్చి తదంగమాంసము
జ్జారుణసేవ దేవజఠరానల మార్పుము తేర్పు మాకృతిన్. 497

వ. అనిచెప్పిన నప్పనికొప్పనియదిర్యై మదోత్కటంబు కరటంబున కిట్లనియె. 498

ఉ. ఇట్టిదిగాదె నీకుఁ దుదినేటికిఁ జెప్పెదు ధర్మతత్త్వముల్
చెట్టులఁగట్టి నమ్మమని చేతడియాఱకు చంపుటెట్లు దా
నెట్లు సహించు దైవ మిల నెవ్విధిమోయు ధరిత్రి యక్కటా
పొట్టకుగాఁగ నిచ్చ నఁటిపోకలఁ బోవ మదిం దలంచినన్. 499

క. ఉడుగుమిఁకను నట్లయినం, జెడితిమి నీసత్యమింతచేసె నయం బె
క్కుడబోధించినదానిం, గడచెవులం గూర్చవసుదుఁ గరటము మఱియున్. 500

క. నిలుపోపరానియాఁకటఁ, బులిపిల్లల భుజగమండముల భక్షించున్
గలుషమునకు రోయునె నీ, తులు దలపోయునె బుభుక్షితుఁడు చిత్తమునన్.

ఉ. ఏవిధి నీతిపద్ధతికి నేగుదయాపరతంత్రచిత్తుఁడై
కైవడినా మహాదురితకర్తఁడుగా కెటులుండుధర్మసం
భావితుఁ డెట్లగు న్వినయపాటవ మేక్రియ నేర్చు గౌరవం
బేవలన న్భజించుసుఖ మెంగతిఁ గాంచు బుభుక్షితుం డిలన్. 502

క. కుక్షిదరికొన్నపట్టున, భిక్షించునె దేహియుదులు వేళలు మునిహా
ర్యక్షుము విశ్వామిత్రుఁడు, భక్షింపఁడె సారమేయపలలముఁ దొలుతన్. 503

గీ. కలశజుఁడు చూడ నొకరాజు కానలోన, దండియాఁకటఁ దనమేను దానె తినఁడె
బలపుతతిఁ బుణ్యధనులు గీర్వాణమునులు, చేరి పీనుఁగుఁ గఱచి భక్షింపరొటు.

గీ. కలవునకుఁగాక మున్నొక్కకాఁపుకొడుకు, దారపుత్రాదులవధించి తానె తినఁడె
యాపదలచోట నియమకార్యము హుళిక్కి, శాస్త్రిమతమిదివలదుదుస్సంశయంబు.

క. పోషించి చంప నోహో, దోషంబని బుద్ధిదలఁచెదో సస్యములం
బోషించికాదె కోయుదు, రీషత్కల్మషము గలిగెనే యచ్చోటన్. 506

చ అమితవిరోధి వీవు నిమిషార్థము నీకు శరీరపాటవం
బమరకయున్న రాజ్య మభియాతులపాలగునట్లుగాన నా
శమునకు మూలమిచ్చెదువిచారము దూరముఁ జేసి చంపుము
ష్ట్రిము జఠరాగ్ని నార్పుతరసంబిదు మాకు దయామయుండవై. 507

చ. మొఱయిడు 'స్వాశ్రితావనసమానహిధర్మ' మటంచు వేదముల్
పరిజనరక్షమేని కనపాయిని దానిఁ ద్యజించి సూనృతా
చరణముఁ బూనియుండెదవు చాఁగురె జీవితవిత్తమానభూ
సురహరణాదికార్యములఁ బో గణియింప రసత్యదోషముల్. 508

క. బలసంపదవలెనో కే, వలసూనృతభాషణంబువలెనో నీలోఁ
గలతలఁపుఁ జెప్పుమని గా, సిలియేడ్చినఁ గాకిఁజూచి సింగంబనియెన్. 509

క. మతిమీఱ మీరు నాచే, నితనికి నిర్భీతి దాన మిప్పించితి రిం
చితి రానోళ్లనె నేఁ డు, ద్ధతులై వధియింపు మనియెదరు కథనకునిన్. 510

క. మతిఁజూచునె శరణాగతు, హతుఁగా నెటువంటికుటిలుఁడైనను బుణ్య
శ్రుతులు పనిగొనుమదీయ, శ్రుతు లాకర్ణింపనేరుచునె మీకాఱుల్. 511

క. శరణాగతరక్షణమునఁ, దురగక్రతుఫలము దొరకు దొరకుయశోలం
కరణభృతి గలుగుఁ దొలఁగు, న్దురితంబులు చేర వొందుదుఃఖౌఘంబుల్. 512

ఉ. చేరదు కీర్తి గౌరవము చిక్కదు రాదు శుభంబు పుణ్యముల్
నీఱగుఁ బాప మంటుఁ బ్రజ నిల్వదు కొల్వదు కమ్మకట్టు వీ
రారులు లెక్కగాఁగొన రహర్దివసంబు విపత్పరంపరా
భారము కొండలై పెరుగు బాపురె సత్యములేనిపట్టునన్. 513

క. కృపఁ గట్టిపెట్టి మీపా, పపుబుద్ధులఁ బట్టిపట్టి పగవుట్టి విని
ష్కపటుఁ గథనకునిఁ బొరిగొని, నెపపడి పడియుండువాఁడనే నే వకటా. 514

వ. అని ముగియంబలికిన హృదయనిర్భిన్నకాలాయసం బవ్వాయసంబు మృగపతి కిట్లనియె. 515

ఉ. చెవిఁ జొర వేసవిన్నపము జేసినమాట లొకించుకేనియున్
శివశివ యెంతవేడ్క యనుజీవులఁబావులఁ జూడ నిమ్న రే

పసులను గొల్చి టీయిడుమపాటునకా యిటులౌ టెఱుంగ నె
ట్టివునిఁక సత్యమా నెచటికైనను బోయెద నేను వీరలున్. 516

క. అనఁజనదు తగులుతగులని, తనువుం బ్రాణంబుకంటెఁ దగులెద్దియొకో
చనుతనువు విడిచిప్రాణము, చనఁబోలనివారు గలరె సమయంబైనన్. 517

క. పాటించి విడువ ముడువ, న్నీటబ్బకయున్నఁ బోవ నీకయ్యమునన్
బోటరిమగలకు శాటికి, గూటికి నీదిరమె రాచకొలువేమిటికిన్. 518

క. నుడువులన బహుళులుపందిలి, యిడి హస్తము బలుకుమంటికెనయై దినముల్
గడపుచుఁ బొమ్మను నయ్యా, గడపున్నృపుం డాయుఁ జేగగలసైన్యంబుల్. 519

క తనకొలకుఁ గలరిపులం,గని యని ముదలించి పొలియుఁ గన నశ్రద్ధం
గనుఁగొనక మనుజపతికిం, దనమేనిం బోలెఁ బ్రోవఁదగు భటపఙ్క్తిన్. 520

క. నీ కెవ్వరు నేఁటికిఁ గ,ట్టా కడపట నుష్ట్రిమొక్కఁడసహాయముగా
భీకరపరిపంథిజయా, త్నేకివి గ మ్మని విషాదశిఖిలోమండన్. 521

వ కాక వ్యాఘ్రగోమాయువులు స్థలాంతరంబున కరుగ నుద్యోగించిన. 522

క. బహుళానికిఁ జిత్తమునం, గలఁగంబడి మాటపట్టు గలరాజయ్యుం
దలపంచియుండెఁ గేసరి, ఖలుల కసాధ్యములు లేవుగద లోకమునన్. 523

వ అటులబ్ధావకాశంబై కాకవ్యాఘ్రగోమాయువులతో నేకాంతంబుచేసి కథనకుం
బిలుచుకొని లోపలి కరిగి నిలువంబడియె నందు వ్యాఘ్రంబు మ్రొక్కి నిలువం
బడి కేసరి కిట్లనియె. 524

మ. పటులంకించుట యెప్పు డత్యవనతాస్యంబెత్తి నానాహరి
త్కటకంబు ల్వరికించుటెప్పుడు దృఢస్కంధంబునం బొందుగా
దిట మావాసముఁ జేయుటెప్పు డకటా దేహంబు సామర్థ్య నాఁ
కటి కడ్డంబుగ నారగింపు మివె కాకవ్యాఘ్రగోమాయువుల్. 525

క. ఏవెంటఁ గడమపఱుపక, దేవా మము సంతరించితివి నీపాలం
జావగుట దమకుఁ దగునటు, గావున భక్షింపు వనరఁగా నేమిటికిన్. 526

క. అనిపలికి తొలఁగె బెబ్బులి, చనవున పంచకము వాయసము దోడ్తోన
ట్లనపలికె నపుడు కథనకుఁ, డనఘుం డప్పదరు లారయక తా ననియెన్. 527

క. మృగవల్లభ యాఁకటిచే, సగమైతివి నీకుఁ గైవసముగా నన్నుం
దగ దె కనుంగొన నీపా, లగుఁ గథనకుఁ డారగింపుమా చేసేఁతన్. 528

క. అనువచనము లాలింగాఁ,బెనురొదతోఁ గతిచి వ్రచ్చె బెబ్బులి సింహ

బునఁ గొసఁగెఁ గథనకామిష,మునఁ దృప్తిం బొంది కాకముఖులకు నొసఁగన్.

వ. ఇట్టి మాయావు లున్నచోట సత్యంబు మాఱుఁబడి కల్ల వెల్లివిరియుఁ బింగళకుండును మదోత్కటంబువడుపునఁ గుమంత్రి మంత్రయంత్రంబునం దగులువాఁడు గాఁడె యనవిని దమనకుండు క్షుద్రపరివారం బగుట భూరమణున కొప్పఁజే యదొకో చెప్పుమన సంజీవకుం డతని కిట్లనియె. 530

చ. అమరమరాళసంవలితమై సితగృధ్రము హంసమట్లు హం
సము పరుషశ్మశానఖగసంవృతమై కనుపట్టు గృధ్రమ
ట్లమలమతు ల్దురాత్ము విమలాత్మునిఁ జేయుదు రల్పు లుత్తముం
దమవలె నుండఁజేయుదురు తద్ద్వయి నెయ్యది మేలుచెప్పుమా. 531

క. కీడెఱుఁగరు మేలెఱుఁగరు, చాడికి జెవిజేర్తు రుఱక జనలోకవిభుల్
పాడియుఁ బంతము గలదో, ఖేడ దొరకుఁ గొలువ నిలువ నెవ్వారలకున్. 532

క. న్యాయం బన్యాయంబని, కూయిడి చెవి నిల్లుగట్టుకొని చెప్పంగా
నేయోజ న్వినకుండున్, మాయావులమాట లెట్టిమహిపతికైనన్. 533

క. ఏకరణి వికలితాత్ముఁడు, గాకుండుం బతి పరోపఘాతనకరణా
స్తోకన్యాయామార్గికి, ణీకృతముఖదుర్జనావినీతులచేతన్. 534

వ. అవశ్యంబు రాజులుచెవి పేదలనిపలికి వెండియు సంజీవకుండు. 535

క. కులిశమును రాజతేజముఁ, దలపోయ మహాదురాసదములచలములం
గులిశమువడు నృపుతేజము, పలుకులు వేయేల తునియఁబడు నెల్లెడలన్. 536

ఉ. కావున రాజు నాదెస నకారణవైరముఁ బూని ద్రోహచిం
తావశుఁ డయ్యెఁ జాలు నిఁకఁ దద్భుజనంబు మహాపరాక్రమ
శ్రీవిలసిల్ల గయ్య మొనరించెద గెల్చెద గెల్పుదక్కినం
జావమరు ల్దిగంతపరిషత్ప్రథచేకుఱు శంక యేటికిన్. 537

చ. సవనము లాచరించి కనుశక్రనికేతము భూరిదానధ
ర్మవిధు లొనర్చి కాంచుసురమందిర ముగ్రతపస్సమాధులం
దవులు మరుత్పథం బతులితత్వర శూరుఁడు గాంచుఁ బ్రాణముల్
తవతవ లేకనిల్చి జగడంబున నేత్తెఱ నూడ్చి పుచ్చినన్. 538

క. గెలిచినసిరి దొరకుననిం, బొలిసినరంభాదియువతిభోగము దొరకున్
దలగడ యదిగద మృత్యువు, కలనికిఁ జావునకు నేలకళవళ మందన్. 539

చ. బలము యశంబుఁ బ్రాభవముఁ బ్రాణము రాజ్యము మూలవిత్తమున్
గలన నరక్షణీయములుగావె మహామహులైనవారికిన్

గలదొకచిత్ర మాజియుడుగ స్మృతి నిక్కువ మాహవార్ధిగై
మలసినచోట మృత్యు వనుమానము మాటలు వేయునేటికిన్. 540

క. పింగళకునితో మాఱ్కొని, సంగర మొనరింతు నొంతుఁ జంపుదుఁ జత్తున్
భంగమున శౌర్యవనునం, తం గటకట మిడికిపలికె దమనకుఁ డతనిన్. 541

క. విమతునిబల మరయక వై, రముఁ గొనుజనుఁ డేర్పడం బరాభవమందున్
సమధికబల మగుటిట్టిభ, కముతోఁ బగఁబూని చెడినకంధియుఁ బోలెన్. 542

క. నావిని దమనకునకుసం, జీవకుఁ డిట్లనియె నీతిశీలా యేలా
గీవిధముఁ దేటపడఁ జెపు, మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 543

చ. త్రిభువనకీర్తితాంబునిధితీరమున న్మనుగల్గియుండుఁ డి
ట్టిభమిథునంబు దైవగతిఁ డిట్టిభిదౌహృదలాలసాంగియై
శుభమతి ప్రాణవల్లభునిఁ జూచి ప్రసూతికి వేళయయ్యె ధీ
విభవ యెఱుంగఁజెప్పఁగదవే స్థలమెయ్యది నాకు నావుడున్. 544

క. టిట్టిభ మిట్లను నీకుం, గట్టనినీడములు గావె కంధితటంబుల్
పట్టయినచోట గ్రుడ్లం, బెట్టుము నీవనినఁ డిట్టిభిక కనలెసఁగన్. 545

క. మగనిఁ గని పలికె నేలా, తగుఁ దగదన కిట్లుపలికెదవు వనధితటీ
జగతిని గట్టనిగూఁడె, ట్లగు నీకిది యంతకొంచెమా కనుఁగొనగన్. 546

ఉ. పిట్టవు నీవు వారినిధిపెద్దలకెల్లను బెద్దవెల్లిగాఁ
దొట్టునొకానొకప్పు డతిదూరము తుంగతరంగసంఘముల్
బెట్టిదఁచమన్ హరించునతిభీమభుజంగములీల నెట్టుగాఁ
బెట్టుదు నూతికట్టఁ బసిబిడ్డలు గావె మదండపిండముల్. 547

క. కానకకొంచిన యీసం, తానము మనవలయు వార్ధిదరియేటికి నె
చ్చోనైన నిపుడ యుండొక, తానక మెఱుఁగింపు పెట్టెదం గ్రుడ్లచటన్. 548

క. నావిని యెఱచెలువు కనుం, గ్రేవలఁ గేవలము తేరఁ గెరలి కఠోరా
రావమునఁ దనయనుంగుం, బావని నీక్షించి టిట్టిభం బిట్లనియెన్. 549

ఉ. ఎక్కినవానికిం గుఱుచయేనుఁగు నీకసదైనవైతిఁగా
కెక్కువగానె నన్నెఱుగు నీసరిదీశుఁడు నాకు వార్ధికిన్
దిక్కరి మక్షికాంతరము దెల్పఁగ నేటికి గ్రుడ్లఁబెట్టు మే
దిక్కునవైన వానిదెసఁ దేఱికనుంగొనఁ దీఱదేరికిన్. 550

వ. అనువచనంబు లాకర్ణింపంగూడక ప్రాణేశ్వరి ప్రాణేశ్వరున కిట్లనియె. 551

క. ఇష్టజనోక్తులు వినక వి, నష్టదశం బొందుదుర్వినయుఁడు మరాళో
త్కృష్టోక్తిఁ జనకకాష్ఠ, భ్రష్టంబై తెగినకచ్ఛపముచందమునన్. 552

క. అనుమాటలు విని టిట్టిభిఁ, గనుఁగొని టిట్టిభమువల్కెఁ గల్యాణీ యే
మినిమిత్తము హంసోక్తుల, వినవొల్లక కమఠ మీల్గె వివరింపఁగదే. 553

క. నినుఁ గతలకాచియునిపే, ర్కొనునావచనంబు నిజమగు న్సగువా నా
కనురాగంబున నీకథ, వినియెదఁ జెపు మనిన నయ్యువిద యిట్లనియెన్. 554

ఉ. కుంజకుటీవిహారములకుం జనఁ జెంచులు నిర్ఝరంబులం
గుంజరము ల్నటింప బలుగాడెపుబోయలు చాలు వేఁటసాఁ
గం జెలరేఁగి సాళువపుగ్రద్దలుగూండ్లకుఁ బుల్లుమోవనిం
కం జెలువు ల్భయంకరముగా నొకవేసవి దోఁచె తోఁచినన్. 555

క. కేలెత్తి యుసుముఁజల్లిన, రాలనియొకకానలో మరాళీవికస
న్నాళీకమధూళీమ, త్తాళీనాళీఖురాళియుగుకొలనొప్పన్. 556

వ. అది సమగ్రశరంబును సమదసారంగభాసురంబును స్వర్ణపత్రరుచిరంబును నై సంగ్రామంబును ననిమిషకులాధారంబును నమృతరసపూరసంభారంబును ననవద్య తరువిస్ఫారంబును నై సురగ్రామంబును నిర్వ్యయుక్తరథాంగంబును నిత్యకమలానుషంగంబును నిసర్గమధురగణచందంబును నై వైకుంఠధామంబును బరివేష్టితద్విజాతంబును బావనశిఖిసమేతంబును బరమనిగమపూతంబును నై హోమంబునుం బురుడించు. 557

క. అకొల్కులను నాఁడునాఁటికి, వెక్కసమై క్రాఁచువెట్ట వేసవుల నసల్
చిక్కజలమి విరిపోయినఁ, గొక్కెరలకు జయము మీలకు న్భయమయ్యెన్. 558

క. ఆవిపినసరసిఁ గంబు, గ్రీవుం డనుకచ్ఛపము చరించు నతని క
చ్ఛో వికటసంకటము లనఁ, గా వరహంసములు రెండుగల వనుఁగుఁజెలుల్. 559

ఉ. జాలిఁ దలంకి యవ్వికటసంకటకంబు లపారదూరయా
త్రాలసదీనతానతనిజాస్యు వయస్యుగుణించి యిట్లనున్
రాలును నాఁచు జిక్కనిపురంబడియెం గొలనెట్లు నిల్వఁగాఁ
జాలుదు మెందుకేనియును జాలుదుమే నినుబాసి కచ్ఛపా. 560

క. ఈయిరవున నఖమాంస, న్యాయంబున నున్నమనల నయ్యోచెడుగో
ట్టయి యాఅడి విధికుటిలో, పాయంబునఁ జేసెఁ గంటె పాయం ద్రోవన్. 561

క. కావున నన్యసరోవర, సేవారతిఁ బోదుమా రసికవర్యా యిం
దీవుండు మనినఁ గంబు, గ్రీవుం డిట్లనియె వారికిం బ్రియమెసఁగన్. 562

క. లావును గలిగినవారలు, గావున మీతలఁపు లొప్పఁగద నేనన్న
నీవంటివాఁడఁగాఁగద, యేవిధమున నిలుచువాఁడ నెక్కటినిచటన్. 563

క. అతివిమలపుణ్యమానస, యుతు లమలాకృతులు సుగతియోగ్యులు మఱియా
శ్రితపక్షపాతు లకటా, హతమోహులభంగి నరుగనగునే మీకున్. 564

వ. నాకెద్దిత్రోవ యని విన్నంబోయి యున్నగడుపునఁ జేయిడి కలంచిన ట్లగుటయు
మరాళంబులు గంబుగ్రీవు నూఱడించి. 565

క. జడియకు మనఘా నీకుం, గడవారమె నిన్నుఁ బాయఁగా మాచిత్తం
బొడఁబడునె యొండుమాటలు, తడయక మాపనుపుఁ జేసెదవె యట్లయినన్. 566

క. తరలక యేతత్కాష్ఠాం, తర మిఱియంబట్టు నిశితదంష్ట్రిల నదిమే
మిరుగడలఁ గఱచుకొని సత్వర నాకాశమునఁ బఱచెదము నేఁ డొప్పన్. 567

చ. అనఘసరోవరాంతరమునం దిడునంతకు మౌనముద్రఁ గై
కొనవలయుం జుమీ యని సఖుం గమఠాగ్రణి నవ్విధంబునం
గొని యలవానజాలిపులుఁగు ల్గగనంబునఁ బోవ ద్రోవలో
చనమహమాచరించె విదిశానగరంబు సమగ్రసంపదన్. 568

క. పరిఘులు గోటలు మేడలు, కరులు శతాంగములు హరులు కల్బలములు భూ
సురులు భుజభవులు వైశ్యులు, చరణజులుం గలిగి యొప్పెసఁగు నవ్వీటన్. 569

క. కరిబృంహితంబు లూథ, త్వరపారశికాశ్వహేషితంబులు రథ్యా
చరదఖిలజనరవంబులు, శరనిధి ఘోషించినట్లెసఁగ విని మింటన్. 570

వ. కంబుగ్రీవుండు వికటసంకటంబులం జూచి. 571

క. ఇల వినవచ్చెడు నేత, త్కలకల మెఱిఁగింపుఁ డనినఁ గఱచినదంష్ట్రిల్
వెలువడినకాష్ఠకాండో, ద్గళితంబై నేలఁ గూలి కమఠము పొలిసెన్. 572

క. నీవును గంబుగ్రీవుని, కైవడి సుహృదుక్తియందు గాఢాదరముం
గావింపక చెడుద్రోవం, బోవుదు వని పలికి వల్లభున కది మఱియున్. 573

క. పలికె నొకమడుఁగులోనం, గలదు ఝషత్రితయమందు ఘననీతికళా
కలితములు రెండు తక్కిన, జలచర మతిమూఢతావశంగత మరయన్. 574

క. నావిని టిట్టిభకము దన, దేవి నిరీక్షించి గుణవతీమణి చెప్పుమా
యావిధమంతయు వివరము, గావేడుక ననిన నది మగని కిట్లనియెన్. 575

క. మున్నొకమడుఁగునఁ బ్రత్యు, త్పన్నప్రజ్ఞుం డనాగతవిధాతయు న
శ్యన్నీతి యద్భవిష్యుఁ డ, నన్నెగడు న్మూఁడు మీలనఘఘనతరముల్. 576

సీ. ఘనశిలాయుతమరుత్కపిలవిద్యుల్లేఖచండదావహుతాశసామిధేని
సమజమ స్తకనగస్వరుపాతమహిమరుగ్గలజరాగమహోదళాణచక్ర

మధ్వన్యచరణలగ్నాండుబహుసింధుపాథోరసగ్రాహిబాడబంబు
ప్రేంఖదాతపశిఖిన్యూంఖంబుదశదిశావృతమృగతృష్ణాతివృష్టిఘనము
తే. చించికాఫలహృష్టఘృష్టిప్రచండ, ఖురచతుష్కక్షురతోకక్షుణ్ణపరిణతాజ్య
పాకసురభితగిరిదృషత్ప్రసవకంబు, కటికివేసవి దోఁచె నక్కాలమునను. 577

క. వెలిఁబారలు నీటఁ గొండొని, నలఁగినయాఁతీగమడుఁగునకు నొండొకనాఁ
డలసేతరగతివలగొని, వలఁగొని యొకవేటకాఁడు వచ్చెం జొచ్చెన్. 578

క. చొచ్చి యగాధజలంబగు, టిచ్చం దలపోసి వేఁట కిది సమయముగా
దచ్చపుటెండలలోఁ బడి, వచ్చినతరువాతఁ దిరిగి వచ్చెద ననుచున్. 579

క. అన్నిచుఁ డరుగుటయు ను,ద్యన్నీతిధనుం డనాగతవిధాత సము
త్పన్నమతి యద్భవిష్యుల, సన్నిధికింబోయి ధీమసంబున పలికెన్. 580

క. తెలతెలవారఁగఁ దొరపు, వలఁగొని యొకవేఁటకాఁడు వచ్చెం జొచ్చెం
జల మివిరినఁ జొట్టలతో, నలయుకమరి మగలివత్తు ననియె న్ననియెన్. 581

క. జలమివిరిన జాలరు లీ, తలమునకద నరసివచ్చెదరు వారిచర
ప్రళయమగు నిలువవల దీ,నెలవున నొండెడకుఁబోయి నిలుతమె బుద్ధిన్. 582

వ. అనువాక్యంబు లాకర్ణించి ప్రత్యుత్పన్నమతి యనాగతవిధాత కిట్లను సఖా దూ
రంబున నేమికార్యం బుత్పన్నం బైనప్పటికిఁ బోలినతెఱంగుఁ జూచికొందము

క. నెట్టన నొండొకకార్యము, వుట్టిన నెన్వనికి నిశితబుద్ధిగలుగు నా
దిట్టం డాకార్యముఁ గొను, గుట్టున జారద్వయమున గొల్లెతవోలెన్. 584

క. నావిని యతిధీరతమే, ధావననిధి యల యనాగతవిధాత యనున్
బావనమానస యిదిచెప్పు,మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 585

చ. గొఱియలమంద యాఁబసులగుంపు కృషిక్రియదుక్కిటెడ్ల దొ
డ్డిటికిటిపెళ్ళుకంప బలియించిన లోఁగిలిముల్లుపెండెముల్
తలుపులగాడికోడి యల దామెనగాదెలఁ గొల్చుగల్గి యే
కొఱఁతయు లేకయుండు నొకగొల్లత యొండొకపట్టణంబునన్. 586

చ. పన్నెలఁ బెట్టుఁగట్టుఁజలువ ల్చలువ ల్వేదచల్లుచన్నులన్
గన్నులకల్కిపూయుసిరిగందము మందమరుత్కిశోరముల్
జున్నులు రేఁప మెచ్చుముడుమ న్గడుఁజొక్కపుఁ గ్రొవ్విరు ల్సరుల్
పన్నశిరోధివీథిఁ గనుపట్టు నయారె యొయారమేర్పడన్. 587

ఉ. పాయనిమందనుండి యడపాదడపా చనుదెంచుబోయనిన్
బోయినఁ జీరజిక్కదఁట పుణ్యముతేదని మానసంబునం

దోఁయి కపోలపరస్థలముఁ ద్రొక్కియుఁ జూచినయేని నాలుగేన్
గాయలు గాయ పచ్చెలువగర్భమునం దెటువంటిపాపమో. 588

క. కని పెంచని గొడ్డ్రాలిది, గననొడలు న్నొడలు నడలు కటి నెన్నడుమున్
జనుదోయి మెఱుఁగుజిగిబిగి, యనయంబుం ద్రచ్చివేసిన ట్లొప్పెసఁగున్. 589

ఉ. వేవిన నిద్రమేలుకని వేఱొకబానకు నేర్పుతోడఁ బై
మీఁగడఁ బుచ్చి కవ్వమిడి మిట్టచనుంగవ రాయడింప మేఁ
దీవ నటింప నెన్నడుము దీలుపడం గటిగుల్కఁ గాచముల్
జోపలఁ బాడఁజల్లఁదరుచు న్వడిఁ దర్శిణిరజ్జుపాణియై. 590

చ. వెడవెడ వేడివెన్నకరయు వేనలి మస్తకసీమఁ దక్రపుం
గడవ యొకింత పయ్యెదకుఁ గాకరదోఁచును రోజమాజ్యపుం
బిడుతపి కాంగనోక్తి నలపించు నెలుం గమరంగ వీటన
ప్పుడఁతుక చల్లవిల్చుఁ గనుపండువు జారుల కాచరింపుచున్. 591

క. అది దండపాలకుం డను, మొదలితలారి ప్రహస్యమునఁ బిలుచున్నాఁ
డెద నెఱుఁగకుండ నొండొక, కొదవయు రాకుండ వానికొడుకు న్బిలుచున్ 592

క. ఈలీలఁ దిరుగఁ నొండొక, కాల మరిగె నరుగుటయు నొకానొకనాఁ డ
య్యాలరి గొల్లెతపట్టణ, పాలతనూభవునిఁ గూడి బహురతిగతులన్. 593

క. చొక్కెనెడ దండపాలకు, డక్కడి కేతెంచె నప్పు డాతనిఁ గని తా
స్రుక్కక తరణి తత్సుతు, నొక్క కుసూలమున దాఁచె నుచితం బెసఁగన్. 594

గీ. దాఁచి యెదురువోయి దక్కవగతి నవ్వ, నివ్వటిల్ల వదననీరజమునఁ
గూర్చి చెట్టఁబట్టుకొని తెచ్చె లోపలి,కపదగారి నారి యత్తలారి. 595

క. తెచ్చి కుసూలములోపలఁ, జొచ్చినబాజుఁగెగసి యొగసి చూడఁగ నప్పుడా
దిచ్చరి హెచ్చరికఁ బ్రియుం, గుచ్చిరతిక్రియలసొంపు గులుకుచు నుండెన్ 596

వ. ఆసమయంబున. 597

సీ. అట్టలెత్తినప్రాఁతమెట్టులు కడుగుటంబటిచాటికలతోడి పరువకాళ్ళు
నడిప్రాఁత మృతకగోణము మించుదులకించు ములుగత్తి యలిమిడి మాలికలును
కొడిదిపూసల నంటుకొలిపిన మొలత్రాడు తలదుడ్డుచీరణంబులపొదియును
నొడిసెలపాలకావడి నుచ్చుప్రాఁతలగుది మూఁపుపై వ్రేలుగోర్వడంబు

తే. తూఁతకొమ్ము చంకదోఁపినయొడమెట్టి తొర్లు గోవిధూళిధూసరితము
లైనకురులు నమర నాకస్మికంబుగా, మందనుండి యింటిమగఁడు వచ్చె. 598

క. వచ్చిన జడియక కాఁగిటఁ, గ్రుచ్చిన యలదండపాలకున కనునపు డా

దిచ్చరికంబే కావడిఁ, దెచ్చెను బతిచేయు మొక్కఁతెఱఁ గెఱిఁగింతున్. 599

క. కసరెత్తి ముక్కుఁడుస్సిన, పసరమువలె రేఁగి పరుషభాషల నన్నున్
విసువక పగఁజాటుచుఁ బొ,మ్మసమున నన దండపాలుఁ డట్లొనరించెన్. 600

క. ఆరెకుఁ డట్లరుగుటయుఁ జ,కోరేక్షణఁ జూచి గోపకుం డనుమహిళా
కారణ మేమీ తలవరి, కీయూఁపున వచ్చె మెఱసి యిం దరుదేరన్. 601

క. వచ్చుటయుఁ గాక నోరికి, వచ్చిన యిట్లేపురేఁగి పదరుచుఁ జూడ్కిన్
గ్రచ్చెగయుఁ బోవుచున్నాఁ, డచ్చెరువిది తెలియఁజెప్పుమా నాకనుడున్. 602

వ. తర్పణి మగని కిట్లనియె. 603

క. వెడవెడ నార్చుచుఁ బెఱికిన, పిడికుము వలకేలఁ గ్రాలఁ బిఱబిఱవెంటం
బడి యాపోరెదు ముద్దుం, గొడుకుం దెగఁజూచె నెందుకో నే నెఱుఁగన్. 604

క. తెఱుముడుపడి మేన్వడఁకం, బఱిపఱి యగుతాల్మిఁ జావు వఱువెత్తి యహో
వెఱపున నిలుసొచ్చినఁ గడు, పఱిముఱిఁ జేపెట్టి కలఁచినట్లయ్యెఁ బతీ. 605

వ. అట్లు భయాతురుండై యిలుసొచ్చివచ్చిన నచ్చిఱుతవాని నతిస్థూలం బగు కుసూలంబునం దాఁచితి. 606

క. అప్పుడు కన్నులనిప్పులు, గుప్పతిలఁగఁ గెరలిపండ్లుగొఱుకుచువాఁడా
చొప్పున వచ్చి నన్నిటఁ, దప్పక వీక్షించి ప్రల్లదంబునఁ బలికెన్. 607

క. ఎచ్చరిక గొఱఁగి వెంటన, వచ్చితి నీయిల్లుసొచ్చె వాఁడులుకున నేఁ
డిచ్చట లేఁ డెందరిగెన్, దిచ్చటి నిక్కమ్ముఁ జెప్పితే మేల్గాదే. 608

క. అనియదరవైచి నన్నడి,గినవానిం జూచి మెత్తగిలఁ బడకంటిన్
నినునెవ్వఁ డెఱుఁగునెటుపో, యినవాఁడో నీకుమారు నెవ్వం డెఱుఁగున్. 609

క. తలవరివిగా వెయ్యూరం, గలకొంపలఁ జొచ్చి చూచి కనుఁగొందువు నీ
కుల ముద్ధరించుకొడుకుం, దలయెవ్వరిమీఁద నొఱిగెదవు నీవనినన్. 610

వ. ఇప్పు డప్పరుషభాషణంబులం బలుకుచుం బోవుచున్నాఁ డనిగాదె వెలువరించిన.

క. నిరవధికరాహుముఖగ, హ్వరనిర్గతశీతభాను, డనఁ గట్టెదురన్
బురరక్షకసుతుఁడుండన్, హరిణేక్షణ నెంతదానవని పతిపొగడెన్. 612

వ. కార్యం బుత్పన్నంబైనఁ దర్పణివలెఁ బోలినతెఱంగుఁ జూచికొందమని ప్రత్యు
త్పన్నమతి పలికిన యద్భవిష్యం డమ్మాట లాదరింపక యూరకుండె. ననాగతవిధా
తయు నందు నిల్వ వెఱచి యల్పసలిలసరణంబున నొండొకసరసిజశరణంబునకుం
బోయె నాయెడ 613

సీ. కాఱు మొసళ్ళనాకట్టుమందులు చరణాంగుళంబులఁ దాఁకుటుంగరములు
కడలేనినడగట్టి పడినపిక్కలు చుట్టి చెక్కునమొలత్రాళ్ళు చిక్కములును

జుంగులల్లాడుగోఁచులు తండుగోలల నెట్టుకొల్పినమాలపుట్టికలును
బ్రతిదినాందోళికాభృతినల్పులై వెండ్రుకలు నిండి కాయలు గలభుజములు
గీ. చెవులవెలుములుపుబ్రాత చెవులనాగు, పడిగపోఁగులు మెలిగొన్నపచ్చడములు
నమరగుమిగూడి జాలరు లరుగుదెంచి, రలరుమొగములతోఁ బ్రాటివలలు గొనుచు.

ఉత్సాహ. వచ్చి తజ్జలస్థలం బవారణం గలంగి రాఁ
జొచ్చి జాలముల్విదుర్చుచోట యద్భవిష్యుఁడు
లిక్కచ్చలోనఁ గందళింపఁ నెందుఁ జొత్తునంచు మేణ్
జిచ్చపాటునొంద నత్తఱిం జరించె నల్గడన్. 615

క. మున్నాడి యొడలు డాఁపక, యన్నీటను జచ్చి తేలినటువలెఁ బ్రత్యు
త్పన్నమతినీతిరతియుం, డెన్నిరుపమధీరతాపటిష్ఠుం డగుటన్. 616

క. జాలరులు దానిఁ జచ్చిన, వాలుపగా నిశ్చయించి వలెనవక సరి
తూకాలమునకుఁ ద్రోచి సము, ద్వేలగతిం దిక్కులంబు ప్రీలఙ్లీలన్. 617

క. దుముకులు వైచుచు నాయా, సమయంబుల జలము లెత్తి చల్లుచు వలల
శ్రమలీలవైవ నయగుణ, విముఖుఁడు దొలుదొలుత యద్భవిష్యుఁడు చిక్కెన్.

క. చిక్కిన లగుడంబునఁ దల, వ్రక్కలుగా మోఁది చంపి వైచిరి మఱియుం
బెక్కుఝషంబులఁ బట్టిరి, యక్కలసము మాని తనిసిరది సందగుటన్. 619

సీ. కైవర్తకశ్రేణి కనుబ్రాఁకి యొకదొడ్డమనికి ప్రత్యుత్పన్నమతి వసించె
మతిబలంబున ననాగవిధాతయు నొండుకడకు బోవుటఁ జేటుఁ గానఁడయ్యె
విమతి గావున యద్భవిష్యుఁ డేమియు లేక పొలిసి జాలరులకు భుక్తియయ్యె
నతిమూర్ఖునకు నపాయము రాదె యిట్లని వరునకుఁ జెప్పి తొవలము లేమి
గీ. నంబునిధితీరమునఁ గులాయం బమర్చి, కొని కలంగుచుఁ డిట్టిభి గ్రుడ్లఁ బెట్టి
పొదిగె నేమఱుపాటు లేకదనఁబడన, కలుచపడకుండ నొండొంటిఁ గలపికొనుచు.

క. టిట్టిభకాహంకృతికిం, గట్టల్క జనించి కడలికడ నొండొకచోఁ
బెట్టినగ్రుడ్ల హరించెం, బిట్టటు వీక్షించి టిట్టిభిక గాఢార్తిన్. 621

చ. కనుఁగవ బాష్పవారి దొరుగ న్వరుఁ గన్గొని దూరి యప్పు డి
ట్లనియెఁ బయోధితోఁ గలహ మావిహగంబున కెంతలేదు పొ
మ్మనక చెనంటివై భవదహంకృతినమ్మి ప్రసూతివైతి ని
వ్వననిధితీరభూమినిదె వాఁడె హరించె మదండపిండముల్. 622

క. జలనిధి యుత్కృష్టంబని, తెలిసియు నీ వలఁతి వగుటఁ దెలిసియు బ్రజ్ఞా
బలముఁ దుదఁ జిదిమి యకటా, వలవంతంగంటి గౌరవము పీడ్కొంటిన్. 623

క. నీకతనఁ దనకు వాటిలె, నీకాఁడియ యనుచుఁ జిత్త మెరియంగా శో
కాకులమతిఁ బలిదూఱిన, నాకంతక్రోధవివశమై ఖగమనియెన్. 624

ఉ. ఇంతగురంతచింతదగునే నను నెవ్వనిఁగాఁ దలంచితో
యింతి మదీయశక్తి యసుదేవసుదేవదురాసదంబు నేఁ
డింతకుఁ జొచ్చి వారినిధి యేపున మ్రుచ్చిలిగొన్నగ్రుడ్ల గ్ర
క్కింతు భవద్ఘనార్తిఁ దొలగింతు ధరింతు యశఃపరిష్క్రియన్. 625

చ. అని నిజదార నూఱడిలునట్లుగఁ బల్కి పయోపయోముఖు
ల్దనుఁ గనుగల్గి కొల్వఁ జని తత్పతగాగ్రణి గాంచె ముందఱన్
ఘనబలఘాతిహేతిభయకంపసమాగతమేనకాసుతా
వనకరణప్రహృష్టహిమవన్నగముద్రుఁ బయస్సముద్రునిన్. 626

వ. కని తత్పారావారతీరంబున. 627

సీ. తనతల్లి కగ్గొనర్చినపాప రామాత కడుపునఁ గడిఁది చిచ్చిడినవాని
గజకచ్ఛపాహృతిగ్రాసచర్వణతృప్తి వెలుఁగొందుజాఠరానలమువాని
ముఖసరిద్విటమధ్యమున నసాధు నిషాదఘోరవాహిని నుంచుకొన్నవాని
లావుపెంపునఁ గులగ్రావపక్షచ్ఛేదినిశితాసి వేఁడి మానిచినవాని

గీ. నెల్ల జగములు దనలోన నిముడుకొనిన, నిశిచరారంభసంరోధినిజశిరోధి
దివ్యమణిబోలెఁ దాల్చి వర్తించువానిఁ, బరమకారుణపూర్ణు సుపర్ణుఁ గనియె 628

క. కని మ్రొక్కి నిలువ వినతా, వనితాసమ్మదవిధాయి వచ్చినకార్యం
బనుచరముఖ్యా నాతో, ననురాగం బొప్పఁ జెప్పుమా నా కనుడున్. 629

మ. పలికెం డిట్టిభ మోవిహంగకులదీపా కోప మేపార న
జ్జలధిగ్రామణి నీభటుండనని నిచ్చల్మే ప్రశంసింపఁగా
సిలుగు ల్సేసిగణింప కేడ్తెఱ హరించె న్మత్ప్రియాండంబు ల
గ్గలమే దేవర కన్నసాగర మెఱుంగం జెప్పఁ డాలావునన్. 630

క. కావున్న నింతగర్వం, బాకడలికి నెట్లుకలుగు నని టిట్టిభ ము
త్స్వకత వినిపించిన రో, షాకులితస్వాంతుఁడై ఖగాధిపుఁ డనియెన్. 631

క. ఏమేమీ నాసుభట, గ్రామణినని నీవు పల్కఁగాఁ డిట్టిభశం
కామగ్నుఁడు గా కబ్ధి, స్వామి మహాహమిక నిట్టివాఁ డయ్యెగదా. 632

ఉ. ధీరగరుత్సమీరణహతి న్సలిలంబులఁ జల్లి దృష్టదు
ష్టోరగకోటిజీవితము లూడ్చి తిమింగిలతద్గిలాదివా
శ్చారములం ఘనజ్జఠరజజ్వలనార్చులవ్రేల్చి వార్ధిని
స్సారముఁ జేసి గ్రమ్మఱ నొసంగుదుఁ ద్వద్వనితాండపిండముల్. 633

క. కులిశాయుధభీషణమై, వెలసిన నాలావుఁ గనఁడొ వినఁడో నన్నుం
గొలిచినవాఁడని నిన్నుం, దెలియఁడొ సాగరుఁడు చూచితే తలక్రొవ్వేన్. 634

క. అనియలుక మొలకలెత్త, న్వనరాశి న్గాసి సేయువాఁడై వినతా
తనుతాపహర్త చనఁగాఁ, గనుసన్న న్నాన్చి దైత్యఘస్మరుఁ డనియెన్. 635

క. మామహిళాజనకుఁడు మా, మమ దుల్లసితకేళిమందిర మార్త
గ్రామణిమణి నీరాకరుఁ, డామేటిం జెఱుప నుచితమా నీకరయఁగన్. 636

క. పలుకులనె చక్కఁజేయం, గలఁగఁజహం బేలకడలి కడవాఁడా గొ
డ్డలిగోరఁ బోవుదానికి, పలె నా కిన లుడుమసునిన వడి నమ్రుండై. 637

క. ఉరగాంతకుఁ డనియె మహా, పురుషా నను గౌరవమునఁ బొందింపం దే
వరకుఁ దలఁపున్న మక్కం, ధరనెక్కఁ బయోధి కరుగుతడ వేమిటికిన్. 638

చ. కడుపునకా మహామహులఁ గాచుట గొల్చుట గౌరవంబునం
గడుఁబొడవై సుఖించుటకుఁ గాక సముద్రునిచే లఘుత్వముం
బడసితి వ్యర్థమయ్యెఁ దలఁప న్దనజన్మము దేవ యెట్టియె
క్కుడు తనమేడలావు దనకు న్దలపంచుకొనంగ నోఁచితిన్. 639

మ. అడరంగాదు సముద్రుఁ డిందిరకులాయంబంచు వారించి తు
క్కుడఁగం దేవర కేనుగానె తగులాయం బస్మదీయేప్సితం
బడుగం జెప్పితి సంఘటింపుము మదీయస్కంధసంవాసివై
వడి విచ్చేయుము ఖర్వనిర్వహణగర్వగ్రంథికి న్గంధికిన్. 640

క. అని విన్నవించి వినతా, తనయుఁడు నికటమున నిలువ దనుజారి కన
త్కనకగిరిహేళివోలెన్, ఘనతం దత్కంధరమెక్కఁ ఖచరులు మ్రొక్కన్. 641

వ. ఇట్లు గరుడారూఢుండై గగనంబున కుద్గమించి నిలింపులు గుంపులై కొలువ సుర
స్సద్మంబునం బద్మయొప్ప నప్పురంధాముం డేతెంచి. 642

మహాస్రగ్ధర. కలితాతిప్రీతిరీతిం గనియె బహుజలగ్రాహనిర్గాహధాటీ
చలపాతోత్పాతమీనాచరితపితమహాశ్చామరగ్రామపూజా
ఫలరేఖాపట్టభద్రుం బలరిపునగరప్రాంతవిశ్రాంతగంగా
లలనాసంశ్లేషభంగాలఘుకరనికరోల్లాససముద్రు న్సముద్రున్. 643

క. కని కదియఁబోవుటయు న, వ్వనరాశి మహాపతంగవల్లభకంతా
సనవర్తి నాదిమూర్తిన్, ఘనకీర్తి హ్యాతాశ్రితార్తిఁ గని ముదమొదవన్. 644

క. అకలంకరత్నములుగా, నకలుగ జగదేకమోహినులు వాహినులు
త్సుకలీల వెంటరాఁగా, మకరారిం జేరి సంభ్రమంబున మ్రొక్కన్. 645

వ. మ్రొక్కి నిలువంబడి కరంబులు మోడ్చి యిట్లని స్తుతియించె. 646

దండకము. శ్రీపారిజాతాలయానర్తకీపూర్వరంగస్థలత్వాప్తశుభద్యోతముక్తామణీదామ
కస్తూరికాసౌరభోదారపాటీరచర్చోల్లసద్వక్ష, దేవాంబుజోన్మూలనాభీలనిర్గ్లాన
దానవజ్వాలదానవానేకపధ్వంసనావార్యహర్యక్ష, ధాత్ర్యంబరౌకస్స్వరధ్యక్షవై
శ్వానరార్కక్షపార్జన్యనిలాత్మేశ మౌళిస్ఫురత్పాదుకాధ్యాసి నిష్పృష్టసంసార
గంధప్రబోధప్రకాశార్యచేతస్సరోనిత్య సత్యాధినాథాపచిత్యుజ్జ్వల స్వర్ణదివా
స్కరందప్రభాభాసుర స్వర్ణమంజీర హంసస్వనత్పాదకంజాత, ధాత్రీశరారాధ
నాహంక్రియామర్షి దేవర్షభ స్పష్టనిర్దిష్ట దుష్టోపలాసార సంరోధిగోవర్ధనచ్ఛత్ర
నిర్భీక గోగోపసంజాత, గోపాంగనాపాంగకాంతిచ్ఛటాచంద్రికాధౌతసద్విభ్ర
మభ్రూలతాకల్పకల్హారనీకాశనేత్రస్ఫురచ్చంపకోల్లాసనాసారుణోష్ఠాలకాలం
కృతప్రస్తకస్తూరికాబిందుసౌరభ్య విభ్రాజిరాజాస్య, తాపత్రయారాతి షడ్వ
ర్గపంచేంద్రియాశామృషాదోషసంసారదూరాదిమోహాస్య, వాచాలకేయూర
పారంపరీరమ్యసవ్యాగ్రమాపాణి సంస్థాపనంబుల్ మహాయోగయుక్తాన సాంతస్స్థలీ
ఖేలనంబుల్ సదానర్థిత ప్రాణిసంమోదముల్ ఖేదవిచ్ఛేదముల్ భక్తిముక్తిద్వికశ్రీ
దముల్ గల్మషత్రాసనిర్భేదముల్ నీమహాపాదముల్ మౌళిఁ గీలింతు-భార్యాసుతభ్రాతృ
మిత్రప్రియప్రేష్యదృగ్భీషణగ్రాహసందోహదుర్గాహిసంసారనీరాకరభ్రంశితా
లంబ సంతారకల్ దుఃఖనిస్తారకల్ కంబుచారిస్ఫురత్ప్రాహహస్తాంకారకల్ భూర్భువ
స్స్వస్త్రయాధారకల్ రక్షితప్రాణిసంఘంబులెజ్జంఘ లర్చింతు, సౌన్దర్యలక్ష్మీవిహారా
లయద్వార్బహిర్లగ్నరంభాధరాజాతముల్ దానవధ్వంసనారంభకేళీకళాన్వితముల్
గాంచనాచ్ఛాదనాచ్ఛాదితంబుల్ మనోభావపావితంబుల్ మనోజ్ఞప్రభాచారువుల్
దాపకీనోరువుల్ గొల్తు, సంవర్తవేళావినిక్షిప్తవిశ్వప్రపంచస్థితిన్ భాసురస్వాకృతి
చ్ఛిన్నమారాభిచారజ్వలత్కుండకాండాయతిన్ నాభిశోభాసనాభిం ద్వదీయం
ప్రశంసింతు, వస్మత్సుతాక్రీడనాగారము న్గౌస్తుభశ్రీపరిస్ఫారసందీప్తరాజన్మణీ
నీలభూభృత్తటీతుల్యవిస్తారము న్సారకస్తూరికాసౌరభోదారమున్ హేమవస్త్రో
త్తరీయద్యుతిస్మేరము న్నాయకశ్రీమహావక్షము న్నూభమి నీశాపరీరంభసంభావనాద
క్షము న్సంస్తుతింతున్-వస్రోజాతచక్రాసి కౌమోదకీధుర్యముల్ దుష్టశిక్షావిశిష్టావనస్థై
ర్యముల్ రాధికోరోజమాద్యద్రథాంగద్వయీనీడముల్ రత్నకేయూరసంపీడము
ల్దీనసంనిర్భీతిదానక్రియాశస్తముల్ దవచ్ఛతుర్హస్తముల్ ప్రస్తుతింతున్, సుధాంశూద్గ
తజ్యోత్స్నికావిభ్రమభ్రాంతికృన్మందహాసద్యుతిశ్రీకముం గుందబృందప్రతి
స్పర్ధిదంతాంకురోత్సేకముం జంపకాకారనాసామణీకుండలాలంకృత శ్రోత్రకం
దర్ప సందర్పణభ్రాజిగండస్థలాన్వితము న్నిర్ఘృణధ్యానుకంపామృతస్నిగ్ధచక్షుస్సరో

జాతము నీ్వతిరోచిస్సఖంబు న్నఖంబుం ద్వదీయంబు వర్ణింతు, నభ్రంకషప్రాంజన గ్రావ శృంగాగ్రజాగ్రన్మహోగ్రాంశు ధిక్కృన్మహారత్న కోటీరముం దుండిలేందిం దిరాఖర్వగర్వాతినిర్వాపణవ్యగ్రమందారగుచ్ఛస్రగామోది కేశాళివిస్ఫారము న్రత్న రక్షోసరగ్రస్తము న్దానవక్ష్మీమహామస్తముం బ్రస్తుతింతు, జ్జగన్నాథ యాలోలక ల్లోలమై తోలుమూలాయతశ్వభ్రమార్గంబునం బల్మి జిమ్మించి యొక్కుమ్మడిం గప్ప వేళోరుమద్వారపూరంబు వారంఝషాకారత న్వేదహృద్రాక్షసు న్రోయు నీవాయ తాక్షేప మేపారగా దంష్ట్రికావైఖరిం జాపరీతి న్మహాసీరభాతిం బ్రకాశించునార్ల ఖభావిత్తుమాధార రామత్రయప్రక్రియం దెల్పగా, హవ్యభుక్కవ్యభుక్కూట రత్షు లద్దీయాజ్ఞ నస్మన్మణు ల్స్నిగ్ధగాంగేయవాతాశరజ్జుభ్రమ న్మందరగ్రావశాణం బునన్నుం దదాధారభూతాశ్మసూపంబునం గచ్ఛపచ్ఛద్మత న్మున్న నాలో బ్రవ ర్తింపవే, దేవ చక్షుర్భయోత్పాది తేజోహిరణ్యాక్షు సాక్షాత్కృతిప్రోద్ధ నిర్ఘోష రోషానలోద్దామ రోమాగ్రటంకంబులం దారకావ్యక్త ముక్తాఫలంబుల్ ద్రొలు లొల్లవ ధావత్తురంగతరంగత్రావము లజ్జలో దారలీల న్రోదాలింప ఘోణాగ్రసంకల్పిత శ్వభ్రమేకీభవన్మజ్జరం బొక్కటం గ్రుక్కగాఁబట్ట నాయామదంష్ట్రాసురంగంబు న్సర్వదిక్కుడ్యము ల్వ్రయ్యదీపించు నయ్యాదిఘోణిం బ్రశంసింతు యుష్మద్విష ద్దైత్యధారాధరస్రస్తని స్సంద్రవిస్రాస్రవారవ్రపిష్టికి న్మర్త్యకంఠీరవాభై రవారావము న్నోర్రిపరాగాయితప్రోక్షణాక్షీణదీప్త ల్యభద్ఘోరనాసాపుటీనిర్గతశ్వాసముల్గర్జలు న్మిం చులు న్గాడ్పులుంగా, సపత్న్యాస్థలిన్ విశ్వదాస్థానిలీలన్ బలీంద్రేంద్రజాలైకదా నాంబుధారాప్లుతిం ద్వత్కళా తేజ మావామనాకారబీజం బహో దివ్యధాత్రీజతం బొంది యత్యద్భుతస్థూలపాదత్రయి న్విష్టపత్రికముం గప్పవే, చండవేదండశుం డాసముద్దండ దోర్దండఖండేంగువిస్ఫారపారశ్వధక్రూరధారాహతాశేషరాజన్యగా త్రస్రవద్రక్తరోదస్వినిం ద్వత్పదాంభోజసంభూతకున్మద్గ్రహాస్వీతకు న్శంభుజూ టాటవీసంగతుం గంగకు న్మిత్యసాపత్న్యవాదంబు గల్పింపవే జామదగ్న్యుండవై, మైథిలీశుల్కరూపాత్మ బాణాసనద్రోహి గాధేయసంకల్పసంపాదనోత్సాహిని న్వా హిని న్సొంపు దెంపారఁగా నొంపనూహించుశంభున్మహారోషసంరంభుజ్యాకృష్ట నిర్భిన్నతత్కార్ముకోద్భూతకల్పాంతగర్జా సముజ్జృంభితధ్వానసంత్రాసయుక్తాగజా శ్లేషసంపత్తిచేఁ దేర్పవే రామ రాజాన్యసుత్రామ శేషాయతేషామిళల్లాంగలత్రోటి కోటీసముత్పాటనత్రాసితం జేసి దుర్దాంతకాంతారనీపద్రుమధ్యత్తుమాధావదుష్టాంశు జాతన్మణీబంధవై డూర్యనాళస్ఫుర ద్వారిజాతం గలంగింపవే సీరివై, కంజసూతి ప్రసాదప్రభావంబునం గావరం బెత్తి ముల్లోకము ల్హాలకల్లోలము న్జేయు పూర్ణా

నవవ్రాతము న్ద్విజయాన్వితము న్భూరిమాయాకళాన్వితమున్ శౌర్యసంవీతముం జంప నానామరశ్రేణి బాలింపనై లింప విద్విట్పురస్థాంగనామానభంగంబు గావించి తట్ల యిన సర్వజ్ఞతాభూతియు న్స్వారజిత్త్వంబు నిన్ధర్మరాజత్వముం బొందునే, ఘోర రుడ్భీకరభ్రూకుటీమాత్రదూరీభవల్లోకము న్గర్వగుర్లోకమున్ శార్వరానీకమున్ శాతధారాకఠోరక్షురప్రప్రతీకాశపాదాగ్రసంక్షుణ్ణముం జేసి గంధర్వవిఖ్యాతి దీపింపవే, విశ్వరూపా జగద్దీప నీమస్తకం బంతరిక్షంబు నీనేత్రము ల్సోమసూర్యాంశువుల్ దావక శ్రోత్రము ల్దిక్కు లుర్వీసురక్షత్రవిట్ఛూద్రజన్మస్థలంబు ల్ద్వదీయాస్యబాహూరుపాదాబ్జము ల్నీవు విష్ణుండ వంభోజగర్భుండవు న్నీవ నీవేకదా శూలి వింద్రాదిగీర్వాణులు న్నీవ సర్గస్థితిచ్ఛేదనాదిక్రియ ల్నీవ నీకుక్షిలో నుండు విశ్వంబు నీవిత్తు విస్తారము ల్నిన్ బ్రశంసింపలే వాగమంబు ల్త్రిలోకైకరక్షాకరన్నీరజాక్షా కృపాసాంద్రవీక్షా హృతస్వర్గస్పృక్షా పరబ్రహ్మమూర్తీ విధూతాశ్రితార్తీ మునిస్వాంతవర్తీ జగత్పూర్ణకీర్తీ విపత్కాలమిత్రా నతాంభోజమిత్రా సముద్యచ్చరిత్రా సురస్తోత్రపాత్రా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః. 647

క. అనిపొగడి మగుడమగుడ, న్వనరాశిశలాశిశాసివరచరణముల
న్దనశిరము మోపి వినయం,బున నిలిచి కరాంబుజముల మోడ్చి సభక్తిన్. 648

క. విన్నవించె వేదవిద్యాయతనా, గమనకార్య మెద్ది గారవమున
నానతీవె యనిన నాపగావల్లభు, దిక్కుఁ జూచి వాసుదేవుఁ డపుడు. 649

క. నారాకకుఁ బనివిను మో, నీరాకర వైనతేయునికి నీవెఱుఁగం
బోరానిభటుఁడు టిట్టిభుఁ, డీరస మిప్పక్షితోడ నెవ్వరి కమరున్. 650

క. చన దండపిండములఁ దె, మ్మనుచుఁ బ్రణామంబుఁ జేసి యబ్రావివెసం
గొనితెచ్చి యిచ్చెనాలో, వనరాశిం బాసి భక్తవత్సలుఁ డరిగెన్. 651

క. విమతుని లావరయక వై, రముఁ బూనినవాఁడు వారిరాశిక్రియఁ దై
న్యముఁ గాంచుననుచు శాత్రవ, దమనకుఁ డగుదమనకుం డతని కెఱిఁగించెన్.

వ. ఎఱిఁగించిన నప్పలుకు లాదరింపక సంజీవకుండు దమనకున కిట్లనియె. 653

క. కలనికిఁ బింగళకుం డెటు, వలె నుండఁగఁ జోదు ననిన వాఁడురుదంష్ట్రిల్
వెలువడినవదనముం బెడ, తలవాలమునుండ వానతఱిఁ బొమ్మనియెన్ 654

క. అని గుఱుతుఁ జెప్పి యద్ది, క్కున నిలువక వచ్చి కరటకునిఁ గదిసి యుపా
యునములను మిత్రభేదము, నొనరించితి ననుచు నాతఁ డుబ్బుచుఁ జెప్పెన్. 655

క. అప్పుడు గగనమున మొగుల్, గప్పి మహిం జఱచి విసర గాడ్పులు ఱొప్పెం
గప్పలు పిడుగం డ్లురిలెం, గుప్పలుగొన సోనవాన గురియం దొడఁగెన్. 656

వ. అయ్యవసరంబున. 657

ఉ. చెవులను సోఁకకన్గొనలఁ జిప్పిల నూర్పులవెంట నుజ్జ్వల
త్పావకకీలలోలిఁ గనుపట్టఁగఁ గొమ్ములు వంచి కానన
గ్రావములం బ్రతిధ్వనులు గ్రాల ఖణిల్లన ఱంకవైచి సం
జీవకుఁడాగ్రహం బడర సింహము పైఁబడియె న్మహోద్ధతిన్. 658

క. సంజీవకపింగళకుల, ఖంజపరాక్రమము లడరఁగాఁ గయ్యము సే
యం జొచ్చి రపుడు మహీభృ, త్కుంజరఫణిఘోణికూర్మకులపతు లదరన్. 659

క. తొలఁగకఁ గలఁగక వృషభం, గళకము లప్పాటఁ బోరఁగాఁ జిత్తమునం
గలఁగి వెలవెలని మొగమునఁ, దలఁ గదలిచి కరటకుండు దమనకుఁ బలికెన్. 660

క. అతిహీనమానసా నీ, కతమునఁ జేటయ్యె నేలికకు నీ వేదు
ర్గతి కేఁగదవో యిటుఁగ, న్మతిమంతుం డంద్రు నిన్ను మతు లేవియొకో. 661

సీ. సాంత్వనం బుచితంబు సాంత్వనత్యాగికిఁ బరమదుర్భరపరాభవము గలుగు
వరుసఁ దక్కటివి చెన్నిరిగాని సామంబు ముఖ్యంబు దక్కినమాఁడు బుద్ధిఁ
దలఁప సంఖ్యామాత్రఫలములు నూనె దీపమున నాతపమునఁ బ్రచురరత్న
దీప్తిఁ జీఁకటివోలెఁ దీవ్రారితిమిరంబు సిద్ధసామజ్యోతిచేత విరియు

తే. నట్లుగావున నగ్రాహ్య మైనదండ, మధిపతికి గ్రాహ్యముగఁ జేసి యనియొనర్చి
తకట నీబుద్ధిగాల నీయభినయంబు, గూల నీనేర్పు నీతీర్పు నేలఁగలియ. 662

చ. శ్రవణయుగాంతరావరణచక్రము లగ్గలఁబట్టుఁ దోరపుం
జెవుడు కనీనికావసగసీమకు నుమ్మలికాడు దృష్టిపా
టవము గురుత్తి నాలుకకు డాసినచుట్టము పారుపత్యపుం
దెవులున నైద్యసాధ్య మెడద్రెవ్వక యెవ్వని నాశ్రయించినన్. 663

చ. తలుచోకయుంచుకేని పరిధానమిడం బతిలాభకార్యముల్
చెలుచు నరాతిజాతి కెడసేయక వాకొను మర్మకర్మముల్
గులుచలఁ బట్టఁజూచు విభు కూర్చినచోటన కీడు సేయు మే
ల్మలచునయారె రాజుఁ జెడు మంత్రివిపజ్జలరాశి ముంపఁడే. 664

చ కలహము నిత్యకృత్య మపకారము పెట్టనిసొమ్ము సత్యపుం
బలుకు జపం బకార్యవిధి ప్రజ్ఞ యనాదరణంబు సద్వ్రతం
బలుక కులాగతక్రియ యహంకృతి కీర్తి సుహృత్తిరస్క్రియా
బలము బలంబు నీతి కెడఁబాసి నినుం బురడించుమంత్రికిన్. 665

చ. పడిచెడియూఁగుపల్వెతికి పైచినఁ గ్రూరవిషప్లుతాన్నముం
గడుపునఁ జేరనీక మహిఁ గ్రక్కినగాడిన ముల్లువుచ్చినం

గడుసుఖ మిచ్చినట్లు కొలఁగానియమాత్యనియోగిపెన్గవ
ల్విడిచి సుఖించుభంగిఁ బృథివీపతి వీడ్కొని మేల్గొనందగున్. 666

వ. ఆత్మభూత్యర్థంబు రాజు వివిక్తంగాఁజేసి యొక్కరుండవయుండం బ్రారంభించి నాఁడవు రాజు లాకీర్ణవిరాజులగుచెలుంగవే సహాయసంపత్తిఁ వేసియాఁకొని నభియాతిజాతి విభీతిరీతిం జేట్పఱుచుఁగాదే యని కినిసి పలికి మఱియుఁ గరటకుండు. 667

క. తన బ్రదుకుకొఱకుఁగా దుర్జనుఁడు నృపాలున కనీతిచాటు శతంబుల్
పనిఁబూని కఱపుఁ బిమ్మటఁ, దనకీ డెఱుకపడఁ బతికిఁ దాఁ బగతుఁడగున్ 668

గీ. పతికి నభివృద్ధి దనకు శోభనము నైన, బుద్ధి బోధించు నాతఁడు వో సుమంత్రి
పతికిఁ జెట్టయు దనకు నాపదయుఁ జేయు, బుద్ధి బోధించు నాతఁడు వో కుమంత్రి.

క అతిరోషుండయి శాంత, స్థితికి మతిం గపటమూఁది చెలిమికి సుఖసం
గతుఁడై విద్యకుఁ బరుష, వ్రతుఁడయి యంగనకు నాసపడఁ జనదెందున్. 670

క. కడుఁ దేజ మొసఁగి దయతో, నొడయఁడు దనఁ బెంపుఁజేయ నుబ్బున భీతిన్
నడచుట శోభనకారణ, మడఁకువ భూషణము గాదె యనుజీవులకున్. 671

వ. నీయనుష్ఠానంబున నీతండ్రియు నిట్టివాఁడని యూహింపంబడుచున్నాఁడు. 672

క. జనకాచార మవశ్యము, తనయుం బ్రాపించు ననుట తథ్యము సిరలో
ఘనకైతకకంటకములు, దనరం దత్ఫలకులంబు దాల్చుట లేదో. 673

క. ఇంగిత మెఱుఁగని నీకు న, యాంగము బోధింపఁ ద్రాస మయ్యెడు మును దు
స్సంగతి నూఁచి ముఖాఖ్యప, తంగము కపిచేతఁ బోవదా దుర్బోధన్. 674

క. నావిని దమనకుఁ డినసం, భావితుఁ గరటకునిఁ జూచి పలికెం జెప్పుమా
యీవృత్తాంతం బన నయ, కోవిదుఁ డాయనకుఁ గరటకుం డిట్లనియెన్. 675

ఉ. అంతనితాంతశైత్యకరమై కరమొప్పువహించి మించు హే
మంతము సేవమానలసమానబకౌఘవళక్షితాఖిలా
శాంత ముపాంతకాంతమిహికార్తజగజ్జనవర్ధితవ్యథా
కాంతము కృష్ణసారమదగంధనృపాలనిశాంత మెంతయున్. 676

సీ. స్వాపసువిశ్రాణనస్వపితవాసరముల కాయామమదవీయమై చనుటనో
హీరానుషక్తిఁ జెన్నారుతమ్ముల కతిశ్రాంతిగాఁ గలదని చింతిలుటనో
తనరాక మనులోకమునకుఁ బాటిలివశీతార్తి యనుత్కణం బణఁచుటకునో
సకలసస్యాభివృద్ధికి గభస్తిస్థాత్మజీవనం బవనిపైఁ జినుకుటకునో
తే. పగలురుచివాసి యొకమూలఁబడి సమస్త, సత్త్రములఁ జేరి యాత్మతేజమున శెలం

వెలుఁగు శిఖియున్నకడ కేఁగవలసెననియొ, భానుఁడకాలమున మందభానుఁడయ్యె.

చ. సదవనవైభవంబు పరచక్రవధోద్యతనంబు నిస్తులా
భ్యుదయము మనూనదానవిధియుం బరిపూర్ణకళావిలాససం
పదయును గల్గిరాజు గనుపట్టె ననంతపదప్రవిష్టుఁడై
యధిగతమూర్జితప్రసవమై కొమరొందె ధరిత్రి యెంతయున్. 678

మ. ప్రతిదిగ్దల్పప్తతమస్సమగ్రరుచిదూర్వాచర్వణాఖర్వముల్
హితగంధామృతముక్తతర్షములు భూయిష్ఠస్వమార్గాశ్రయన
వ్రతము ల్నిండె నఖండపాండురతుషారక్షీరపూరంబు లు
ద్ధతహేమంతగవాధిపోద్యమముచేత న్రాజగోజాలముల్. 679

క. అతిశీతలవిమలవిధూ, న్నతపాదాక్రాంతతీర్ణనరలోకారా
ధితగాక యునికి చిత్రము, ఖతిలాగతియతితుషారగంగ దగంగన్. 680

చ. ఒకత్రుటికాలమేనిఁ బనికొగ్గక మీఁగులు చూచుదుక్కిబం
ట్రకు మడిఁ జేసఁగల్వ్రల కొడంబడ ఘాసము లూదుచ్చుకూలికాం
డ్రకు నెడసేద్యపుంబనుల డస్సిపడుండఁదలంచు పెద్దయె
డ్లకుఁ గలిగించె దైర్ఘ్యవికలస్థితి వాసరపంక్తు లూఱటన్. 681

సీ. అహరాస్యజటిలనిహారధారాసారశైత్యాపనోదనోత్సాహమునొ
మలయశైలాగతానిలఖాద్యమాద్యదర్పాఖర్వగతిరేఖ నరయుటకునొ
బహుధర్మయుతసుతప్రణిపాతపూజనస్వీకారసంభ్రమోత్సేకమునొ
మందేహదేహసంబంధకోణత్రాణరాత్రుసత్రాసదారంభమునొ

తే. మారుతస్త్రియుఁ డాసి పటీరవనము, దాసి శమనుసముల్లాసిఁ జేసి పలవి
కాసి పుణ్యవతీడాసి రోసి వాసిఁ, దిమిరములశాసి వర్తించె దినకరుండు. 682

ఉ. తోషణకారణైకవసతు ల్వతు లత్తటి భగ్నసైంధవ
ద్వేషివిషాణగర్భరుచివిస్ఫురితాగురుదారుఖండసం
పేషితనూతనైణమదమిశ్రఘనస్తనదత్తనిర్భరా
శ్లేషణలీలఁ దేలుతురు శీతభయార్తులఁ బ్రాణభర్తలన్. 683

ఉ. భోగులు వృచ్ఛిరద్దివసముల్ పృథువహ్నిహసంతికాదిదృ
క్షాగతులం గురంగమదసమ్మిళితప్రతినవ్యదివ్యకా
లాగురుచందనంబుల మహాయమళీభవదంశుకంబులన్
రాగరసైకపీటికల రాజముఖీపరిరంభణంబులన్. 68

సీ. నిర్ణిద్రదోషఘూర్ణితమనస్కులభంగి దృఢరవంబుగనొండ్లు దీడితీడి
ధృతిబలోద్ధతవిరోధిత్రాసితులలీల వారక వడవడ వణఁకి వణఁకి

యవనిస్పృష్టికటవత్త్యనుజీవులో యనఁ జేతు లంసములపైఁ జేర్చిచేర్చి
యాభీరవల్లభు లన దలవాకిళ్ల నొకట యావులగుంపు లొత్తియొత్తి
తే. సాగుబడినాటికిఁ గ్ష్మరజాతివోలెఁ, గటికినిప్పులకుప్పలఁ గదిసి కదిసి
పొలిని దప్పించు వోలిన చలికతమున, నాకులత నొంది రిలలోనిలోకులెల్ల. 685

క. శాకపుసరకులుఁ బోకలు, నాకులు గొంగళ్లు దుప్పటంబరములు శుం
ఠీశాలాగురువు ల్లోనఁ, గైకొనఁ బ్రియమయ్యె శీతకాలమునందున్. 686

ఉ. ఆరికకూడు పుచ్చవరు గావులవెన్నయు దోసగింజ సం
బారపుటాంబురంబు తనిమజ్జిగ మాకొనకంపుతోడఁ దం
డారగఁ బట్టి రడ్డిమడియాల్పులుగోలలఁ బూని యొప్లకో
పేరులు వైచి దున్నుటకు సేగిరి కొంప్రకు సాలివచ్చినన్. 687

సీ. చవులవేడబములు చాలించి తలసారె దఱలక చప్పిళ్లు ద్రావువారు
కాయసంధుల మహోగ్రగ్రంథు లొదవినఁ బెట్టిదంబుగ నూఁబె బెట్టువారు
రసధూమ మఖిలగాత్రచ్ఛిద్రములఁ బ్రాఁక నుబ్బులఁ బడి మూల్గుచుండువారు
ఘీసిగ్గు గాదొకో చేరమాకాటది యున్నఁ జెల్లెలి వావి యనెడువారు
తే. కోరి వాలుఁడుతైలంబుఁ గ్రోలువారు, నుములుపంపటిశాకముల్ గోరువారు
సైరి యొకకొంద అచ్చలినలసవాఘ, వానిధాటివిహారంబుఁ బూనుటయును. 688

వ. ఇట్లాభీలంబైన చలికాలంబున. 589

క. ఒకగహనంబున నొకచో, నొకశీతార్తప్లవంగయూథము ఖద్యో
తకములు శిఖియని కాననఁగ, బకపకసూచీముఖాఖ్యపతగము నగుచున్. 690

క. ప్రతికీశశ్రుతిపుటసం, గతమై యటసహాజఘహ్నాగా దిది శీత
చ్యుతిదీన నగు నె యుని వి,శ్రుతివాచారభటిఁ జెప్పుచుఁ న్వలదియగున్. 691

క. ఈరీతి పులుఁగు పిలుని, పేరఁట మేతెంచి చెవులు బీఱువడ న్వే
సారక చెప్పఁగ నందొక, కూర్మిరప్లవగంబు పండ్లుగొఱుకుచుఁ గినుకన్. 692

క. పడి నొడిసిపట్టికొని కూ, యిడ నుప్పర మెత్తియెమ్మ విరియఁగ శిలతో
నడిచిన నెపుడో ప్రాణము, విడిచె వృథాబోధకుండు వీటఁడిగాఁడే. 693

వ. ఇట్టికథ యయ్యెడునని నినుబోధింప వెఱచెద నైనవినుము. 694

క. అలఘుతరప్రజ్ఞాధన, బలముల నెవ్వాఁడు గోత్రభరము వహించుం
బలుకులు వేయేలనిజం, బలయుత్తము నోఁచి కాంచినది తల్లిగదా. 695

గీ. దేశకాలాంతరంబులఁ దీలుపడని, బుద్ధిసౌందర్య మొక్కఁడె దద్భుతముగాక
గాత్రసౌందర్య మేరికిఁ గలుగదనిన, దానివిని విన్ననై యుండె దమనకుండు.

ఉ. వేసటతోడిపల్కు తను వేపనభావము సోష్ణదీర్ఘని
శ్వాసము గద్గదస్వరము శంకితదృష్టికపోలహస్తవి
న్యాసము వాడుదేఱువదనంబు స్వయంకృతఘోరకల్మష
త్రాసితతక్షణంబు లని తత్త్వవిధిజ్ఞులు సెప్పిరేర్పడన్. 697

క. ఈరీతి నుండ నేల మ, హీరమణున కిట్లొనర్ప నేల విచారాం
కూరముఁదుదఁ జిదిమితివని, రారాపున వాని నక్కరటకుఁడు మఱియున్. 698

క అనయపరుం డగుమనుజుఁడు, తనవారిం జెఱిచి పిదపఁ దానుం జెడుఁబో
మును దుష్టబుద్ధిమాటలు, విని తజ్జనకుండు ధూమవేదనఁ దెగఁడే. 669

క. అనిపలికిన నీతికళా, ధనుఁ గరటకుఁ జూచి పలికె దమనకుఁడో స
ద్వినయార్ణవ యెట్టికథ, వినినిష్టం బయ్యెఁ దెలుపవే నాకనుడున్. 700

క. కరటకుఁ డిట్లను నొండొక, పురమున వర్తించుధర్మబుద్ధియనంగాఁ
బరఁగు నొకసెట్టివానికి, సరిచుట్టము దుష్టబుద్ధి సఖుఁడై తిరుగున్. 701

క. వానికి వానికి బ్రాణస, మానమహామైత్త్రి పెరుగ మఱి యందు మనీ
షానిధికి ధర్మబుద్ధికి, దీనారసహస్ర మొక్కెడఁ గననయ్యెన్. 702

క. కానంగనైన సొంపు ని, ధానమున నొలకలొత్త నవార్త సుహృ
న్మానసమున డాఁపనేరక, పూని సఖుండనుచు దుష్టబుద్ధికిఁ జెప్పెన్. 703

ఉ. చెప్పిన నద్దురాత్ముఁడు శింగఁడు బూఁడునై సుహృత్తముం
దప్పక చూచి పూర్వసుకృతంబున గాంచిన సొమ్ము నెమ్మినై
నిప్పొలిమేర కేసరమహీరుహమూలమునందు డాఁచిపో
నొప్పునొరుల్గనుంగొనరె యూరి కరయో కొనిపోవఁజూచినన్. 704

గీ. ఇతరు లెఱుఁగ నేల యింటికిఁ గొనిపోవ, నేల నేల యరసి యెఱుఁగకుండఁ
గుండఁబాఁతి యింతకుండనె చనుటొప్పుఁ, దగ నొనర్ప మనల ధర్మబుద్ధి. 705

ఉ. వంచనసొమ్ముఁ బుచ్చుకొనువాఁడయి వీఁడిటులాడుచున్నవాఁ
డంచు మనంబునం దెలియ కాతని నిక్కము నెయ్యుఁగా విచా
రించి యొకొన్ని పుచ్చుకొని వృక్షసముజ్జ్వలమూలమందు న
క్కాంచినసొమ్ముఁ బాఁతి చెలికాఁడును దానును బోయి రిండ్లకున్. 706

ఉ. పోయి నిశీథమైనఁ జెడుపోకలకోమటి దుష్టబుద్ధి యా
రేయి గృహంబుఁ బాసి నగరీజనులం గనుబ్రామి యొంటి నా
చాయకు నేగి కూడుబలిఁ పల్లి పెకల్చి ధనంబుఁగొంచుఁ దే
రాయపుసొంపునం జనియె నచ్చతరత్వర నొంటి నింటికిన్. 707

గీ. ఆతఁడు గొన్నిప్రొద్దు లరిగిన నింటికిఁ, బోయి తాను ధర్మబుద్ధి కనియె
దిరుగఁ జూడవలదె దీనారభాండంబు, సురిగె నేమొ దిగులుపొచ్చె నాకు. 708

క. అని వెరవుఁజూపి పిలిచిన, ననుమానము పుట్టి తాను నాతఁడు జోడై
చని ధర్మబుద్ధి వినిహిత, ధనభాండముఁ గానఁడయ్యెఁ దరుమూలమునన్. 709

ఉ. కానక మానసంబు కలఁగంబడ నిట్లను ధర్మబుద్ధి య
య్యో నిను సద్వయస్యుఁడని యొండొకచిత్తములేక నమ్మి యి
చ్చో నిడి చన్న నాధనముఁ జోరనిచాప్పనఁ బుచ్చుకొంటి వి
స్సీ నరభోజనుండయినఁ జెట్టఁదలంచునె విశ్వసించినన్. 710

ఉ. ప్రూని మదీయవిత్త మిటఁ బూడ్చుతఱిం బరికింప నక్కటా
యేనును నీవకాని యొరులెవ్వరెఱుంగరు నీవుదక్క నొ
ప్పా నిజమాఁ బరుల్గొనరయర్థముఁ గ్రమ్మఱఁ దెమ్ము దొంగవే
రానకుఁ బాలుపడ్డ నగరా నగరాలుదురాత్మ నావుడున్. 711

క. విని దుష్టబుద్ధి బుద్ధిం, గనలుచు నధర్మబుద్ధి గనుఁగొని పలికెం
గనినాఁడవో వినినాఁడవో, చనునే నామీఁద నిట్టిపడి మోపంగన్. 712

క. నీసఖ్యమునఁ జరించిన, దోసము మోసమున నేఁడె తోడనకలిగెం
బోసరమె నోరిక్రొవ్వో, రేసో యిట్లాడ నెవ్వరికి నీడేరున్. 713

ఉ. ముచ్చుదనంబు నాపయిన మోపక యుండిన సెట్టిబిడ్డవే
యమ్మెనె నీకుఁ గూడుఁగుడువం గులకామిని ప్రక్కఁబండెదే
క్రచ్చఱఁ గన్నసొమ్ము తిరుగంబడినం గొనకున్నసెట్టురా
రచ్చకునంచు నీడ్చి పదరంబడి వాఁడు సుహృచ్ఛిఖామణిన్. 714

వ. ఇట్లు ధర్మబుద్ధి నీడ్చుకొని చని నగరంబడి ధర్మంబున కొప్పి పిన్నపెద్దలం గూడబెట్టిన ధర్మవేదు లుభయవాదుల నాలోకించి తమకింపక అంతుసేయ కడ్డంబుసారక యిరువురు గలసి పలుకక యొకరొకరిప్రత్యుత్తరంబులు తెలియునట్లుగా మీమీసుద్దు లుగ్గడింపుఁడనుటయు నందు ధర్మబుద్ధి కృతాంజలియై సభవారి కిట్లనియె. 715

క. ఈతఁడు నాతోఁ జెలికాఁడై తిరుగం బెద్దకాల మరిగ న్వనుఁడీ
భూతలమున దీనారస, మేతవినిష్టంఘభాండ మేఁ గనుఁగొంటిన్. 716

క. కనుఁగొని నిక్కము చెలికాఁ, డని పెద్దయు విశ్వసించి యీకథయే నీ
తనికి నతిగోపనంబుగ, వినిపించితి నావివిక్తి వీటింబోవన్. 717

క. వినిపించిన నాతఁడు నా,కనుఁతస్తనిపగిది ననియె ననఘా యేత
ద్ధన మూరియొద్ద నేటికి, నినువేఁడెద వలయు నిచట నిక్షేపింపన్. 718

క. అని తరుమూలముఁ జూపిన, మనమున నద్దుష్టబుద్ధిమత మెఱుఁగక చె
ప్పినయట్ల సేసిపోయితి, తనయింటికి నీతఁ డంతఁ దానుంబోయెన్. 719

క. కతిపయదివసము లరుఁగఁగ, నితఁడు నను బిలిచి పలికె నిష్టసఖా నా
మతినతితాపము వొడమెడు, నతులగతిం జూడఁబోత మా విత్తంబున్. 720

క. అనపలికి నన్నుఁ దోడ్కొని, చని తరుమూలమునఁ జూడ సంగుప్తధనం
బునిచినచో లేదయ్యె, న్మనసెరియుం జొచ్చె దైన్యమున్నెడ నైతిన్. 721

క. సొమ్మున్నది నీయొద్దం, దెమ్మని నే నదరవైచితే నీతఁడు న
న్నమ్మాటలాడి త్రిప్పెం, దిమ్ముఁగనుం జొచ్చి యీడ్చితెచ్చె న్సభకున్. 722

వ. ఇంతియ యని ధర్మబుద్ధి యూరకుండె నప్పుడు దుష్టబుద్ధి ధర్మాసనస్థులకుఁ బ్రణా
మంబు లాచరించి యిట్లనియె. 723

చ. ఎనసినచెల్మి నుండుటయు నెక్కటిపాటఁ దదర్థభాండముం
గనుటయు నాకుఁ జెప్పుటయుఁ గప్పుటయుం గల దంతనిండ్లకుం
జనియొక నాలుగేనుదివసంబులు పోవఁగ వచ్చిచూడఁ బాఁ
తినకడ సొమ్ములేదు కనితీసికొన న్మహిజంబుసాక్షిగాన్. 724

క. నావిని ధర్మాధికృతుల్, వాఁవాదంబేల యేమవారము లెడ మీ
రేవివరము నాఅననాఁ, డావిశ్వకృతబుద్ధిఁ దెలుపుఁ డరుగుఁడు మగుడన్. 725

వ. అనువచనంబులు విని దుష్టబుద్ధి. 726

క. అవకాశ మేమిటికి వ్యర్థవివాదం బింక నేమిటికి శుద్ధాత్ముం
డవు నితఁడని నన్నందఱు, దగఁ బొగడఁగ సాక్షిఁ దెలిపెదను మీపాలన్. 727

క. నా విని ధర్మమువారలు, నీ వెవ్వరి సాక్షిఁ దెలుపనేర్తువు చెపుమా
వావాద ముడిగె నన మా, యావాదనశాలి వారి కతఁ డిట్లనియెన్. 728

క. ఏపాదపమూలంబున, బాపురె దీనారపూర్ణభాండ మహోని
క్షేపింపఁబడియెఁ దెలియఁగ, నాపాదపవిభుఁడు సాక్షి యగు మీ కడుగన్. 729

క. అనుదుష్టబుద్ధిపలుకులు, విని యచ్చెరుపాటు గదుర విద్వజ్జను లే
దినమునకు నేమిప్రొద్దునఁ, జనుదెమ్మరసెదము గాక సకలం బనుచున్. 730

క. చని రంతధర్మబుద్ధియుఁ, జనియె గృహంబునకు వానిజాడనె తోడ్తో
జనియెఁ బ్రతివాది యాలో, దినకరుఁ డపరాబ్ధి వారిఁ దెప్పలఁ దేలెన్. 731

గీ. సంజ చివురించెఁ జీకట్లు సందడించెఁ, గలువ సొంపెక్కెఁ జక్రవాకములు స్రుక్కె
జలజములు వాడె దిశలఁ దేజంబు వీడె, ఘూకము ల్మెఱె విహగముల్గూండ్లుసేరె.

వ. అప్పుడు దుష్టబుద్ధి యేకాంతంబునఁ దనతండ్రియడుగులంబడి యిట్లనియె. 733

ఉ. చోరుఁడెదుష్టబుద్ధి యతిశుద్ధుఁడుగా కని భూరుహాంబుచేఁ
జారులు గుంపులై విన సభం బలికించెదనంటి వచ్చితిన్
జేరెడుమాటమాత్రమునఁ జేకొను మస్మదభీప్సితంపుదీ
నారసహస్ర మెప్పటికి నందనులాభముతండ్రిఁ బొందదే. 734

క. తరుకోటరమున నీ వొ,క్కరుఁడవ వసియింపు మొరులు కనుఁగొనకుండం
బరిషజ్జనము భయంబున, నరుదెంచినఁ బలుకుసభ్యుఁ డని నిన్నడుగన్. 735

వ. అనినం గొడుకునకుఁ దండ్రి యిట్లనియె. 736

క. చెడుబుద్ధి నీకుఁ బుట్టెం. జెడితివి నన్నుం గృతఘ్న చెఱిచెద యీఁకో
నోడఁబాటుగాదు చిత్తము, వెడఁగులపని పంపుసేయువిత్తేఁడి గలఁడే. 737

క. మొదల నపాయం బెన్నుట, పిదప నుపాయంబు లెక్కఁబెట్టుట తగునీ
చిద గొదలఁ గాదె మున్నొక, మదికొక్కెర యానుఁగుసుతుల ముంగిస కిచ్చెన్.

గీ. అనిన దుష్టబుద్ధి జనకు నిరీక్షించి, యిట్టు లనియె నకుల మేకతమున
బకపికార్భకముల భక్షించె బకమేమి, సేసె నంతవట్టుఁ జెప్పవలయు 739

వ. అని యడిగినఁ దండ్రి కొడుకున కిట్లనియె. 740

మ. కలదభ్రంకషభూజరాజిశుకపాకగ్రస్తశస్తస్వరు
త్వలదృగ్వాక్యము కూలముద్రుజర్ఝరీభంగాంగసంఘర్ష జా
విలఘోషప్రతిఘోషితద్విరదవిద్విడ్భీమ ముగ్రద్విపి
స్థలకృత్కీలదరీనికాయ మొకకాంతారంబు దుర్వారమై. 741

ఉ. ఆవిపినంబునం దొకమహామహిజంబున నగ్రశాఖపైఁ
దా వసియించి యొక్కబకదంపతి పిల్లలఁ జేయుఁ జేయు నా
శీవిష మాసమీపబిలసీమమున న్వసియించియుండి వా
పోవఁగ నన్నిటి న్మెసవిపోవు సమాసమ నిర్విధంబునన్. 742

క. ప్రతిసంవత్సరమును నీ,గతిఁబిల్లలఁ బాముపాలుగావించి మనో
గతి బకమిథునము పొగులుం, బ్రతిక్రియఁ గానక యలంతఁ బగలు రేలున్. 743

వ. అట్లుండఁ గొండొకకాలంబునకుఁ దననాతికిఁ బ్రసూతిసమయం బగుటయు భుజ
గభయానకం బగుబకంబు తికమకంబై సంతతిసంభరణంబునకు విరోధిసంహారణం
బునకు నుపాయంబుఁ గానక తానకంబుఁ బాసి ప్రియసఖుండు నాపజ్జయాభి
ముఖుండును నగుకర్కటీపాణినామకుళీరకుం జేరంబోయి కాయం బడఁచిపడ బుడి
బుడికన్నీరు గ్రుక్కుచుఁ జిక్కుకొన్నకంఠంబునఁ దనకుఁ బాటిలినచేటువాటు
ప్రసంగించి శోకించి పుత్రత్రాణవిధేయం బగునుపాయంబుఁ జెప్పి యాపత్స్వారా

వారితీరంబుఁ దెప్పవై చేర్పుము నన్ని దేర్పుము నీవని కనికరం బొలయఁ బ్రార్థించిన
బకంబునకుఁ గులీరం బిట్లనియె. 744

క. భువనవిహారివి నవలా, ఘనమును లావును గొఱంతగా దెన్నటికిన్
దివిరిపథియింతు వనిమిష, నివహము నీయంతవాఁడు నెగు లెట్లొందెన్. 745

క. శోకార్తులకు సహాయము, లేకరిణిం దోఁచు ధైర్య మెవ్విధిఁగలుగున్
రాకడశోకడలకు జవ, మేలోమరున దొరకుఁ గడఁక లెటువలె నొదవున్. 746

క. వినను దీనికిఁ దగుతెఱఁ, గే నీకెఱిగింతుఁ జేయు మిది భవదీయ
స్థానతరునికటగతకా, దే నబిలంబునకు నకులదృఢబిలమునకున్. 747

క. ఎడత్రెవ్వకుండ మీలం, దడవైవుము వానినెల్ల భక్షింపుచు నె
వ్వడి నేఁగి ముంగిపాముం, బడలుపడం గఱచిచంపుఁ బగ నీ కణఁగున్. 748

క. చనుమని యాహారంబిడి, పనిచిన నప్పులుఁగు చనియెఁ బయనంబైత
ద్వనిత యొకకొన్నినాళ్ళకు, గొనబై యచ్చోట గూఁట గ్రుడ్లం బెట్టెన్. 749

గీ. పెట్టి ముదిగుడ్లువడకుండఁ గట్టు గాచి, పొదుగుటయు నైరకొని కొన్నిపూఁటలకును
బికిలడింభంబు లాలోన బకవిభుండు, యొండ్రి చెప్పినగతి మీలనిండవైచె. 750

గీ. కవుచుగాలివాఁరఁ గవిఁ బాసి వెలుపడి, వరుసమీల దినుచు వచ్చివచ్చి
పాముజంపి పాదపముఁ బ్రాకి బకశిశు, ప్రకరభుక్తిఁ దనిసి నకుల మరిగె. 751

ఆ. ఒకఁడు సేయఁబోవ నొకఁడగు నీబుద్ధి, గూల నన్నుఁ జెఱుపకుము దురాత్మ
చెడిన నీవ చెడుము చెప్పకు మీమాట, యర్థభాండ మొల్ల నన్య మొల్ల. 752

క. అని ముగియుంబలికిన నా, ననమున దైన్యంబుదేఱ నందనుఁ డాసె
ట్టినకాళ్ళమీఁదఁబడి యుఁక, వినునావచనంబటంచు వేఁడుకొనంగన్. 753

తే. మోసపోవనివాఁడయ్యుఁ ముదుకఁడయ్యు, విధివశంబునఁ జెవివేఁవేసి సెట్టి
యర్ధరాత్రంబునం దేగి యడగియుండె, గూబచంద్రాన నలవృక్షకోటరమున. 754

వ. అంతఁ గొంతప్రొద్దునకుం బద్మబాంధవుండు పూర్వపర్వతశిఖరసింహాసనం బెక్క
నప్పుడు పిన్నపెద్ద లుభయవాదుల రావించి వృక్షసమీపంబునకు వచ్చి యర్చించి
యయ్యిరువురిలోన వంచకుం డెవ్వఁడు చెప్పుమని ప్రాంజలులై నిలిచిన. 755

క. ఎలుగొందఁగఁ దరుకోటర, తలమున నద్దుష్టబుద్ధితండ్రి మహాని
ర్మలధర్మబుద్ధి సుగుణో, జ్వలు వంచనుఁ డనియె నెల్లవారు వినంగన్. 756

క. అందఱు నమ్మాటకు వెఱఁ, గందిరి యలదుష్టబుద్ధి యానందమునం
జెందినటియుంచెఁ బౌరుల, ముందరఁ గరతాళగతులు మొరయ న్నరయన్ 757

ఆ. ధర్మబుద్ధి వగచి తేఁయూఁచి తనలోన, ననియె నేఁడు సత్యమణఁగె ధర్మ
ముఁ జని పెల్లఁబిరిసె నన్యతంబు చూచితే, నిర్నిమిత్త మిట్టినిందపుట్టె. 758

క. తరువులు సాక్షులు పలుకునె, నరులడిగిన మనుజభాషణంబుల నిదిపో
యరుదు పరామర్శింపం, గరము ప్రయత్నంబు తోడఁ గల దిందనుచున్. 759

క. ఆకుజఘునకోటరమున, నాకిలములు వైచి యనలమంటించిన న
స్తోకతరకీలసంయుత,మై కీలలు ప్రబ్బికొనియె నభ్యంతరమున్. 760

క. పొగ నుద్ధురుడిచి మంట, న్నగమరుగం గాలి యేడ్వఁగ నన్నగమున్
డిగనుఱికి దుష్టబుద్ధిం, దెగితిట్టుచు బిడుగుబడుగుదేహము విడిచెన్. 761

వ. అప్పుడు రాజపురుషు లద్దుష్టబుద్ధి నిరీక్షించి. 762

సీ. చెల్లుసెల్లముల కీక్షింప నిచ్చెఁనసొమ్ము మగుడ సీతేనికోమటి గులాము
చేసేత విశ్వసించినవారివెచ్చసచ్చములఁ గిడ్పుచువై జాతితొండ
తెగిగంటిలేనిపోటుగ నొడ్లయద్దల గిద్దెఁ బొడచువేగినబిగాది
బూసంబుదరిపి నేర్పున నమ్మికొనుటకుఁ గరవుఁగోరెడుదోసకారిబుడుగ

తే. యుప్పసెపమున నూఱాలు లడిగి పుచ్చు, కొని నయంబునఁ దీర్పక కోఁకపోఁక
సరకుసప్పట సరిచెప్పి యరగఱాచు, చెడగరపుడొక్క యోరోరిసెట్టికుక్క. 763

వ. అనితిట్టి సొమ్ము ధర్మబుద్ధి కిప్పించి దుష్టబుద్ధిం గొఱఁతబెట్టిరి దుష్టబుద్ధి యను
వాఁడు తనవారినిం జెఱచు తానుం జెడు నిట్లు రాజునుం జెఱిచి తరువాత నీవునుం
జేటునొందెద వనిపతికి కరటకుండు వెండియు. 764

చ. కడుఁ జెడుకార్యము ల్దమనకా మనకా భయమయ్యె నేఁడు నీ
నడవడిఁ జూచి నమ్మదగునా నినుఁ జిల్వకుఁ బాలుఁబోసి ముం
గడనసియుంపఁజేసి చిరకాలమువెంచిన మేలెఱుంగునే
కడఁగి బడల్పడం గఱుచుఁగాక కృతఘ్నులె దుష్టమానసుల్. 765

క. తెలియనినరుఁ దెలుపఁగనగుఁ, దెలిసినమానవుని వలదు తెలుపఁగ మదిలోఁ
దెలిసియుఁ దెలియనికజటికిఁ, గలితిన మెఱుఁగింపఁ గమలగర్భునివశమే. 766

క. పతి కిట్లొనరించిననీ, కితరు లనం దృణకణంబు లెలుకలచే భ
క్షితమయ్యె నినుపత్రాసను, కతవినవే మున్ను దమనకా నీ వనుడున్. 767

క. దమనకుఁ డలకరటకుని, కుక్కమొగంబై యెట్లు నీతికోవిద యిది స
ద్వముఁ జెప్పుమనిన నక్కథ, యమలమతిం జెప్పఁదొణఁగె నతఁ డాతనికిన్. 768

చ. వనిచి కి వేరజాతటమున న్మహిసారపురంబునం గృత
ఘ్నునిచెలి మందభాగ్యుఁడను కోమటి పత్రిలు విక్రయింపనుం
గొనఁ దిన లేమిఁ గూటికిని గోఁకను సీదిరమై కృశింపుచుం
గనుఁగవఁ బ్రాణము ల్నిలిపి కాఁపుయగాఁగ నతండు నిచ్చలున్. 769

ఉత్సాహ. కోరి త్రొక్కఁ గ్రొత్తపెండ్లికూతుఁ గృష్ణఁ జూచి యో
వారిజాయతాక్షి భాగ్యవంతుఁ గాంతుఁ గాని వి
ద్యారణప్రవీణుఁ గాంచ కట్టిమత్స్యతుల్యనీ
చారులైరి చూడుమంచు సాధ్వి కుంతి పల్కదే. 770

వ. అని తలంచి. 771

క. అతఁ డొకనాఁడు ఘనార్జన, మతిఁ జనుచుం గఠినలోహమయతుంగసుహృదా
యతినమునఁ బెట్టి తిరిగెం, గతిగలిగెడు ననుచుఁ దిరుగఁగలచోట్లన్. 772

చ. సరకులకేఁగి వేసరఁ బసారముఁ బెట్టిన సెట్లఁ గూడి వే
సర నడుగానఁ గానక యజస్రము గూలికిమూటమోసి వే
సర మఱియుప్పుఁ గూరయును సంగులగొందుల విల్చివిల్చి వే
సర నొకత్రోవయు న్ఫలముసంగదు సెట్టన భాగ్య మెట్టిదో. 773

ఉ. అల్లన మందభాగ్యుఁ డగునాతఁడు వేవిధులం గృశించియున్
ఎల్లము పచ్చగాక పసివాడినమోమునఁ దా నివృత్తుఁడై
తెల్లముగా సుహృత్తతుల దెప్పి వేఁడిన వంచనామతిం
గల్లలఁ బల్కె నాతఁ డెలుకల్ దినెఁ ద్రాసని యాసపెంపునన్. 774

క. ఆమాట కేఁకిరాట, గ్రామణి దలయూఁచి యట్లగాకున్న సఖా
యీమాడ్కి నాకుఁ జెప్పుదువే మిగుల నపూర్వమిదిసుమీ యేమాయెన్. 775

క. అని వెగటుదోఁపనుండ న్ననుపటివలెఁ దన్ని వేళమున వర్తిలుచున్
దనలోఁ గోయుచుఁ గతిపయ, దినములు క్రమియించి కలఁక దీఱినపిదపన్. 776

క. బడుగుం గోమటి తుకతుక, నుడుకుచుఁ దులదక్క ననుచు నున్నాఁ డోయి సీ
గుడిఁ ద్రిప్పినకపటాత్మునిఁ, దడయక గుట్టయినఁ ద్రిప్పెదం జేసేతన్. 777

క. అని తలఁచి యలకృతఘ్నుని, తనయునిచే నొక్కనాఁ డతఁడు నూనియను
న్నను కగుసుసిరికపిండియు, జనవునఁ బట్టించుకొని ప్రజల్వీక్షింపన్. 778

క. స్నానవ్యాజంబునఁ జని, వాని నొకానొకసుహృన్నివాసంబున నా
లోనిడి క్రమ్మఱుటయుఁ జిం, తానతుఁడై వాని కాకృతఘ్నుండనియెన్. 779

శా. అయ్యల్ వచ్చెఁ గదయ్య నీపిలుఁద రాఁడాయె న్మహాసాధ్వసం
బయ్యెం జెప్పఁ గదయ్య నావుడ నతఁ డత్యార్తుంబలెం బల్కె నే
నయ్యేట న్సలిలంబులాడఁగఁ దటవ్యస్తాంఘ్రి నాహూద్ధతం
బయ్యో నీసుతుఁ గ్రద్దదన్నుకొనిపోయెన్ భీతివాపోవఁగన్. 780

క. ఏను వితాకుఁడనై నీ, తో నీచెడువార్తఁ జెప్పుదుం గాకనుచు
న్వే నిలుపక వచ్చితి నన, నానన మఱవాడ నాతఁ డాతని కనియెన్. 781

ఆ. చేఁపజెల్ల గాదు చిట్టెల్కయును గాదు, పిట్ట గాదు కోడిపిల్ల గాదు
కొట్టిజుట్టుఁబట్టుకొనిపోవఁ బసిబిడ్డ, లేడ నీల గ్రద్ద లేదఁ జెపుమా. 782

క. వినసంగతిగాదు సుతుం, గొనితెమ్మన నతఁడు గ్రద్దగొనిపోయిన బా
లునిఁ దేనగు మూషకములు, దినిపోయినయినుపత్రాసుఁ దేఁబాగైనన్. 783

క. ఇనుపతుల నెలుకదినఁగాఁ, గొనిపోవఁగరాదె గ్రద్దకు న్సఖ యుష్మ
త్తనయుని నీమాటలకుం, బెను వింతలె తెలియ నెప్పటికి నామాటల్. 784

క. అని మాటమాట సరిపు,చ్చిన వంచకుఁ డెఱిఁగి యతనిచేతికిఁ దులని
చ్చె నతండును దాఁచినత, త్తనయుఁ గృతఘ్నునకు సమ్మదమ్మున నిచ్చెన్. 785

క. ఇదినీకు నిదర్శనమగుఁ, గద నినుమది నమ్మఁగాఁగద యేమనిచె
ప్పెద వొప్పుగులుక నయగుణ, మదిలే దొట్టయిన సత్యమైనన నీకున్. 786

ఉ. ఆదరమొప్ప నుక్తపరుఁడై మనువాఁ డుపదేశికిం దృఢా
హ్లాదము సంఘటించుఁ బరమాదరణశ్రవణంబు పెంపునన్
ధీదశలేమి నస్మదుపదేశ మృదూక్తిశతంబు లక్కటా
నూదులువోలు నీచెవులుసోఁకిన నొచ్చుసహింపకుండుటన్. 787

క. ఘనగుణములఁ దనుగుణముల, జనుఁ డమరు న్సాధ్వసాధుసంపర్కముచే
వనజనపదపథికుం డగు, ననిలుఁడు పోలెన్ శుభాశుభామోదములన్. 788

వ. కార్యాకార్యవిచారంబు చాలనిగురునయినఁ బరిహరింపవలయునని పలుకుచు దమ
నకుం బరిహరించుకొని కరటకుండు రాజనికటంబున కరిగె దమనకుండును దోడన
జనియె నంతఁ బింగళకుండు సంజీవకుంజంపి విన్ననైనమొగంబున దమనకు నాలో
కించి. 789

చ. ఇలఁగలతేని కేమిగడియింపఁగరాదు హితత్వసత్యని
శ్చలగుణశాలి యైనభటసత్తము నొక్కనిఁ గూర్పరాదు గా
కలవున నిట్టిబంటు దెగటార్చె వృథా మతిలేక నీదురు
క్తులు విని చంపితి న్విగతదోషుని నమ్మహనీయభాషునిన్. 790

వ. అనినఁ బింగళకునకు దమనకుం డిట్లనియె. 791

ఉ. పంచకులం బడల్పఁజెచినైచుట సత్పురుషవ్రజంబు ర
క్షించుట విత్తమాశ్రితులఁ జేర్చుట భూప్రజపై దయాగుణం
బుంచుట రాజచిహ్నములువో యభిషేకముఁ బట్టబంధముం
గుంచెయు మంత్రతంత్రబలగుప్తియు బుంటికి లేకపోయెనే. 792

క. అరిమరణంబునకేలా, పరితాపము నొంద విరసభావముగలవోఁ
బరులేల యగ్రజానో, దరుఁడైనను జంపుదురు మొద ల్రాజన్యుల్. 793

క. వైరముపుట్టినఁ బోరక, శూరులు నిర్జరులు రాక్షసులఁ జంపరె యీ
వ్వారికి నిది వింతయె బ్రాం, దారకులును వారు నన్నదమ్ములు గారే. 794

క. విరసించిన నో రాజులు, దురమున నెవ్వారినైనఁ దునుముదు రలుకన్
గురు నగ్రజు ననుజు న్నో, హరమున వధియింపఁ డోటుహరిసుతుఁ జెరయన్ 795

చ. పరుషసముల్లసన్మధురభాషిణిహింసయుఖండసత్కృపా
నిరతవసువ్యయవ్యసన నిత్యధనాగమలోపసుప్రసా
దరనయసత్యసత్యపరితాపదసౌఖ్యదవారకామినీ
స్ఫురణవసత్యదాప్తిఁ బోలుచు నృపనీతి యనేకరూపమై. 796

వ. అనియిట్లు దమనకుండు బోధించినఁ బశ్చాత్తాపంబు మాని మృగరాజు ప్రాజ్యరాజ్య
సుఖంబు లనుభవింపుచుండె. 797

క. అని వినిపించినగురునిం, గనుఁగొని నృపపుత్త్రు లనిరి కమనీయగుణాం
బునిధీ రెండవతంత్రం, బనురక్తిం దేటపఱుపుము యనుకుటయున్. 798

మ. ప్రతిబాధీకృతకామకామనుజభుక్పర్విధ్వంసనారంభణ
వ్యతిషంగప్రతసత్వసత్వరవరవ్యాపారపూర్ణీభవ
న్నతసంకల్పవిశేషశేషరచితామ్నాయోక్తిపద్యత్రతో
ద్గతరోమాంచవితానతానవరుజాధాటీభిషక్పుంగవా. 799

క. వనజభవతనయమేధా, వినుతవినీతైకదివ్యవృషభజగత్పా
వనపంచతత్త్వమయవి, ధ్వనలోచన సర్వభూతహితసంచారా. 800

మాలిని. అవనలయకగాత్రా హారిముక్తిప్రవర్త్రా
వివిధనిగమవేద్యా విశ్వసర్గోపపాద్యా
భవతిమిరపతంగా సర్వచంద్రోపమాంగా
హవిరశనబలిష్ఠా హార్యకల్పాజినిష్ఠా. 801

గద్యము. ఇది శ్రీ వేంకటనాథకరుణాలబ్ధసరససాహిత్యనిత్య కవితావిలాస సకలసుకవి ప్రశంసాభాషణోల్లాస రాజకులపారావారపర్వశర్వరీరమణ నీతిశాస్త్రమార్గ పరిశ్రమణధైర్యపర్యాయధిక్కృతనీహారపర్వతపర్వరాజకుమార నిస్స్పృహయప్రబంధ నిర్మాణభోజభూదారసుధామధురభారతీసనాథ వేంకటనాథప్రణీతం బయినపంచ తంత్రంబున మిత్రభేదం బనునది ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

పంచతంత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

గౌరీవక్షస్స్తన
భాగాభిజ్ఞాననిశ్చపంచపలాసం
భాగభ్రవ్యపత్యస
మాగమసురసింధురూపహరిహర నాథా. 1

వ. దేవా సుహృల్లాభాభిధాన ద్వితీయతంత్ర మాకర్ణింపు మధీతనీతిశాస్త్రి యస్సుం
డవిష్ణుశర్మండు సుదర్శనకుమారుల కిట్లనియె. 2

క. సాధించెఁ గార్యముల ధన,సాధనములు లేక సాకసౌహార్ద సమా
రాధనమున మున్నార్జిత, మేధాధృతిఁ గాక కూర్మమృగమూషకముల్. 3

క. నా విని రాజకుమారకు, లావిప్రునిఁ జూచి పలికి రదియెట్లు నయ
శ్రీవిభవ తెలుపు మన వి, ద్యావారిధి వారికద్ధరామరుఁ డనియెన్. 4

క. శతమఖవనసఖవిటప, స్థితిమహిళారోప్యనగరిచేరువఁ గలద
ప్రతిమం బౌకబూరుగు లఘు,పతనకుఁ డనుకాకి దానిపై వర్తించున్. 5

సీ. వసుధ నెవ్వనిసదన్వయకర్త జేజేలతేనికిఁ గుల ముద్ధరించుకొడుకు
పితృకార్యములు సమర్పింతు రెవ్వానికి నాదిత్యరుద్రవసుప్రభుక్తిఁ
బొదలు నెవ్వనిగృహంబున మనోహరభారతీభారవహముఖద్విజకులంబు
పథికసంతతి కేరుపఱుచు నెవ్వనికంఠమిశ్రితారావంబు మేలుగిల్లు

తే. ప్రజ్ఞ పెంపున నెవ్వానిబలము వినను, బ్రహ్మకొడుకైన లెక్కఁజెప్పంగఁజాలఁ
డతఁడు నగరోప కంఠచైత్రాగ్రవర్తి, పక్షిమాత్రుండె వాయసపరివృఢుండు. 6

క. ఆకాశి నాకపథమున, నేకాకిత మేఁతలాడ నీరము గములం
గీకామండల మగుసర, యూకాననమునకుఁ బోవను న్నెడ నటకున్. 7

చ. వెడవెడఁ జంకఁ జిక్కమున వ్రేలెడుచర్దియు సందిలోహపుం
గడియము క్రూరదృష్టిగలకన్నులు నల్లనిమేను మూఁపునం

బడిశము జుంజుఱుందల తపారముజేగురుబొట్టు మేఖలం
గొడవలి గల్గివచ్చె నొకక్రూరకిరాతుఁ డమంధరత్వరన్. 8

క. వచ్చిన వాయసపతి దన,యిచ్చ న్వెఱబొమ్మవంటియితఁ డెందులకై
యిచ్చటి కేతెంచెనొకో, యచ్చెరు వనుచుండ నద్దురాత్ముం డచటన్. 9

క. పులుఁగడిసెఁ బన్ని వల వాఁ,డ్వలధరణిం బాఁదుపఱచి ప్రస్సినకన్నూ
ల్గలపులుఁగుదీను మిడి యు,గ్గలపుఁదమి న్గాచియుండఁగా దైవగతిన్. 10

శా. చిత్రగ్రీవుఁ డనంగనొక్కవిహగశ్రేష్ఠుండు సత్కృత్యకృ
త్పత్రివ్రాతము వెంట గుంపుగొని రాఁ బైఁబోవుచున్ శాద్వల
క్షేత్రస్థేమము దీమము న్గని నభఃక్రీడాపరిత్యాగియై
ధాత్రి న్వ్రాలె నవాయ మధ్యమునఁ బత్త్రధ్వానము ల్భోరనన్. 11

క. పులుఁగులఁ బిసుఁగు కిరాతుఁడు, వలఁదవులఁగఁ దిగిచి తగ్గి వగ్గరపగ్గం
బలఘుతరకీలమున సం,వలనముఁ గావింపుచుండె వలసినభంగిన్. 12

వ. అంతఁ బతత్త్రిసుత్రాముం డనుజీవులఁ గేవలయత్నంబునం బిలిచి దుష్కర్మానుకూలంబున నిందఱ మిజ్జాలంబునం జిక్కితి మీయుపాయంబున కొండొకయుపాయం బూహించితి యోగపద్యాభిమానంబున నిందఱ మిజ్జాలంబుం బత్త్రజాలంబునం బెట్టుకొని దూరం బరుగుద మప్పటికి నొకగతిలేకపోయెడునోటు నిర్విలంబంబున లెం డనిచెప్పిన నొప్పుకొని యప్పులుఁగు లొక్కయూఁకున దెప్పరంబుగా నుప్పరంబున కెగసిన నస్మాలితకీలంబై జాలంబు వెంటరాఁగొని యాయుక్కబలంబున గగనమార్గంబునం బఱచుచుండె. 13

క. అవిధి విధిమూఁడక పడిఁ, బోవఁగ నిది'యననుభూతపూర్వం బనుచున్
ధావనమున వనమునఁబడుఁ,బో విహగము లనుచు బోయ వోయి న్బిఱుఁదన్. 14

ఉ. ఎప్పుడు నేలవ్రాలు శ్రమ మేర్పడ రెక్కలునొచ్చి పెచ్చుగా
నప్పుడ చిక్కు నిప్పులుఁగు లన్నియు నా కని నిశ్చయించి వాఁ
డెప్పటిభంగి వెన్దగిలి యేఁగుచునుండ విహంగమంబు లా
చొప్పన జాల మెత్తుకొని చూడఁగఁజూడ నదృశ్యమాటయున్. 15

క. అతిలాఘవమున వల లఘు, పతనకుఁడు న్దక్కపోతపతివెంబడి న
భ్రుతలంబునఁబఱచెం బ,క్షతతిఝుంకృతు లఖిలదిశలఁ గ్రందుకొనంగన్. 16

క. జాలగ్రాహివిహంగము, జాలముఁ బరికింపలేక జాలనిజాలిం
దూలుచుఁ గ్రూరకిరాతుఁడు, ప్రేలినచరణములతో నివృత్తుండయ్యెన్. 17

క. అపుడువున నలచిత్ర,గ్రీవుఁడు దూరంబు నరిగి భృత్యుల నటుసం

భావించి పలికె నోహో, భావన మఱియుచట వ్రాలుద మి యుందఱమున్. 18

చ. సకలపథీనమానసుఁడు శాంతిసమగ్రుఁ డజాతశత్రుఁ డం
తకనిభపత్త్యుఁ డిష్టజనతాఘనతాపవిఘాతి సర్వమూ
షకములసార్వభౌముఁడు రసజ్ఞుఁడు ప్రాణముప్రాణ మాహిర
ణ్యకుఁ డిటనుండు నాయనదయామతి *నివ్వలవంతఁ బాడుదున్. 19

చ. నిలువుఁడు నా విహంగములు నిల్చె బిలస్థలభూమి నంత న
క్కలకల మాలకించి పొడకట్టి యనాయగుణాప్తతాంగుఁ గే
వలసఖు జీవితప్రతిము వారితమత్సరు వీతరాగుని
ర్మలుఁ బతగాగ్రణిం గని హిరణ్యకుఁ డశ్రువిమిశ్రితాత్ముఁడై. 20

చ. పలికె సఖా యఖండనయపారగతుండవు దీర్ఘదర్శి వే
వలన విపత్తిఁ జెట్పడనివాఁడవు నిత్యసుఖానుభూయి వి
య్యలమట నీకు నెట్లొదవెనయ్య విధాతకుఁ బాఁడిలేదుగా
వలయుఁ గదయ్య కర్మమెటువంటిది చూడఁగదయ్య యక్కటా. 21

క. అనిపగ మహిరణ్యకుఁ గనుఁ, గొని చిత్రగ్రీవుఁడనియె గూర్మిసఖా నా
యనుజీవు లలసి రేను, న్వనటం బెగ్గిలితి నఱుకు వలఁ గేవలమున్. 22

క. ఏవాసరమున నెద్దెస, నేవయసున నెట్టికర్మ మేమఱఁ డెవ్వాఁ
డావాసరమున నద్దెస, నావయసున నట్టికర్మ మతఁడుభుజించున్. 23

క. కలకాలము లేదలమట, కలకాలము లేదు సుఖము కావున మోసం
గలిగినటు గొన్నాళ్ళు, యిల నిటు గొన్నాళ్లు దీనికేలా వగపన్. 24

క. దైవికములైనపనులకు, వావిడువఁ డవార్యధైర్యవంతుఁడు నయశే
ఖావిభవయొప్పడటువలెఁ, గావలెనటు కాకపోదు గా యనితెలివిన్. 25

వ. అనుచిత్రగ్రీవునకు హిరణ్యకుం డిట్లనియె. 26

క. వేసటనొందక లఘువి, న్యాసంబున నూఱుయోజనము లరిగి సుఖ
గ్రాసమునఁ బొదలివత్తువ, యో సఖ నీకెట్లుమోస మొదవెం జెపుమా. 27

క. అక్కట యాపల్లతలం, జిక్కక నయసరణిఁ ద్రొక్కుచిత్రగ్రీవుం
డెక్కడ యీనిర్బంధన, మెక్కడఁ గాలముఁ దరింప నెవ్వరునపుఁతుల్. 28

క. ఆపత్సంపద లలఁతులఁ, బ్రాపింపవు ఘనులగాని ప్రజ్ఞంబొడవై
చూపట్టుచంద్రుఁ †డారెం, డోపతగాధ్యక్ష కలవె యుడుసంహతికిన్. 29

---

* వల్లవంత=వలనలని బాధ. † ఆరెండు=ఆపత్సంపదలురెండు.

చ. ఉరవిహగప్రజంబునకు *నోదము దంతికి ముందు బిల్వకుం
బరుషతమోగ్రహగ్రహణబాధ సుధాంశున కంశుమాలికిం
బరమదరిద్రతాప్తి మతిమంతులకుం గలుగంగఁ జేసె నె
వ్వరు సవతిందునంచు బలవంతుఁడు పో విధి నాకుఁ జూడఁగాన్. 30

ఉ. గగనమునం జరించు పతగంబు లగాధసముద్రవారిలోఁ
దగ విహరించు మీలు వలతంతములం బడి చచ్చు నవ్విధిన్
దిగిచ వస్థానశక్తి గలదే వల దేర్పడఁ జింత దీనికై
తెగునెడ కంతదవ్వయినఁ దెచ్చుఁగదా విధి దేహధారులన్. 31

క. అని †యాఖులేఖపతి నె, మ్మనమున నస్తోకశోకమగ్నుండై వ
చ్చిన యుచ్చెలికానిఁ దగు, ల్కొనినయనాయాంశ మెచ్చి కొలుకుచునుండెన్.

వ. అప్పుడవార్యధుర్యతుహీనగ్రావుండగు చిత్రగ్రీవుండు సుహృల్లోకశరణ్యుండగు హిరణ్యకున కిట్లనియె. 33

క. పరహితచరితా యస్మ, త్పరివృతబంధములఁ బోలెఁ బరిచరబంధో
త్కర మేలవలుక విప్పుడు, పరివారములేని భూమిపతి పూజ్యుండే. 34

క. సిరి గూడదగు కూడినఁ బదు, గురుగలవాఁ డడఁచి పుచ్చుకొనుఁ బరవీరుల్
పరకునొనరు సిరిదక్కుదు, పరివారములేని రాజు బ్రతుకునె పొడవై. 35

వ. అనునప్పలుకుల కలరి హిరణ్యకుండు. 36

క. హితభృత్యులతో నేభూ, పతిక లఘుస్నేహసంవిభాగము లమరన్
బ్రతివాసర మతఁడు బలో, ద్ధతుఁడై పాలించుఁ జువ్వె త్రైలోక్యంబున్. 37

క. పరివారము పట్టువనా, దరలేశము లేని భూమిగవుఁ డభివృద్ధిం
బొరయఁడు సంతతి కెడసిన, పురుషుని వంశంబు నష్టిఁ బొందిన భంగిన్. 38

ఉ. ఆదనను జీవితంబిడమి యారజమాడుట లేని నేరము
ల్వెదకుట నిచ్చలు న్పరిభవించుట కింకరసంకులంబు నె
మ్మదికి నసహ్యమాట దయమానుట ‡పిమ్మటనాడికోల్మ హీ
పదవికిఁ బాసి యొంటిపడుబాటులఁ బొందు నృపాలుచిహ్నముల్. 39

ఆ. సైన్యధాన్యబంధుసమృద్ధముల నెవ్వఁ, డోర్పుగలిగి పుడమి నుల్లసిల్లు
నతఁడు సూవె నీరజాధీశ వసుమతీ, హిమమయూఖపదవ కింటిమగఁడు. 40

క. అనిపలికి జాలగుణము, ల్దునియలు గాఁ జేసి ఖగపతుల వెడలించెన్

* ఓదము = ఏనుగులు కూలుటకై మఱుఁగు పుచ్చిన గొయ్యి. † ఆఖులేఖపతి = మూష కేంద్రుఁడు. ‡ పిమ్మటనాడికోలు = సన్నమొగముచాటైన తర్వాత దూషించుట.

జనితాద్భుతి మూషకపతి, ఘను లాప్తులసేగి కోర్వఁగాలేరుగదా. 41

శా. చిత్రగ్రీవునిఁ గౌఁగిలించుకొని తత్సేనందురంతాద్భుత
చ్ఛత్రచ్ఛాయఁ బ్రహృష్టఁజేసి యభివృద్ధి న్వీందుఁగావించి యో
పత్రిగ్రామణి పోయిరమ్మనిన బాష్పచ్ఛన్నవక్త్రంబుతో
నత్రాతం దనుఁదావవీడుకొనిపోయెం బక్షియాలోపలన్. 42

క. జాలమునఁజిక్కి విహంగమ, జాలము బ్రతికించి కొలముసాముల హేలా
లీలం గలపుటఁ గనుఁగొని, యాలఘుపతనకుఁడు మూషకాగ్రణికనియెన్. 43

సీ. పదగరాధిపభేద కరము నీకరము నీవివరంబు బహుమార్గవిశ్రుతంబు
రాజశేఖరకుమారక మనోహరము నీచర్య నీసన్మానసం బుదాత్త
మవిరళసుగతిహేతువు నీవినీతత్వ మలరు నీగుణము ధర్మానుకూల
మతివృద్ధిమహిమఁ జెన్నారు నీయాకార మిష్టకార్యముల నీయోగి నెరుగు

తే. నీకరుణ లక్ష్మివాటిల్లు నీరసజ్ఞ, సత్యభారతి నిలుచు నీసన్నిధాన
మభిమతార్థంబు లొసఁగు ని న్నభినుతింప, శక్యమే నాకు మూషకక్ష్మాకళత్ర. 44

క. ప్రతిలేనికరుణ నీడజ, పతిమృతికిం బాపి సుగతిఁబడసితి నీసం
గతిగాదే యీయాప, ల్లతలంటిన మున్ను బోటులకుఁ గృతకృత్యా. 45

క. భవదీయస్నేహము నా, కవిరళతేజోవిధాయి యగు నెయ్యుఁడవై
తవతవలేక మనీషిప్రవరా వర్తింపు మన హిరణ్యకుఁడనియెన్. 46

క. కయ్యమునకు నెయ్యమునకు, వియ్యమునకు సమతవలయు వేల్కొఁడైనన్
గయ్యము గెలువదు నిలువను, నెయ్యము వియ్యంబు పొసఁగనేరదు మొదలన్.

క. బలహీనుఁడ నేను మహా, బలుఁడవు నీ వధముఁడెట్లు బలవంతునితోఁ
జెలిమియొనరించు జెపుమా, తలద్రివ్వక మ్రింగఁజూచెదవు వెలువడినన్. 48

క. అమరదునీపాత్తు వృథా, భ్రమఁబెట్టకు భోక్త వీవు భక్ష్యమ నే నం
చుమొగంబోడక పలికినఁ, దనుకింపక మఱియు లఘుపతనకుఁ డనియెన్. 49

క. బలవంతము కాకము నే, బలహీనుఁడ ననుచు విడిచిపలుకకు ప్రజ్ఞా
బలమున నధికుఁడ వదివో, బలము శరీరస్థమైనబలము న్బలమే. 50

క. తలద్రివ్వక మ్రింగెద వని, పలికెద వేనట్టిదుస్స్వభావుఁడనే నీ
కలిమి పరాపత్తిదవ, జ్వలనఘనాఘనము గాగె సాధుచరిత్రా. 51

క. నీవంటియుత్తముఁడు సుఖ, జీవితుఁడై యున్న నేను జిరజీవిఁ జుమీ
నీవింకుఁగలుగఁ జిత్రగ్రీవుఁడు విపదంబునిధిఁ దరించెనో లేదో. 52

చ. పరుషవిశృంఖలాలపనపంక్తుల సాధుమనంబు లీక్రియం
భారయఁగఁజేయ నెవ్వరికిఁబోల దహో ఖచరాపగాపయో

ధరపరిరంభసంభ్రమణతత్పరతుంగతరంగహస్తసు
స్తరశరధిం దృణాగ్రశిఖితప్తముగా నొనరింప నేర్చునే. 53

క. అనులఘుపతనకుపలుకులు, విని మూషకరాజు పలికె వెఱ్ఱి నీతో
ననుబోటి యలఁతి నెయ్యం, బొనరించినఁ దగునె తేరొకో బలవంతుల్. 54

క. తనగుణముఁ బూనియున్నాఁ, డనిపగతుని నమ్మఁబోల దనిశము మదిలో
ననలశిఖాతప్తోదక, మనలునిపైఁ జింది చల్లనార్చునొ లేదో. 55

క. పోలినదిపోలు నెచ్చోఁ, బోలని యదిపోల దంబుపూరంబునఁ బోఁ
జాలునె శకటములీల, న్నేలం బోతములు నేర్చునే యేఁగంగన్. 56

క. మోసంబూరకతలఁచుం, జేసిన మేల్మఱచు విశ్వసించినఁ జెఱచున్
నాసత్యము దుష్పురుషుం, డోసుగుణా వినుము చూడ ముత్తమునొకనిన్. 57

వ. సుజనశబ్దంబు పురాణోక్తంబుగా విచారించిన నిష్టుండయ్యును బహుసుకృతోపలాలితుండయ్యును దుర్జనుం డంకగతక్రూరోరగంబు చందంబున భయంబు సంపాదించుచుండునని వెండియు. 58

క. పరపురుషచింత యంతః, కరణంబునఁ గలిగి మగనిఁ గరఁగింప దలో
దరికరణి హృదయకలుషము, మఱుఁగిడి ఖలుఁడాడు మధురమధురతరోక్తుల్. 59

క. నేరము లొనరించిన నుప, కారము సేయుదు మొవ్వఁగాఁ బల్కినఁ గై
వారము మఱపుము మే మను, వారలకున్ ఖలులకొండవైగుణ్యగారే. 60

ఉ. కావున నిన్నువంటి బలగర్వసముగ్రులతోడి మైత్రి దుః
ఖావహ మేఁగుమన్నఁ గరటాగ్రణి పక్షిశిఖామణి మూషకో
పావిలచిత్తుఁడై పలికె నద్దిర మాటలఁ జోలిఁబన్న నే లా
విను లక్షరైన వదల న్నిను మూషకలోకవల్లభా. 61

క. చెలిమికి దూరస్థుఁడవై, తొలఁగిచన న్మదిఁదలంచెదో యదివాతోఁ
గొలుపదు త్రవ్వెద ధరణీ, తలవివరముఁ ద్రవ్వినల్లఁ ద్రావెదఁ బిదపన్. 62

క. అనలమునఁ గాఁచి లోహము, నెనయించినకరణి వేఁడినేనియుఁ బ్రజ్ఞా
ధనులఁ దమఁ గూర్చికొమ్మను, మనువచనము వినవె యదియు మత మెవ్వరికిన్. 63

క. ఖలుఁడు సుఖభేద్యుఁ డతిమృ, త్కలశగతి న్సజ్జనుండు గాఢాగ్నిశిఖా
కులితప్తకనకఘటముం, బలె దుర్భేద్యుండు చక్కఁబడఁడు మృదూక్తిన్. 64

తే. అట్లుగావున నినుబోంటి యనఘచరితు, వెఱపు పనినైన సఖునిఁ గావించుకొనఁగ
వలయు మేల్గోరు నావంటివాని కనిన, సమ్మదంబంది మూషకస్వామి పలికె. 65

క. అరివలెనుండుట క్రియలం, బరమార్థస్ఫూర్తిఁ దేటపఱుచుట యదివో
యరయ సుహృల్లక్షణమో, కరటా నీయందుఁ దోఁచెఁ గదయీసరణుల్. 66

క. మతిశంకలేక మూషక, పతివివరము వెడలి కరటపరివృఢుతో న
ప్రతిమగుణరత్నఖనితోఁ, గతకల్మషుతోడఁ జెలిమికాఁడైయుండెన్. 67

వ. అట్లు కృతసఖ్యుండగు నయ్యుందురుముఖ్యుండు విందుఁ బెట్టి వీడ్కొలిపిన దరి
ద్రునకు నిధానంబునుంబోలె సుహృల్లాభంబుఁ గనుట కలరుచు సింహవ్యాఘ్ర
గజగవయ గండభేరుండ ప్రముఖజంతు వహనంబులగు గహనంబుల విశ్రమించి
సారంబులగు వన్యాహారంబులఁ దెచ్చియిచ్చుచు నచ్చిక బుచ్చికలఁదేఱఁ గొంతకాలం
బుఁ గడపి యొక్కనాఁడా వాయసపరివృఢుండు హిరణ్యకు డాయంబోయి
యిట్లనియె. 68

ఉ. పోయెదనిప్పుడన్యవనభూమికిఁ బ్రాణసఖా ప్రమోదసం
ధాయక నన్నుఁబంపు మనినన్విని ధైర్యము వ్రస్సి వెల్వెలం
బోయిన మోముతోడ బలిభుక్ప్రవరుఁ బురుషార్థసంగ్రహో
పాయము సుహృద్విధేయుఁ గని పల్కె హిరణ్యకుఁ డార్తచిత్తుఁడై. 69

చ. ఇట నను డించి యేమికతమేఁగెదు చెప్పఁగదన్న యెట్టులె
క్కటినిజరింతువన్న త్రుటికాలము నిన్నెడఁబాసియున్కి దు
ర్ఘటముగదన్న నాకడనుగల్గినయీధృతియెందుఁబోయె ని
ప్పటికివిచిత్రమన్న విధిభద్రవిరోధిగదన్న యెన్నఁగాన్. 70

చ. అని కనుదోయి చెమ్మగిల నాకృతివిస్మృతినొంద మూర్ఛవో
యిన బలిభుగ్విభుండు చలియించి గరుద్వ్యజనానిలంబునన్
దనువిడిఁదేర్చి యోపరమధార్మిక నిన్నెడఁబాసిపోవ నే
ర్తునె సకలార్థసిద్ధఫలదుండని చూతుఁగదయ్య నిన్నిటన్. 71

ఉ. నాపయనంబువిన్ము కరుణావరుణాలయ వృత్రశాత్రవా
పురకాననోర్వి నాకసారసరోవరమొప్పు నందు వి
ద్యాపరమేష్ఠి మంథరకుఁ డన్కమఠాగ్రణి మత్సఖుండు సౌ
ఖ్యావహుఁ డుండు నప్పరహితార్థిఁ గనంగొని సాదరంబునన్. 72

ఉ. ఆతఁడు నాకుఁ బ్రీతివశుఁడై యొనరించు ననూనమానమాం
సాతిభుజక్రియ న్బలసమగ్రుఁడనై చనుదెంతుఁ గ్రమ్మఱన్
నీతిధురీణ వన్ననుపు నీ వనఁ గన్నులశోకబాష్పధా
రాతతు లుప్పతిల్లఁగ హిరణ్యకుఁ డాతనిఁ జూచి యిట్లనున్. 73

చ. ఉడుగని యంత నింతతడ వూఱటలేక పరాకువోలె మే
నడిచిపడంగ నున్కి గహనాంతరచింత జనించె నంఘ్రిలి
వ్వేఁడకున నూదసైఁపవు కృపానిధి మందరకాంకు డుండు న
క్కడకరుదెంతు నింపడరఁగా ననుఁ దోడ్కొని పొమ్ము నావుడున్. 74

వ. లఘుపతనకుం డిట్లనియె. 75

ఉ. కాదన నేలవచ్చెదవుగాక సఖా వెఱఁ గావహిల్లె ని
ర్వేదము నీకు నెట్టులొదవె న్వివరింపుము నావు డాత్మసం
పాదిహిరణ్యకుం డనియె బల్కుల కిందెడలేదు నెవ్వడిం
బోదము పోయి యవ్విపినభూమి సమస్తముఁ దెల్పిచెప్పెదన్. 76

క. నావుడు దత్ప్రతిభాషావర్గం డగుచు వాయసస్వామి నయ
శ్రీవిభవు మూషకాగ్రణి, వే వాతన్గఱచుకొని దివిజమార్గమునన్. 77

వ. కలచి యగాధశరంబగు తత్సరోవరంబున కరిగి తీరంబున హిరణ్యకు నునిచి లఘుపతన
కుం డుదారస్వరంబునం బిలుచుటయు సందర్శనకుతూహలంబున మందరకుండచ్చోం
దమ్మిగోలఁకు వెలువడి ప్రత్యుత్థానం బాచరించి వారిచరతిరసాహారంబున విముక్త
మార్గశ్రములం గావించి స్వాగతాదికార్యంబులు వేఱువేఱ నడిగిన లఘుపతనకుండు కమఠ
పరివృఢు నాలోకించి. 78

చ. అనుదినదూరితాఖిలశతా కమఠా యితఁ డాఖుఁ లేఖరా
జనుఁగుసఖుం డుపాయసఖుఁ డార్తిశరణ్యుఁడు పుణ్యుఁ డిట్టియి
మ్మనుపథవర్తి వంత నడుమంబొడమం బొడవేఁది యిల్లవి
డ్కొనియిటకేగుదెంచె నినుఁగూర్చి సుఖస్థితినుండు నాతఁడై. 79

క. క్షణభంగురములు కపట, ప్రణయంబులు ప్రాణపతనపర్యంతంబున్
గుణవికలత శశశృంగము, ప్రణుతమతీ యిట్టిసాధుపథగాములకున్. 80

క. నావునకుఁ బాపెఁ జిత్ర, గ్రీవుని నిటువంటిపుణ్యకృత్యము లాహా
యేవేళ నెన్నిసేసెనొ, కో వేడుక నీహిరణ్యకుఁడు మందరకా. 81

వ. అని లఘుపతనకుం డుత్కర్షించిన నాశ్చర్యధుర్యుండై కమఠవర్యుండు హిరణ్యకున
కిట్లనియె. 82

చ. వినుల నీచరిత్రములు వింటిఁ గృతార్థుఁడనైతి సత్యభా
షానిధి యోగిమానసముచాడ్పున నిర్మలమైన నీమహా
మానస మెట్లు దుఃఖగరిమ న్భజియించె విచిత్ర మివ్విధం
బే నిటవిందుఁ జెప్పఁగదవే యన నాయన కాతఁడిట్లనున్. 83

ఆ. అనఘ సఖ సఖుండవగు నీకు మామక, వ్యథనకథన మభినయంబొనర్చి
సరసతావకాశ్వసనభాషితంబుల, గాఢసమ్మదంబుఁ గాంతు నేను. 84

సీ. విను మహిళారోప్యమనుపట్టణము సర్వసౌభాగ్యవిలసనాస్పదము గలదు
దానిచెంగట వసుంధర బొక్క యొనరించుకొని యేను గౌరవంబున సుఖింతు
నటకుఁ జూడాకర్ణుఁ డనుతపస్సన్న్యాసి చనుదెంచి యేనుండు మనికిలోను
గాఁ గట్టి మఠము భిక్షమునుదినము ధరాత్రిదశులవీటఁ బెట్టుదురు గాన

తే. నెట్టుకొని పెద్దగాలంబు నిలువ వాని, స్నానమొనరింపఁ నోంకారజపముఁ దడవఁ
దాంతముగఁ జూడఁ దంతవేదాంతవిద్య, కడుపుకైలాస మగయ నక్కష్టయతికి. 85

క. కుక్షింభరుఁ డగునలయా, భిక్షుఁడు వేసరక తిరిగి భిక్షించినయా
భిక్షము భక్షింపుదు ర, క్షాత్ముండై కేలఁ గోలవదలింపంగన్. 86

క. ఆయతిమారిమిసఖుఁడు క, థాయుతశతపారగుఁడు బృహస్స్ఫిక్కనువాఁ
డాయెడ కేతెంచె నుతా, మ్నాయా యొకనాఁటి మిట్టమధ్యాహ్నమునన్. 87

క. వచ్చి పురాణోక్తకథల్, నెచ్చెలి వినుమనుచు వాతనికి రసభారల్
పిచ్చిల వినిపింపఁగ విన, కచ్చెనఁటి పరాకుఁ బోలె నటు మొగమయ్యెన్. 88

క. అగుటయుఁ గథకుం డాయతి, మొగమారసి పలికె మాఱుమొగమై తివయో
తగునే నీతో రసపుష్టిగ నేరుపు మెఱసి కథలఁ జెప్పుచునుండన్. 89

శా. నాకీచందముఁ దెల్పిచెప్పు మని విన్నం బోయినం బల్కెఁ జూ
డాకర్ణుండు సఖా సుఖంబెలుఁగ కిండ్లం భిక్ష భిక్షించి యాం
టాకుం బాత్రికఁ బెట్టి తెచ్చి మఠమధ్యం జేర్చితిం జూడు నేఁ
డీకొండాటపు టెల్క యుల్కెలుఁగ కిట్లేపార భక్షించెడున్. 90

క. నా కెక్కడిదిపరాక, స్తోకంబగు నలుక నెలుకఁ జూచెద నని చూ
డాకర్ణుఁడు పల్క బృహ, స్స్ఫి కాకర్ణించి యుల్లసిల్లుచుఁ బలికెన్. 91

క. ఇక్కలుఁగున నిమ్మూషక, మెక్కటి మొలఁగుటకు వలయు హేతువు గలుగన్
బొక్కలగము లైయుండుట, నిక్కవమిట్లొంటినుండు నేయుందురువుల్. 92

క. ఒలువనితిలలను నొలిచిన, తిలలీ వత్రాశువసుమతీసురభార్యా
తిలకమునం దొకకార్యము, తిలఘాతిని యూహసేయదే పూర్వమునన్. 93

క. ఆకరిణి జాంగలంబున, నేకాకితఁ దిరుగు నెలుక యెడ నూహింతుం
గాక యొక కార్యమనఁ జూ, డాకర్ణుం డనియె నాదృఢప్రజ్ఞునకున్. 94

క. ఒలువనితిలలకు నొలిచిన, తిలలీనఱ్ఱిపనుమతీభార్యా
తిలకమునం దేకార్యముఁ, దిలఘాతిని నిశ్చయించె దెలుపవె యనుచున్. 95

వ. బృహస్స్ఫిక్కిట్లనియె. 96

క. తొలుత నొకానొకభూసుర, నిలయము కడువసతియగుట నివసించితి న
న్నిలయపతిప్రాగ్దుపోడుపునఁ, గులభామం బ్రీతిఁ బిలిచికొని యిట్లనియెన్. 97

క. బాలాబుధసంతర్పణ, కాలంబిది యదనుగూడఁ గావింపు శుచి
త్వాలంకృతివై చరుపన, లీలావతి పతికిఁ గొలుచులే దనిచెప్పెన్. 98

క. చెప్పినయజమానుఁడు సతిఁ, దప్పకవీక్షించి పలికెఁ దన్వి గృహమం
దెప్పుడుఁ దఱుగగు కొలు చిట్లొప్పునె లేదని విలాసయుక్తులు నెరపన్. 99

క. సంచయముచితంబగు నతి, సంచయ మనుచితము సర్వజనులకు నెందున్
సంచయలోభంబున నొక, వంచక మారూఢచాపనశమునఁదెగదే. 100

క. నావిని నాతెరపై నొఱ, పై విన్నాణంపునగవు లత్తమిల న
జ్జావతి పతిఁగనుఁగొని తన, కావిధ మెఱిఁగింపు మనిన నతఁడిట్లనియెన్. 101

చ. అవహితబుద్ధి విన్ము మధురాధర యామిషగంధదిక్కణం
బవునొకపక్కణంబున మృగావ్రతిలిప్సుడు కూరపుల్కస
ప్రవరుఁడు గ్రాలు నాతఁడు ప్రభాతమున న్మృగఘోషభీషణా
టవిచొరఁబాఱి చేరి యచటం గిరిమేషము నేసె నెక్కటిన్. 102

క. వాలికతూపుల నేలం, గూలినయలకొండగొఱియఁ గొని తనియక నా
శాలంపటుఁ డొక్కఁడయా, భీలాటవిలోన నిర్లపితుఁడై తిరుగన్. 103

వ. ముందరనొకశాద్వలంబున. 104

ఉ. క్రమ్మి చతుష్ఖురిం జమురు కాలువలై ప్రవహింప రోమపుం
గుమ్మెలఁ బార్శ్వభూజములు గూకలు వ్రత్తులు గా ముఖంబునం
దుమ్ములురేఁగ మైమఱచి దున్నుచు ముస్తలఁదెల్చి కుంజముల్
గొమ్ములఁజిమ్ము దాని నొకఘోరవరాహముఁ గాంచియాత్మలోన్. 105

క కలముంబోలినయీయాయే, కలము మదాహారమునకుఁగా దైవంబీ
పొలమునఁజూపెఁ బొమ్మని, యలరుచు వాఁ డప్పువమ్మహాకిటి నేసెన్. 106

ఉ ఏసిన బద్ధరోషమున నేకల మేడ్తెఱఁదూఱిపుల్కసా
గ్రేసరు మీఁద నెత్తితలక్రిందుగఁద్రెళ్ళగవైచి వజ్రధా
రాసునిశాతదంష్ట్రికల వ్రచ్చి యచేతనుఁజేసి నొప్పిచే
గాసిలి ప్రాణముల్విడిచెఁ గన్నరమూసి ధరిత్రి నత్తఱిన్. 107

వ. ఇట్లున్న మృగనరశవంబుల గాలివాఱఁ గాలప్రేరితంబై దహ్యకనామధేయం
బొక్కజంబుకంబువచ్చి కొండగొఱియ రెండుదినంబులకు నేకలంబు పదినాళ్ళకు

నరుఁడు నాల్గువారంబులకుం జాలుఁ గృతసుకృతవిశేషంబునం గాక యీబహుసంచయం బెవ్వరికినని తలంచి హాలాహలాభంబగు లోభంబునఁ గొంచెపడునని యెంచి యందేమిటిని గంటిపెట్టంజాలక పండ్లయాటలు ద్రావుచుఁ గొండొకతడవుండి మందుదండియాఁకటిచిచ్చునకుం గాక యబ్బక్కనక్క యెక్కిడిన శరాసనంబుంగదిసి నేఁడీఘనుఃప్రతిబంధంబునఁ బ్రొద్దుఁబుచ్చెదం గాక యని నిశ్చయించి.

క. ఆపిసినినక్క చాపము, కోఁపంగిట నిఱికి నరముఁగొఱికిన రభసం
బేపార మిడిసి మర్మని, రూపణ మొనరింప నక్క రోఁజామఁగూలెన్. 109

క. అతిసంచయపర మిదిపో, రతిబోటీ పలుగు దాఁపురంబన నగుచుం
బతికి సతి పలికె దాఁప, న్గతమేమీ ధాన్యమొదుఁగు గాలేదింటన్. 110

గీ. లోఁదిలలు గ్రమ్మి తైలంబుఁ దివిచి ధూ, తౌఘవిసరకృసరమాచరింతుఁ
బుడమివేలుపులకు నిడుమన్న నవ్విప్ర, సింహుఁ డబల నట్లచేయుమనియె. 111

క. నూనియఁ దివియుటకై తిల, లానీరజనయన దెచ్చినపు డొక కాల
జ్ఞానిహాలికాలయాగ్ర, స్థానంబుననుండి చేట జడియ న్బ్రావలెన్. 112

క. ప్రాలినఁ జెల్లాచెదరై, నేలం దిలలోలిక నంతని వ్వాఁగున న
న్నీలాలక చూచు నెడన్, వాలింపక సతికిఁ బ్రాణవల్లభుఁ డనియెన్. 113

క. కలికి యున్నట్టి యీక్రియ, నొలికిన తిలలెత్తి దంపు మోర్పున నన న
క్కలకంఠి యట్లచేసె, న్నలి భీతిప్రీతులగ్గలములై పెరుగన్. 114

క. ఆమహీసురశరణమునకుఁ, గామందకి యనఁగ నొక్క గాములది సుతుల్
నేమింపఁ బేసఁగంపం, గోమలగతి నువ్వులమ్ముకొన నేతెంచెన్. 115

క. ఏతెంచినఁ బలుకులసరి, నాతీ మడినువ్వులిత్తె నా కని విప్ర
స్త్రీతిలకము మదలించిన నాతిలలది యంటువడియె ననియూహించెన్. 116

వ. అట్లు బుద్ధికౌశలంబున నేను నియ్యుత్తియ యొలుకవోట నిక్షేపంబుగలదని నిశ్చయించితినని చెప్పి ఘాలకుద్దాలంబుల నామెలంగు కలుఁగుఁ ద్రవ్వి నాచేతఁ జిరస్థాపితంబగు ధనంబుఁ బుచ్చికొనియె నదిమొదలు పొదలుటలే కచ్చోటనాహారోపపాదనంబునకుం గాక వితాకుండనై మందు నాకఁటికి మిడికినడిఁకి యునికిపొసంగక మఱియు మఱియు భిక్షాపాత్రంబువలగొనుచుండితి నట్టి నన్నుం గనుంగొని మాడాకర్ణుం డుపాలంభగంభీరభాషితంబుల నిట్లనియె. 117

క. అతిరక్షితార్థమంతయు, నితరులపాలయ్యెఁ జెడుగు జెలుకా నీయు
ద్ధతిచూన వీఁకనిదేమీ, గతవిభవులు సాధుతరులు గారా పుడమిన్. 118

క. ధనముడిగిన నుడుగదునీ, తనుజనితంబైనదుర్మదము నేఁడనుచున్

గన యునికిఁ గనికరంబఱి, తనపదిలినకోలచే నతఁడు ననువ్రేసెన్. 119

క. వ్రేసిన వ్రేటు గుఱంత, త్రాసంబున నోహటించి తప్పించుకొనన్
రోసంబున న న్నాస, న్యాసి నిరీక్షించి మఱియు నవ్వు డిట్లనియెన్. 120

క. అర్థమునఁ బండితుండగు, నర్థమునం బలసమగ్రుఁడగు నర్థమునన్
బార్థివుఁడగుఁ బుణ్యుండగు, నర్థమునను భువనపూజ్యుఁడగు నరుఁ డెందున్. 121

గీ. అన్వవాయవృద్ధు లాచారవృద్ధులు, శౌర్యవృద్ధు లిద్ధసత్యవృద్ధు
లాగమార్థవృద్ధు లఖిలార్థవృద్ధులు కొలుతురర్థవృద్ధుఁ గోరి వేడి. 122

చ. వినఁ డని రోయ రంధుఁడనిపిఁగరు తుందిలుఁడంచు గేలిఁ గాఁ
గొనరు వికర్ణుఁడంచుఁ దగఁగూయరు వామనుఁడంచుఁ బోరు దు
ర్జనుఁడనిపాయ రజ్ఞుఁడనిమానరు నిష్ఠురరోగపీడితుం
డనరు మనిష్ఠుడంచుఁ జెడనాడరు భోగిను లర్థవంతునిన్. 123

చ కనకముఁగూర్చి యొన్నఁబడుఁగాక సమస్తగుణంబు లర్థమె
వ్వనికి వసుంధరం గలుగు వాఁడె కులీనుఁడు వాఁడె పండితుం
డనఘుఁడు వాఁడె వాఁడ సకలార్థవిధిజ్ఞుఁడు వాఁడ వక్త వాఁ
డ నయపరుండు వాఁడ ప్రకటప్రియభాషణుఁడుం బ్రసిద్ధుఁడున్. 124

క. కలవానికిఁ జుట్టంబులు, గలరు హితుల్గలరు భటులు గల రఖిలంబున్
గలుగు మఱి లేని పుట్టిది, కలవానికి నీడుజోడు గలదా జగతిన్. 125

క చిట్టడుగులేనియిల్లును, జుట్టంబాలులేనిచోటు శూన్యము శూన్యం
బెట్టునుదుర్జనహృదయము, కట్టా మదిసర్వశూన్యకము లేమిసుమీ. 126

క. ధనహీనుఁ డధముఁ డల్పుఁడు, ధనహీనుఁడ మూర్ఖుఁ డప్రధానుఁడు ధర న
ద్ధనహీనుఁడు తలపెట్టిన, పని గ్రీష్మ సరిజ్జలంబు పగిది నడంగున్. 127

వ. అని భిక్షుకుండు నన్నధిక్షేపించిన రోసి నివాసత్యాగంబు చేసివచ్చితి నిన్నుం
డాసితి. 128

క. త్రిదశవిమానారోహణ, మొదవిన నవమానధరణి నుండుట కష్టం
బదియెఱిఁగి నీతివిద్యా, విదుఁ డభిమానస్థలంబె వెదకుం బుద్ధిన్. 129

క. యమయాతన యవమాన, క్షుమబాధ యిఁకెద్ది దానిఁ గడచనవిద్యా
గమశాఖ్యాగమవిత్తా, గమశూన్యంబైనచోటఁ గాదు వసింపన్. 130

క. పరదేశం బెఱుఁగక తను, గరగరిక న్వెడుమనుదుమఁ గలిగి నడుమఁ జే
దరికము వాటిలి తిరియ, న్దిరిగిన నమబోఁటి కమఱనే యింతైనన్. 131

ఆ వెల్లవిరిసెఁ బెంటివిద్యలు మగవిద్య, లడుగుపట్టెఁ గ్రిందు పడిరి బుధులు

హీనజాతిపురుషు లెచ్చిరి యాచింపఁ, బోవు టెట్లు నేఁటిభూమిపతుల. 132

శా. ఏల త్రుందనతాన లేమయినలేవే యంచు బోధించునే
నూలంబెట్టఁగఁజాల మూఢనృపుఁ డోహో నామహాసాహితీ
శూలంబు ల్సెవులాడసొమ్మసిలునొచ్చుంజచ్చుఁదత్కల్మషం
బేలా యంజలిచేసి మ్రొక్కెదఁ బదార్థేచ్ఛానిశాచారికిన్ 133

క. అనుచితభాషణముఖరా, వనులమొ విటగాయకులమొ నటులమొ గాథ
స్తనసంభరవమ్రవధూ, జనులమొ మ మ్మేల రాజు సంభావించున్. 134

ఉ. కోరినగద్యపద్యముల గూరిచి యిచ్చెద నంటి నేని ని
స్సారము లంచువిత్త మిడఁజాలక కేరడమాడులోభి యా
నేరుపునేర్పు గాదు తననిందలఁబెట్టు రసజ్ఞుఁడైనయు
ర్వ్యగమణుండుగల్గినఁ గవిత్వము సర్వఫలంబు లీదొకో 135

చ. పలుకులశబ్దసర్గశతపత్త్రభవంబులు జాతవర ముల్
బలుకడుపుల్ నిరుక్తికలు ప్రజ్ఞ లనర్థకము ల్విచారముల్
వలవనిలీవినవ్వఁ బెఱవారి నెఱుంగకతిట్టికూళలే
పొలుపునఁదప్పులొప్పులనఁ బోదురొకో సుకవిప్రబంధముల్. 136

చ. మెఱసి బహుప్రబంధతను మెచ్చుట మెచ్చుట యొచ్చమంటి పా
పఱిముఱి నెన్ను టెన్నుట నిరక్షరకుక్షు లధీరశిక్షితుల్
కఱటులు భూరుహోశ్మపశుకల్పులు మత్కృతిఁ బ్రస్తుతించినం
గఱగఱఁబోవనాడినను గల్గవు నామదిమోదఖేదముల్. 137

క. పరిహాసకులకు నటులకుఁ, దరుణులకును బంటెదారితమ్ములకుం గా
పురుషులకు గాయకులకుం, బొరయింతురు రాజు లీరుపో సతసులకున్. 138

ఉ. ఏపున సంచితార్థము పరేంగితభావ మెఱింగి యీఁగి మే
లై పొగడొందనిచ్చి నెఱయన్యులమ న్నెఱదాత యిట్టిచో
దాపయిత్రప్రభోధపరితం బొరయుంచి యనంతరంబు సం
తాపమునొందువాఁ డధమదాత వృథాలపితంబులేటికిన్. 139

ఉ. దాతలు దాత లం డ్రదియతథ్యము లోకమునందు లేఁడు పో
దాత యతండుగల్గినను దాతృత దాసకలార్థులందు నే
లాతులతూఁగకుండు నచలస్థితి నింతయు నెఱింగి యే నహో
దాతబుణాను బంధముగ దాయనిచిత్తమునందలంచెదన్. 140

క. తలలెత్తి మాపవెఱతురు, నెలవెలనై మాఱుపలుకవెఱతురు నెఱయం

జలియించిపఱతు రిన్నీ, కొలప గతులు గారె యాచకులు లోభులకున్. 141

క. చరణములువడఁకు భీతిం, బరవశమానొడలు రాఅుపడు నెలుఁ గాహా
మరణమున నెట్టి చిహ్నము, లరయ న్యాచకుఁడుదాల్చు నచ్చిహ్నములన్. 142

వ. అట్లగుటఁ జింతించి యాచకత్వంబునకుఁ జిత్తం బొడఁబాటుగాదు దారిద్ర్యం బునం బ్రజ్ఞాహైన్యంబు వాటిల్లుఁ బ్రజ్ఞారాహిత్యంబున సత్వక్షీణంబగు సత్వభ్రంశనంబునఁ దిరస్కృతివొడముఁ దిరస్కారణంబున నఖర్వనిర్వేదనం బావహిల్లు నిర్వేదనంబు శోకంబుదెచ్చు శోకంబుబుద్ధిబాధకంబగు బుద్ధినాశకారికావున నిర్ధనంబఖిలవిపదాస్పదంబని పలికి మఱియును. 143

చ. సముచితభాషణంబులకుఁజాతురిసాలక యున్నమౌన ము
త్తమము పరాంగనాగమనతత్పరుఁడయ్యెడు దానికంటె షం
డమతము మేలు చాడికినొడంబడియుండెడిప్రత్తికన్నఁ జా
వుమిగులలెస్స యాన్యవసువుల్గొనుకంటెను భిక్షమొప్పగున్. 144

క. దీపమునఁ దమము రోగ, వ్యాప్తృతిఁ జెలువంబుహారిహరాఖ్యానముచేఁ
బాపమువలె యాచ్ఞావిధి, వేపాయుగురుత్వ మతులవిజ్ఞాననిధీ 145

చ. అలఘులఘుత్వమూలమగునర్థితకంజలిఁజేసి మ్రొక్కి వీ
డ్కొలిపి నృపాలుగంగొలిచి కూర్చెదభూరితరార్థమంచు నేఁ
దలఁచితినేని పట్టియులఁతంబడుటొక్కటి నిర్దయుల్ ఖలు
ల్దిలువలు హీనమర్త్యఫలదుల్నరవల్లభు లీరు విత్తముల్. 146

క. తానిఁగొఱమాలినహా, హీననరాధిపుఁడు భాగ్యహీనుఁడను న్న
న్నానార్థులసుభటులవి, ద్యానిధులన్ హాలహాలాభమగులోభమునన్. 147

వ. అట్లగుటరాజసంశ్రయంబును గూడదు ప్రేష్యభావంబు మృత్యుద్వారంబు రోగి యుఁ జిరప్రవాసియుఁ బరాన్నభోక్తయుఁ బరగృహశాయియు జీవన్మృతులని చెప్పి హిరణ్యకుండువెండియు. 148

క. సంతుష్టిపర్ణసంగు, ప్రాంతఃకరణునకువెఱచునతిశయతృష్ణా
క్రాంతములుభీతిచింతా, సంతాపక్లేశరుజలసంపాదింపన్. 149

ఉ. వీతఖలీనమై యతులవేగమున న్మనగాలు ద్రొక్కుతృ
ష్ణాతురగంబు నెక్కి యలసస్థితిఁజేట్పడకుండు వానికిం
జేతెడునేల మేరుగిరి సింధువువత్సపదంబు దూరతృ
ష్ణాతిమఁడైనవానికి నిజాంకగతార్థము దవ్వ పెద్దయున్. 150

క. ఆశాశృంఖలఁబడినా, నాశాభూములఁజరించునదిపో యసుఖ

శ్రీశోభితుఁడై నిలుచును, ధీశరధీ మనుజుఁ డొక్కఁ డెసయరుదేరన్. 151

క. పొట్టకుఁగా బట్టకుఁగాఁ, జెట్టాడుం దెలివిలేని జీవి నిజంబా
నొట్టపు శపథంబవుఁ దనుఁ, బుట్టించిన దేవుఁ డిచ్చుఁబో కష్టగతిన్. 152

క. కూరలు నారలు చాలవె, పూరింప న్నెట్టమేల పొట్టకు మఱి యే
నీరైనఁ జాలదే పన్నీరేటికి నింగిఁ గిల్కొనిన చిచ్చార్పన్. 153

ఉ. ఊయెలమంచము ల్పసిఁడియుప్పరగ ల్లపురంపు వీడెము
ల్మాయనిపట్టము ల్రుచిరమండనము ల్గడలేని క్రొవ్విరు
ల్గాయనగాయనీమధురగానసుఖంబులు గన్నగాని సీ
పాయదె యన్నమాత్రమునఁ బస్తనుజీవికిఁ జక్రవర్తికిన్. 154

చ. ఒకరునికిమ్చు నిచ్చి తిరియు న్మఱియొక్క తఱిన్మహోగ్రుఁడై
యొకరునిఁ జంపుఁ జంపిపోలియు న్మఱియొక్కనిచే బలాఢ్యుఁడై
యొకరునిఁ ద్రోయుఁ ద్రోచి మఱియొక్కనిచేఁబడు నేలనొడ్డనొం
డొకరునిఁ గొల్చు మానవుఁ డొహో సుఖవృత్తి విపత్తివృత్తులన్. 155

వ. అట్లగుట మేలుగీల్చు దేహధారులకుప భోగ్యంబులుగదా యని తెలిసి మదింబదిలంబు
సేసికొని యిచ్చటికివచ్చితినని హిరణ్యకుండు చెప్పిన మందరకుండతని నాలోకించి

క. నెలవునఁ బూజ్యంబులు నఖ, ములు దంతంబులు శిరోజములు గాలకతిన్
నెల వెడలియుఁ బూజ్యంబులు, పులిగోళ్లును దంతిదంతములు చామరముల్. 157

క. హరి పెంపువడయుఁ గరి పెద్దరికముఁ గను సజ్జనుండు తగఁ బూజ్యుండౌ
నిరవెడలియు నిరవెడలినఁ, గరటము దెగుఁ గుజనుఁ డీల్గుఁ గడచనుమృగముల్. 158

క. అరివిదళన పరుషుండగు, పురుషుండెచ్చోటనయినఁ బూజ్యుఁడుగాఁడే
ఖరనఖరవిజితకరిహరి, తిరముగ మృగరాజ్యమేలదే పెఱయడవిన్. 159

క. కదలని నీటికి మీనము, తెగురెక్కనె యుంటిదిఁ బాలు నేటికిఁ బోలెం
బదవి నిరుద్యోగులఁ బొం, దదు సోద్యోగులనకాని ధార్మికముఖ్యా. 160

క. తనపుణ్యపాపవశమునఁ, దనివిసనన్వచ్చు సంపదలు నాపదలున్
ఘనతకు నుబ్బక హీనత, కనుతాపం బందకుండునది సుజనునకున్. 161

క. శకటగతచక్రభంగి, న్నుకరము లై తిరుగుచుండు సుఖదుఃఖము లిం
తకు ఖేద మంద నేటికి, నకటా సంతోషయుక్తుఁడగు టొప్పుఁగదా. 162

మ. సతతోత్సాహపరుం గ్రియానిపుణు భాస్వద్దీక్షు సూత్రుం గృత
జ్ఞతము న్సత్యధురంధరు న్మధురభాషావేది సౌహార్దభా
సితు నారంభవిజృంభమాణుఁ గరుణాసింధు న్శుచి న్శాంతు ని

ర్జితకామ్యుం దనుఁ డావరించు సిరి నిశ్ఛిద్రానురాగంబునన్. 163

క. అవివేకి నలసు విగత, వ్యవసాయున్ హీనుఁ గుటిలవర్తను నఘమున్
గువిచారుఁ జేర దిందిర, యువతీమణి వృద్ధుఁ గవయనొల్లని భంగిన్. 164

క సరసప్రజ్ఞోత్సాహ, స్ఫురితుఁడ వీ వెచటనున్నఁ బూజ్యుఁడవు గుణా
కర మూషకకులశేఖర, యురగేంద్రుఁడుఁ గాను నిన్ను నుత్కర్షింపన్. 165

చ. అడఁగని లేమిఁ బొట్టుపొఱలయ్యును ధీరుఁ డొకానొకప్పుడున్
విడిచి చరింపఁ డగ్రపదవిం గృపణుం డసమానసంపదం
బొడవయి యుండియుం దశయఁ బోఁ డది యెవ్వరికేది మార్గ మా
నడనడి వా రొకింత విడనాడరుగా గడ తేరునంతకున్. 166

క. ధనవంతుఁడనని మదమున్, ధనహీనుఁడ నని విషణ్ణతం బొందవు హ
స్తనిహిత హేలాకందుక, మనఁ బాతోత్పాతములు జనావళికగుటన్. 167

సీ జలధరచ్ఛాయయు ఖలమైత్రియును నవసస్యంబు యువతియు జవ్వనంబు
సంచితార్థంబు నీషత్కాలభోగ్యము లగావున వలవంత గా దొకింత
తెలు పంచగమికి నెమ్ములకుఁ జిత్రతి కీరములకుఁ బచ్చదనంబు గలిగె మొదల
నే వేల్పువలన నద్దేవదేవుఁడు పోషకుఁడు నువ్వె మది నేల కుతిలపడఁగ

తే. జనుఁడు బ్రతుకునూఱుసంవత్సరములంత, కాల మెవ్వఁడుండు మేలుతోడఁ
గౌతుకమునఁ గొంతకాలము చను మహా, కష్టవిష్టిఁ గొంతగాల మరుగు. 168

వ. దానతుల్య యగునిధియును సంతోషసమం బగుసుఖంబును శీలసదృశం బగుభూషణంబును నారోగ్యసదృశం బగులాభంబును లేదుగదా! యిమ్మాటలటుండె మదీయ స్నేహంబునఁ గాలం బపనయింతురుగాక యని మందరకుండు హిరణ్యకు నాశ్వాసింపుచుండె నప్పుడు లఘుపతనకుండు. 169

క. శమితశరాకమతాని, ర్గమనప్రమదంబు హృదయగతచింతాశ
ల్యముఁ బెఱికివైవ నీమై, త్రి మనోజ్ఞ విశల్యకరణి ధృతినూహింపన్. 170

క. ధరలో సత్పురుషులు సత్పురుషోద్ధరణహేతుభూతులు గారే
కరులు బ్బురిలోఁ జిక్కినఁ, గరులెత్తఁగఁ జాలియుండుఁ గాదే పుడమిన్. 171

క. నిధిసాధకుఁడు ఘనాంజన, విధినిక్షేపంబుఁ జూపువిధమున సుజనుం
డధికాపదార్తులకు హిత, మధురోక్తి నఖండసౌఖ్యమహిమ ఘటించున్. 172

మ. కరనీరేరుహమర్థిపాఁపఁ బ్రతిపక్షత్రస్తుఁడై వచ్చి కా
తరబుద్ధి న్మనుజుండు మాటు సొరనాస్థన్నిస్తులార్థాభయా
చరణప్రక్రియలం గృపామతిఁ దధాశాభంగవైముఖ్యముం

బొరయం గోరనివాఁడువో పురుషుఁడొప్పు న్వానిఁ గీర్తింపఁగాన్. 173

ఉ. విటపసమృద్ధభూజముల వీవలుల న్విరుల న్మరందలి
ట్పలివియుత్ప్రదేశమునఁ బక్షులు వారిమరాళమండలం
బెటువలె నాశ్రయించి బల మెవ్విధిఁ గైకొను నేము నిట్టిచో
నటువలె నిన్నుఁ జేరి ముదమందెద మోకమఠాన్వయాగ్రణీ. 174

వ. అని లఘుపతనకుం డనేకప్రకారంబుల మందరకు నుత్కర్షింపుచుండె నాసమయం
బున. 175

మ. చకితస్వాంతముతో మహామహీరజశ్ఛన్నప్రతీకంబుతో
వికసద్వక్త్రముతో బృహద్గతిజనిర్వేదైకనిశ్వాసవీ
చికతో బమ్మిరపోకతో నటకుఁ గశ్చిల్లుబ్ధకక్షోభ మొం
డొకకాంతారమృగంబు భిన్నఖురటంకోదగ్ర మేతెంచినన్. 176

క. మాత్రినికిఁ బోటియగు సలిల, స్థానమునకుఁ గాక విసరసజ్జలచరముల్
లో నెరసినభీతిఁ బసిం, దానిఁ గనుంగొని యథాయథముగాఁ బఱచెన్. 177

క. క్షితిజాంతాగ్రస్థితలఘు,పతనకుఁ డద్దిక్కు లెల్లఁ బరికించి యుప
స్థిత మైనది కించిద్భయ, మతిభయ మిచ్చోటఁ గలుగదని తెలుపుటయున్. 178

వ. హిరణ్యకమందరకులు బహిర్నిర్గమనం బొనర్చి వెగడుపడియున్నమృగంబు నూఱ
డించి యాతిథ్యం బొనరించి చిత్రాంగుం డను నామం బిడి ముఖ్యసఖ్యంబున వల
రించి భీతికి హేతువెద్ది చెప్పుమని యడిగిన నది మృగయుత్రస్తం బని చెప్పె నప్పు
వ్వురు నతం డొక్కరుండునుంగూడ నలువురై యన్యోన్యస్నేహవ్యామోహంబునఁ
గొంతకాలంబు గడపి రట నొక్కనాఁడు. 179

సీ. ఆహారవాంఛఁ జిత్రాంగుం డడవికి బఱచి యొండొకకుంటఁబడియవోట
నలఘుసధీవరయంత్రవాగురఁ దగుల్కొని భీతినంగము ల్వడఁక గోడు
గుడుచుచుఁ దోసిద్ధుపోనుచు శుష్యద్గ్రీవమై పమ్ఁచుండ వృక్షాగ్రవర్తి
యగుచు దూరమున వాయసనాథుఁ డచ్చోటఁ గని సుత్రిక్కి యొటువంటికష్ట మొదవె
తే. నేమిసేయుదు ననుచు నహీనవేగ, కలన రెక్కల పటపటాత్కార మెసఁగ
నరిగి బాష్పనిరుద్ధాక్షుఁ డగుచు సఖునిఁ, గదిసి యిట్లనుఁ గంఠగద్గద్య మడర.

మ. చెలికాఁడా పదబంధ మేపఱనవచ్చెం జెప్పుమా నివ్వెఱం
గలఁగ న్మానసమన్న నాతఁడను బల్కుం దాల్మి తే డెంతయుం
దెలియం జెప్పెదఁ దిమ్మటం బ్రతుకుఁగంటేఁ గ్రమ్మఱం బోయిని
ర్మలహృద్ధామ హిరణ్యకుం బిలిచి తెమ్మా బంధవిచ్ఛిత్తికిన్. 181

చ. మనుపఁ బ్రియంబయేనిఁ జనుమా యన నా యన నిర్భరత్వరం
జని నిరవద్యహృద్యగుణసారు హిరణ్యకుఁ జేరి చూచితే
చెనఁటివిధాతచేత మనుఁ జిత్రమృగాగ్రణికృత్తివాగురా
భినిహతపాదుఁ డయ్యె నినుఁ బిల్వఁగ వచ్చితిఁ దత్ప్రశాంతికిన్. 182

క. నావిని మూషకపతి దుః, ఖావేశితహృదయుఁడై సఖా పోవలయుం
బోవలయు జాగుసేయక, వేవేగ న్నన్నుఁ జేర్చవే నీవచటన్. 183

వ. అనిపలికిన నతని మృదురీతిం గఱచుకొని చని వాయసకులవల్లభుండు నికటంబున నిలిచిన రుగ్ణునకు నౌషధంబును దృషితున కుదకంబును క్షుధార్తునకు మృష్టాన్నంబును నగాధజలపతితునకు నోడయు దరిద్రుకున నిధానంబునుంబోలె నుపస్థితుండైన హిరణ్యకుం జూచి చిత్రాంగదుం డిట్లనియె. 184

క. మృగయుభయంబునఁ జీకా, కగుచున్నది మది భుజంగమాకృతిఁ గాలం
దగిలినయురిగొలికి భయా, ధ్వగచిత్రగ్రీవుఁబోలెఁ దగు ననుఁ బ్రోవన్. 185

క. మందరకుండును గరటపు, రందరుఁడును నేను నీపరామర్శ న్నే
లందెదమని తలపోయుదు, మందెక్కుడిశంక నీదయకుఁ బాత్రంబుల్. 186

క విచ్చలవిడి వాగురికుఁడు, వచ్చినఁ బ్రాణములమీఁద వచ్చును గృపనేఁ
డిచ్చోట్ల మాన్పు మనవుడు, నచ్చకితునిఁ జూచి మూషకాగ్రణి పలికెన్. 187

క. వెఱవకు వాగురదునియుం, గొఱుకుటయన నెంత నీతికోవిద నీకే
తెఱఁగున నీదుర్దశ దె,ప్వరమై చనుదెంచెఁ దేటపడఁ జెప్పవనా. 188

క. అనిన నిది నేఁడ కాదట, మునుగలదన నతనిఁ జూచి మూషకరా జో
యనఘా నీతొలుతటికథ, విన నిష్టంబయ్యెఁ దెలుపవే నాకనుడున్. 189

ఉ. రంగదుపాయపారగుహిరణ్యకుఁ గన్గొని యొప్పఁ బల్కెఁ జి
త్రాంగదుఁ డిత్తెఱంగుఁ దెలియ న్విను మాఅవమాస మేగుచుం
డంగ సుగంధనై జననిడాఁపునఁ బర్వి యఖర్వపర్వత
ప్రాంగణశాద్వలస్థలులఁ బచ్చికమచ్చికమేయ నాయెడన్. 190

చ. నరమతకీర్తియౌత్కలమునాఁ గటకంబునఁ బుష్కరుండు భా
స్కరకులుఁ డొక్కనాఁడు తెలిగన్నులయన్న లోయారమొప్పఁ జా
మరము లిడంగ దివ్యమణిమంటపమధ్యమృగేంద్రపీఠి నం
బురుహవిరోధి పూర్వగిరిఁబోలె రహిం గొలువుండె నుండఁగన్. 191

మ. తుటుమై యొక్కటఁ గూడి గూడెపుఁగిరాతు ల్నను వీక్షింపఁగా
నటకాలోన హుటాహుటిం బఱచి పచ్చాకుల్ దృషతూనము

ల్కిటిదంష్ట్రి ల్కరిదంతము ల్సవరము ల్ఖడ్గ ల్కవాశృంగముల్
చిటుకలై వ్రేచిన ప్రమోగువారువములుం జేకానుక ల్సేయుచున్. 192

గీ. ముక్కి చే మోడ్చి మాయున్న చక్కఁజెప్పి, యెన్ని హరులెన్ని యేనుగులెన్ని పందు
లెన్ని పులు లెన్ని మనుబిళ్లు లెన్ని లెళ్లు, చెప్పఁజిత్రంబు వేఁట విచ్చేయుమటకు 193

సీ. కొసవెంట్రుకలబట్టి కూపెట్టసింగంబుఁ బట్టి తేకున్న నీబంటఁగాను
నెలవారసిలసొమ్మసిలవైచి శరభంబుఁ బరిమార్పకున్న నీబంటఁగాను
గండ్రగొడ్డటన వక్త్రంబుఁ జించి గజంబుఁ బడఁద్రొక్కకున్న నీబంటఁగాను
గండభేరుండపక్షుల నెత్తుట భూతబలిఁ జల్లకున్న నీబంటఁగాను

తే. గబ్బిబెబ్బులిడాకాల ద్రొబ్బి విరియఁ, బ్రామి రూపార్పకున్న నీబంటగాను
లాచిగవిఁ జొచ్చి యచ్ఛభల్లములగముల, బడలువాపకయున్న నీబంటఁగాను. 194

వ. అని మృగారాతు లక్కిరాతులు పంతంబులు పలికి మృగయావినోదంబునకు మోదం బాపాదించినం బుష్కరుం డలరి వేటసన్నాహంబు వీటఁ జాటించిన. 195

సీ. ఆసఁగింపఁబో యిమ్మహాసారమేయంబు జముఁ డెక్కు కాసరస్వామినైనఁ
గూల్పఁబో యమ్మహాకుక్కురం బద్రీశుముద్దులాయము కాఱు మొసలినైనఁ
గఱచుఁబో యిమ్మహాకౌలేయకము విష్ణుగ్రీవు పేరెకిరింతగిత్తనైనఁ
బట్టుఁబో యిమ్మహాభషకంబు తోలుసంజ గన్నమానిసి వాల్మీకంబునైన

తే. నవఁగఁబులిగాఁడుచిలుకుటమ్మచ్చపచ్చి, మిరియమురిద్రాడు కాత్రేఁడు మెఱుపుదీగ
పిడుగుకిలగూరగంపను పేళ్ళనలరు, నిడుదకుక్కల పట్టుపట్టెడలఁబట్టి. 196

గీ. పరుసుకరసానఁ దీటినపందిపోట్లు, భూరిభుజపీఠములయందుఁ బొంగుపఱచి
పరికరంబులఁ గొనుచు భూపాలునగరి, యేలుబడి వేఁటకాండ్రు మున్నేచినడప.

క. ఏలలఁ బాడుచుఁ దగ విలు, గోలలఁ గొని నల్లప్రజలు గుములై నడప
న్నీలాంబరుఁడై విభుఁ డు, ద్వేలాశుకశావిరాజితేజీ నెక్కెన్. 198

క. ఎక్కినఁ ద్రొక్కనిచోటులఁ, ద్రొక్కుచు గుఱ్ఱంబు నడవ దూరము గుమా
యిక్కలకు వచ్చె నరపతి, పక్కణవాస్తవ్యసమితిపథ మెరిఁగింపన్. 199

తే. వచ్చి మాయున్నపొలమెల్ల వల్లెవైచు, చందమునఁ జుట్టుకొనినఁ బోసందులేక
చలితచరణంబులును బరాసన్నదృష్టి, గలిగియుండితి మచటఁ గాకపులకరణి. 200

వ. అంత. 201

క. పవికల్పప్రదరంబున, నవనీపతి దుష్పిదుష్పూరనఁ బడనేసెన్
నవలాఘువ మేర్పడ రా, రవబాధకు మొదలుగారె రాజులు దలఁపన్. 202

క. శిఖిధూమశ్యామలములు, ప్రకరగరుద్వినరభానురము లుద్యజ్జ్వ

ముఖరితములు రాజశిలీ, ముఖములు బహుపుండరీకముఖముల వ్రాలెన్. 203

క. తారలుచెద నుడ్డీనో, దారగతుల్నెఅపి గగనతలమున జవన
ద్భేరుండము లాస్యముల న,పారము గాఁ గొనిరొ రాజబాణఫలంబుల్. 204

క. తులలేని శైత్యములుఁ జెఱు, బిలముల బురుడించుదొనలఁ బెరిగినశరముల్
పొలములు లాఖంబులగశ, ములు మోవగఁ దుండషండములఁ బూరించెన్. 205

క. నిరవధిక దానవిద్యా, పరఘనుఁడాఘనుఁడు దాత ప్రజ్ఞాని వసే
చరమృగచరజాంగళముల, శరధిపృషత్కముల సరభసంబునఁ గప్పెన్. 206

క. సమయించె ఖడ్గముల ఖడ్గములం గ్రూరాచ్ఛభల్లగణముల జగతీ
రమణుఁడు దుర్గాహవన, క్షమఁ గ్రూరతరాచ్ఛభల్లగణములఁ గప్పెన్. 207

వ. ఆయ్యాఖేటనంబు శానితపశుప్రకరంబు గావున యజనవాటంబును ధ్వనిప్రధా
నంబు గావున సుప్రబంధంబును భంగదుర్నిరీక్ష్యంబు గావున బయోనిధానంబును
నఖండ ధర్మసంపన్నంబు గావున కృతయుగంబును నిరూఢఋశ్యశృంగంబు గావున
విభాండకాశ్రమంబును శిథిలీకృతాచ్ఛభల్లంబు గావునఁ బ్రభగ్నసంగ్రామంబును
కుంతీష్టవిహారయోగ్యంబు గావునఁ బాండురాజార్జనంబును నష్టసింహబలంబు
గావున భీమసేనోత్సాహంబును నపాస్తసింధురాజంబు గావున ఫలితార్జునప్రతి
జ్ఞయుఁ నికుంచితపంచకంబు గావున రాజనగరంబును నిశ్చేష్టితగవయంబు గావునఁ
కుంభకర్ణసంరంభంబును సప్రకాశితపుండరీకంబు గావున శిశిరకాలంబును ననుకరించె
నప్పుడు. 208

క. పోలములఁ వెదకి పక్కణ, పాలురతఱుముటయుఁ దల్లి ప్రజ లుద్ధురజం
ఘాలురు గావునఁ బరచిరి, పోలేకం దగులుపడితిఁబో వారలకున్. 209

క. నను నంతఁ జిత్రవర్ణుఁడు, గనిఁజంపక తెచ్చి పతికిఁ గైకానుకగా
నొనరించిరి శబరసుతు, ల్వను రా జవ్వేటమీఁద విరిగె న్దిరిగెన్. 210

వ. తిరిగి మహామహీశాకటకం బగుకటకంబునకు వచ్చి రాజు యువరాజునకు నన్నిచ్చె
నిచ్చిన నచ్చెలువుండు నన్నుఁ గన్నవందనుకంటె నగణ్యకారుణ్యంబున రక్షించె
నట్లు కుక్షిద్రక్షితుండనై యుండి యంతఃపురంబున వాసగృహంబున యువరా
జొక్కరుండు పవ్వళించియుండ నేనును దత్సమీపంబున నుండితి నయ్యర్ధరా
త్రంబున. 211

క. ప్రతిగర్జత్కేసరిరై, యతికంపజ్జంతు హృదయమై నిర్భిన్న
శ్రుతిహృత్పుటమై విద్యు, ద్ద్యుతివాంతధ్వాంత మగుచు నొకయుఱు మురిమెన్.

ఉ. తనకర్ణంబుల కెంతయుఘననినాదం బూర్జితామోదకం
బొనరింప న్ముఖమెత్తి వానతఱి యయ్యుర్వీపర్వతాధిత్యకా

వనుల నృద్వనులం గులప్రభులతో వర్తింతుఁగా యందు బా
ష్ప నిరుద్ధాత్ముఁడనై సఖా మనుజభాషం బల్కెడిం బల్కెనన్. 213

చ. విని యువరాజు ద్రాపరసవిహ్వలుఁడై సదనంబు నద్దెస
ల్గనుఁగొని యేను నీమృగముకాని యొరుల్విహరింప రింకుఁ జె
ప్పను వినఁగూడు నే మనుజభాషల నిప్పుడు నద్భుతధ్వనిం
బనివడి మ్రొసె వేగి తెలుపందగు నీ తెఱఁ గెల్ల వారికిన్. 214

క. అనితనువు వేఁగ వేగినఁ, దన కాపుష్కరవరేణుతమ్ముఁడు నెమ్మిం
గనుగూర్కు వెఱచి యొకలా, గున నంతయు దైవచింతకుల కెఱిఁగించెన్. 215

క. ఎఱిఁగించి మృగము లెక్కడ, తరి నేతన్మనుజభాషితము లెక్కడ నే
తెఱఁగో యేమయుత్పాతము, వెఱఁగయ్యెడు ననిన నవ్విద్వత్సింహుల్. 216

క. యువరాజుఁ జూచి ధరణీ, ధవనందన యేల వెఱచెదవు మృగజాతుల్
పవలూరకుండి నిశనవ, నవభంగి మనుజభాషణంబులఁ బలుకున్. 217

క. నరసంచారవిహీనో ర్వర నని చెప్పుటయు భయము వదలి నృపాలా
వరజుఁడు నను విడిపించెను, గరుణాపరుఁడై దురంతకాంతారములన్. 218

క. ఇది నాకు నేఁడు కాద, న్మొదలం గలదనుచుఁ దెల్లముగ మృగము జగ
ద్విదితుఁడగు నెయ్యునకు నా, త్తదళం దడిలేని నోరఁ దనకథఁ జెప్పెన్. 219

క. అతివేలచింత నంతట, నెతమదిలో నెరసి సగసి వెలువడి మంద
స్థితి చాయఁ జూచుకొని య, ప్రతిమదయాశరధి మందసకుఁ డేతెంచెన్. 220

క. ఏతెంచిన భీతి విని, ఘ్రాతహతిం ధృతినగంబు ప్రయ్యలుగాఁ జిం
తాతంతుబద్ధమానసుఁడై తత్తర మెసఁగ మూషకాగ్రణి పలికెన్. 221

చ. అరయ నుపాయపారగుఁడ వయ్యు నయోదధివయ్యు సంతత
స్థిరమతివయ్యుఁ గానిపనిఁ జేసితి వన్మసఖా మృగంబు ని
క్కరటము నేను నెప్పటికిఁ గాల్గలవారము చిక్కు మేరిక
ట్లురుగతి నీకులే దిచటికుద్ధురుఁడా మృగయుండు వచ్చినన్. 222

చ. అతివిశాలాత్ముఁడైన సఖునందును బెంపొనరించు ధారుణీ
పతివరునందు భూరిగుణబంధురమైన కళత్రమందు ను
న్నతనయతత్త్వశాలి యగునందనునందు మనంబు సొన్పి యా
గతబహుదుఃఖము ల్దొఱఁగుఁ గాదె విచారధురీణుఁ డుర్వరన్. 223

చ. అను నెడ వేఁటకాఁ డదయుఁ డప్పు డుపస్థితుఁడై వధైన్యమా
నసమున మోసులెత్త మృగనాథుఁడు జెగ్గిలినన్ హిరణ్యకుం

దనువయవాక్యము ల్మెఱయ నాత్మమంత్రిపరీతవాగురం
దునియలు సేసి మందరకు డూఁతి యథాయథలయ్యె నయ్యెడన్. 224

క. జలచరుఁడు గనవరత్వర, నిలబోవం జేవలేక యొప్పటిచో ని
ర్గళితగమనేచ్ఛఁ గచ్ఛప, కులనాథుఁడు శిరము ముడుచుకొని యుండుటయున్.

క. సరినురికిఁ బాసి గాఢ, త్వరఁబఱచిన మృగముఁ జూచి దారుణచింతా
పరితప్తుఁ డగుచు మృగయుఁడు మరుగుచు నచ్చో ముహూర్తమాత్రము నిలిచెన్.

వ. అట్లుండి ముందర మందరకుం గాంచి పట్టుకొని త్రాటంగట్టుకొని వింటికొప్పునం
బెట్టుకొని విన్ననైన మొగంబునం దిరిగి యరుగుచుండె నప్పుడు హిరణ్యక లఘుప
తనక చిత్రాంగదు లంతంత ననుసరించి చనుచుండి రందుం దురు పురందరుండు
తనలోన. 227

ఆ. అంబురాశిపారమైనను గననమ్చు, నిశ్చయింపనమ్చు నింగిపొడవు
బ్రహ్మ మిట్టిదనుచుఁ బలుకంగనగు సుహృ, ద్విరహ మింతయనుచుఁ దెలియరాదు.

తే అదియు సువ్యక్త మది నిజప్రాణతుల్య, మదియు నిర్వాచ్య మట్లుగాదయ్యెనేని
జననిపై భార్యపైఁ దనూజన్ములపయిఁ గలిమిపై మైత్రిపైఁ బోలెఁ గలదె మమత.

సీ. కర్మచేష్టితములు గాలాంతరావర్తితము లగు మేలుగీళ్ళమరు నైనఁ
గనుఁగొంటి మరిసమాగమవియోగములేల చెనఁటివిధాత సృజించె మొదలఁ
బృథులశోకారాతిభీతిఘాతిప్రమోదసంపాదిప్రీతివిస్రంభభాజ
నము మఱిరెండక్షరములఁ బూర్ణంబైనమిత్రశబ్దము మేర మెఱసి విడిసి

తే. యెట్లునిలువఁగూడు నెబ్భంగి రుచియించుఁ, గూడు కంటికెట్లు గూర్కువచ్చు
నని హిరణ్యకుండు దనలోన దుఃఖించి యప్పుడు పలికె వాయసాధిపతికి. 230

క. ఈ మృగముఁ డెంతదూరము, పోయెడునో యెంతదవ్వు పోదము సర్వో
పాయములఁ గానలోపల, నీయెడ విడిపించుకొంద మిమ్మందరకున్. 231

క. నావిని లఘుపతనకుఁడును, లావుపసం బోర నలఁతులము మందరకుం
డేవడువున విడివడు నీ, చేసినికి దిక్కు చెప్పవే వెరవనినన్. 232

సీ. అశ్రుమిశ్రితనేత్రుఁ డైనహిరణ్యకుఁ డనియె నిప్పాపాత్ముఁ డరుగుత్రోవఁ
గలదు చెందామరకొలను దత్తటమున మృగముఖ్య చచ్చినపగిది నుండు
నేమించి యాదల నిలిచి లోఁజెవులను ముకుగోళ్ళఁ బొడుచున ట్లొకట గన్నుఁ
గ్రుడ్లూడ్చి మెసవులాగున నుండు ముండినవాపూఁట కచ్ఛపనాథుఁ బ్రోవ

తే. వేగఁ గేడించి యన్నీచు వెనుకఁజేసి, యరుగుమచ్చిక్కకనికూర్చి మనుచుటయును
ఖగమృగాధ్యక్షు లరిగి రాఘనులపజ్జ, నంత నంతట దానును నరుగుచుండె. 233

సీ. చిత్రాంగదుండు వచ్చినవానిగతిఁ బురస్సరణసరస్తీరధరణినుండె

వానిమస్తకమున వ్రాలి వాయసకులాగ్రణి కనుగ్రుడ్డులు గఱిచి పెఱికి
కొని తినువానిలాగునఁ గావుకావున నఱచుచు మురియించునంతలోన
వరుగుచున్నకిరాతుఁ డగ్రభాగమునఁ జిత్రాంగదుఁ గని మేనుపొంగ నురక

తే. కలిగెఁ దకతేర నేతన్మృగం బనుచును, మందరవు డించి కాకి బల్మియు నదల్చి
కొనుచుఁ జనుచోట మూషకకులవిభుండు, కూర్మవల్లభుబంధము ల్గొరికివైచె. 234

క. కొరికిన మందరకుఁడు దె, వ్వరవుఁడింబఱచి సరసిఁబడె మూషకరా
జొరికె మృగవాయసంబులు, తెరఁగొప్పఁగలేచి రెండుదిక్కులఁ గరిగెన్. 235

తే. అట్లు విఫలప్రయత్నుఁడై యడవిఁబాసి. విన్నబాటునఁ జనియెను వేఁటకాఁడు
కమఠమూషకమృగమహాకరటవిభులు, గాఢతరమైత్రిఁ బొదలి రత్యంతనందు.

వ. సుహృల్లాభంబున సాధింపరానికార్యంబులు గలవేయని సుదర్శనకుమారులకు విష్ణు
శర్మం డెరింగించె నెరింగించిన. 237

క. విని రాజకుమారకు లన, ఘునయాంశవిలాసదివిజగురు నిజగురునిన్
గని మూఁడవతంత్రము పా, యనిధీ మాతోడఁ జెప్పుమని యడుగుటయున్. 238

మ. అతికారుణ్యకటాక్షసర్వభువనైకాధ్యక్షరాధాసుత
ప్రతిపక్షప్రియచర్యకల్పకనిశారాడ్ధుర్యచక్రత్రిశూ
లతిరోభూతరవిప్రభూతశుభలీలాపూతరూఢాంధకా
హితతేజోవిభవప్రచారణదయాహృష్టస్ఫురద్వారణా. 239

క. మాయాతీతమహానిత, కాయుఘటీకృతమరున్నికాయతపస్వి
ధ్యేయ నిజభక్తరక్షో, పాయ విభూతిప్రధానపాండిత్యనిధీ. 240

మాలిని. నిరనుమితమహాత్మా నిశ్చలానందతత్త్వా, నిరతసుఖితలోకానిత్యపుణ్యావలోకా
గరుడవృషపతాకా ఖండితానన్యశోకా, మరణజననదూరా మానిచేతోవిహారా.

గద్యము. ఇది శ్రీవేంకటనాథ కరుణాలబ్ధ సరససాహిత్య నిత్యకవితావిలాస సకలసు
కవిప్రశంసా భాషణోల్లాస రాజకులపారావార పర్వశర్వరీరమణ నీతిశాస్త్రమార్గప
రిశ్రమణ ధైర్యపర్యాయ ధిక్కృతనీహారపర్వత పర్వతిరాజకుమార నిస్సహాయ
ప్రబంధనిర్మాణ భోజభూదార సుధామధుర భాగతీసనాథ వేంకటనాథప్రణీతం
బైన పంచతంత్రంబునందు సుహృల్లాభం బన్నది ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

పంచతంత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీమద్వ్యపాకపాయీ
రామాసాపత్న్యరోషరసకృత్వరతో
భూమకుటివ్యోమధునీ
వ్యామిశ్రకటాక్షవీక్షహరిహరనాథా. 1

వ. దేవాసంధివిగ్రహాభిధాన తృతీయతంత్రం బాకర్ణింపు మధీతనీతిశాస్త్రమర్మం డగు
విష్ణుశర్మండు సుదర్శనకుమారుల కిట్లనియె. 2

క. ఆకడ వీరుం డగున, స్తోక ప్రతిపక్షుఁ బెనిచి తుది రాజు చేదుం
గాకంబుఁ జేర్చుకొని నత, లోకబలోద్రేక మొకయులూకము చెడదే. 3

క. నావిని రాజకుమారకు, లావిప్రుని జూచి చిత్రమది చెపుమా భూ
దేవకులోత్తమ మాకుమ, దావహముగ ననినవారి కతఁ డిట్లనియెన్. 4

చ. మధురనభోమణిద్యుతిసమంచితరత్నవిరాజమానధా
మధురవిలాసినీశ్రవణమంగళరాగవదీరితేక్షుహ్యా
న్మధురధురంతసంప దభిమానతృణీకృతరాజరాజది
ఙ్మధురచెలంగుఁ బాండ్యమహీమండలిఁ దన్నికటాయతాటవిన్. 5

చ. ఘురుచివిద్యుదర్చిఁ దెలుపం బలిభుగ్రుతు లుగ్రగర్జలై
యొలయఁగ బెల్లుగా డిగినయూడలు పుష్కరవర్షధారలై
నిలువఁగ వార్షికాభ్రసరణిం గగనస్థలచుంబియై దళ
ద్దళములకల్మిఁ గాన్కనునుదగ్రవటం బొకఁడొప్పు నున్నతిన్. 6

చ. నటన ననేకకాకపృతన ల్ప్రీతివాసరము న్భజింప న
వ్వటమున మేఘవర్ణుఁ డనువాయసవల్లభుఁడుండు వాని కు
త్కటభయకంపనంబు లెసఁగ న్నికటప్రకటాటవీకుటీ
ఘటమునఘూకసేన గొలువం బెనుగూబయొకండు సెప్పొడున్. 7

ఉ. ఆయరిమర్దనుండు మది వచ్చలమిచ్చఁ గృతాంతవాలుహా
లాయుధకంఠఘోర తిమిరాకులమా నొకనాఁటిచీఁకటిం
బాయనిఘూకసేనఁ బనుపం బెనుపొందినమత్తిం గేడ్తెఱం
బోయి యజాగరూకబలిభుక్పటలిం బరిమార్చి పోయినన్. 8

క. ఆవెంకిఁ గరటవిభుఁ డొక, కోటరగర్భమున నణఁగికొని యుండుట నా
చేటొదవదయ్యె వానికి, నాఁటికి నదిపోయె మఱుసు నాఁ డుదయమునన్. 9

వ. హతశేషానుజీవకోటిం గూడుకొని యతనిమంత్రు లుద్దీపియు సందీపియుఁ బ్రదీపియు నాదీపియుఁ జిరజీవియు ననువా రేవురుం గలసి రంత నందఱం గలయం గనుంగొని మేఘవర్ణుం డిట్లనియె. 10

ఉ. మ్రాఁకున నిద్రవోవ నరిమర్దనుపంపున వచ్చి ఘూకముల్
గాకముల న్వధించె నిది కర్కశపుంబని నిర్వహించుటె
ట్లీకడ నీతికార్యపరు లిందఱు పోలినభంగిఁ జెప్పుఁడా
నాకిపుడంచు రాజడిగిన న్వినయవ్యతిషంగచిత్తుఁడై. 11

వ. ఉద్దీపి యిట్లనియె. 12

క. ఈదృశబలవంతులతో, వాదులకుం దించి బ్రతుకనచ్చునె యొండేఁ
బోద మశక్తుల కిది మ,ర్యాద స్పృథా పొలిసిపోవ నగుఫలమేమీ. 13

క. అనువచనంబులు వాయస, జనపతి విని యానతిచ్చె సందీపికి నీ
వును నొకకార్యముఁ జెపుమా, యను డాతఁడు విహితహృదయుఁడై పతిమొగమై,

క. ఇది యొకపక్షమ్మున మం,చిది యగు నగుఁగాక యేమిచిరవిక్రమసం
పద గలరాజున కుచితమె, సదనత్యాగంబు మానుషచ్యుతిగాదే. 15

క. స్థానంబు సకలఫలసం,ధానం బొనరించుఁ బతికిఁ దగనజకంఠ
స్థాన స్తనమిదునె యథా, స్థాన స్తనభంగి మధురతరదుగ్ధంబుల్. 16

క. చేవఁగలభూమిపతు లటు, గావునఁ గోరరు విదేశగమనము దేవా
నీవెఱుఁగనికార్యములుం, ద్రోవలు మఱియెవ్వరెఱుఁగుదురు లోకమునన్. 17

వ. అనుమాటలు విని రాజు ప్రదీపి నాలోకించి తోఁచినకార్యంబుఁ జెప్పుమని యడిగిన నతండు. 18

చ. తడయక బాలవృద్ధవనితాజనతాదులవైరికోటికిం
గడువడిఁ జంపు మంచునిదుకంటె నయంబున సంధిసేయు చే
ట్పడ నుచితంబు వైరుల నపాయబలాఢ్యులు రాత్రిచారు లె
య్యెడఁ దగదీరసంబు బలహీనులకు న్మనబోటివారికిన్. 19

క. ఈవాలువచ్చి శేవం, జావంగా నున్న వారిఁ జంపెద రహితుల్
దేవా సంధి యనూనశు, భానహ మొనరింపు మస్మదాదేశమునన్. 20

వ. అనుభాషితంబు లాకర్ణించి యధిపతి యాదీపనడిగిన నతం డతని కభిముఖుండై 21

క. సంధికిఁ జనుటె ట్లగులు ది,వాంధులు బలదుర్నిరీక్ష్యులయ్యును దుస్సం
బంధ మిదిగాదె మనము ని, శాంధుల మెట్లమరు దూతకరుగం దిరుగన్. 22

క. అటుగనుక సంధికార్యం, బెటువలె నొడఁగూడు రాత్రు లెదిరికి నెలవి
ప్పటికి మనకదను పగలు, తక్కటగతిఁ జని సంహరింపుదము పగవారిన్. 23

వ. అని యుద్దీపి ప్రదీపి సందీపి యాదీపులు తమకుఁ దోఁచినట్లు చెప్పినవిని మేఘ
వర్ణుండు చిరజీవి నాలోకించి. 24

క. ఈతం డితఁ డితఁ డీతఁడు, చేతోగతిఁ దోచినట్లు చెప్పిరి పథ్యం
బై తోఁపదు కించిత్తుం, దాతా నీవేమిచెప్పెదవు నాతోడన్. 25

క. నీసద్బుద్ధిబలంబునఁ, జేసెద రాజ్యంబు నేఁ డజేయదివాంధ
త్రాస ముదయించె నీకిది, పోసమయము ప్రాప్తకాల ముపదేశింపన్. 26

క. హరిపరిణామమునకు ని, ర్భరనీతిపయంబు గురుఁడుబలె నాభద్రం
బరయుటకు నీవెకా కెవ్వరునాఁ జిరజీవి మేఘవర్ణుని కనియెన్. 27

క. అంఘునయవినయనిధు లీ, నలువురు విన్నపముఁజేసినా రిమ్మతిమం
తులకంటెఁ గార్యనిశ్చయ, బలమున నధికుఁడనె యంతపాండితిగలదే. 28

తే. వీరు నీకుఁ బరమవిశ్వాసఘటకులు, వీరినీతిరీతి వినుట యొప్ప
నైన నాకుఁ దోఁచినంతయు వినుపింతు, నేకతంబువలయు నింతదడవు. 29

క. హితుఁడని యొకనికిఁ జెప్పిన, నతఁడును దనకూర్చుసఖుని కది దెలుపు నర
క్షితమై నృపమంత్రం బీ, గతిఁ బలువురు వినుటచే విఘాతతనొందున్. 30

క. అతిగుప్తమయ్యు మంత్రము, హితనికరశ్రుతముచేత నివురంబడు ని
క్కత యొతిఁగి ప్రాంతిజనసం, గతి రాజు రహస్య మొసఁగి కావఁగవలయున్.

వ. అని యేకాంతంబు నడసి చిరంజీవి మేఘవర్ణునకు సంధివిగ్రహయానాసనద్వైధీభావ
సమాశ్రయంబు లనుగుణంబులం బ్రారంభోపాయపురుషద్రవ్యసంపద్దేశకాలవిభాగ
వినిపాతప్రతికారంబు లనువంగంబుల సామదానభేదమాయోపాయంబు లనుచతు
రుపాయంబులఁ బ్రభుమంత్రోత్సాహశక్తుల విచారించి యం దుచితం బగుదాని
నంగీకరింపుము నాకుఁ దోఁచినకార్యంబు పొక్కటి ప్రతిపక్షు లుదగ్రసత్త్వద
ర్పులు మనకు సమరసామర్థ్యంబు చాలదు దేశకాలంబులు విచారరమణీయంబులు.

క. ఖానొదవునంతకుం జనఁ, గానక బకముండుకరణి ఘననీతిధనుం

డైనయుతఁ డూరకుండుం, దానహితుఁడు చిక్కఁబడినదను కరిణాంతిక౯. 33

కం. తనసత్వ మెదిరిసత్వముఁ, గనుఁగొన కెవ్వాఁడు దుర్వగర్వమునం బో
రునకుఁ దుదఁ గాలు ద్రవ్వు, న్వాని సమ్ముష్కరునిఁ బొందు విపదోఘంబుల్. 34

చ. సురియకరంబునం గొనక శూరుఁడు నీతి కళావిలాసభా
సురుఁడు వధించు వైరి విసరం దవుదవ్వులఁ జెంతనుండియు౯
సురియు ధరించియు న్మగుచుచొప్పున నేమియుఁ జేయలేఁడు త
న్నెరలఁగఁ జేయుమానవునికృష్టుఁడు మాటలు వేయునేటికి౯. 35

కం. తొలిమియు ధృతియుఁ బ్రజ్ఞా, శీలతయుఁ బరాత్మగుణ విశేషజ్ఞతయుం
గాలోచితశౌర్యము గల వాలుమగం డేలు వార్ధివలితధరిత్రి౯. 36

కం. సిరిపొందును పాయక శ్రీ, పరిణతుఁ దనుఁ దానపాయపారగుసభయుం
బరుసోక్తిఁ జేరరాదిం, దిరశీలం గురులఁ బట్టి తివిచినయున౯. 37

కం. గృహపేటినుండుమంత్రో, త్సాహనాథ్యునకు న్రమాభుజంగినుమంత్ర
గ్రహణవిమూఢున కది దు, స్సహభీతి ననారతంబు సంపాదించు౯. 38

కం. మతిమంతుఁడు శాంతుఁడు వి, శ్రుతగుణసంసిద్ధుఁడు న్విశుద్ధుఁడు నీతి
ప్రతిరహితుఁడు బలసహితుఁడు, గతభయుఁ డనఘుండుఁ గార్యఘటకులుకుమ్మీ.

వ. విశేషించి యిట్లు చెప్పవలసి చెప్పితిఁ గాని యుద్ధ మిప్పటికి నకరణీయంబు. 40

సీ. కోశమంత్రములు దక్కఁబలు గాకుండినఁ గలుగులెక్కలకు నగ్గలము బలము
శాంతులు నిర్మలసాధ్వంతులు విక్రమోదయులు నిశ్చయులును ధర్మమయులు
కఠినశాత్రవుని సాగావిత్తవంతుని వేల్పుగాఁ జూచి సేవింతు రెపుడుఁ
బ్రభుతసహాయనిబంధనం బనిచెప్ప విందుము నీవును వింటివట్లు

తే. కులము గుణము రూపు చెలువంబు మురిపంబు, మానధర్మవిక్రమక్రమముల
వానిఁ జూడ దజ్జవానిని నిరపాయ, శూరసంగ్రహంబుఁ జూచినట్లు. 41

కం. ఏరీతి జైత్రయాత్రా, ప్రారంభము సెల్లుఁ బతికిఁ బ్రజలేమి నధి
శ్చారత గూడునె పక్షికి, భూరిబలాఢ్యత్రుపక్షములు లేకున్న౯. 42

కం. ఘోరారివీరపారా, వారం బెవ్వాఁడు దాఁటవచ్చు సహాయా
ధారతతి దారుఁ గోరక, పౌరుషసంపన్నుఁ డగునృపాలాగ్రణికి౯. 43

కం. ధనమంత్రసహాయంబుల, నొనరినభూవిభునకన్నియును గల వట్ల
య్యును సమరము కరణీయము, చన నేరదు సంధి సహజశత్రుల మగుట౯. 44

వ. ఘూకంబులకుఁ గాకంబులకు సహజవైరానుబంధంబునన కాదె వాక్పారుష్యం బెవ్వ
రికిఁ జేటుఁజేయుదు. 45

క. భీషణశార్దూలతనూ, వేషము దన కమర దొల్లి విశ్రుతసస్యా
శేషణతత్పరమతివా, గ్ఘోషంబున నొక్క ఖరము గ్రుంగదె పుడమిన్. 46

క. నావిని వాయసపతి చిర, జీవికి నిట్లనియె నీతిశీలా యేలా
గీవిధము దేటపడఁ జెపు, మా విని యొద నవిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 47

క. ఒకపురి నొకచాకలవాఁ, డొకదిక్కున నొకని చేత నొకగాడిదె ని
ల్వకుఁ బుచ్చుకొనియెఁ జౌర, ప్రకరపటీభృతికి మేనుబట్టువై యునికిన్. 48

క. పలుపలు చలుపలు సేసెను, నెలవునఁ బగలెల్ల నిలిపి నిశియగుటయు న
ప్పులుగాకి చాకి పెనుగ్రో, ల్పులిచర్మము గప్పి సస్యముల కగవిడుచున్. 49

క. అది కడుపుకొలదియును దిని, సదనమునకు మగిడివచ్చు సరిప్రొద్దున ని
ట్లద నరసి యరుగఁ దిరుగం, బొది చెడియెం బైరు గొన్ని పూఁటలు చనియెన్ 50

క. పొల మరయుకర్షకులు మదిఁ, బులిగాఁ దలపోసి భీతిఁ బులిపులి యనుచున్
దలసాలవెడల రందొక, హాలికుఁడు శరచాపహస్తుఁడయి నిశ్శంకన్. 51

క. నెలవొడిచినధూసరరుచిఁ, గలగొంగడిముసుఁగుఁ దిగిచి కడువడిఁ దనయి
ల్వ్యాలుపడి చని కని తనముం, గలబొంచినవానిఁ జెండి గాడిదె యనుచున్ 52

క. మెండుగ నుత్థాపించిన, దండము గమనమున కగ్గఁదలఁపఁగ వీనుల్
బెండువడ నొండ్రపెట్టుచు, దుండగపుఖరంబు దన కెదుర్పాటు తేరన్. 53

క. హాలికుఁడు నీవాయనుచుం, జలివిడిచి ప్రహాస మెసఁగ శయములఁ గాళ్లం
బిలపిలు నెదురుగఁ బఱచిన, నలగాడిదెయుం గుహాళినటితికిపచ్చెన్. 54

వ. వచ్చిన. 55

క. తగిలి తనపైరు మేసిన, పగ యగ్గలమగుటఁ గినిసి పటుముష్టిని వి
ల్దిగిచి ఘనతరశరంబునఁ, దగ జేసిన గార్దభంబు ద్రెళ్ళెం బుడమిన్. 56

• ఇది వాగ్దోషఫలంబని చెండియు. 57

క. అనిచెప్పిన చిరజీవిం, గని వాయసరాజు పలికెఁ గౌశికములకున్
మనకు న్బగ వాగ్దోషం, బునఁ బాటిలె నంటి విదిచెపుము విననలతున్. 58

వ. అనినఁ జిరంజీవి మేఘవర్ణున కిట్లనియె. 59

చ. అపరిమితానురాగమొలయ న్వలయాద్రిపరీతభూపత
త్త్రిపటలిమంత్రగూట మొనరించి మదాంధదివాంధము న్మహో
త్కుపితము బక్షిరాజ్యమునకుం బతిగా నొనరింపఁ బూనియు
న్నపు డొకవృద్ధకాక మటకై యరుదెంచినఁ బుల్గులన్నియున్. 60

క. ఫెడవెడ నొండొకకొండొక, తడవు విచారించి సమతఁ దమలోననియెన్

వెడకిడి బహుకాలంబులు, గడపినయది గాన యుచితగతి నెఱిఁగించున్. 61

వ. కార్యాలోచనంబున నిందఱ మసమర్థులము కార్యనిర్ణయసమర్థం బగుదీని నడిగి చూతమే యనుచు నాతిథ్యం బాచరించి పరివేష్టించి తమయభిప్రాయంబుఁ జెప్పిన నప్పత్త్రులకు వాయసాధ్యక్షుం డిట్లనియె 62

సీ. కర్ణహృత్స్ఫుటసూచికాయమానోత్తాలవికటఘోషము విన్న వెగటుగాదె
కాలకాకోదరోగ్రస్ఫుటాస్ఫుటముఖం బాలోకనముసేయ నళుకుగాదె
భ్రమదుల్ముకభ్రాంతిభాగవీక్షణదృష్టిసరణిఁ ద్రిమ్మరుచుండ జాలిగాదె
కర్కశవ్యాయామగరుదమంగళమరుత్ప్రతతిసోఁకినఁ బీడవట్టుకొనదె
తే. దారుణాకార మప్రియదర్శనంబు, ప్రకృతిరౌద్రంబు క్షుద్రం బపక్షమంబు
ఘూక మేయూఁగు పికశారికాకలాప, కీరికాముఖభరణ మేయూరుచెప్పుఁడ. 63

క. దారుణదృష్టివికారా, కార మతిక్రూర మహముఁ గానదు కరుణా
దూరం బెట్లయ్యెడు ర క్షారంభం బెఱుఁగఁ జెప్పుఁడా వినవలతున్. 64

క. వ్యపదేశక్రియ మెఱసిన, నృపు నింపెసలార నాశ్రయించినఁ గలుగున్
విపులసుఖ మమృతకిరణ, వ్యపదేశతఁ గుశలమంద దాశశ మడవిన్. 65

క. అనుకాకమునకుఁ బులుఁగులు వినయంబునఁ బలికెఁ దెలుపవే శశకం బ
ద్వనజరిపుని వ్యపదేశం, బున భద్రముఁ గనుట గరటముఖ్యా మాకున్. 66

వ. అని యడిగిన వాయసపుంగవం బవ్విహంగంబులకు నిట్లని చెప్పందొడంగె. 67

మ. అగళద్దుర్ఘరతీక్ష్ణభాస్వదభిఘువ్యాఘాతపాతక్షర
న్మృగ మస్తక్షతజంబు పశ్చిమమగుద్వృద్ధత్రిధామజ్వల
న్నగ మంతర్జలనిర్ఝరంబు మృగతృష్ణావాహినీ సంచితా
ధ్వగ ముష్ణాగమమయ్యెఁ దొల్లి పురజిత్ప్రాలంబకాభీలమై. 68

వ. అక్కాలంబున. 69

చ. జలధరము ల్దరాస్థలికి జాఱిన నద్దిననాథరశ్మికిన్
దొలఁగ కహో బయల్తెఱపెనో తిమిరంబులు నాఁగ జంగమా
ద్రులగతి గండకంపితగిరు ల్దరులారయ లెక్కకెక్కుఁడై
యలఘుమృగేంద్రభీతిరహితాటవిలో విహరించు నేర్పడన్. 70

క. ఏకసరోవర మగునల, భీకరగహనమున నిలువ బెగడి పిపాసా
వ్యాకులితమానసము లపు, డాకరు లిట్లనిరి యూథపాధ్యక్షునకున్. 71

క. ఇచ్ఛోటిసరము శరముల్, నిచ్చలుఁగొన నివిరె మేఁపునీళ్ళకరయో ని
ష్పచ్ఛరమై యెవ్విధి మన, వచ్చు నవారిగఁ బ్రవారివలె మాకానన్. 72

క. ఆపాతాళగభీరవ, యాపూర్ణమహాప్రవాహమైనను గాఁపా
రాపరిమితసరమైనం, జూపుము విఱవిఱఁగ పోవఁజొచ్చెం దనువుల్. 73

వ. అని పదనోదకంబులఁ జూపి విన్ననయి యున్న వన్నీచదళపశాపల్లభుం డరసి నిమిషంబునం దడయక యప్పటికి సత్వక్షీణంబులు గానివానిఁ గొన్నిగజంబులం బిలిచి యనుజీవులారా యప్రతిహతమనోరథంబుల గహనఘంటాపథంబులం బఱచి యగాధజలం బగుసరంబుఁ గనుంగొని రండు పొండని నియోగించిన. 74

సీ. మదవనేచరవనూమధురగానధ్వానవివశకుంజక్రోడవిషధరములు
పరిపక్వఫలవిలుబ్ధస్వబ్ధరోమ దంష్ట్రిటంకభిన్నగోత్రారుహములు
ధరచరత్పవనబాంధవదవ వ్యాయామధూమకల్పితమేఘదుర్దినములు
చరమదిఙ్ముఖపతజ్జరఠకాసరవిరక్త వ్యాఘ్రభీతఖడ్గవ్రజములు
తే. సవనతరసరసస్తోయసారమేయ, దళనదంశనిష్ప్రాణతరుణహరిణ
నాభిసౌరభ్యదశదిశాంతస్థలములు, ఘోరకాంతారములు కొన్నికొన్ని గడచి. 75

క. సరిసెరిని మెఱసి బిలములు, దరిసి ధృతు ల్బరసి దొరసి దంతావళముల్
వరశిఖరం బగు నొకమల, సరస న్సరసారసరసి సరసి గ్గనియెన్. 76

వ. తత్సరోవరం బావిష్కృతి పుష్కరంబు గావున యాదవస్థానంబును మత్స్యకూర్మవిలాసభాసురంబు గావున యోగిరాజును ప్రకాశితాహిమకరంబు గావునఁ బ్రాతఃకాలంబును నధిగతబ్రహ్మరథంబు గావునం బర్యాప్తవితానంబును నారాధితారికులంబు గావున నపారబల సంపన్నంబును బకవిహారయోగ్యంబు గావున నేకచక్రపురంబును నూర్మికాభిరామంబు గావున నలంకృతుం బురుడించి యొప్పుచుండు.

క. కని యనురాగరసాబ్ధి, న్మునుము న్నోలాడి భిన్నముఖకమలవనీ
ఘనపరిమళగుణచిక్కణ, వనజాకరవారిలో నవారిగ నాడెన్. 78

ఉ. ప్రావృతచూతపోతమృదుపల్లవపారణకారణంబునన్
లావువహించి సొంపు వొదల న్బొదలం బదలాఘవంబునం
బోవఁగఁ ద్రొయుచు న్మరలిపోయి సరోవరలాభవార్త యా
క్రేవఁ జరించుయూథపతికి న్వినిపించె గజంబులన్నియున్ 79

ఉ. చెప్పిన నప్పు డుల్లసిలుచిత్తమునం గరిరాజు గౌరవం
బొప్ప మహోహితద్విరదయూథముఁ దోకొనిపోయెఁ బోవ నా
చొప్పున దాఁటిపోవ నొకచోటును గానక తత్పదాహతిం
జిప్పలు గుల్లలై పొలిసె శీఘ్రమె పెక్కుశశంబు లచ్చటన్. 80

సీ. అచ్చెట్టఁ జూచియు నంతశిలీముఖుం డనుశశరాజు దైన్యపడంబి
ఘుగుచు మంత్రుల కిట్టులనునీతి విధులార యబ్ధికి వారివాహములుఁబోలె

సరమున కలఘుతృష్ణాభరంబున నేఁ డవారణ నీదారివారణములు
పఱతెంచుచున్నవి పరికింపు మల్లవె కుందేళ్ళ వీని త్రొక్కుళ్ల మడిసె
తే. ద్రాసకర మైనయీశశప్రళయమునకు, నకట యెబ్బంగి శాంతికార్యంబు దొరకు
నేమిసేయుదు నను నంత నెదుర నిలిచి, వివితనీతికళాశాలి విజయుఁ డనియె. 81

క. దేవా నేఁ గలుగఁగఁ జిం, తా వారిధి నేలమునిఁగెదవు శశములకుం
గావించెద శుభ మిథముల, రావిడునం జూడు నాపరాక్రమ మనుడున్. 82

క. పలికె శశరాజు గాఢో,త్కలికన్నయనిధి దేశకాలవిభాగం
బులు నీక తెలియు నిటు నీ, కలిమిఁ గ్రియాసిద్ధి యెట్లుగాలేకుండున్. 83

క. ఆలస్య మకర్తవ్యము, కాలం బారంభమునకుఁ గరుపుమదరులన్
దోలి శశప్రాణంబులఁ, బాలింపుము నీయుపాయపాటవ మమరన్. 84

క. అని యాజ్ఞాపించిన నయ, వినయపరాక్రమవిధానవిజయుఁడు విజయుం
డనిలరయంబున నెదురుగఁ, జని యూథపుఁగాంచి మానసము గలఁగుటయున్. 85

క. గజముంటినట్ల యడచు, న్భుజగము మూర్కొనినయట్ల పొరిగొను ధరణీ
భుజుఁడు నగినట్ల చంపుం, గుజనుఁడు మన్నించునట్ల కొను బ్రాణంబుల్. 86

క కావునఁ గరినికటమునకుఁ, బోవం గార్యంబు గాదుపో యిపుడు మహా
భావనమున నుపకంఠ, గ్రావాగ్రం బెక్కి ముఖ్యకరిఁ బలికింతున్. 87

చ అనిగిరి నెత్తమెక్కి శశ మగ్గజవల్లభుఁ జూచి యిట్లనుం
గనలున నీవు రాఁబోలము గాదిది నిల్విలు చందమామ న
న్ననుపఁగ నచ్చితిం బయనమై యలజాబిలిలో శశంబుగా
మనమున నన్నెఱింగికొనుమా యన దంతి పతంపుఁ డిట్లనున్. 88

క. ఏమినిమిత్తము శశక, గ్రామణి నిన్నిటకుఁ బంపెఁ గైరవమిత్రుం
డామాట తేటపడఁ జెపు, మా మాకన విజయుఁ డగ్రజాగ్రణి కనియెన్. 89

క. హేతులు పైఁబడునప్పుడున్, దూతలు సత్యంబుఁ బలుకుదురు తద్భూపా
వ్రాతమునకుఁ గలఁగరు ధా, త్రీతలవల్లభులు నగరు తెగ రెప్పటికిన్. 90

క. అలనెల తనమాటలుగా, నలవున నీతోడ నాడుమని నన్ననుపన్
దలమోఁచి చెప్పవచ్చితిఁ; దెలియు న్నిను యూథపతితిప యప్పలుకుల్. 91

ఉ. చారువిచార యిక్కొలను చంద్రసరోవర మిందుఁ దారకా
ధారుఁడు చంద్రుఁ డిష్టవనితాజనతాయుతుఁడై యభీష్టసం
చారవినోదము ల్సలుపుసంతతము న్వాను మట్లుగాన నె
వ్వారికిఁ బోవరా దిటుఁగవా యిట కిత్తెఱఁ గింతవింతయే. 92

చ. నిరతము నీయరణ్యధరణీసరణిం జరియించునీశశో
త్కరములు నాకుఁ జుట్టములుగాఁ బరికింపుము చంద్రనీరజా
కర మతిభీకరంబు తడగాఁ జను నా విహితోపదేశ మా
దరమున వీనుల న్జొనుపు దవ్వుఁ లవాఁడవుగాక నీతికిన్. 93

చ. సరసికి మీ రఖండరభసంబున రాఁ బరికించి యాసుధా
కిరణుఁడు నేఁడు మేరుగిరికేసరుల న్మిముఁ జంపఁ బంపఁగాఁ
పరశువు గోరఁబోవుపనిపట్టున నేమిటికంచు మాన్చియీ
తెరువున మిమ్ము నిల్పఁ జమదెంచితి నీతిపరుండఁ గావునన్. 94

క. చావక నోవక యాదల, పూ వాడక నానియోగమున నెందైనన్
బోవుట శోభన మన దం, తావళ మి ట్లనియె శశపతింసంబునకున్. 95

సీ. ఆదిచంద్రకాసారమాసారమానసతారలు దారలై తనుభజింప
జలవిహారం బందుసుఖుపునె నిలుపునె యొరులెవ్వ రిటకు రాకుండ విధుఁడు
పంచాననముల మాపైఁ బంప ననుకంప మాన్చి యేతెంచితె మమ్ముఁ గావ
నీవంటికారుణ్యనిధి యున్నిభవములం గలుగు నీకతమునఁ గలిగె బ్రతుకు
తే. మగిడి పోయెద మనుచు నమస్కరింపఁ
బ్రత్యయముపుట్ట నక్కరి ప్రవరుఁ గొనుచు
విజయుఁ డారేయి గొలనిలో వెలుఁగువానిఁ
జంద్రు ననుబింబితుని జూపి జరుగుమనియె 96

వ. ఆవ్విజయు నియోగంబున దంతిపతి వనాంతరచింతం బఱచె నంత శిలీముఖ ప్రము
ఖశశంబు లానందించె గజంబుఁ దిరుగఁ ద్రిప్పుట శశంబుల ప్రశ స్తంబు మాన్చు
టచంద్రవ్యపదేశంబునం గాదే యట్లగుటఁ బ్రసిద్ధుం డగు రాజు నాశ్రయింప
వలయు దాన సుఖలాభంబులు దుఃఖక్షోభంబును నగు నీయులూకంబు ప్రసిద్ధం
బగురాజ్యంబున కర్హంబు కాదనిచెప్పి కాకంబు వెండియుం బులుఁగుల కిట్లనియె.

క. సముచిత మెఱుఁగక క్షుద్రుం, గ్రమరహితు గుతించిపోవఁ గడుఁగీడొదవున్
దమలో నొంటక మార్జా, లముదగ్గతి శశకపింజలంబులు దెగవే. 98

క. నావిని విహగములను నయ, కోవిద యారెంటికేల గొదగొదపాడమిన్
జావేలవచ్చె నోతువు, చే వానికి నింతపట్టుఁ జెపుమా తెలియన్. 99

చ. అని తనువేఁడుకొన్నఁ గరటాగ్రణి పక్షులఁ జూచి యిట్లను
న్వినుఁ డలవింధ్యభూమి నొకవీరమహీరుహమూలకోటరం
బునికి యొనర్చి యమ్మునికినుండుఁ గపింజల మప్పతత్రితో
నెనసి కుటైకదేశమున నేనును నుండుదు సఖ్య మేర్పడన్. 100

చ. తగ గగనప్రచార మవితారవిభాకరుఁ డస్తమింపఁగా
ఖగము నగంబుఁ బాసి పలుకంచువల న్వినుమంద పెంటలం
జిగి నిగుడం జదల్మొదలు చేఁ డెలపండినపూరిదారులం
బొగసినపొళ్ళ మేఁపుఁగొనఁ బోయి హుటాహుటి రాకతక్కఁగన్. 101

ఉ. డేగకుఁ జిక్కెనో యురువడిం ధృతి గాడ్పడి దవ్వుపోయెనో
లాగము దక్కె మచ్చువలలంబడెనో వెరవేదిపాదినెం
దేగనో పుట్టలెక్కె కర మేమఱి పాములచేతఁ జచ్చెనో
యేగతియయ్యెనో తెలియ దింతయు రాఁడు పయస్యుఁ డక్కటా. 102

క. అని బాష్పవారిధార, ల్గనుదోయిం జెమ్మగింపఁగా నలుదిక్కుల్
గనుఁగొనుచు విశోకుఁడనై, చన నేరక యుంటి నన్నిశాసమయమునన్. 103

శా. ఆహా కృచ్ఛపలావిలాస మఖిలప్రాణిశ్రుతివ్యగ్రగ
ర్జాహంభావసమగ్ర ముగ్రరయనద్యంబూర్థితాంభోనిధి
వ్యూహం బాహతకాననజ్వలన మోహం బింటితో వ్రేలఁగా
లాహిం గట్టినచాడ్పునం గురిసె ఘోరాసార మచ్చీఁకటిన్. 104

క. అలజడి యాలజడిచేతం, గలఁగి మహాశకము దీర్ఘకర్ణం డనువాఁ
డలఘుకపింజలకోటర, నిలయంబున నంఘ్రుబాఁది నెమ్మదినుండెన్. 105

క. జడిగొన్నవాననేనుం, దడిసితి నాలో నొకింతదపవృత గానె
వ్వడి సడలె నడఁగె నుఱుముల్, నిడిమించులు మాసె వెలుఁగు నిలిచె న్వెలిచెన్.

ఉ. టెక్కునఁ బ్రాంతపక్కణకుటీశిఖరంబుల నెక్కలాఘ్నచుం
గుక్కుటకోటి మ్రోసె నెసగూరుమిటారులపుట్టినిల్లు గ
బ్బెక్కనమబ్బుశైలగుహ లీఁగ దిశ ల్వెలుఁగొందె నిక్కలం
జక్కవజోళ్లు గేరె జలఁ జాతహితుం డుదయించెఁ దూర్పునన్. 107

క. పొలమున మేఁపాడికపిం, జలమత్తతి మరలివచ్చె శశము నివాస
స్థలిఁ గనుఁగొని యదలింపుచు, నంఘుతరక్రోధహృదయమై యిట్లనియెన్. 108

శా. ఔరా కన్గొన మెంతు నీతగవు లెన్నాళ్ళయెం బురే యెవ్వరి
ట్లూరం బుట్టినిదింత యన్యగృహమందుండ న్విచారింతురే
రారాపు ల్గొనగావు నేఁటి కొకనేరం బోర్చితిం జాల కో
రోరీ యెచ్చటికైనఁ బోయెదవొ పో పో యింతక్రొవ్వేటికిన్. 109

క. ఇది నాయది నాకేళీ, సదనము నీకిందు నిల్వఁజను నె దురాత్మా
మదటతన ముడిగి యుంతేఁ, గదలుము లెమ్మనిన దీర్ఘకర్ణం డనియెన్. 110

చ. బిరుసులుపల్కి నన్ను వెఱపింపఁదలంచెదొ కట్టిపెట్టు నీ
గరువము వెఱ్ఱి యాశశిఖామణిముందర నేడ నెవ్వరి
వ్వరు వసియించి యుండి రది వారిదకాననభూమిజాతకో
టరముల నాఁపువెట్టెనె యొడంబడి పక్షుల కుర్వి చెప్పవూ. 111

క. చెఱువులు బావులు గృహములు, తరువులు వృత్తులు ననారతము గాచినయా
వరుసయది యనుచు మనువు. త్తర మొసఁగెఁడె తొల్లి దేవతా సంతతికిన్. 112

క. బలవంతుఁ డైనధరణీ, తలభర్తకుఁ బోలునిట్టితగ వకటవకటా
పులుఁగులకును గుందేళ్ళకుఁ, బలుకులు వేయేల చెల్లుబడి గాదనుమీ. 113

క. జగతీరుహవివరమునకు, ఖగనాథా నీకులేదు కారణమేలా
తెగిపోర నాకు నీకుం, దగ వెక్కడికేని నరుగుదము ధర్మనుడున్. 114

వ. మదీయమైత్రిమంజాలం బక్కపింజలం బిట్లనియె. 115

క. ఒప్పిలి నిటఁ దగ వెవ్వరు, చెప్పెద రతిఁగింపు మతనిఁ జేరఁగ నెడలే
కిప్పుడ యరుగుద మనవుడుఁ, గప్పినతమకమున దీర్ఘకర్ణుం డనియెన్. 116

సీ తపనజాతటమున దధికర్ణుఁ డనుమహావృద్ధమార్జాలంబు విఖ్యాతిసల్పు
నది రుద్రచాంద్రాయణాదికార్యంబులఁ దనువు సన్నముఁ జేసికొని విరోధి
షడ్వర్గ మణఁగించి శాంతిపత్రిలుబహువ్యవహారదర్శివయాంబురాశి
యది నేర్పునన చిక్కువదలింపఁ బెనుజోలి ద్రవ్వక నిమిషంబు దడయకటకుఁ
తే. బోదమావాద మాఱడి బోకపోవు, నని ప్రబోధించి శశ మస్మహకపింజ
లంబుఁ దోకొని చనుమండె లాఘవమునఁ, దలలు వడుచోటికేగుపాదములు గాదె.

క. ఏను గపింజలుఁ జిరహై, త్రినిధి విషవాదలేక వృత్తులతోగ్ర
స్థాని విడనాడి యెపుడెం, తే నెవ్వడిఁ గూడిపోయితిం జెలికానిన్. 118

మహాస్రగ్ధర. చని కంటిం భ్రాంతకాంతక్షునిరవధికశ్లాఘ్యసౌభ్యసంప
ద్వనజాతవ్రాత రోధోవనవమధుమధువ్యగ్రమత్తాళిగీతిన్
జనితశ్రద్ధానిమజ్జజ్జనఘనహరణోచ్ఛండకాండప్రపూతిన్
వినిష క్త్రబ్రహ్మనిష్ఠద్విజహితసికతాస్వ్వేతఖద్యోతజాతిన్. 119

తే కని తదంచితమణివాలుకావితర్దిఁ, జరణములు మోఁపి నిర్గతశ్రముఁడ నైతిఁ
గంఠపర్యంతపరిమిళగ్రాసమంద, జపనపన నాభిగమసమాచారకలన. 120

సీ. మనికిచోటిదిగాదె యనువాసరాచాంతఖచరజీవిత పురుక్షాకీయునకు
నాటపట్టిదిగాదె యరివధాగతగోపవేషబృందావనవిష్ణువునకు
నిష్టగుజ్జనగృహం బిది గాదె రాసన్నృత్తాక్రాంతకాంతానతంసములకు
హాలహాలంబిదిగాదె హాలోద్ధతప్రలంబారిలాంగలలేవి హానమునకుఁ

తే. ప్రతిదినము గ్రోల నిది గాడిబావిగాదె, కృతశకృత్కరినందగోబృందమునకు
క్షుద్ర మిదిగాదె దివసకృజ్జలజమునకు, నని నుతించిరి సంవిదాయమునయమున.

సీ. అచటఁ గపింజల మావృద్ధమార్జాలపతిఁ జూచి చిత్తంబు పల్లటిలినఁ
గదియఁగూడక దీర్ఘకర్ణుఁ జూచి నిజాలతగవరి యని వీనిఁ బొగడితీవు
కుటిలమానసుఁ డతిక్షుద్రుండు కేవలజఠరపూరకుఁడు మార్జాలజాతి
బెడిదుండు వీని నమ్మెడితెఱం గెయ్యది యొద్దికిఁ జనఁ జిత్త మొప్పకొనదు

తే. తగవు దయ్యానెఱుంగు నీతగవుపట్టు, ప్రాణమేటికిఁ దెకతేరఁ బాపికొనఁగ
ధర్మమునకొండుకడ కేగునము దురాత్మ, మగుడు మనటయుఁ గనలియమ్మదటశశము

చ పలికెఁ గపింజలంబున కపారకృపానిధితుల్యదర్శికే
వలపరిశుద్ధుఁ డార్తజనవత్సలుఁ డుత్తముఁ డబ్బిడాలభూ
తలపతి యిట్టిధర్మపరతంత్రుఁడు నమ్మినవారిఁ జంపఁ గాఁ
దలఁచునె యేమిపల్కితి పతత్రిపసంశయ మొప్ప దియ్యెడన్. 123

చ. ఇన్నియుఁ జెప్పనేమిపని యింకిటు నీవది నంతసాధ్వసం
బున్నబిడాలముఖ్యుకడ కొక్కట నిద్దఱ మేగి సర్వమ
చ్ఛిన్నమనీషవిన్నపముఁ జేయుద మారకపత్తు మంచు ము
న్నెన్నను గానలేక పిఱుబీకులు సేయు ఖగంబు బీరమై 124

వ. యాగపద్యాభిమానంబున శశకపింజలంబులు డాయంబోవుచుండె నప్పు డారెం
టికి నిత్యప్రత్యయం బారాధించుటకుఁగా దధికర్ణుండు ధర్మవాక్యంబు లుచ్చ
రింపం దొడంగె. 125

క. ధర్మంబు తన్నుఁ బెనుచున్, ధర్మం బభివృద్ధిఁబొంది తను బ్రదికించున్
ధర్మము శర్మకరం బని, ధర్మం బేమఱరు సంతతము దత్త్వజ్ఞుల్. 126

ఉ. ఉపగతులై భజించుతనయు ల్సహజన్ములు గూర్మిచుట్టము
ల్విపులతరైకదుఃఖముల వేగుదు రింతియ రారు వెంబడిన్
నిపుణులకేల తన్మమత నెట్టన దేహి శరీరమూడ్చి చ
న్నపుడును ధర్మమొక్కఁడ సహాయము దానిఁ ద్యజింపవచ్చునే. 127

క. పురుషార్థపరున కిహముం, బరముం గలదండ్రు సత్యపరతంత్రు సురా
సుర లర్చింతురు గావునఁ, బరహితసత్యములు విడువఁబడ వెప్పటికిన్. 128

తే. ఆత్మవత్సర్వభూతాని యనుపురాణ, వచనమూని బహుప్రాణివత్సలుఁడయి
సుఖము దుఃఖము సమముగాఁ జూచికొనుచు, దేహి పరలోకచింత వర్తింపవలయు.

చ. సొలవక మేను కంటకము సోఁకినఁ గొండొకశోణితంబు పి
చ్ఛిలి తనకెంతనొప్పి యగుఁ జెప్పెడి దొండొకఁ డేమిదేహుల్

గలిగినవారి కివ్విధముగాఁ దనువేదనలంచు నేరిపై
నలుగుటలేక హింస కెడరై చనఁగాఁ జనుసద్వివేకికిన్. 130

క. అనుదధికర్ణునిపలుకులు, విని నిర్భయవృత్తిఁ గొంకువిడ్కొని కదియం
జనితనతనవాగ్వాదము, లనుదానికి శశకపింజలంబులు సెప్పెన్. 131

సీ. చెప్పిన నప్పు డాజీర్ణోతువా రెంటి కనియె మీ రేమనియెదరో వినము
తెగనిచాంద్రాయణాదివ్రతంబుల దేహ మతికృశం బొనరించుకతనఁ జెవులు
తానకనూత్నశబ్దస్వీకృతిం బాటిగావు గావున నీవు నీవు నిపుడ
శ్రవణము ల్గదిసి యుచ్చైస్స్వనంబులఁ బల్కుఁ డేర్పడ మీసుద్దులెల్లఁ దెలియఁ
తే. గదవె మమువంటిమునులకుఁ దగవుదీర్ప, వేవురుండంగ మము మీరు విశ్వసించి
దూర మరుదెంచితిరి కానఁ ద్రోవరాదు, జాగుపనిలేదు మాకనుష్ఠానవేళ. 132

క. అరుదెండని నికటంబున, కరిగినదధికర్ణుఁ దంప్రిపాతి నారెంటిన్
దొరకుపడఁ బట్టుకొని కం, ధరవిరియం గొఱికిచంపి తగభక్షించెన్. 133

సీ. క్షుద్రాశ్రయంబు నొప్పుటకు జప్పుట కాదికారణం బనిచెప్పి కాక ముఖ్య
ఖగములఁ జూచి ఘూకం బేడఁ బక్షిసామ్రాజ్యాభిషేకసంరంభ మేడఁ
బనిగానిపని మానుఁడన రోసి గూడినపులుఁగులు చదలఁ బేరెలుఁగులెసఁగ
వెసఁగన్నదెసలఁ గుబ్బెసలారఁ బఱచినదర్పాంధ మద్దివాంధంబు గనలి
తే. పసపుజేగురుకొఱకచ్చు మిసిమిదేరు, మిట్టకనుగ్రుడ్లు మిడిమిట్లు మిడిసిపడఁగఁ
గంఠఘూత్కారములదిశ ల్గలపరింప, గర్వదుర్లోకమునకుఁ గాకమున కనియె. 134

క. ఏమినిమిత్తము కుటిలా, త్మా మత్స్వామితకు నెగ్గుఁదలఁచితివే నీ
కేమిదురితం బొనర్చితి, నేమంటి భవద్విరోధి నే యిదితగవే. 135

క. శైలవనవహ్నిశిఖలం, గాలిపా దల్పోవదలఁ బరశుగతిఁ ద్రవ్వి మనున్
సాలములు సత్క్రియాప్రతి, కూలవచోదగ్ధమనుజుకొన దింతైనన్. 136

ఉ. కుచ్చితమేమిగూడదు సమకూడినరాజ్యము వీటఁబుచ్చఁగా
వచ్చినలాభ మేమి మఱవంబడదా తరువాత నిట్టినీ
యుచ్చపుఁజేఁత సౌఖ్యమున నుండుదుగాకని పక్కఁబోయె న
వ్వెచ్చఁజూమీ విరోధ మొదవెం గరటాలి కులూకజాతికిన్. 137

క. నావిని వాయసపలిచిర, జీవికి నిట్లనియె నీతిశీలా హితసం
భావన కిఁక నీతడవే, లా వేగమ తెలుపు మనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 138

వ. సంధివిగ్రహంబు విచారణీయం బాసనము బలిష్ఠమయ్యె నుపస్థితరిపుస్థానం బగుట
నదియునుం గాకను యానంబునకు లావు చాలదు స్థానత్యాగంబు లాఘవమూలంబు

ప్రత్యాసన్నవిరోధికులం బభావంబగుట ద్వైధీభావంబు పొసంగదు సంశ్రయం
బన్నిటికిం గర్తవ్యంబు విను శరీరపతనపర్యంతంబు నీకార్యంబున కేఁ బాటుపడఁ
గలవాఁడ. 139

క. పలువురకు కృతవైరుం డతి, బలధుర్యులు విమతులున్నఁ బరకార్యంబుల్
పొలిసిపడుం జెడు మనుధూ, ర్తులు మేఁకం గుక్కఁ జేసి తొలఁగరె విప్రున్ 140

క. నావిని వాయసపతి చిర, జీవికి నిట్లనియె నీతిశీలా యేలా
గీవిధము తేటపడఁ జెపు, మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 141

సీ. చెనఁటి యాకులపాటుచే నలంగినసాధుతరుల కుబ్బుసఁగు నాదరణమూర్తి
భీమతీవ్రాంబకాభిహతిస్రుక్కిన మహావధురధర్మునినొప్పి మాన్పువెజ్జు
ఫలభంగమున మాటపట్టుజాతిన పైకమునకు సత్యోక్తు లిచ్చినసుదాత
హాలినుత్తచండాలురమాధవార్చనధురంధరులఁ జేసిన ఘనుండు
తే. కాలగతిఁ బేర్చు నలజళ్ళఁ గలఁగఁబడిన, సరసులకు నిర్మలత్వంబు సఘటించు
సౌఖ్యసందాయకుండు సాక్షాత్కరించె, సన్నుతానంతుఁ డవనిపసంతుఁ డంత 142

సీ. ముక్తపత్రవ్యాజమునఁ జీరసడలించి కళికలఁ బ్బులకల గలుగఁజేసి
పొలివోనితావులఁ బూవుదండలఁ జుట్టి కడలేనిమధుసాత్త్వికమునఁ దెల్చి
రణదళిఝుంకారమణితము ల్ఘటియించి దీవిచక్కరలూలు మోవియాని
సరవినున్నతఫలస్తనములఁ గబళించి కళదేఱుతనువల్లి గాఁగిలించి
తే. కలికిరాచిల్కపల్కుఁబల్కుల నెఱ్చి, సురభికర్పూరరజముల సొంపొనర్చి
కలితవనలక్ష్మిఁ గూడి రాగము వహించె, మాధవుఁడు వ్యాప్తనిఖిలతమాధవుండు.

వ. మఱియు నవ్వసంతంబు కళికాభిరామంబై యుదాహరణంబును శుకసూక్తిసందర్భ
గర్భితంబై భాగవతంబును గలకంఠీకలాపదీపితంబై రాజావరోధంబును బ్రకాశిత
ప్రవాహంబై సముద్రతీరంబును సందృష్టశారికాజాలంబయి వీణాయంత్రంబును
బురుడింప నక్కాలంబున. 144

చ. కలఁ డిల ముగ్ధభూసురుఁ డొకానొకఁ డాయనయధ్వరార్థమై
బలిసినమేఁకపోతు మెడ పగ్గమునం బిగియించి యీడ్చికొం
చలవున నింటికై యరుగ నప్పుడు గొందఱు ధూర్తు లిచ్చలో
పలఁ దలపోసి యవ్యాజముఁ బాపఁదలంచిరి దుర్ణయంబునన్. 145

క. తలఁచి యొకఁడొకఁడ చని లో, కులు నవ్వ న్విప్రుకుక్కఁ గొనిపోయెదు నీ
కులశీలంబులు వఱదం, గలపితి వికనేమియని వికావికనగుచున్. 146

క. ఈగతి నందఱు దుర్జన, చ్ఛాగముఁ గుర్కురముఁ జేసి చనుచుండంగా

నాగరిక మేదివిప్రుఁడు, వేగలమున నిలిచి భ్రాంతి వికలుం డగుచున్. 147

క. ఒకరిరువురుగా కందఋ, నకటా ఛాగంబుఁ గుక్కయని పోయెద రే
టికి బ్రమసి వేఁపిఁ దెచ్చితిఁ, దుకతుక నను నవ్వకుందురె తత్త్వజ్ఞుల్. 148

వ. అని విహారణస్థలదచ్ఛాగం బగుభాగంబు విడిచి విప్రుండు పూర్ణకరం బగు నాసారంబునకు స్నానార్థియై చనియె నప్పుడు ధూర్తులు ప్రహాసభాసమానాననులగు మనొండొరులకరంబు లప్పళించుకొనుచు నయ్యజంబుం జంపుకొని భక్షించి రట్లు ప్రజ్ఞాశౌర్యధైర్యాదిగుణంబులు గలవారలు పరులకార్యంబుల విఘాతంబుసేసి స్వకార్య ముద్ధరింతురని మఱియుఁ జిరంజీవి మేఘవర్ణు నాలోకించి. 149

క. తనలావుఁ జూచి మృతకా, కనికాయశరీరరక్తకణములు మేనన్
జినికిపటుతటమునందిడి, చనుఁ డుపహతిరహితభూమిజాతంబులకున్. 150

క. అరిమర్దనుండు సరిస్రా, ద్ధరుదెంచుం గెరలి తరలి హతశేషరట
త్కారటహ్వాతికటభజింతున్, హరుఁ డాపగవారిఁబోలె నాపగవారిన్. 151

వ. భజించి నీకార్య మార్యసమ్మతంబుగా నిర్వహింపం గలవాఁడనని పలికిన మేఘవర్ణుండు లుంఛితగరుజ్జాలుం గావించి విస్రం బగు కాకజరరాస్రంబుఁ జినికి యచ్చిరజీవిని న్యగ్రోధాగ్రకోటరంబునం బెట్టించి సపరివారుండై నిరుపహతిస్థానంబున కరిగె నాసమయంబున. 152

చ. అరుణగభస్తిబింబ మపరాద్రిఁ దిరోహితమయ్యెఁ బన్నగా
భరణి శిరోధిహాలహాలభంగి నిఱు ల్మెరసె న్విరోధిభీ
కరగతి వంతగాఁబరిగాఢమహీధరభూజదుర్గకో
టరములు నిర్గమించి వికటప్రకటాననము ల్మెడింనుచున్. 153

క. అరిమర్దనుఁ డనుపబల, స్ఫురణోల్లోకములు ఘూకములు పటకరటా
హరణేచ్ఛఁ గదలి బహుపా, ద్ధరణీరుహ మాశ్రయించి తద్విటపమునన్. 154

క. కాకములు మెదలకున్నన్, ఘూకంబులు కర్ణఘోరఘూత్కారహతా
కాకులము లగుచుఁ గ్రమ్మతి, పోకను నఱ్ఱిడుచున్నపుడ భూజమునన్. 155

క. మతివిదులకు నుచితమనూ, ద్యతనము సారంభుఁడయ్యు నాకృతకార్య
స్థితిఁ గడఁగనియనికి మహో, న్నతియని మను వానతిచ్చినాఁ డట్లగుటన్. 156

క. అనితలఁచి నిలిచి తీవిం, బనిపడి చిరజీవి యేయపడ నొక సెట్టిం
బొనరించినఁ గ్రమ్మతి పరి, మునుమై యుత్తాలులఁ జొట్టుముట్టె న్బట్టెన్. 157

క. పట్టుకొని చంప నొంపం, గట్టాయితపడక యరుగుఁ గావున నతనిం
జట్టమువలెఁ గొనిచని పతి, కట్టెదుఠం బెట్టి కౌశికంబులు నిలిచెన్. 158

క. దూరితగరుదుత్కరుని, స్ఫారరుణఘనలోహితాక్తతాకృతి నతనిన్
దేరి కొనఁ జూచి గర్వస, మారంభోక్తుఁ విరోధిమర్దనుఁ డనియెన్. 159

క. ఓరీ నీవెవ్వఁడ వీ, తీరేమిటికైతి వనిన ధృతిపెంపున నా
పేరు చిరజీవి యనిన య, పారగుఁ డాయన యులూకపతి కెఱిఁగించెన్. 160

క. ఎఱిఁగించిన మించిన ని, వ్వెఱ నిట్లను ఘూకలోకవిభుఁ డిట్లనుచే
తెఱఁగు చిరజీవి నిన్నఱ, మఱలే కాకరాజు మన్నించుఁ గదా. 161

వ. దివస్పతికి బృహస్పతియుంబోలె మేఘవర్ణునకు ముఖ్యప్రధానుండవు నీతిపథికుండవు
ధన్యుండవు నీయట్టి కృతకృత్యునకు నిన్నీచదశ రా నేర్చునొకో సర్వంబును
జెప్పుమనిన చిరజీవి యరిమర్దను నాలోకించి. 162

చ. తన పెనుగాకిమూఁకల నదాటున నీభటకోటిమట్టి కా
వనితటిఁ జంపి చన్న మఱునాఁడు మృతేతరభృత్యవర్గము
ల్గనుకనిఁ గొల్వ నచ్చిలిచి కార్యము వాయసభర్త వేఁడినన్
మనమునఁ గొంకులేక యరిమర్దనునిం గనుమంటి నాతనిన్. 163

చ. ఘోరబలుం డగాధతరుకోటరమగ్నవిహారిరాత్రిసం
చారనిరంకుశుండు పటుశౌర్యధనుం డరిమర్దనుండు క్రూ
రోరగభంగిఁ జంపఁదలఁచుండఁగ నెవ్విధి నిద్రవచ్చు నీ
వారికి నీకు నెట్లుసువచ్చు శుభంబు భజింపుమా యనన్. 164

క. అరిమర్దను నిటుఁగని మని, తిరిగినజమునోరు దన్నితివి నాబుద్ధిం
జరియింపు మనిన వాయస, పరివృఢుఁ డందులకు మండిపడి నావంకన్. 165

ఉ. చూచి హితప్రధానుఁ డనుమన్మదిఁ బెద్దయు నమ్మియుండు ని
న్నీచు విరోధిపక్షుఁ డని నేరనయో తుది నిశ్చయింప నిం
దీవెడుగొట్టు కాల్చిలిచె నేనిఁ జెడుం బ్రతుకంచు నూఁచిపో
వైచి యులూకభుక్తి కిదవత్సలుఁడై విడిపించె మట్టిపైన్. 166

తే. ఎఱుక పిడికెడు ధనముందు రదినిజంబు, నెరయు నీమూఁక మున్న నన్నెఱుఁగుఁ గానఁ
గనలి చంపక కొంపక గావఁబమున, దేవ నీపాదముల మ్రోలఁ దెచ్చి నిలిపె. 167

తే. తోడిమంత్రులజాడ నాదుర్మదాంధుఁ, డాడిన ట్లాడ కుచితకార్యంబుఁ జెప్పి
సిగ్గు గోల్పోతినని చిరజీవిజాతి, బాష్పుఁడై చెప్పెఁ దనచేటుపాటుఁ బలికి. 168

క. ఆవేళ ఘూకపతి నయ, కోవిదు లగుమంత్రివరులఁ గూర్చి ప్రభుత్వ
ప్రావీణ్యంబున నచ్చిర, జీవిచరిత్రంబుఁ బ్రీతిఁ జెప్పం దెలియన్. 169

తే. చెప్పి వాయసరాజన్యశేఖరునకు, మాననీయుండు ముఖ్యప్రధానుఁ డితఁడు

దీని కత్యాదితెఱఁగు వేర్వేఱఁ బలుకుఁ, డనిన నయదత్తుఁ డను రక్తాక్షుఁ డనియె.

క. చేరినమృత్యువు రిపుఁ డ, క్రూరాత్ముఁడు చిక్కినపుడ కొంకక చంపం
గోరుట నీతివిధానము, వైరికి దయఁదలఁచువెఱ్ఱివాఁడుం గలఁడే. 171

సీ. ఇతఁడు వాయసనరాపతికి మాన్యుఁడు ముఖ్యదండనాథుఁడు నీతిధాముఁ డనుచు
నావతిచ్చితి నిట్టివానికి నిట్టిదుర్వేషంబు వచ్చుట వెఱఁగుగాద
ప్రత్యర్థికర్మమర్మము లెఱుంగుటకు రాజ్యప్రతిష్ఠకు నిట్టిసాధుమతులు
వినుసీచవేషమైనను బూని బద్ధవైరులలోఁ బ్రవేశించి చెలిమిఁ జేసి

తే. చిమ్ముదొలిసొచ్చి వృక్షంబుఁ జెఱచినట్లు, పొదివి నానాటి కభివృద్ధిఁ బొందిపిదప
జెఱిచి పోదురు వీనిరక్షింపనేల, చంపి రాజ్యంబు సేయుము నిశ్శంక నధిప 172

క. అని రక్తాక్షుఁడు చెప్పిన, వినఁగూడక ఘూకభర్త విశ్రుతనయధీ
ధనదత్తునిఁ గ్రూరాక్షుని, గనుఁగొనుటయు నతఁడు మధురగతి నిట్లనియెన్. 173

క. శరణాగతురక్షించిన, పరహితచరితున కిహంబుఁ బరముం దురగా
ధ్వరఫలముం గలదనిరో, యరిమర్దన కావు మిమ్మహాచిరజీవిన్ 174

తే. అనుచు గ్రూరాక్షుఁ డాడిన నద్దివాంధ, వల్లభుఁడు విని దీప్తాక్షుపంకఁ జూచి
నీకుఁ దోఁచినకార్యంబు నీవు సెప్పు, మనిన నంగీకరించి యిట్లనియె నతఁడు

క. క్రూరాక్షునినీతి సుధా, పూరంపరి యొట్టినుస్వభావుఁడు జంపం
గోరఁడు శరణాగతు నన, ఘూ రాజకు నీకుఁ దగవు గానేర్చునొకో. 176

క. ఈరీతి నీతిగలిగిన, సూరిజనుం డెంచెఱుపఁ జూచుం జనతా
వైరి యగుదొంగబంటుప, కారము వృద్ధునకుఁ దొల్లి గావింపఁడొకో. 177

క. నావిని యరిమర్దనుఁ డురు, భావుని దీప్తాక్షుఁ జూచి ప్రభునీతికళా
సేవధి విన నింపయ్యెఁడు, నావిధ మెఱిఁగింపు మనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 178

చ. కుండినరాజధానివసుగుప్తుఁ డనం బ్రధానసార్థవా
హుం డఖిలార్థవంతుఁ డొకఁ డుండు నతండు ప్రియావియుక్తుఁడై
పండినమూర్తితోడ నగుబాటున కుంకువఁ దన్వి నొందుచో
నండజయాన రూపవతి యన్నులకన్యకఁ బెండ్లియాడినన్. 179

క. అంటయం బ్రాయపుఁగన్నుల, కలికికి ముదిమగఁడు బూచిగావున గవియ
న్దిలతైలమువలె నెనయక, తొలఁగుం జెలిసెట్టిఁ గన్నఁ దుప్పవనుమియన్. 180

క. వెతలం బొగులుచు నెట్టన, రతిగతికిం బిన్నపడుచ రారమ్మనుచుం
బతిమాలి పిలువ విన దది, పతిఁ బట్టిన చెవుడు దన్నుఁ బట్టినభంగిన్. 181

మ. పలితశ్మశ్రుశిరోజరోగలతికోపఘ్నుం దనూర్భంగురున్
వలియుగ్వక్త్రునితప్తశ్చలితనిస్వస్థోత్తమాంగుం గర

స్థలముష్టిం బటలావృతాక్షు విగళద్దంతు న్వయోగర్వని
స్త్రులయోషిత్కుల మేర్పడం బరిహరించు న్బాలవానింబలెన్. 182

సీ. పాలువోయుమటకాని భక్ష్యంబు లిచ్చిన వాతెర నంటు దవ్వాలుగంటి
చించివైచుమటకాని చీరలిచ్చినఁ గటీరమునఁ గైసేయ దాలంపులాడి
తొలఁగఁబెట్టుమటకాని తొడవులిచ్చిన సొంపుపస మేనబూన దప్పలువచెలువ
మగుడనిచ్చుమటకాని మాడలిచ్చిన ముల్లెఁ గట్ట దాజగజాఁగ కలువకంటి
తే. యింటిముంజూరుపెండెలో నిడుమటకాని, పువ్వులిచ్చిన ముడువ దప్పాగరుమగువ
కుడిచి కూర్చుండి యిదియేమిగొడవఁజేసె, వార్ధకంబున నాసార్థవాహకుండు 183

ఆ. చెనఁటిభార్య పేరుఁ జెప్పగ పెఱబోటి, పేర సిగ్గుఁ దొలఁగఁబెట్టె సెట్టి
ముదిమినేడ రోఁత యిదె నాకవిటవిటీ, జాతివశ్యభేషజంబు లడుగు. 184

సీ. మొరడువంగినసెట్టిముదుకకు జవరాలిమోము గానని వానిముకురమయ్యె
వగ్గుభర్తకు నాఁతి వాతెర చండాలవాటివండిన పిండివంటలయ్యె
గొయ్యలూడిన పెండ్లికొడుకుకుఁ జెలినవ్వు విపినమండలిఁ గాయువెన్నెలయ్యె
పయసుపోయిన చేరివానికి సఖిచన్ను గొండలందనిమానిపండులయ్యెఁ
తే. బలితునకుఁ గోకిలాలాపజిలుగుపలుఁకు, బధిరునకు నయిన సంగీతపాకమయ్యె
మొలఁతనీక్షించి గ్రుక్కిళ్ళుమ్రింగుఁగాని, సౌఖ్యమేమియు నెఱుఁగఁడజ్జరఠముఁడు.

చ. నెల కొకనాఁడు గట్టెదుర నిల్వఁగఁ జూచినవాఁడు గాఁడు పీ
నుల కొకనాఁడు మాటవిన నోఁచినవాఁడును గాఁడు నవ్వులన్
వలపులఁ జల్లమేల్గనినవాఁడును గాఁ డతఁడెందువాఁడు గాఁ
డలజవరాలితోడిరతి యందనిమ్రానిఫలంబు సెట్టికిన్. 186

వ. ఇట్లు సన్నిహితవిశేషవేదనాజాతఖేదంబున నారాటంబు బుట్టి యడియాసపసునసు
రుఁ బరిత్యజింపంజాలక ఈలకలుమకొని యెడతెగక నిగుడు నమందోష్ణనిశ్వాస
మాతరిశ్వంబున నధరపల్లవం బల్లలనాడ నతం డొక్కనాఁడు శయ్యాతలంబున
నొడలుపడవైచి దాసీజనంబులు తనకాచరించునూడిగంబులఁ గోడిగంబులం జేసి
కూడునీళ్ళకుం బాసి గాసిపడుసమయంబున రజస్వలాంభోజినీదివాసంగమక్రీడా
సంప్రాప్తదురిత ప్రాయశ్చిత్తార్థంబు భృగుపాతం బొనర్చినవిధంబున దపనుం డపర
గిరిఁ దిరోహితుం డయ్యె నయ్యెడ. 187

సీ. పిసవెఱ్ఱిఅంకుగుబ్బెతలతప్పులు దప్పదాల్చుట కిది కన్నతల్లియిల్లు
కదుపుకక్కటితిప్పిల్లుడుగను ముదిలంజె నఱదుల కిది పిన్నపసుపుముంగు
గడికన్నగాండ్రయక్కఱలకు నిలుచూలు పొరువుసొమ్మిదనిది పూఁటకాఁపు

కలవత్తకుల కన్నుఁగవఁ బాయని నిద్రఁ గదలింపనిది నిమ్మకాయపులుసు
తే. ప్రభకుఁ బాసినకుముదినీపత్త్రనేత్ర, రంజనంబున కిది విశుద్ధాంజనంబు
నాఘనాఘనకాళిమోన్నతి వహించి, కటికచీఁకటి జగమెల్ల గప్పుకొనియె. 188

తే. మానసాటవి నేర్పుమన్మథదవాగ్ని, బాహ్యసంచారమునకుఁ బాల్పడియె ననఁగ
దీపములు సాంద్రగేహమందిరములందుఁ, బ్రకరశిఖ లుల్లసిల్ల జూపట్టెనపుడు. 189
క. ఆరూపవతి సహసా, హారంబులు దృష్టిఁ బొంది యపుడొకభంగిం
బోరామి ఘోరనరక, ద్వారముపలె వృద్ధపతినివాసముఁ జొచ్చెన్. 190
తే. చొచ్చి వచ్చినదండాలుఁ జూచుమాడ్కిఁ, జూడ కల్లంత నోసరించుచు గృహాంత
కాంతభిత్తికఁ జెంతఁ గంకటికి నరుగు, బిటికి నీక్షించి యప్పటి పెద్దసెట్టి. 191

తే. విరహదహనగ్రహంబున విగ్రహంబు, కొలిమి నూఁదినగతి వేఁడి గలిగియుండ
సెజ్జ నారాటపడుచు నక్షీణవిభవు, భల్లకంపితభవు మనోభవుఁ దలంచి. 192

ఉ. శేరె ధనుర్ధరు ల్భువిని లెక్కకు మిక్కిలి యొంటు రెంటుగా
వా రడరింతు రేటి నెఱవాదితనం బదిరెండు నొండుగా
నారసి వేయ నేరవలదా మఱి నీపలె నెంతవింత యా
నీరజగర్భుఁ డుండుఁ గడునేర్పరకాళల మెన్న మన్మథా. 193

ఉ. ఇంపున నన్యచాపధరు లేసినతూపులు బాహ్యమాంసముం
జెంపక మర్మభేదనముఁ జేయఁగఁ జాలవు బాహ్యమాంసముం
జెంపక మర్మభేదనము సేయు భవద్విశిఖంబు లెల్లఁగ
ర్త్రింపుదు నీదుచాప మదధీరితశంబరకాంచనాంబరా. 194

క. తీరనికోలపగయుంబలె, నీరమణీమణికి నాకు నెరయుచు విరహాం
భోరాశి నెల్లుగడతు, స్వైరోత్తమ నన్నుఁ గూర్పవే కలకంఠిన్. 195

క. అని వెన్నునికొమరు మరు, న్వినతాముఖ విరహిభయదవిధసమరుఁ గన
త్కనకమణినిచయచామరు, వనుప క్త్రభ్రమరు దూఱి యతఁ డున్నంతన్. 196

తే. కుశలగతి మజ్జనములాడి కుడిచి కట్టి, ప్రజలు నిద్రించి రయ్యర్ధరాత్రవేళ
ఖడ్గఖేటకపాణియై గస్తుదిరిగెఁ, బెద్దతలవరి కింకరోపేతుఁ డగుచు. 197

వ. అంత. 198

సీ. భవనదీపాహితభ్రమరపేటికవాలు కాఁగ స్త్రీతలము ల్పృగద్దగోళ్ళు
ములుదోరణముబట్ట మొలత్రాటికుఱువాఁడికైదువు దసకట్టు కావుబొట్టు
జిలుఁగుగన్నపుఁగత్తి బలపంబు మొగమాయమందు తొలపుటాకు మైలగోఁచి
మదుపుటాకులు పోఁకపొడిగాయ మోరచ్చు చెప్పులు భుజగవృశ్చికచికిత్స

తే. సుప్తివృద్ధికరౌషధక్షోద మసిత, వసనఖండంబు పెదతలవంకనికడుఁ
గాఱునునుమేను నెట్టనికన్ను లమర, దూరితత్రాసుఁడపుడొక్కఁడొంగబంటు. 199

సీ. వచ్చి త్రిమ్మరుతలవరులు గన్గొనకుండ బవరిచుట్టును బలపమున వ్రాసి
ముంచి కన్నపుఁగత్తి మొనకత్తిపెట్టించి యొయ్యనొయ్యన శిలఖాడ దివిచి
వివర మేర్పఱిచి యావెంబడి బదములు వడపి నల్వంకలు దడవిచూచి
యలికిడిలేకుండఁ దెలిసి యిల్సొరఁబాఱి వాకిటిగడియ నెవ్వడిసడల్చి
తే. గాలిరాకుండ వెలుతురు గాకయుండఁ, గఱకుగఱబట్టు గన్నపుగండిగప్పి
యొడలిసొమ్ములు వేర్వేర నొలిచికొనఁగ, సరస కేతేర బరికించి జలదరించి 200

క. కచభరము విరియ హార, ప్రచయం బల్లాడఁబఱచి పరిరంభించెన్
రుచిరగతి రూపవతి నిజ, కుచలికుచాగ్రములు నాఁటుకొనఁ బ్రాణేశున్. 201

సీ. యువతిసేసిన యపూర్వోపచారమునకు వెసమిన్నుముట్టి యమ్ముసలిసెట్టి
యిచ్చవచ్చెరువంది ముచ్చటయినను మొగం బీనిరక్కస దనుదాఁక వచ్చి
'నను నిట్లు గౌఁగిలించినది నేఁడింతకుఁ గారణం బేమేనిఁ గలుఁగవలయు
ననిలేచి నల్వంక లరసి యొక్కెడ భయంకరహేతికరునిఁ దస్కరుని గాంచి
తే. యితఁడుపో మూల మీశుభస్థితికి ననుచుఁ, బెన్నిధానంబుఁ జూచిన పేదవోలె
నీరదోదయ మరసిన నెమ్మివోలె, సమ్మదంబంది యాపరాస్కంది కనియె. 202

క. పొడపుఱువుంబలె ననుఁ దన, కడకన్నులఁ జూడరోయుకన్నులకలికిం
గడువేడ్కఁ గూర్చితిఁకనె, క్కడఁగలఁ డిటువంటిచెలిమికాఁ డారసినన్. 203

క. మానగుమహీజక్రోడ, స్థానంబున వెలుఁగుమదనదావానలకీ
లానివహము చల్లార్చెను, దీనిపయోధరము లద్వితీయచరిత్రా 204

క. చోరుఁడవె యతిసమ్మద, కారకుఁడవుగాక తీర్చగలనే నీస
త్కారర్ణ మీభవంబున, దూరీకృతకలుష వడ్డితోడంగూడన్. 205

క. తనగృహమునఁ గలవాసో, ధనకనకము లెల్లనిచ్చెదను ధృతిమీఱన్
గొని చనుమని యంజలిసేసినఁ జోరుఁ డతిప్రసన్నచేతస్కుండై. 206

చ. నెఱయఁ జెలంగియున్న యతనిం గని యిట్లను సార్థవాహ యి
త్తెఱవ భవన్నియోగమునఁ ద్రిమ్మరదే యది క్రొత్తగాదె నా
మఱఁదివి నీవు చెల్లెలిది మమ్మవలోకముఁ జేసికాదె బ
ల్వెఱపున నిన్నుఁ జేరి పొదవెం దనచక్కనిసోగచేతులన్. 207

క. నీనిలయంబునఁ గలసొ, మ్మేనొల్లం బడుచుకరణ మిచ్చితినిది నీ
తో నలగిన వేసారిన, చో నను మదిఁదలఁపు మఱయుచుం బఱతెంతున్. 208

క. చెలియలనిచూడఁ గినిసిన, దలఁ గోయుదుఁ బతికి సమ్మదముగానిది య
వ్వలకేల హితులకేటికి, లలనామణి యిదిమొదల్ తెలఁగు నీయాజ్ఞన్. 209

వ. అని భయంబుఁ బుట్టించి కృతసత్కారుండై చోరుండు సార్థవాహు వీడ్కొని చని
యె నాసమయంబున. 210

సీ. రాజాస్యముఖతామరసవాసనల గ్రుక్క నానుముక్కునబంటి యైనదనుక
ధరపయోధరసుధాధరరసంబునఁ జొక్కఁ బంచబాణపిపాస పాయుదనుకఁ
జంచలేక్షణ స్తనగుళుచ్ఛకముల నలముహస్తగ్లాని దొలఁగుదనుక
గాఢాలింగనమునఁ దెప్పలఁదేలు బొంది తాపము శాంతిఁ బొందుదనుకఁ
తే. ప్రాయ ముడిబోయి కసరింకఁ బాటియుండు, పంటిచాట్పున నెఱవేరుపడినయొడలి
పరుసుపెట్టిన బీదచే పడినపగిదిఁ, గులుకుగుబ్బెతవయసెల్లఁ గొల్లలాడె. 211

సీ. ఉదయవేళకుమున్నె నిదురమేల్కనివచ్చి ప్రాణవల్లభుపదాబ్జములవ్రాలు
వ్రాలి నిర్మలతరజ్వలనతప్తసువర్ణకలశోదకంబుల జలకమార్చు
జలకమార్చి సపర్వశర్వరీశాతపోత్తాలచేలంబులఁ దాల్పనిచ్చు
నిచ్చి పొచ్చములేక హేమపాత్రంబున నిష్టాన్నముల భుజియింపఁబెట్టుఁ
తే. బరిమళముఁ బూయుఁ గపురంబుసురటి విసరుఁ
బూవుదండలఁ జుట్టుఁ దాంబూల మిచ్చు
బడక సవరించుఁ జిటిపొటినడుగులొత్తు
నలముఁ గౌఁగిట నాతిచోరాతిభీతి. 212

ఉ. ఏరికినైనఁ జోరుఁడు సుహృత్తముఁడే యతఁడేల సేసె స
త్కారము సార్థవాహునకుఁ గన్గొన నిచ్చిరజీవితాఖ్యకీ
నారికి ముఖ్యమంత్రియగు నైనను నీతిపరుండు గాన నే
తీరున నైన నిట్టిసుమతిప్రవరుం డశుభం బొనర్చునే. 213

క. అని దీప్తాక్షుఁడు చెప్పిన, విని యరిమర్దనుఁడు నీతివిభవవిలాసున్
వినుతాసువక్రనాసుం, గనుఁగొనుటయు నతఁడు కౌశికప్రభు మొగమై. 214

క. కంటకులు రిపులు దమలో, నొంటక పురిఁబాసి యూర నొకఁడై వినుమి
ట్లొంటిఁ గృశియింపుచుండుట, గంటకశోభనము గాదె క్షితిపా నీకున్. 215

ఉ. ఈతఁడు మేఘవర్ణునకు నిష్టము గల్గినవాఁడు సత్క్రియా
న్వీతుఁడు రాజకార్యపరినిష్ఠితుఁ డీతఁడు లేమి లేమిను
ష్మాతని కూర్చితే కవిజయస్థితి నీకిటఁ దున్కఁ జేసి వి
ఖ్యాతివహింతు శత్రుబలహైన్యము నీకు శుభంబు గాదొకో. 216

క. వైరులు రాయుట హితస, త్కారమునక యసువులిచ్చెఁ దస్కరుఁడు లఘు
క్షీరమహాగోద్వితయము, రారాపున గృహికి బ్రహ్మరాక్షసుఁ డిచ్చెన్. 217

క. అనవిని యరిమర్దనుఁ డా, నన మలరఁగ వక్రనాసునకు నిట్లను ది
గ్వినుత నయప్రథ యక్కథ, వినవేడుక యయ్యెఁ దెలుపవే నా కనుడున్. 218

వ. వక్రనాసుం డిట్లని చెప్పం దొడంగె. 219

చ. కృతవిదధీశ చెప్పెదఁ బరిగ్రహలబ్ధము భూరిదుగ్ధగో
ద్వితయము పొల్చు నొక్కజగతీసురు లోఁగిట దానిఁ వంచనా
మతి నొకటన్ హరించుటకు మందచరుం డనుతస్కరుం డళి
ప్రతినవకాలకూటరుచిబంధుర మైనయమాస చీఁకటిన్. 220

క. నెప్పెఱుఁగక చనఁ గానల, చొప్పున నొక బ్రహ్మరాక్షసుం డరుగుచు నా
దెప్పరపుమ్రుచ్చు నచ్చోఁ, దప్పక వీక్షించి యద్భుతధ్వనిఁ బలికెన్. 221

క. ఓరీ యిఱులూలెడునీ, దారుణనిశి నెందుఁ బోయెదవు చెపుమా దు
ర్వారత్వర ననుటయు నల, చోరకుఁ డా బ్రహ్మరాక్షసున కిట్లనియెన్. 222

క. జయసిద్ధి యనుధరామరు, నయనంబునఁ గలదు గోద్వయము దాని నతి
ప్రియతం గొని చనునాతఁడ, నయిపోయెద నొంటి నిమ్మహారాత్రమునన్. 223

ఉ. కందెనదాయచాయకొఱ కచ్చులమేళము లక్షగోళము
ల్గుందెనమారునోరువసిగొయ్యలదండులుపండు లిట్టిరూ
పెందును జెప్పఁ జూపనరు దెవ్వఁడవీవని వేఁడినం దరా
స్కందికి బ్రహ్మరాక్షసుఁడు సత్యపురస్సరభాషనిట్లనున్. 224

క. ఈనిశ నిట నేవిప్రుని, ధేనువులం ద్రాట నీవు దివియుటకై చో
రా నేఁ డరిగెద వతి నిన, తానకమునఁ జంపఁబోయెద న్బలలాశిన్. 225

క. నావిని చోరకుఁ డంతం, బోవక యనునిన్నిశీథమునఁ గ్రోధమునన్
భూవిబుధుఁ జంపఁబోయెదో, కో వాఁ డెటువంటినేర మొనరించెనొకో. 226

క. కారణముఁ దెలుపుమన నల, చోరకునకు బ్రహ్మరాక్షసుండను రజనీ
చారపలాయనమంత్రక, శారూఢుఁడు గాఁడె యరయ నవ్విప్రుండున్. 227

చ. జరఠకపిత్థరంధ్రములు సాలబిలంబు లగాధనింబకో
టరములు మఱ్ఱిమానితొఱ్ఱలట లెప్పనురావుఁతొఱ్ఱలు న్మహా
నిరవధితింత్రిణీమహిజనిర్వ్యథవంబులు తొంగిచూడరా
దరసిన బ్రహ్మరాక్షసుల కద్ధరణీసురుచేతిరాయడిన్. 228

క. మెఱమెఱసి యుద్ధరాతురుఁ, బఱిమార్పం బోవరాదు బ్రహ్మకునైనన్

మొఱఁగి నిదురించువా నిది, తఱి యగుటం జంపఁబోయెదం బదమనుచున్. 229

వ. ఇరువురు చని యవ్విప్రగృహంబు ప్రవేశించి రందు బ్రహ్మరాక్షసుండు ప్రతి
రోధి కిట్లనియె. 230

క. తొలుదొలుత నరిగి విప్రుని, బొలుపారం జంపి కడకుఁ బోయెద నాలోఁ
దలఁకక నీ వరిగి నిరా,కులవృత్తిం బసుల నాఁచికొనిపొ మ్మొకటన్. 231

క. తిరిది యని చెప్పిన విని, చోరకుఁ డా బ్రహ్మరాక్షసున కను నీవ
ద్వారంభ మెఱిఁగి రేని మ, హారభసము పుట్టు నీగృహంబున నకటా. 232

క. ఈ నెఱి నలికిడిపుట్టిన, ధేనువులను మ్రుచ్చిలింపఁ దీఱునె నాపూఁ
పైన తరువాత దూరము, గా నరిగిన మీఁదఁ జంపు కాదన విప్రున్. 233

ఉ. నావిని బ్రహ్మరాక్షసుఁడు నన్నిటులాడఁగ నెంతవాఁడ వీ
లేవడి నిన్ను వేఁడ నవులేకలిగెం దొలుదొల్త నిద్ధరా
దేవునిఁ జంపెదం గనలు దీఱఁగ నం చడరంగ దొంగయుం
బోవకు పోకు మం చతనిభూరితరధ్వని నడ్డగించినన్. 234

వ. ఆకలకలంబు విని బ్రాహ్మణుండు మేల్కనియె నప్పు డతనికి విశ్వాసంబుఁ బు
ట్టింపం దలంచి. 235

క. మును బ్రహ్మరాక్షసుం డి,ట్లను నను తావకీన మగుగోద్వయమున్
గొన నున్న త్రాసదీపితుఁ, డని చోరునిఁ జూపె నిజకరాంగుళికోటిన్. 236

క. చోరుండును బటురౌద్రా,కారుం డై నినువధింపఁగా నదయుండై
చేరిన క్రూరుం డితఁడని, యారాక్షసుఁ జూపె భూసురాధ్యక్షునకున్. 237

క. నేరముఁ దప్పించుకొనం, జోరుండును బ్రహ్మరాక్షసుండును దనతో
నీరూపునఁ జెప్పినముఖ,సారసరిపుమీఁద హాసచంద్రిక మెఱయున్. 238

క. ధరణీసురుఁ డిట్లను మీ,రిరువురు పరమాప్తు లనఘు లిందెవ్వరిపైఁ
గరలెదయు చనుఁడు గాఢ,త్వరఁ గ్రమ్మఱ మీరు మీనివాసంబులకున్. 239

క. దీవింపవలవ దవనీ,దేవత లామోదవనధిఁ దేలిన శాపం
బీనలవ దలఘుసంతో,షావిలచేతస్కు లమ్మహాత్ములయినన్. 240

వ. బ్రాహ్మణద్వేషంబులేక బ్రతుకుం డని వీడ్కొలిపినం బోయి రాచోర బ్రహ్మరాక్షస
వివాదంబు జయసిద్ధికిం బోలె మేఘవర్ణ చిరజీవి సంవాదంబు నీకు నిస్తులకల్యా
ణంబుఁ జేయునని విన్నవించి వక్రనాసుండు వెండియు. 241

సీ. తనమేనిఖండంబు దఱిగి డేఁగకు మేఁపి ఖగముఁ గావఁడె శిబిక్ష్మావరుండు
గరుడుని కాహారకబళమై నాగేంద్రవరుఁ బ్రోవఁడే మేఘవాహనుండు

నిజకళత్రద్రోహి నిర్దయాత్ముఁ గిరాతు మనుపఁడే నిర్ణిద్రమైత్రిపత్రి
శత్రుసోదరువిభీషణు సమిద్ధ్భీషణు రక్షింపఁడే తొల్లి రాఘవుండు
తే. సకలదిక్కామినీకుచస్తబకములకుఁ, దారహారకలాపమై తనయశంబు
నేఁడు నాఁడును నున్నది నిత్య మగుచుఁ, గంటె శరణార్థి మనుమాటకంటె శుభము.

సీ. అని పక్రవాసుఁ డిట్లాడుమాటలు విని యందఱు వేర్వేఱ నడుగుబుద్ధి
నపుడు దివాభీతనృపతివికారకర్ణునిఁ జూచి తోఁచిన ట్లనఘ నీవు
పోలిన తెఱఁగుఁ జెప్పుము గాక యనునంత నెడసొచ్చి రక్తాక్షుఁ డిట్టులనియె
నీకార్య మెఱుఁగుదు రిందఱు పలుగూఁత లఱచెద రవివేకి వగుటఁజేసి
తే. మంత్రులకు నైజములు మృదుమధురఫణితు, లవి యథార్థీకరించి వాయసముఁ బెంచి
యేలచెడిపోయెదవు సేన నేఁ చెఱిచె, దహితు నిర్జింపు నాబుద్ధి నాదరింపు 243

క. నేరము ప్రత్యక్షంబై, చేరువ నుండంగ సంతసిల్లి సజారన్
దార న్నాధూర్తుల రథ, కారుఁడు శిరసావహించుకథ యిది యయ్యెన్. 244

క. అనవిని యరిమర్దనుఁ డా, యన నాలోకించి యోనయార్జవ యిది యె
ట్లనురాగంబునఁ జెపుమా, వినియెద నన నతఁ డులూకవిభునకు ననియెన్. 245

క. కేరళదేశంబున రథ, కారప్రముదాను తల్లి గల దవ్వికచాం
భోరుహముఖి యువజారో, దారస్పృహంబులకు నల్లెత్రాడై మెఱయున్. 246

ఉ. జారులకొంగుప్రత్తడి యసభ్యులచేరువపంట మన్మథ
ప్రేరితకోటి కేడుగడ పెన్నిధి గాముకజాతికిం బర
ద్వారులపట్టుగొమ్మ యుపవల్లభసంపదపాంథబృందమం
దారము పల్లవాంగణనిధానము వానివిలాస మారయన్. 247

ఉ. క్రొవ్వినచన్నుదోయికులుకు న్నును బయ్యెదఁ దెల్పఁ జూచిన
న్రువ్వనఁ బర్వచూపులదరు ల్చెదరం బటుపాంథమర్త్యముల్
ద్రవ్వ మెఱుంగుమేనిదెసగం బెడఁజేయక చూడఁ గోడెకాం
డ్రువ్విళులూఱ నూర మెఱయు న్రథకారవధూటి నీటునన్. 248

చ. మెఱుఁగులఁ గ్రమ్మరించు కనుమింములు త్రొక్కనిచోట్లు ద్రొక్కఁ గ్రి
క్కిఱిసిన గుబ్బచన్నులెడయాక విరోధులఁ జోక నొండొక
ళ్లొఱయు నితంబబింబమున నోర్కొకయించుక జాఱఁగట్టుఁ గ
ట్టొఱపు ఘటిల్ల నేగువలయుగ్మలి మాఱుపుఁబోటి నీటికిన్. 249

శా. ఆవృత్తిస్తని రూపలక్ష్మి కనువిందై యుండ నిర్గ్రాహిహామో
హావేశక్షుభితుండు గానివసుఁ డిష్టాహారసంచారని

ద్రావైముఖ్యము లేనివాఁడు గృహకాంతాకాంతసంతానచి
త్తావైరాగ్యవశుండు గానిజనుఁ డిన్నఁ డేఁడు లేఁ డొక్కఁడున్. 250

సీ. పలుమెఱుంగులు మోవిపై నటింపఁగఁ గేరి నవ్వు నొక్కొకసారి యవ్వనవ్వు
జారకర్ణగ్లాని చేర నారజముగా బలుకు నొక్కొకసారి పచ్చిపలుకు
ముఖదృష్టియుపమర్మములు గ్రుచ్చి పొరంగఁ జూచు నొక్కొకసారి చుఱుకుఁజూపు
గిలుకుమెట్టెలయంతు బెళుకుసంపాదింప నడుచు నొక్కొకసారి బెడఁగునడుపు

తే. పదనుగా జాజుచేసినపసిఁడితేకు, పోల్కిఁ జూపట్టు దూతికపోలతలము
తమ్మరస మంటఁగఁ జుచుఁబ్రాయంపుకలిమి, మురియు నొకసారి వల్లంగి మోహనాంగి.

సీ. ఏతెంతునని యుపొక్కిడిపోయి మత్తాళిచూడ నాకట తొంగిచూడవయితి
చేసేఁత నపుడ యుచ్చికబుచ్చికపుమాటలాడ నాతో మాటలాడవయితి
కెమ్మోవిరుచులఁ జొక్కించి తింతియుముద్దుగుమ్మగుబ్బలయొమ్ము గుమ్మనయితి
నను నేకతమున రమ్మని యొప్పి రప్పించి తెలవ యేటికిఁ దల్పుఁ దెఱవవయితి

తే. నీకుఁ జణణావతుఁడ నైతి నేత్రజితచ, కోరనన్నిచ్చలో నేఁ కోరవయితి
వందు రాత్మప్రపంచను లైనజారు, లెదురుతాఁకైన నవ్వాడవది నెఁగూర్చి. 252

తే. పరుషటంకకుఠారసంభరణకరణ, జనితతాపరసక్లాంతశాంతకాంత
హస్తములఁ దేర్చునొక్కొక్కయవసరమున, శైత్యభైషజ్యమున దానిచన్నుదోయి.

క. కైసేసిబిడ్డపాపల, తో సందడిలేమి నొడలు నొడలుం బిఱుఁదిం
లేనికుచంబులు మెఱయుం, గా సుందరి పోతబొమ్మగతిఁ జూపట్టున్. 254

క. చెలిచెలువు తెరువుసెసరుం, బలె నానాపథికభోగపాత్రంబై వ
ర్తిలుచుండ దానిచెడుపో, కలు దెలిసెం బతికిఁ గొంతకాలంబునకున్. 255

క. తెలిసి యొకనాఁడు వాఁడా, లలనాతిలకంబు తలతలం బట్టుకొనన్
వలయునని తలఁచి వెంగలి, కలికిం బరికించి నిర్వికారతఁ బలికెన్. 256

క. ఏలినయాకేరళనర, పాలుఁడు నా కానతిచ్చెఁ బయనము చాలన్
గాలవిళంబన మోమహి, శాలీంబం దెమ్ము సంబళముఁ గంబళమున్. 257

క. వేఱూరికిఁ జని యుటకై, దాఱుదినంబులకు వత్తు నద్దివసము లా
ఱ్యాఱుసుమీ నీసంగతి, జాఱుట నాకనినయోష సంతోషమునన్. 258

సీ. చివురువాతెర యచ్చుసేయుఁబో వేఱూరి యొసపరి గానిపల్లొత్తుకెంపు
తమిగుబ్బచంటిపాళెముడిగ్గుఁబో వింతగుమ్మచిమ్మటవ్రేలిగోరి తాఁకు
మోముదామరతావి ముదమందుఁబో క్రొత్తబొజుఁగుకస్తురిమక్కబొట్టుతేఁటి
చిన్నారిమేనవాసించుఁబో పాఱుగింటికలికిమట్టము యొమ్మకమ్మప్రాఁత

తే. తనచూపు కాటుకఁజెక్కుటద్దములఁ బ్రతిఫలించుచుఁబో మూయుమగని క్రొమ్మించునూపు
ప్రాంతపోరాట మొంపూరఁ బలుచెనసుచుఁ బొంగి లావణ్యసీమ పద్మంగిలేను. 259

క. తలపేనుపంటిసందిది, పులుకాలనుముల్లు నస్త్రమున యూకకటి
స్థలితీఁటపాదరక్షన్, శిలవోలెం బ్రాఁతమగఁడు చే పెవ్వరికిన్. 260

ఆ. నెరసుతోడఁబోలె నేత్రంబు దుర్భర, వ్యాధితోడఁ బాసి యంగకంబు
కాంతి నుల్లసిల్లుగతి పీనిఁబాసి యి,చ్ఛానురూపవృత్తి నగుదు నేను. 261

క. అనియూఁపులు మూఁడై లా, లనరథకారునకు సంబళము గంబళి మి
చ్చి నిలిచి కుహూరాత్రి గడ, ల్కోన నప్పుడవిలిచి పేరుకొని పలికనియెన్. 262

ఉ. నిక్కప మూరికే గెదవె నీకు దయారహితాత్ముఁ డైనరా
జెక్కడఁగల్గె నిన్ను నొకయించుకనే పెడఁబాసి యుండలే
నిక్కప నేను మీపిఱుఁద నిప్పుడవచ్చెదఁ దోడుకొంచుఁబొ
మ్మక్కఱదీఱ నాహృదయ మక్కట నీవశమై చెలుంగవే. 263

క. నిమిషము దివసంబై దివ, సము నెలయై మాసంబు సంవత్సరమై
సమయుగమై చింతించెద, రమణా ఘనదీర్ఘయోగరాహిత్యమునన్. 264

ఉ. ఈచెలు వీకళావిభవ మీగుణ మీకమనీయవిగ్రహం
బీచతురత్వ మీగరిమ మేమగవారికి లేదు చూచితిం
జూచితిఁ బ్రాణనాథ నినుఁ జూచినకన్నుల కాలకాంతనా
రాచుఁడుఁ బట్టఁడీవు మగరాజవు రాజవు నిక్క మింతయున్. 265

ఉ. కేవలసాధనంబు లిరుగేల వహించి నటించు మన్మహా
భావజునట్లు చుక్కటులిబాడిసయుం గొని నీవు మామకా
వాసథంబున న్మెలఁగ నచ్చెరచాడ్పునఁ గన్నులార్ప కిం
పావహిలంగఁ జూతు దరహాసపరిస్ఫురితాననాబ్జనై. 266

క. విడిఁగలమాణిక్యము పు, త్తడితోడం గూర్చినట్లు తనతో నినుసొం
పడరం గూర్చిన బ్రహ్మకుఁ, దడయక చేమొత్తి మ్రొక్కెద మె ప్రాణేశా. 267

క. తడసినఁ జత్తు న్వడి ని,క్కడి కేతెమ్మనుచు మున్ను గన్నీరొలుకన్
బుడిబుడియేడ్పులతో న,వ్వెడమాయలప్రోవు మగనివీడ్కొల్పుటయున్. 268

ఉ. వంచనఁజేసి వాఁడు తలవాకిలి వెల్వడి పోయిపోయి య
స్తాచలకుంజకోటరమునం దినుఁ డేగినఁ దన్కుబెట్టి యా
ముంచినచీకటి న్మసలి మున్పవలెం జొరఁబాఱి యింటిలో
మంచముక్రిందఁ దూఱుకొని మానముఁ గైకొనియుండె నంతటన్, 269

ఆ. జలములాడి మేనఁ గలపంబు నలఁది యు,చ్చెలువచలువ వలిపెచీరఁగట్టి
ముడిచి కుడిచి లేచి విడియంబు సేయుచు, మొదలియామమునయిన యదనెఱింగి.

ఉ. ఆతెలిగంటిగంటి సెరసైనవిభుం డరిగె న్నిరంకుశ
ప్రీతి రమింపవచ్చు నిటఁ బిల్వుము నీవనితోఁచిన దూతి యా
తెఱిఁ బోయి చీరనగరీప్రతిరథ్యమునుం గొనర్చి సం
జాతకుతూహలుం డగుచు జారుఁడు దత్సదనంబుఁ జేరఁగన్. 271

ఆ. కోర్లుమూయుదుగ్ధగొంగడిఁబఱచిన, మంచమునకుఁ గ్రొత్తమగనిఁ గొనుచు
కులుకునడల వరిగి కూర్చుండె దానిక్రిం, దింటిమగఁడు దాఁగు టెఱుఁగలేక 272

చ. ప్రవిఘటితానురూపదృఢబంధ మమంధరమోదకృద్గళా
రవము కటీకపోలముకుర స్తనదృష్టనఖక్షతంబు కై
తవపరిహాసభాషితమతాంతచపేటము పాస్తలజ్జమ
ప్రవమువకూహ ముల్లసిలె సంగమ మిద్దఱకు న్నిరాంధ్యమై. 273

క. సాధీయాకృతధారా, సాధారణకరశిఖరనిశాతనఖంబుల్
సాధింపఁగ రతినాథా, యోధనసాధనములయ్యె యువయువతులకున్. 274

క. ఆసతి యుపపతియును నిజ, పసతిం జెలరేఁగి య ట్లవారణగాఢో
ల్లసనమునఁ బెనఁగ దుసికిలి, వెస నచ్చెలికాలు మగని వెన్నొత్తుటయున్. 275

క. దిటచెడక యద్ధరిత్రి, కటిమదిలో నిశ్చయించెఁ గనలున నీచీఁ
కటి నెక్కటి నిక్కడికం, కటిక్రిందిటు వచ్చె గట్టిగా మగఁ డనుచున్. 276

క. గతితృప్తిఁ బొంది యయ్యుప, పతి నాతిం జూచి పలికెఁ బద్మముఖీ నీ
పతిపతిలో నాపతిలో, మతిఁ దలఁపఁగ నీకు బ్రియతమం బెయ్యదో కో.. 277

క. నోరార్పక నిక్కము జెపు,మా యామా ప్రేమ ననిన నది వానిదెసన్
గూరిమిఁ గలిగియు నలరథ, కారమనోరంజకంబుగా నిట్లనియెన్. 278

మ. *పతికందర్పరహస్యకేళికిఁ దలంప న్మాత్సరోచ్చారణ
స్థితి ముంగొంగుపసిండిగాదె యది నాతిం బ్రీతిఁ దేలింపఁగా
రతివారాగతుఁడైన విరక్తిఁ దొఱఁగంగాఁ జేరుజారుండు నీ
సతమే చెప్పకు వానితోడిరతి నిస్సారంబు రాజాస్యకున్. 279

క. ఇదియేటిమాట యేలా, పదిరెము నిను నీవెఱుంగవా నారమణుం
డుదధిచిఱుపడియు వీవ, ల్లది సే నవకున్నఁ దెలియుదా నీమదికిన్. 280

క. రోఁతనినువంటిమానిని, క్రోఁతికి నామగనిఁ బేరుకొనఁ జక్కడకున్

---

* ప్రతిప్రాణేశరహస్యకేళికి నని పాఠాంతరము.

జేతికిఁ గలవాని సుమీ, కాతాళము గాదు నీకు ఘనుఁ డాతనికిన్. 281

ఉ. ఒంపననేల నామగనియొద్ద రమించుట యింద్రభోగమై
యుండునయో యనుంగువిభుఁ డూరికిఁ బోవు వెఱింగి యొంటి ని
ట్లుండఁగ వచ్చి పట్టికొని యోరిదురాత్మక సిగ్గుగొంటి వి
వెండయుఁ బోలె వేఁడి ఘటియింపదె నాకిటువంటికూరిమిన్. 282

ఉ. రాచపను ల్వహించి వలరాచకుమారునివంటిదేవుఁ డ
య్యో చని కాళ్ళతో నరిగె నూరికి నెప్పుడు వచ్చువాఁడు లే
లే చవిగావు కండ్లు వెకలింపుచు నున్నవి ప్రాణవల్లభుం
జూచినదాఁక యొళ్ళునిలుచుం దనుకెళ్ళు సహించియుండుదున్. 283

శా. కాయం బెక్కడనుండెనేమి వనితాకందర్పుఁ బ్రాణేశ్వరుం
బాయంజాలవు ప్రాణము ల్మనసురుబ్బాబూళ్ళుగాఁ జేయుటన్
డాయ న్వమ్ముఁగదా పయోధరము లంటం గౌఁగిటం జేర్చి యా
చాయం బైకొని చెక్కు నొక్కు రతిరాజ్యశ్రీలఁ దేలింపుగన్. 284

చ. అగునగు బైసిమాలిచిలినంచు విజృంభణవృత్తి నివ్విధి
న్నొగయనిమాటలం జెవులు నూఁదకు సైఁచినదానఁ గాను నా
మగనికి నిన్నువంటికొఱమాలినమానుసులీడె *భర్తతోఁ
దెగి యొడద్రవ్వకం బ్రదికితే మని యైనవనై సుఖించెదన్. 285

చ. అనుతనుమధ్యభాషితము లారథకారుఁడు నాదరంబు గా
విని యిది నాయొడం బ్రణయవిశ్రుతయౌ నటుగాకయుండినన్
నను ననుకూలుఁడంచు నుపనాథునితోడ శతానవంబుల
న్వినుతి యొనర్చునే పరిధవింపక చంపక కాతు మెచ్చితిన్. 286

ఉ. ఏను ప్రవాసినౌ వెఱిఁగి యింతట నంతట నాకుమాఱవ
ర్లని దెఱింగి కన్గొని చలింపక వీఁడిలుసొచ్చి యుద్ధతుం
డై నిలుపోవలేక కదియుంబడెఁ గూఁతలు రోఁతలంచు ల
జ్జానిధిగాన మెత్తఁబడి సాధ్వి రతిస్థితి నూరకుండెడున్. 287

ఉ. చిక్కితి వీనిచేత రొదసేయుట సిగ్గులచేటు పొంగఁరం
జొక్కక వేగ నిల్వెడలఁ జూడఁడు మచ్చటఁ దీర్చకున్న వీఁ
డుక్కువ నేమిసేయునొ భయోదయ మయ్యెడునంచు నోడి యీ
చక్కరముద్దుగుమ్మ సరసప్రియభాషల నింపొనర్చెడున్. 288

---

* భర్తకుం దెగి యొడద్రవ్వినం బ్రదుకదే యని పాఠాంతరము.

క. అతివా నారతిలో నీ, పతిరతిలో నిష్ఠ మెద్దిపలుకం దగునం
చితఁ డడిగిన హితరూపా, న్వితుఁడని నన్నుబల పొగడె వీనిం దెగడెన్. 289

ఉ. పంచన యుప్పు డీతులునపంకజనించె జనించుఁగాక యీ
చంచలనేత్ర నాయెడఁ బ్రసన్నమనోరథ దీనిమాటలన్
గాంచితి మోదమంచు రథకారుఁడు వేగ సజారదారతో
మంచము నెత్తికెత్తుకొని మంజుగతిం జని వాడవాడకున్. 290

ఉ. వాకొని యెంతకాంత యెటుపంటిపతివ్రత యెంతయుత్తమ
శ్లోకవివేకరాశి యనుచుం బ్రియు నెన్నుచు హస్తతాళమా
నైకలఘుప్రచారగతి నాడెఁ బ్రహాసవిలాసవక్త్రులై
మూఁకలుగట్టి నాగరికముఖ్యులు తన్నరికించి నవ్వఁగన్. 291

వ. ఇచ్చరిత్రంబు సాపరాధుం డగుచిరంజీవిం జేపట్టిన నీ కుదాహరణం బగు నని రక్తాక్షుండు చెప్పిన నప్పలుకు లాదరింపక యులూకేశ్వరుం డూరకుండె నంత నయ్యభిప్రాయ మారసి. 292

క. తనకు నులూకత్రాసము, మనుగడ కుపహతి యునబహుమానత్వము లే
దని తెలిసి తెలివిఁ గలయూ, వనమునఁ జిరజీవి ఘూకనాథుని కనియెన్. 293

క. నీరిపుచే నూరక యిప, ధీరణఁ గాంచితి జగద్విదితమతి నయ్యున్
క్రూరాగ్ని కాహుతిగ దను, ధారణ మిఁకజాలు వేల్చెదం బ్రాణంబుల్. 294

క. నావిని రక్తాక్షుఁడు చిర, జీవిం బరికించి చచ్చి చేసెడుపనియే
మీవివరపుట్టఁ జెపుమా, నీవనుటయు నాతఁ డాతనికి నిట్లనియెన్. 295

క. ఈకాయ మనలముఖమునఁ, బోకార్చి యులూకయోనిఁ బుట్టి బలిమిమైఁ
గాకముల గర్వరేఖా, స్తోకములం ద్రుంతు మనసుతుండుడుకాఱన్. 296

వ. అనిన విని రక్తాక్షుండు. 297

క. లోకద్రుహఘనసమీరము, హోకుధరంబులవరింతు నని కాదాపూ
ర్వాకృతికి వచ్చె నొక్కతె, కాకికి నీకేల కౌశికత్వము గల్గున్. 298

క. అనురక్తాక్షునిఁ గనుఁగొని, ఘనుఁ డచ్చిరజీవి పలికె గాఢప్రజ్ఞా
ధన వినఁగోరితి నిక్కథ, యనురక్తిం జెప్పుమనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 299

సీ. కైటభాహితపదాంగదమౌక్తికచ్ఛాయ విధికమండలుసమన్వితమరాళి
మారారిమకుటకుందారమాలికవిముత్క్రష్టధేనుత్కృష్టరథార
సాధుజీవంజీవచంద్రికసగరజస్ఫాటికస్వర్గసోపానపంక్తి
చింతపోవిత్తసంచితభగీరథకీర్తి వారాశిహృదయకౌశ్యోరవర్చ

తే. పరుషహాసిప్రకాశసంప్రాప్యమాణ, మిత్రసహపుత్ర గీర్వాణశత్రువేష
సముదితక్లాంతివ్యాప్తిసమ్యగమృతవృష్టి, గంగ పొంగడంగ నెగడు శంగ త్తరంగ 300
సీ. తజ్జలంబుల నొక్కతపసి యాస్వాదింపఁ గ యపుటం బల్లనఁ జాఁపుచోటఁ
దటకుటానిలనటద్విటపకాండనిషణ్ణ ఘనగృధ్రచంచునిర్గళిత యగుచు
మూషికపడియె నమ్ముని దానినిజతపోమహిమ నొక్క మనోజ్ఞ మహిళఁ జేసి
కన్నకూఁతునకంటెఁ గడుగారవంబునఁ బోషింప నొకకొన్ని పూఁటలకును
ఆ గుఱులుగూడె మేను మెఱుఁగెక్కెఁ బాలిండ్లు, బయలు మెఱసెఁ బిఱుఁదుబలిసె నడలు
ముఱిప మెఱిఁగె సిగ్గు మోమున నివురొత్తెఁ, దోయజాస్య కలరుఁ బ్రాయమైన.
క. కలితరుచిమించునించున, ఫలముంబలె నూఁగునూఁగుఁబ్రాయము చెలిపై
నిలువం గని ముని మనువీ, వలెనని తలపోసె నధికవాత్సల్యమునన్. 302
క. ప్రతినూతనర్తువేళా, న్వితయొవ్వతె యవ్వధూటి వృషలి యగు న
ద్ర్వతిపాణిగ్రహణముఁగా, మతిఁ దలఁపరు సుమతుల నభిమతమై యునికిన్. 303
వ. ఇంతపమున్న వివాహంబు సేయలేనైతి నిచ్చిపుచ్చుకొనువారికిఁ గులధనాది గౌర
వంబులు సదృశంబులునయిన ననురాగంబు పెరుగు రూపయౌవనాదులు పరస్పరాను
రూపంబు లయియుండిన సతిపతులకుఁ బ్రేమాంకురంబులు వృద్ధిబొందుఁ గావున
నివ్వనజగంధి మహానుభావుండగు సూర్యదేవునకుం బరిణయంబు సేసెద నని యా
మ్ముని తీవ్రధాము నాకర్షించి. 304
సీ. తనునోరఁ జేరఁగ్రుచ్చినవారి కారోగ్య మిచ్చువాఁ డఘములఁ ద్రచ్చువాఁడు
పరరాడసంబాధ విరియుచక్రముల రక్షించువాఁ డిఱులశిక్షించువాఁడు
వేదాంత శుద్ధాంత వీధుల నోలగంబుండువాఁ డాపద ల్చెండువాఁడు
దుష్టమందేహ సందోహంబు నెలగోలు తరమువాఁడు మురారితరమువాఁడు
తే. సంప్రదోషచక్రస్థితిజలదరించు, నవనిజనులకు దృష్టిపాటవము నిచ్చి
మించువాఁ డెల్లదిశల దీపించువాఁడు, సారసాప్తుండు మునికి సాక్షాత్కరించె.
చ. ముని యలతీవ్రధాముని సముజ్జ్వలధామునిఁ బూజసేసి యి
ట్లను దిననాథ యిక్కిసలయాధర పెంపుడుబిడ్డ నాకు నీ
కెన సుముహూర్తవేళ వరియింపుము నీకిదె యిత్తునన్న న
వ్వనరుహబాంధవుండు శ్రుతవంతుఁ బ్రశాంతునిఁ జూచి యిట్లనున్. 306
తే. అనఘ నాకన్నఁ బర్జన్యుఁ డధికుఁ డభ్ర, సంచయంబున నను నిరోధించుఁ గాన
నమ్మహాత్మున కీకన్య నఖిలమాన్యఁ, బరిణయము సేయు మదినీకుఁ బరమశుభము.
క. అనిచెప్పి తపనుఁ డరిగిన, ననఘుం బర్జన్యు నంత నాకర్షింపన్
జనుదెంచి నిలిచె నతఁ, డమ్ముని యావ్వేల్పునకు నెయ్యమున నిట్లనియెన్. 308

క. కన్య న్భవనత్రయున, న్మాన్య ననన్య న్వరింపుమా యిచ్చితి నీ
ధన్యత్వ మమర ననఁ బర్జన్యుం డిట్లనియె మానిజనమాన్యునకున్. 309

క. మరుదభిహతిదూదిక్రియఁ, దరలుదు నాకన్నఘనుఁ డతం డాయన కి
త్తరళాక్షి నిచ్చి సంయమి, పర పెండ్లి యొనర్చు మనుచు వాఁడుం బోయెన్.

క. పవమానుఁ గ్రోధహాతరై, పవమానుఁ దలంపఁ దపసిపాలికి నతఁ డా
ర్జవజవము లమరవచ్చిన, వివిధాతిథ్యముల గారవింపుచుఁ బలికెన్. 311

చ. ఉచితసభాయితాఖిలపురోపవనాపవనాసురాసుర
ప్రచయములందు నీసుతు రాఁ డొకఁ డిష్టజనప్రసన్నతా
రుచుల వలో చెలంగి గుణరూపవయోనయధన్యఁ గన్య నీ
కచలమనీష నిచ్చెద సదాధృతిఁ గమ్ము వివాహ మీవనన్. 312

చ. నరులు సురల్భవాదృశులు నన్ను మహాబలుఁ డండ్రు సత్కృతా
పరపరమేష్ఠిశైలము లపారబలంబులు నేనెఱుంగుదుం
బరు లనుచున్న నేమి కనుపట్టిన పట్టిధరాధిభర్త కా
దరమున నిత్తుఁ గాకని సదాగతి సెప్పి యథేచ్ఛ నేగినన్. 313

క. ధరములఁ దటఘటితపయో, ధరముల సంగీతముఖరదైవతవిద్యా
ధరముల శ్రీగరుడసుధా, ధరములఁ దలఁచుటయుఁ బర్వతము లేతెంచెన్ 314

క. ముని యద్ధరణీధరములఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె నాత్మకన్య ననన్యన్
జనలోకమాన్య నిచ్చెద, గొనకొని యొండొకఁడు పుచ్చుకొనుఁ డింపెసఁగన్.

చ. అతిశుభలగ్న మీసమయ మన్న నమస్కృతు లాచరించి ప
ర్వతములు పల్కె నేఁ డబలవంతులమందురు పాదజర్జరీ
కృతులము మమ్ము లెక్కఁగొన వెల్కు లు వానికి నిమ్ము నిర్మల
వ్రతభవదీయప్రీతి కనివారణ లేకని చెప్పిపోయినన్. 316

క. ఎలుకలఁ బిలిచి మహాముని, కులవల్లభుఁ డనియె నిత్తుఁ గూఁతు న్మోదం
బొలయ వరియింపుఁ డొకఁడని, పలికిన నవి కరము వెఱఁగుపడి యిట్లనియెన్.

క. ఎలుకలకు మనుజసతులకుఁ, గలయిక లెట్లనిన మౌని కమనీయతపో
బలమునఁ గ్రమ్మఱఁ గూఁతురు, నెలుకంగాఁ జేసి యొకటికిచ్చెం బుచ్చెన్. 318

వ. అట్లగుటఁ గాకి వగునీకు ఘూకజన్మ మెట్లుగల్గునని కేరడం బాడి యధిక్షేపించు రక్తాక్షుని వారించి యరిమర్దనుండు ప్రసాదపురస్సరదృష్టిఁ జిరజీవి నాలోకించి.

ఉ. క్రూరతరావలోకములు ఘూకము లాదృతి నీకు నీప్సితా
హారము లిచ్చు నిర్భయుఁడవై ధరణీరుహదుర్గకోటరా

గారవములం జరింపుము సుఖస్థితి నుండుము కొంతలేక యో
భూరివివేక యంచుఁ గడిపోవనిభక్తి బహూకరించినన్. 320

వ. కృతకృత్యుండ నయితినని ధైర్యవిజితనీహారాచలానర్గళప్రచారంబున దుర్గబాహ్యా
భ్యంతరంబులం బ్రవర్తించి యన్నియుం గనుంగొని శరీరవర్ధనపర్యంతంబు చింత
దొరలకుండ ఘూకంబులం గలసి మెలసి పక్షంబులు వ్యవహారదక్షంబు లగుటయు
నొక్కనాఁ డెడయు వేచి యయ్యాకమూలోత్పాటనంబునకుఁ బృథ్వీరుహదుర్గకోట
రద్వారంబుల నీరంబులుగాఁ బూరిఁగూరి నీరసేంధనంబులు దుఱిఁగి కరీషపిండఖం
డంబులు గ్రుక్కి యక్కడ నిలువక మేఘవర్ణుఁ గానంబోయి యవ్వాయసపతిచేత
సంభావితుండై యప్పు డుపస్థితంబైనకార్యంబు విన్నవించి చిరజీవి యిట్లను నీవు
ను నిన్నుం గొలుచువారును నీరసతరుశాఖలను గొఱవులను బట్టుకొనిరండు వైరిసం
హారసమయం బిదియని తెలుపుటయు. 321

క. ఎరవలిపట్టినకొండల, కురువడిఁ జని కాకిమూఁక లొక్కటఁ గొఱవుల్
వరవరవయైనపిడకలు, తరిగైకొనిపోయి ధీరతం దరికొల్పన్. 322

మ. తగ నత్యుద్ధతి మించువాయువులచేత న్రాఁజితోద్ధూతనక్రౌం
బొగలై కీలలు పర్వ నిక్కఁ జిఱునిప్పు ల్రాచి యుక్కుష్మడిన్
గగనం బంటి ఘనస్ఫులింగములు నాల్కల్గ్రోలియు నచ్చిమ్మ్రవం
బగిలెం బ్రేలిపడెం దివాంధకులము ల్భస్మంబులయ్యెం దుదిన్. 323

క. ఈపఱువున నిశ్శేషము, గా వైరుల సంహరించి కౌతూహలసం
భావితుఁడై యప్పుడు చిర, జీవికి వలకాకరాజశేఖరుఁ డనియెన్. 324

క. పగవానిగృహము మృత్యువు, మొగమచ్చో సన్నిదివసములు గట్టా యే
పగిది జరించితి వీవని, వగచివఁ జిరజీవి మేఘవర్ణుని కనియెన్. 325

చ. అవఁగొనఁ గార్యకాంక్షి యగునాతఁడు దేజము డాఁచి దుస్థితు
ల్గుడుముచు నీచుఁ గొల్చి తిరుగుం దివిషజ్జయులై ధరిత్రిఁ బే
ర్పడినసహోదరుల్ దనకుఁ బ్రాపుగ నుండియుఁ బుణ్యగాథలం
గడపఁడె మత్స్యరాజుసముఖంబున ధర్మసుతుండు కాలమున్. 326

ఉ. పౌరుషము న్మహాబలముఁ బండితభావముఁ గల్గినట్టియా
ధీరుఁడు కార్యదాహనిరతిం బరుఁగొల్చు మహానసాగ్నిధూ
మారుణతాత్తులు న్మలినమైనపటంబు మహావిభూషితా
కారము దర్వియు న్మెఱయుఁగా వలభీముఁడు మాత్స్యుఁ గొల్వఁడే. 327

ఉ. పౌరుష ముజ్జగించి నగుబాటున కోరిచి సాధుగస్థితా

కారతఁ గాలకాంక్ష పొసఁగ న్నిజకార్య మొనర్చు గాండివ
జ్యారవదేవదత్తరభసక్షుభితాష్టహరిత్కరిశ్రుతి
ద్వారుఁడు క్రీడి మాత్స్యపురి నాఁడు బృహన్నలయై నటింపఁడే. 328

చ. ఒకదెసఁ గార్యదాహమున నుండక యేరికినైనఁ దీఱదం
తకనిభసత్యుఁ డాదరణధామకటాక్షుఁ డఖండవిక్రమా
ధికుఁడు విలాసవిశ్రమణదేశము మాద్రికిఁ దొల్తపుత్రుఁ డా
నకులుఁడు మత్స్యరాజభవనంబున సాహిణియై చరింపఁడే. 329

చ. భుజబలశాలి నీతిపరిపూర్ణుఁడు రూపవిలాసవారిజ
ధ్వజుఁడు హరిజ్జయాభిముఖవర్త్ముఁ డతిప్రియభాషుఁ డాశ్రిత
ద్విజనిధికార్యదాహనిరతి న్నిజవేషముఁ గప్పిపుచ్చి గో
వ్రజములఁ గాచువాఁడయి విరాటుపురి న్సహదేవుఁ డుండఁడే. 330

ఉ. కాలము దాఁట నెవ్వరిలఁ గాల్గలవారలు వారిరాశికీ
లాలపరీతభూతవిపులానృపరాజముఖీశిరస్స్థ
స్థాలఘుశత్రుభానునికపాతిసమున్నపదంఘ్రిపద్మపాం
చాలతనూజ తొత్తుపని సల్పదె దైవగతి న్సుదేష్ణకున్. 331

వ. అని చెప్పి బాష్పనిష్పీడితాక్షుండై వాయసాధ్యక్షుండు చిరజీవి నాలోకించి. 332

క. పరదేశ మఖిలదుఃఖా, కరము మదీయోపదేశగమ్యుఁడవై కా
ర్యరభసముకోర్చి రిపుమం, దిరమున నెబ్భంగి నుండితివి చిరజీవీ. 333

క. ఘూకములు దెగడ ఘూక, క్ష్మాకాంతుఁడు గౌరవంబు సలుపఁగ బ్రతిప
క్షలోకమున నుంటి విద్దశ, నాకతమున నీకుఁ గలిగెనా చిరజీవీ. 334

సీ. అని విన్నవయిన వాయసరాజు నీక్షించి యచ్చిరజీవి యిట్లనియె మత్త్రి
తమువున నీయాజ్ఞఁ దలమోచి యేనుండుతటి మదాంధదివాంధతతులు వచ్చి
కెలఁకు లీక్షించి మీపాలకువ లేకున్న తెరలివచ్చినత్రోవ మరలిచనఁగ
నున్నకన్నెఱఁగి నేనొకశబ్ద మొనరించి క్రమ్మఱించితిఁ గార్యకరణబుద్ధి

ఆ. నపుడు వికృతమూర్తినైయున్న న న్నులూ, కములు గాంచియెఱుఁగుఁ గానఁదొలుత
నింపుకలిమి సంహరింపక నొంపక, నాదరమున భర్త కప్పగించె. 335

వ. అప్పుడు ఘూకవల్లభుండు నన్నుం జూచి నీ వెవ్వండవని యడిగిన మేఘవర్ణునకు ముఖ్యదండనాథుండ నగు చిరజీవి నని చెప్పితి నప్పలుకులు విని మంత్రులరావించి మంత్రకూటంబున నన్నుం జూపి యితని కుచితం బగు కార్యం బొకరొకరు చెప్పుండనిన నందు రక్తాక్షుండనువాఁ డొక్కరుండు దక్కఁ దక్కినవారందఱు నాపక్షంబ పలికిరి రాజును వారవాక్యంబు లంగీకరించి నీతిదక్షుండగు రక్తాక్షుని

దెస నాదరణంబు సేయఁడయ్యెఁ గాలపక్వంబును నట్టిద. 336

క. జనియింపం గలకార్యము, మనమున దగ నిశ్చయించి మంత్రి సునీతిన్
వినిపించిన వినఁ డొల్లని, చెనఁటికి ముకుబంటి గాదె చేటుం గాటున్. 337

తే. గగనమంటిన దోషాగ్ని గాఢశాంతి, నీరమున శీతలము సేయ నేర్చు మంత్రి
విరహితారంభపరుఁడైన సేవకుండుఁ, గార్యనిర్వాహకులు సూవె కరటముఖ్య.

క. తానెంత కార్యపారగుఁ, డైన రహస్యమున మంత్రి నడుగక ధరణీ
జానకి నే కార్యంబుం, బూనందగ దుద్ధత ప్రభుత్వ ప్రజ్ఞన్. 339

ఉ. ముప్పదిమూఁడుగోటుల సుమూర్తుల వేల్పుల నేలు వజ్రియు
ప్పప్పయువార్యశౌర్యకరుణాదులపట్టున నింతకేనియున్
జెప్పనివాఁడె యట్టినయశాలి బృహస్పతిగోపనంబునం
జెప్పినపంపుసేయక విశృంఖలవృత్తిఁ జరింప నేర్చునే. 340

క. కావున రక్తాక్షుఁడు నయ, కోవిదుఁ డమ్మంత్రి మాట గురుమంత్రముగా
భావింపలేక కోటఁడు, పావకకీలాళిఁ గాలి భస్మంబయ్యెన్. 341

చ. అరయఁగ దుష్టమంత్రినివహంబను వారము గల్గియుండ నే
పురుషు ననీతిదోషములు పొందవు రోగము లేయపథ్యబం
ధురుఁ గలఁగింప వేజనునిఁ ద్రుంపదు మృత్యువు లక్ష్మి యెవ్వనిన్
జిరమదగర్వదర్పితునిఁ జేయదు పైకొనవేరి నాపదల్. 342

వ. లోభికిఁ గీర్తియు ఖలునకు మైత్రియు నష్టక్రియునకుఁ గులంబును ధనార్జనతత్పరునకు ధర్మంబును నలసునకు విద్యయుఁ గృపణునకు సౌఖ్యంబును బ్రమత్తసచివుండగు జగతీపతికి రాజ్యంబును లేదు వెండియు నీరసేంధనంబుల వహ్నియు మూర్ఖులందు శోకంబును జపలచిత్తులయందు గోపంబును గాంతలందు విత్తంబును దయావంతులందు ధర్మంబును మహాత్ములయందు ధైర్యంబును వృద్ధిఁ బొందు నది యట్లుండె. 343

క. వలనగు నంతకు బగతుం, దలనిడుకొని తిరుగు నీతితత్త్వజ్ఞుఁడు మున్
జిలువ యొకం డట్టిదయై, మలుగందినదే యనేకమండూకములన్. 344

క. అనిన విని మేఘవర్ణుం, డనురాగరసాబ్ధి నోలలాడుచు విద్యా
ఖనికా యొట్టికథ చెప్పు, మను డచ్చిరజీవి వాయసాగ్రణి కనియెన్. 345

సీ. విను పూర్వమున మందవిషుఁ డను కాలాహి యాహారకాంక్ష నహర్ముఖమున
బలచి యొండొకచోట బహుభేకకలకల ప్రతిభిన్నసకలదిగ్భాగమైన
హ్రదము గన్గొని లోనికరుగ నెద్దిక్కున దెరువు గావక తీరధరణి నిల్చి
కుంభిని ఫణమూదికొని డిల్లచెడినట్లు పరవశుగతి రుగ్ణపగిది నుండఁ

తే. బలికె మండూకపతి మహోగ్రఫణివితంప, ప్రాణములు లోచనంబుల బయలుపఱచి
యొఱచి యుల్లక యిట్లుండ నేలనేల, చింతలేమిటికేని భక్షింపరాదె. 346

క. తలద్రిప్పక మ్రింగుచు కే,వలము మహాబలునియంతవాని నయోనీ
కలఁతింబడ నీకార్యము, గలిగెనొకో యన్నఁ బన్నగం బిట్లనియెన్. 347

తే. ఓదయానిధి దైవోపపాదితుండ, నైననాకేల దొరకునాహార ముఱక
నోరులు వెట్టినదనుక బస్తుండవలయుఁ, దనకు నావుడు మఱియు నద్దర్దురంబు. 348

క. అనిలాశనవల్లభ చె,ప్పు నహో చిత్రంబు పస్తు పారణ లుండన్
వనరం గారణమున్నను, వినియెద జెప్పుమనిన మందవిదుఁ డిట్లనియెన్. 349

క. కేవల మాహారేచ్ఛం, బోవఁగ నొకనాఁటిరేయి భోగం బద్రుపం
గావడి ద్రొక్కిన నొకభూ, దేవకుమారకునిఁ గఱచితిని బడలుపడన్. 350

క. కాటుపడి భీతిఁ గాయం, బూటాడంబరచి జనకునూరుద్వితయా
స్ఫోటితమస్తకుఁడై శిశు, వేటుపడినకురరివోలె నేడ్చుచునుండెన్. 351

క. అసలునలముద్దుపట్టిం, జడియకుమని వీపుజఱచి జనకుం డురమం
దిడికొని మునుగడ పుడమిం, గడువడకువ నున్ననన్ను గని కోపమునన్. 352

క. వసుధామరుఁ డిట్లను వెలి, విసరినతమినోరి విసపువిత్తానోరె
పసనాడెఁ గటకటా యి,క్కసుగంధుం గుంచులేక కరనన్ బంపన్. 353

ఆ. కుటిలగతికిఁ బుట్టుగుడ్డికి వనుదివ, శ్రుతివిహీనునకును గ్రూరమతికి
బాపజాతికేలప్రాపించుఁ బరహితా, చరణవిద్య నిన్ను సైఁపఁదగునె. 354

చ. కడుదొడుసైన యిద్దురితకర్మము నిన్గొని ముంచుగాక యె
క్కుడెఁ జననిచ్చుఁ బుట్టపురుగా కొఱగా కెపు డస్వతంత్రతన్
మడుఁగు భజించి భేకముల మస్తమున న్భరియించి కొల్చి యె
ప్పు డవి దయామతిం గడుపు పోయఁగనుండు పొకారిపొమ్మనన్. 355

క. ధారాళచింత నంతం, గ్రూరతచెడి మిమ్ము మోచికొని తిరుగంగా
నోరాజా వచ్చితి నా,హారము మీరిడకలేదయా నాకనుచున్. 356

క. ఆరోహణకౌతూహల, సౌరభ్యము మోసులొత్త జలపాదుఁడు దు
ష్టోరగభాషణములు మా,యారూపము లనక నిజము లని తనలోనన్. 357

క. తలఁచి యలచిలువకిట్లను, నెలకొనినను గొలువనిలువ నీహృదయమువం
గలిగిన నాహారం బిడి, తిలకుం గ్రొవ్వెక్క నడపెద నే ననుడున్. 358

ఉ. మందవిదుండు కప్ప దనమాయకు లోనయి చిక్కె నంచు నా
నందమునొంది భేకరమణభ్రమణాదులు నాకులేవు నీ

కందుపచేరి భోగఫలకంబున నీపడము ల్వహించి యుం
దుం దుదిముట్టనందనుకఁ ద్రోవక దగ్గఱఁ జేర్చుకొ మ్మిటన్. 359

క. నను విశ్వసింపు మెప్పటి, కనుమానము మాను చచ్చునంతకు నెందుం
జననని దేవతనగరికి, దనపేరం గమ్మకట్టిదం గొనుమనుచున్. 360

ఆ. కడుపుఁజూపి చావగా నింక నెన్నఁడు, నడుపుకొనియె దనుచు నెడుగుఁబురుగు
చెప్పరాని ప్రియముఁ జెప్పినహృదయంబు, గరఁగి భేకరాజు తెరువుచూపి. 361

క. ఆరోహింపఁగవలె గృ,ష్ణోరగ యీసరియువెంట నొద్దికిఁ జనుదె
మ్మా రయమున ననుటయు ని,ర్వారణనది పొచ్చి కదియు వచ్చెం గప్పన్ 362

క. అప్పు డనురాగమొప్పం, గుప్పలుగొని క్రోతిగొమ్మగొన్నట్లు పడం
గుప్పించి కప్ప తోఁడ, స్పప్పఫణి ప్రసరభోగ మారోహించెన్ 363

క. జలపాదుని బాదుకొనం, దలనిడికొని త్రాఁచు నేచునటనం దటభూ
ములకొంతసేపు ద్రిమ్మరి, యలసినగతి నూరకుండె నట్లుండుటయున్. 364

ఉ. పన్నగభర్తఁ జూచి జలపాదుఁడు పల్కె నిదేమి వేగసం
పన్నము గాకయున్నయది మందవిషా భవదీయవిగ్రహం
బన్నభుజంగ మిట్లను దయామయ యాఁకటదీలుపడ్డ నా
కున్నదె యానశక్తి కడు పోమినమీఁదటఁ జూడు చిత్రముల్. 365

క. దొరలు తమవేడుకల జా,తురగాని వహించి తిరుగు తురగంబులఁ బ్రో
వరు మేపునీళ్ళతపినిడి, యరుదివ్విధ మనిన దర్దురాగ్రణి మదిలోన్. 366

క. కలతెర గిట్టిద యనుచుం, దలఁచి యయో విప్రశాపదశ దనయిచ్చన్
వలసిన యాహారము గొన, గలఁగమి నిచ్చిలుప నొచ్చెగద యకటకటా. 367

క. భారవహం బిదిలేదా, హారము నే నిడక కటికి యాఁకట నిపుడే
కారెడునిట్లుండిన నా, యారోహణ కేళి యే క్రియం గొనసాగున్. 368

చ. అని తలపోసి మందవిషు నారసి యజ్జలపాదుఁ డిట్లనున్
ననుఁ దలఁదాల్చి యాడజవనంబువలెం జఠరానలంబురాఁ
జిన యపు డెల్లగప్పల విశృంఖలవృత్తి భుజించి లావుగై
కొని విహరింపు భోగికులకుంజర నాదములన్ బ్రమోదంబునన్. 369

వ. అని నిరప్పణగాఁ గప్పల తోడు నెలవిచ్చిన బలవంత మగుట నీరంబున నవర్గళ
ప్రచారంబునం జేరెంబులు వాఱుచు నొడిసియొడిసి బడలుపడం గఱచి కిచుకు
కిచుకురనక కతిపయదినంబులకు జలపాదావశేషంబుగా నిఖిలభేకంబులం భక్షించి.

క. తలనంటి పట్టుకొని చి,ప్పలువిరిగి పడంకుచున్నవాని నహో య
జ్జలపాదు విడిచి రోషా,విలమానసుఁ డగుచు మందవిషుఁ డిట్లనియెన్. 371

క. తగునే భోగశిరోమణి, నగునే లోకవేళ నలఁగి యరుదెంచినఁ దై
వెగురుకొనఁ గొండయెక్కడ, దగరెక్కడ యిలదె తారతమ్యం బరయన్. 372

క. నలఁకువ ధర నెవ్వరికిం, గలయతియు మహాబలారిగా యితఁడంచుం
దలఁపక గౌరవమింతయు, సలుపక నను నసదుసేయఁజను నే నీకున్. 373

క. అతిమణిఘృణిసంభరణో, చిత మగు నాఫణము కష్టశీలా నీకు
త్సితపుటడుగులకు వర్హామె, తతినిక్క వలాఱ మ్రింగెద న్నిన్నను మన్. 374

క. పడి నోడిసిపట్టుకొని దెస, పడ నోడలుం దోడలు బడలుపడ నొక్కి ముదం
బడర దిగమ్రింగి వలసిన, కడ కరిగె న్మందవిదుఁడు కాకాధ్యక్షా. 375

వ. ఏ నమ్మందవిదుచందంబున నవమానంబున కోర్చి ప్రతిపక్షక్షయం బాపాదించితి
ననిచెప్పి చిరజీవి మఱియు మేఘవర్ణున కిట్లనియె. 376

క. మూలముల జెఱుప వనల, జ్వాలలు తరువులనకాని చందనశైత్య
శ్రీల మగుగాడ్పుచెఱుచు, న్మూలంబులతోన వృక్షముల శీఘ్రమునన్. 377

క. ధనమున ఋణశేషము సా, ధనముల రిపుశేష మౌషధంబునఁ దనుసం
జనితగదశేష ముదకంబున శిఖిశేషం బశేషముగఁ జేయఁదగున్. 378

చ. ముడిపడియున్న దుర్వ్యసనము న్సడలించి దురంతరోషపుం
గడలి కుశాంతిసేతువునఁ గట్టి సమాసమదేశకాలముల్
కడఁగనిచిత్రగుప్తి పొసఁగ న్మను కేనికి వేయునేల యి
ప్పుడమిఁ గరస్థలామలకముల్గద సంపదలు న్శుభంబులున్. 379

క. శరములఁ బహరుమనీషా, శరములఁ బడినట్లు రిపులు సమరమువలయున్
శరములకు విలువ ప్రజ్ఞా, శరములకుం గ్రాహ్యమెద్ది సరియౌ రెంటన్. 380

క. అలఁతులకు దైవయత్నము, బలవంతంబైన నెల్లపనులౌదగు మహా
బలుల కది లేకయుండినఁ, బలుకులు వేయేల కడమపడు సర్వంబున్. 381

వ. సుచరితఫలంబులంగాక సకలకార్యంబులు చేకూడవు త్యాగంబున శూరుండును వైదుష్యంబునం బ్రియుండును గుణంబుల లుబ్ధుండును నగుచు రాజు రాజ్యంబు గావింపవలయు నిందొక్కటితక్కినం బురుషాకారంబు నిరర్థకం బని విందు మది యట్టిద. 382

సీ. ఘనమూషనిధి యనంగునకా ఘనంగిత్వ ముచితమే బలి కహివ్యూహపసతి
పాండునందనునకా బహుకాలవనవాస మిభపురాధిపునకా యేటిచౌరవ
యమకులాగ్యత్తునకా శాపమరణంబు జాహ్నవీసుతునకా శస్త్రశయ్య
నలరాజునకా మహానసపాకభజనంబు నహుషునకా ఘోరనాగమూర్తి

తే. మతిత్రిశంకునకా పచ్చిమాలతినము, ద్రుపదనందనకా రాచతొత్తుపాటు
మనుజుఁ డెవ్వఁడు కర్మస్వతంత్రుఁ డరయ, నీశ్వరుఁడు గాక సమకూర్పనిట్టిపనులు.

వ. ఇదియెఱిఁగి ప్రజ్ఞాన్యాయంబు లేమఱక యుండవలయు దైవబలంబు గలవాఁడవ గుట నీకు శీఘ్రకాలంబునఁ గార్యసిద్ధియయ్యె నిరమిత్రుండవయితి ప్రాప్తమిత్రుండవయితి వింకఁ బ్రాజ్యవైభవంబున రాజ్యంబు సేయుమని చిరజీవి చెప్పిన మేఘవర్ణుండు సకలసంపత్పరిపూర్ణుండై రాజ్యభోగంబు లనుభవింపుచుండె. 384

క. అని చెప్పిన ధరణీవర, తనయులు నిజగురునిఁ జూచి తాత్వికముఖ్యా
వినఁ బ్రియమయ్యెడు జెపుమా, ఘనువారఁ జతుర్థతంత్ర మని యడుగుటయున్.

చ. అతనుభయంకరైకవిషమాంబకసమ్యగనంతభోగసం
గతవిగతాంతరాయగతి గాఢవినాయకవత్తిచిత్తజా
దృతిబహుపద్మజాండమణిదీపితకుక్షికరంకమందరీ
కృతపరతత్త్వవిజ్జటిమృగేంద్రవికస్వరయోగపుష్కరా. 386

క. రంగత్తరజాతమహా, గాంగేయస్తవనఘటితఘనపులకాయ
త్త్వాంగనిచోళయమప్రా, గ్రంగస్థలమధ్యసంచరణశైలూషా. 387

మాలిని. కలుషముశకధూమా క్లాంతచింతామరామా
ప్రళయకరణరోషా ప్రాణిసంగుప్తితోషా
విలసదచలధర్మా విశ్రుతశ్రౌతకర్మా
సులభభజనలోలా సుస్థిరశ్రీవిలాసా. 388

గద్య. ఇది శ్రీవేంకటనాథకరుణాలబ్ధ సరససాహిత్య నిత్యకవితావిలాస సకల సుకవికృత కైవారభూషణోల్లాస రాజకులపారావార పర్వశర్వరీరమణ నీతిశాస్త్రమార్గ పరిశ్రమణ ధైర్యపర్యాయధికృత నీహార పర్వత పర్వతరాజకుమార నిస్సహాయప్రబంధనిర్మాణ భోజభూదార సుధామధుర భారతీసనాథ వేంకటనాథ ప్రణీతంబైన పంచతంత్రంబున సంధివిగ్రహం బన్నది తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

పంచతంత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీసత్యాలోకనజని
తాసమశరకరణసంభ్రమాధికనటక
త్రాసవిధిప్రాఘటనా
భ్యాసభుజార్గళసనాథ హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా లబ్ధనాశనాభిధానచతుర్థతంత్ర మాకర్ణింపు మధీతనీతిశాస్త్రమార్గుం డవిష్ణు
శర్ముండు సుదర్శనకుమారుల కిట్లనియె. 2

క. పరకపటాలాపపరం, పరకేర్పడ భ్రమసి విడుచు ప్రాప్తార్థము గా
పురుషుఁడు విడువఁడె మును సొం,గరమునఁ గపిశింశుమారకము గుప్పణితిఁక. 3

క. నావిని రాజకుమారకు, లావిప్రవతంసుఁ బలికి రదియెట్లు నయ
ప్రావీణ్యా యాకథ జెప్పుమా వినియెద మనిన వారి కతఁ డిట్లనియెఁ. 4

సీ. నీరదపథికపానీయనికేతంబు మేదినీయువతికటీదుకూల
మంబరచరనరాభ్యవహారసత్రంబు సరిదలంకృతికార్యకరణశాలి
కార్పణ్యభయదవీక్షణాఘూజనికర్త రాక్షసజీద్వ్యహారస్థలంబు
మునిరోషనష్టనాకనిసర్గశుభదాయి నిస్తుఁరత్నపూర్ణితకరంక
తే. ముగ్రశతధారధారాసమగ్రభీతి, పరవశాగత బహుకుభృద్భరణనిపుణ
మతనుసత్త్వ మలక్షితౌర్వానలంబు, పఱలుదక్షిణశరధిసర్వజ్ఞశరధి. 5

సీ. ఇమ్మహాగాంభీర్య మెవ్వనికొదవు నీవాహినీభరణ మెవ్వనికిఁగలుగు
నీగోత్రరక్షణ మెవ్వనికబ్బు నీయనిమిషావాప్తి యెవ్వరికిదొరకు
నీసత్త్వసౌభాగ్య మెవ్వనికెసఁగు నీఘనహితాచరణ మెవ్వనికి నొదగు
నీగాఢజీవన మెవ్వనికుండు నీకనకరత్నోత్కర్ష లెవ్వనికి వశము
తే. నీలలితరాజసన్మాన మెవ్వనికి లభించు నెవ్వని కిట్టియుప్పిదము నిత్య
భూతనికేతా యని లోకు లభినుతింపఁ, గ్రాలునిర్భరవిభుఁ డాపగావిభుండు. 6

క. అపరిమితం బుడుకుతఱ, ణ్యుపసక్తం బఖిలజలధరోపాస్యం బా
త్మపదస్థానిమిషంబు, ద్విపులాక్షోమం బనంతవిధ మెఱిఁగించున్. 7

క. ఆనీరధితటమున బహు, మానుం డనువాఁడు వృద్ధమర్కటుఁడు మహా
వానరులు ముఖరపత్ర, స్థానరులు భజింప సుముఖుఁడై వర్తిల్లున్. 8

ఉ. వానికిఁ గంటిలో నెరసువంటివిరోధి సమీపపర్వత
స్థానమునం జయోన్ముఖుఁడు తామ్రముఖుండు చరించు నమ్మహా
వానరసార్వభౌముఁడు ప్లవజ్జవసంగబహుప్లవంగసే
నానతగోత్రుఁ డౌచు నొకనాఁడు సమిత్కరణేచ్ఛ వచ్చినన్. 9

క. కైకొనఁగలబహుమానుం, డాకంఠక్రోధవివశుఁడై ప్రతివీరా
నీకినిపై బలధిక్కృత, నాకపుల నగ్గపులఁ బనిచిన న్నిశ్శంకన్. 10

క. ఆహవ మొనరించె సము, త్సాహత నిరువాఁగు దొడరి దంతాదంతిన్
బాహాబాహిముఖాముఖి, నాహావాజ్ముఖరఖచర మై నభ మొప్పన్. 11

శా. లావు ల్పేర్కొని నొంతు రుగ్రిఁ బిడికిళ్ళం ద్రెళ్ళ పార్శ్వాచల
గ్రావంబు ల్పెకలించి ఉవ్వ్యాసురు మ్రగ్గ న్మోగ్గ వృక్షాగ్రశా
ఖాపగ్గంబుల నెత్తి మొత్తుదురు ప్రుక్కం జిక్కఁ గంతచ్చటల్
గావుల్పెట్టుదు రొండొరు ల్మదమణంగం బ్రుంగ నవ్వానరుల్. 12

క. చఱతురు పెడచేతులనోఁ, గఱతురు తెరనొళ్ళఁ బిసితఖండంబులు రా
విఱుతురు పెళపెళ నెమ్ములు, పఱిబోవనికలిమిబలిమిఁ బ్లవగాధ్యక్షుల్. 13

క. విరసము నెఱసాహసమున్, బురిగొన నిట్లుభయసైన్యములు పోర నస్
త్రరసతరసములు గదురఁగ, శరనిధిసత్వములు వెలివిపరి రాఁదొడఁగెన్. 14

వ. అప్లవంగసంగరం బావిష్కృతారుణంబు నవ్యక్తతారకంబు నగుచు నహర్ముఖం
బును లుంఠితాగమనంబు లుంఛితశ్మశ్రురోమంబు నగుచు బౌద్ధకర్మంబును నదృ
ష్టశాస్త్రంబు ననక్షతపరికరంబు నగుచు యౌవనవివాహంబును బరిభ్రంసితచడగాం
బుం బ్రణష్టవళీవిలాసంబు నగుచుఁ గుకవికవిత్వంబును ననుకరించె. 15

క. అంతఁ దనఘనబలంబులు, పంతము దిగనాడి యోడి పఱచిన సంవ
ర్తాంతకుఁడన బహుమానుఁడు, తాం తేశరతామ్రముఖపతాకినిఁ దోలెన్. 16

తే. అప్పు దూర్ధ్వశిఖుం డైనయనిలసఖుఁడు, పోలె మత్తామ్రముఖుఁడుచూపులనతిస్ఫు
లింగసంఘాత ముదయింప నింగినింగి, దాఁకుచుం దాన బహుమానుఁ దారసించె. 17

చ. తతిమివధింప శత్రునకుఁ దానసమీకసమీకరంతరై
యతిముతిఁ బల్కె నోరిజరతా పెఱతావునకేగు నాబలం.

బెఱఁగిడఁ జావనేలయిపు డీవన నబ్బహుమానుఁ డోరి ద
బ్బఱలకు రాను తాఁకువెడపల్కుల కోర్చినవాఁడఁ గాఁ జుమీ. 18

క. పందకుఁ గాక పలాయన, కందళిసాహసునియందు గలుగునె యని మి
న్నందినకోపంబున నై,చెం దామ్రముఖుండు పుల్లసిల శిలనలుకన్. 19

క. మఱియొకకుటవిటపంబునఁ, జఱచి ఘనక్రోధదృష్టి సముకొనముష్టిన్
బఱియుపడ నురముఁ బొడిచిన, మఱియుం బడకప్పుడు తామ్రముఖుఁ డుగ్రుండై.

క. బలవంతు మాల్యవంతుం, జలధికడం గడఁగి నొంప సమయింపంగాఁ
దలఁచుహనుమంతుఁ డంతున, నల్పృద్ధుం గ్రుద్ధముష్టిహతి క్షితిఁ గూల్చెన్. 21

తే. కూల్చి చంపక యుసురుతోఁ గూడ నతని, నతనికాంతాళిఁ గైకొని యతులగతుఁ
బఱచి వానాళిరాళితత్ప్రాంతకాంత, ధరఁ జిరాద్భుతిశైత్యకృత్యము లొనర్చ 22

క. కొండొకకాలమునకుఁ గపి, మండలపతి మూర్ఛఁ దేఱి మహిరుహితోఁ గూ
ర్చుండి కనువిచ్చి రిపును, ద్దండపరాక్రమునిఁ గాంచి తలవంచుకొనెన్. 23

వ. అగణ్యదాక్షిణ్యాభిముఖుం డగుతామ్రముఖుం డబ్బహుమాను నన్వర్థనాముఁ
గావించి పంచిన 24

చ. జరఠకపీంద్రుఁ డట్లరిగి సాగరతీరమునందు మానితాం
బురుహభవాండషండపరిభూషితుఁడై వెలుఁగొందుచున్న యీ
శ్వరుఁడన నుజ్జ్వలజ్జటిలసారఫలంబులఁ బూర్ణమై మహా
గరిమ వహించుదాని మధుగర్భమునాఁ జను మేడిదోఁచినన్. 25

క. పరికించి యయ్యుదుంబర, తరువెక్కి తదీయపక్వతరఫలసేవా
గరిమం బ్రాణానిలసం, భరణముఁ గావించికొనుచుఁ బ్లవఁగుం డుండెన్. 26

క. అలకపిచేతిపచేళిమ, ఫలము ప్రమాదమున జారి పాథోధిజలం
బులఁ బడియెఁ బడిననొండొక, బుళబుళశబ్దంబు సంప్రభూతం బయ్యెన్. 27

క. ఆనివదము కర్ణంబుల, కానందవిధావిధాయి యగుటయు గణనా
హీనము లగుతత్ఫలముల, వానరుఁ డక్కడలి నీటవైవఁగఁ దొడఁగెన్. 28

క. వనచరకరముక్తములై, వనధింబడుమేడిపండ్ల వారణలోలోఁ
దినుచుఁ జలింపక క్రకచుం, డను దారుణశింశుమార మహోన్నుండన్. 29

క. అధికతమోదుంబరఫల, మధురరుచిం జొక్కి శింశుమారము మాసా
వధిగా నవోచ్చటన కర, మధివసియించె న్నిజప్రియావిముఖుండై. 30

చ. క్రకచునిభార్య కూర్మిచెలిఁ గన్గొని యిట్లనుఁ బ్రాణవల్లభుం
డకట యొకేనిఁ బోయి తడవయ్యె విలంబనహేతు వెద్దియో

తికమకమైతి నా నెగులుఁదీర్పుము నీవిపు డేఁగిచూచి నా
యకసుఖవార్తఁ జెప్పుమని యంచిన దూతికపోయి ముందరన్. 31

క. ఒకచో వికచోదుంబర, నికటంబున ముసలిక్రోఁతి నెయ్యంబునఁ బా
యక యున్న శింశుమారుం, గ్రకచాంకురదూతి ప్రీతిఁ గని చని యెఱుకన్. 32

చ. చెలువఁటియున్న కూర్మి చెలిఁ జేరి వినం గన గ్రొత్తలైన నా
చెలి తెలియంగ నంతయును జెప్పెద రోయక విన్ము నేను నీ
యలఘునియోగమూఁది చని యక్కడ నొక్కెడఁ జూచి వచ్చితిం
దొలఁగక వానరప్రమదతోఁ గపిఁబాసునివాని నీపతిన్. 33

క. నేనెఱుకచేయుకొఱ కిట, వెనువెనుకను వచ్చివచ్చి వెలఁదిక్రొలందిన్
జననీపని చెప్పితిఁ బర, వనితారతి లుబ్ధుఁ డేలవచ్చు న్నగుడన్. 34

క నావిని కాఁపుర మెటువలె, నీవిధమునఁ బ్రాణనాథుఁ డితరస్త్రీపై
త్రిపశుఁడయి యుండఁగ నని, పావకశిఖిపోలె మండిపడి యది మదిలోన్. 35

చ. కనుఁగవ నశ్రులొడికలు గట్టఁగఁ దైన్యనిష్ఠ క్రయై నిజా
వన మరవాంచియుండె సదనంబున నత్తటి శింశుమారుఁ డ
వ్వనచరనాథువీడ్కొని యువారిగఁ దివ్యని మేడిపండ్లుగొం
చు నిలువ కేఁగుదెంచి యిలసొచ్చి కులాంగనఁ జూపఁ జూడ్కిన్. 36

ఉ. ఒండొకభంగిఁ దోఁచుచుండు నుల్లము రుల్లనిపల్కఁ శింశుమా
రుండు ప్రియానయాతిగవిరోధిసె హృత్ప్రియుదా ప్రమాదినే
యండకువచ్చినం బలుక నక్కట నీవన శింశుమారిని
ష్ఖండవిధానమైనయలుకం దలయెత్తగు చూడ దెంతయున్. 37

క. అదియట్టిద యప్పనికిం, బోదరగుటం దూతిప్రీతిఁ బురికొనఁ బలికెన్
జదురాలికిఁ దెవులెత్తిన, యదినతో నెట్లుమాటలాడం గూడున్. 38

క. మందులు దెమ్మని చెప్పిన, మందులు నిడుఁ గొలుచుఘటులు మాతోఁ దమలో
నిం దెవ్వరుఁ బలుకరు నీ, చందముగా నెట్లు సాధ్వి జారుజ మానున్. 39

క. నావిని క్రకచుం డనుమ, జ్జీవము లౌషధము లయినఁ జేడియ కీలో
సేవింపఁజేసి నిర్గదఁ, గావించెదఁ జెపుము దాఁచఁగా నేమిటికిన్. 40

క. అని కూర్మి తేటపడఁ బ, ల్కినపల్కులు శింశుమారి గెంటని వేడ్కన్
విని నీతి తంత్రమంత్రిం, గనుఁగీఁటిన నతఁడు చేరి క్రకచుని కనియెన్. 41

క. ఎలనాఁగ రోగమణఁపం, గలమందులు చెప్పఁడనిన ఘనశాస్త్రకళా
బలవేద్యులు వైద్యులు గే, హాంగీతిం గ్రోఁతిగుండె వలెనని రధిపా. 42

క. అది ముదిత కోపఁగకున్నన్, బ్రతుకదు చెడచెడఁగరాదు పరిణామమునన్
మఱిఁగదిరిన చెఱఁ గ్రకచుం, డిది యెవ్విధినోరసు భార్య నెట్లిడేర్తున్. 43

క. బహుమానుం డొకఁడున్నాఁ, డహితుఁడు గాఁ డతఁడు హితుఁడు హాహా ముక్త
స్పృహాగ్రహాంత్యర్థము దు:స్సహామహానాప్రజ్ఞ నెట్లు చంపుదు నతనిన్. 44

చ. నిరతము విశ్వసించు నతినిర్మలచిత్తున కగ్గుసేయుకా
పురుషుఁడు దక్క భూరికులభూమిధరంబులు గావు సప్తసా
గరములు గా వరణ్యములు గావు భరంబని ధాత్రిమైత్రి నా
సిరివరుతోడ విన్నపము సేయదె వేఁడిన నట్లు గావునన్. 45

చ కడపట భార్యనిల్కడనుఁ గాఁ జెలికానికి నెగ్గుసేఁత యె
క్కుడుదురితంబు కాఁపురము గూలఁగఁ జూచుటయు న్మహాఘ మి
ప్పుడుఁ దొకపట్టున న్సఖునిపట్టున నింతి విశేష మింతకై
చెడుపనియేనియుం దగిలి చేయక మానఁగరాదు గొబ్బునన్. 46

వ అని నిశ్చయించి బహుమానసభోద్యోగంబునం దిరిగి వచ్చి నప్పు డుష్ప్రాంగుసమ్మ
దంబునం బ్లవంగపుంగవుండు. 47

క. క్రకచావికచాదృతియె, ద్దనుఁ గ్రమ్మఱ నరుగుదెంచెదవు కులకాంతా
నికట మకటా యసహ్యం, బోకో సత్యముఁ జెప్పుమనిన నువచరుఁ డనిగొన్.

ఉ. ఏను భవన్నియోగమున నేగి ఫలంబులు కానుకిచ్చినన్
మానిని పల్కె నీ వరిగి మాసకమయ్యెఁ బ్రవాస మెవ్విధిం
బోనిది నీకు నెద్దిగతమో గతమోహభవద్వినంబు నా
తో నెఱిఁగింపుమన్న భయదూరసదాదృతి నంటి దానికిన్. 49

చ తనయుననూన భామతిమిధామతెలంబున లెక్కకెక్కుడో
ఘనఘనరాజిఁ గ్రాలు మధుగర్భమునాఁ జనుమేడి దానిపై
మను వనువాసరంబు బహుమానుఁడు తక్కపిచక్రవర్తిపో
పున నితరం బెఱుంగక యపూర్వసుఖస్థితి నుంటి దాలిమిన్. 50

చ. మఱువఁగ రానిసఖ్య మది మాటలు వేయును నేల పుట్టి బు
ద్ధెఱిఁగితిఁ గాని యట్టిజగదేకపవిత్రునిఁ జూడ నెందు నో
తెలివరొ యంచుఁ బాఠకుగతిం గృతి నీయుపకారకృత్యముల్
గుఱిగడవం బ్రియంబుతమిఁ గొండలు కోటులుచేసి చెప్పితిన్. 51

ఉ. చెప్పిన నంతరంగమున సింగఁడు బూరఁడునై ప్రియంబు సొం
పుప్పతిలంగఁ బల్కె నది యోయికృతఘ్నుఁడ వీవు గావె య

ప్పప్ప సుహృత్తముం డయిన యాయన నింటికిఁ దెచ్చి వేల్పుగా
జొప్పునఁ గొల్తు రట్లు పరిశుద్ధసపర్యల దేల్చుటొప్పదే. 52

ఉ. ఎక్కటి మేడిపై నిలువ నేటికి నేఁటికిఁ గాదు నిల్చుఁగా
కిక్కడఁ బెద్దకాల మఖిలేప్సితభక్ష్యము లావహింతు నా
మ్రొక్కని మ్రొక్కి పెక్కుప్రియము ల్నయము ల్వచరించి తోడితె
మ్మక్కపినాథునంచుఁ బ్రియ యంచిన నిన్గొనిపోవవచ్చితిన్. 53

క. కారణవిముఖంబై యుప, కారముఁ గావింపలేరుగద లోకము కై
వారం బగు నిట్లన ని,ష్కారణవత్సలుఁడ వీవు కారణజన్మా. 54

క. కపివర నీచేనందిన, యుపకారపుటప్పుఁ దీర్పనోప న్గరుణా
నిపుణమతి నాగృహంబున, కిపుడీ వేతెమ్ము పూజ లిచ్చెద భక్తిన్. 55

క. ఇలువాడి మ్రుగ్గులిడి కూ,రలు గూర్లు నమరించి యేలరాఁ డాయెనొకో
వెలలెం బ్రొద్దని యట నీ,చెలియలు నేఁ డెదురుఁ జూచు సేవించుటకున్. 56

క. రారానిచోటుగాదు కృ,పారాజితపిచ్చుకుంటు పైఁ బర్వినభా
గీరథివిధమున నస్మద, గారమునకు రమ్ము కపిశిఖామణి యనుడున్. 57

వ. ప్లవంగపుంగవుండు. 58

ఉ. రాసిరణం బొనర్చి నిజరాజ్యముఁ గైకొని నన్ను గాసి గాఁ
జేసిన వైరిఁ గన్గొనుచుఁ జెంగటనుండుట కష్ట మిందునా
కోసఖ యట్లుగానఁ బదమూఁద సహింపదు వంతువెంబడిం
గాసిలియుండువారలకుఁ గానని క్రంతలు మేలుగా వొకో. 59

క. అనఘా నీనిలయమునకుఁ, జనుదెంచెద మీకుఁ గాక జలసంచారం
బనువగు నే మముఁ బోలిన, వనచరులకుఁ జెప్ప మనిన వాఁ డిట్లనియెన్. 60

క. నీవాక్యము లుచితంబులు, గావె పయోవిహృతియేడఁ గపులేడ యొకే
నావీపున ని న్నిడికొని, యావాసముఁ జేర్చువాఁడ నరుదె మ్మనినన్. 61

వ. తద్భాషితంబులు మాయాదూషితంబు లగు టెఱుంగక. 62

చ. మెఱసి యుదుంబరద్రుమముమీఁద వసించినకీశరాజు చే
తెఱుఁగనికూనతెప్పవలె నేత్తెఱఁ దోఁచినశింశుమారుపై
నుఱికెఁ దదీయపృష్ఠమున నుండినవాఁడు విశృంఖలత్వరం
బఱచి హుటాహుటి న్మనికిపట్టున కేఁగెడు త్రోవ నేర్పడన్. 63

క. నీరము తెరువునఁ గొండొక, దూరము చని యలసి నిలిచి దుర్దాంతవిషా
దారూఢహృదయమై చిం,తారతి నది యూరెలుంగునం దనలోనన్. 64

ఉ. నన్నితఁ డంతరంగమున నమ్మి యయో చనుదెంచుచున్నవాఁ
డెన్నిభవంబులం దొలఁగు నిష్కులఁ జంపినఘోరపాప మెం
దున్ననువంటిదుష్టచరితుం బరికింపదు లోక మాక్రియల్
గన్నవిగావు విన్నయవిగా వొనరింపఁగఁ బాసె సఖ్యముల్. 65

క. వశపడి పురుషుని భారం, బిడి భూరివృషంబు తాత హేమము నొఱయం
బడు శుద్ధికి ద్రిరుచులనుఁ, బడఁతులహృదయంబు లొరయఁ బడ వేగతులన్. 66

మ. పరమద్రోహపురస్సరంబులు నయోపాయక్రియాదూరము
ల్దురితచ్ఛన్నము లన్యతాపకరణోద్యోగంబు లప్రత్యయా
కరము ల్సత్యపరాఙ్ముఖంబులు సమగ్రక్షాంతివల్లీశిత
త్వురము ల్దంభమయంబు లెట్లెఱుఁగవచ్చుం గామినీచిత్తముల్. 67

క. ఈమనసులు గలిగినమహా, ళామాయామయతరోక్తులకు లోనై య
య్యో మదినమ్మినకీశ, గ్రామణిఁ దెగటార్పఁగలసెఁగా నా కనుచున్. 68

క. అలక్రకచుఁ డల్లనల్లనఁ, బలుకఁగ విని వానరాధిపతి భూరిభయా
కులమానసుఁడై యపుడో, దళితాఘా యేమిపలికెదవు నీ వనుడున్. 69

క. ధృతిఁ గ్రకచుఁ డప్పుడత్త, ప్రతివచనం బగుచు నుఱకపఱచుచునుండన్
వితతప్రజ్ఞం గపి యూ, ధ్ధతు వానిం గ్రమ్మటించెదం గా కనుచున్. 70

క. భీతిప్రహహ మతిధృతి, సేతువుచే నాఁగి పలికె చెలికాఁడా నీ
శాతోదరి నాసోదరి, కౌతుకమున నున్నె భవదగారం బమరన్. 71

క. ఇది వినవలతుం జెపుమా, మది వొదలఁగ ననిన శింశుమారుఁడు పలికెన్
గదబాధిత యాయియున్నది, గద నీయనుజాత యెట్లుగా ధరియింతున్. 72

సీ. భార్యలేకయొనర్చుపండువు దండువు కులకాంతపెట్టనికూడు గెడు
పత్నితోఁ బలుకనిపలుకులు చిలుకులు గృహిణిలేనికబంధకేళి జాలి
జాయవాటింపనిసరసము ల్విరసము ల్ప్రాణేశ్వరికిఁ గానిపాటు చేటు
దయితక్కై చేయనిప్రియములు భయములు వల్లభవెలిరైనయిల్లు పొల్లు
తే. ముద్దుకులకాంతసుద్దు లేస్రోద్దు వినని, చెవులు గవులు వృథా వేయుఁ జెప్పనేల
యకట సతిలేనిబ్రతు కేల యర్థ మేల, వాహనములేల కరులేల వసుధయేల. 73

క. నావిని బహుమానుఁడు బా, ష్పావృతముఖుఁడగుచు వాని కనుఁ గ్రకచా నీ
దేవి రుజ మాన్పుటకు లే, రె వెజ్జులు మందుఁ జెప్పరే వారనినన్. 74

క. చెప్పిరి వానరహృదయం, బప్పనికి నవశ్య మనుచు నగదంకారు
ల్తప్ప కదిహేతువుగ ని, న్నిప్పుడు గొనిచనుట యని యహితుఁ డతఁ డాడెన్.

క. నగచరుఁ డదివిని వెఱఁబడఁ, డ్డిగిలిచి వడవడ వడఁకి రొదపడి చెడితిన్
దెగితిఁ గడచనితిఁ బొలిసితిఁ, బొగరున నిట్లయితి మోసపోయితి ననియెన్. 76

వ. అని. 77

క. దారుణగహనంబున నా, హారోఁతలఁ బెట్టుమదిమి నసురుసుఁ గా
మారంభం బడుగని యల, ఘోరాఘఫలంబు గట్టి కుడిపెదునన్నున్. 78

క. భీమాటవిలో నున్నం, గామాంధుని బొదవుబాతకంబులు రాజ
గ్రామముననున్న దూరిత, కాముని గల్మషము లంటఁగా శంకించున్. 79

క. చిరకాల మరిగె సురిగెం, దరుణిమ యిక నేడ గామతంత్రం బనుచున్
బరలోక చింత సేయుమని, పురుషార్థముఁ జేటుపాటు పొందదె యనుచున్. 80

చ. క్రకమని చూచి వానరశిఖామణి యిట్లను నీవిచార మే
టికిఁ జెడిపోయె నేమిటికి డిందె భవన్మతిప్రాణమైనభా
ర్యకు రుజమాన్పఁ గీశహృదయంబునకుం జనుదెంచువాఁడ వీ
వకట యెఱుంగఁ జెప్పవలదా మునుగల్గగ నాకు నింతయున్. 81

ఉ. చెప్పిన నాయుదుంబరపుఁ జెట్టున నెప్పుడు దాచియుందు నో
కప్పుడు మామకీనహృదయంబు సమర్పణఁ జేసిపుత్తు నీ
చొప్పున నింతదాచెదరె చుట్టముఁగానె విరోధినే వృథా
త్రిప్పటజేసి తింకొరులు దెత్తురె నిన్నడపం బ్రతిక్రియల్. 82

క. హృదయము దరువున నున్నది, గద నా కాయమున లేదుగద మును గానా
కిదిచెప్పక పనిచెఱచితి, గద రిపుఁడవు గాని చెలివి గావంగనకున్. 83

సీ. ధర్మార్థకామచింతనులకు భూదేవధారుణీపథపథూదర్శనములఁ
జనరాదు రిక్తహస్తములను గావ్యర్థి వగునీకు మున్నుపాయనములయు
హృదయంబు మేడినున్నది పోకమరలు నిమ్మండితారిసికాయ గుండెకాయ
చేయూర నీకు నిచ్చెదఁ బుచ్చుకొని చేరి జాయ నిరామయఁ జేయవయ్య

తే. యనుచుబహుమానుఁ డాడుమాయామయోక్తు, లాగమోక్తులు గానమ్ముడాత్మఁ దలఁచి
తిరిగి యాశింశుమారుఁడే తేరఁ దీర, వృక్షు మెగఁబ్రాఁకి కపి వాని వెక్కిరించె. 84

క. కసినుస నాఁకట ఫలము, ల్మెసవుచు జలివిడిచి మేడిమీఁద స్మోదం
బెసఁగ నటియించువానరు, మసలక వీక్షించుశింశుమారుం డనియెన్. 85

చ. కుజమున నున్నవానరునిగుండియ దండియుశంబు నీకుఁగా
భుజబలసార యిమ్ము కొనిపోయెద నాయెదదీఱ మత్ప్రియా
రుజ కనఁ బల్కెఁ గానచరుండు దురాత్మ విచారమూఢ యే

కుజమునయందు వానరునిగుండియ యొక్కఁడిజోలిఁబో కుమీ. 86
చ. స్తుతులఁ గరంచి నాగృహము జాతువు శమ్ముని తోడుకొంచుఁబో
యి తగవుమాలి నన్నుఁ బొలియింపఁగ యత్నముఁ జేసితేను నీ
గతి భవదీప్సితం బొసఁగుకై పడి నిన్మరలించి మేని బ్రో
చితి జిరకాలజీవి మతిశీలుఁడ మోసము నాకుఁగల్గునే. 87
క. కదలుమిఁక వనిఁ గ్రకమం, బెదపడి యేనఁట మోసమెఱుఁగనినను ని
మ్ముది క్రోఁతి మోసపుచ్చెం, గదరా యని విన్ననగు మొగముతో నున్నన్. 88
వ. బహుమానుండు. 89
క. దొరకిన వను విడుచుట క,బ్బురపడకుము నీకుఁ దోడు పోయినధరణీ
సురుఁ డొకఁడు లబ్ధమనుజే, శ్వరకన్యక విడిచి రిక్తవాఁడై చనఁడే. 90
క. నానీరచారుఁ డాబహు, మానున కిట్లనియెఁ దెలుపుమా వినవలతున్
దానేల విడిచె నయువి, ద్యానిధి బ్రాహ్మణుఁడు భూతలాధిపకన్యన్. 91
సీ. అనిన శాఖామృగాధ్యక్షుఁ డాక్రకమున గనుఁగొని పలికె నిక్కథ వినంగ
దగుదువు నేనును దగుదు నీకెఱిఁగింప మును విశాలాపురంబున సుకీర్తి
యనురాజు రాజిల నమ్మహీజానికి భువనమోహిని యనుపుత్రి గలదు
దానికి మందాభిధానుఁ డొండొక గ్రరాత్రి దశుండు సుముఖుఁడై చదువుఁ జెప్ప
ఆ. నట్లు కొంతకాల మరిగిన నపరంజి, పసిఁడి కలరుతో విపలె మనోజ్ఞ
ఫలము చెఱుకునంటుఁబలె నేమిచెప్ప లేఁ, బ్రాయమయ్యె నానృపాలసుతకు. 92
మ. సితరోచిర్ముఖికప్పుగొప్ప సుమనస్స్నేహం బధిష్ఠించి కృ
ష్ణతనొందంగని యోర్వలేక పదనాబ్జాతంబు గాంచె న్విధూ
న్నతిజన్మంగవ యచ్యుతాప్తి బొదలెన్ మధ్యంబు దాల్చెన్ హరి
స్థితిరోమావళివల్లి వక్రితభజించె న్నిష్ప్రియాసక్రియన్. 93
శా. బింబోష్ఠంబు మధూద్ధతంబు పరహృద్భేదు ల్గటాక్షంబు లా
స్యం బుద్యద్ద్విజరాజమండలపరిస్పర్ధాళు వాకర్ణదీ
ర్ఘంబా గ్రాల్గనుదోయియుం గువలయప్రత్యర్థితారాపథా
లంబు ల్వాల్గురులేలొకో పొగడు బాలం జాలముల్లోకముల్. 94
శా. లీల న్రాగరసోదయస్ఫురణదాల్చెన్ మైజగద్గీతస
ర్వాలంకారపదప్రవీణ యది యాహా యట్లుగాకుండినన్
వాలగ్రంధివరాళిమోవి నునుదీవంగూడి తోరంబులౌ
పాలిండ్లన్ ఫలమంజరీగరిమ జెప్పం జాకనా పెవ్విధిన్. 95

మ. అతిభాస్వత్తరకాంచనంబు చెలినాసాంగంబు కల్యాణమా
శతపత్రేక్షణ మేను మేరుమధరాంచత్కూటము ల్దానియు
న్నతవక్షోజము లేమిచెప్ప నదియంతా యంతబంగార మ
ప్రతిమం బాసరనాథుపట్టి గణుతింప న్శక్యమే యేరికిన్. 96

క. తనపుఁ బయోధరభృతిద్రేఁ, గని మి న్నెలనాఁగమధ్యమయ్యె నటైనన్
జనదు పయోధరభారము, జనవాంతరకర్మమేల చను నెంచున్నన్. 97

క. పరమాణువు పరమమహ, త్పరిపూర్తి న్గోచరించు పరమమహత్తున్
బరమాణువై కనంబడు, దరుణీమధ్యస్తనేక్షుత త్త్వజ్ఞులకున్. 98

క. కన్నులకు మొగము చాలదు, చన్నులకు నురస్థలంబు చాలదు వెన్నుం
బెన్నెరివేణికిఁ జాలదు, కన్నియచెలువంబుఁ బొగడఁగా నాతరమే 99

వ. ఈదృగ్విలాసధన్య యగు నారాజకన్య చకోరికాపరివృత యగు చంద్రికయుంబోలె సఖీజనసహాయయయి వస్నెమెఱసి యొక్కనాఁ డాస్థానంబునకు వచ్చె నట్లేగుదెంచిన కుమారీరత్నంబు సౌహార్దభాసమానోల్లాసంబునం దిగిచి యంగపీఠంబున నునిచి సుకీర్తిబంధుజనాదులతోడఁ దత్సౌందర్యసౌశీల్యాదిగుణంబు లుగ్గడించుచు గొలువిచ్చియుండె నాసమయంబున. 100

సీ. చిఱుతకెంజడలఁ గీల్చినజాతిపటికంబు గళమున రుద్రాక్షకంఠమాల
యుపరంజిపసిఁడికామాక్షులు డామూఁపుపై గొండ్లిఁగావించుయోగపట్టె
చిన్నారికంటె గ్రుచ్చినశింగినాదంబు గుత్తంపుజిక్కులకుట్లబుఱ్ఱ
కరమునఁ బెనుచొఱగరిముల్లు మాయూరబర్హనిర్మితమైనబవరిసురటి
తే. భసితభస్త్రిక పులితోలుపచ్చడంబు, నాగబెత్తము దంతపుయోగవాగ
లమరఁ జెట్టువడిగినట్టు లవనినాథుఁ, జేరనేతెంచె నొకమహాసిద్ధుఁ డపుడు. 101

క. ఏతెంచినఁ గాంచి ధరి, త్రీతలనాథుఁడు హృదంకురితనిర్నిద్ర
ప్రీతి నెదురేఁగి నతుఁడై, యాతిథ్య మొనర్చె యమ్మహాయోగీంద్రున్. 102

క. వినయమునఁ దెచ్చి కనకా, సనమున నిడి రాజుపలికె సదయా మీచూ
పనిభూముల వానం దడి, యనివారలు గలరె మిమ్ము నడిగెద నొకటిన్. 103

క. రాజకుమారులలో రతి, రాజకుమారుల సురూపసవిక్రముల
శ్రీజయములమించినవాఁ, డోజగదారాధ్య కలఁడె యొకఁ డట్లున్నన్. 104

క. ఆసర్వజ్ఞనకపర, వ్యాసా కులగోత్రజాత యగునీసుత ను
ల్లాసగుణవసతి నిచ్చెద, నాసక్తిం దెలుపుమనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 105

క. ఇలఁగలరాజకుమారుల, దెలివిపడం దిరిగిచూచితిని బాటలఫూ

ర్మిలయుండు జయసేనుండనం, గలండాతండు నీకుమారికకుం దగుం గూర్పఁగన్. 106

క. ఆత్రైలోక్యశ్లోకిత, గాత్రుం బ్రశంసింపనేల కనుంగొను మనుచుం
జిత్రరస మాపిహిల్లం, జిత్రించి మునీంద్రుం డధిపుచేతికి నిచ్చెన్. 107

వ. ఇచ్చినం బుచ్చుకొని యచ్చిత్రరూపంబుం జూచి యచ్చెరువంది యమ్మనోహరాకారంబు తనయనుంగుతనయకుం గానంజేసి యజ్ఞకుసేనుండు దనకు మేనల్లుండు గావున సద్వంశసంబంధంబున కలరుచు 108

క. జనపతి మునిపతిం బూజా, వినుతి నతిక్రియలం బల్లవింజేసి ప్రియం
బున వీడుకొలిపి తానుం, జనియెం గొలువువిడిచి రత్నసదనంబునకున్. 109

ఆ. అట్లురాజపుత్రి యాచిత్రరూపంబు, గన్నుదనియఁజూచి కంతదప్ప
మోహసింధుపతితయై హార మాహార, మాళిజనవిహార మరచిపుట్టి. 110

వ. చింతింపుచుండ నెచ్చెలు లారామంబునకుం గొని చని. 111

సీ. కలకంఠి కతిశయోత్కలికావిలాపంబుఁ దార్చదే యారామధామకేళి
లీల నేతత్ప్రియాళికి నమందానందలహరిం బుట్టింపవే లతలు విరులు
వికసిల్లునీపద్మినికి సదామోదంబు జరుపదే కాసారసారవిహృతి
శిఖిబర్హతులితకైశికకు సంతాపంబుఁ బాపదే ఘనకదంబకవనంబు

తే. సరసెనుగదమ్మ లావుకాంచనకలాప, పరిచయము మానెనమ్మ దెప్పరపునంత
వాడెనుగదమ్మ మాతోడ నాడదమ్మ, కొమ్మ మ్రాన్పాటు కెల్లోర్చుకొనఁగవచ్చు.

వ. అని నెచ్చెలు లచ్చెలి నాలోకించి సుముఖిగాం జేయువారయి శిలీముఖప్రముఖంబులం జూపి యిట్లనిరి 113

చ. కరములఁబొంగునం గదపుఁగాలము బల్లవసంగమంబున
న్నిరుగుఁ గుజాతమైత్రి నెడత్రెవ్వక శీధువుఁ గ్రోలు మాలలం
దనసినమందు మ్రోఁత తలు చాత్మభిదై కసుపర్వఘస్మముం
గుఱుచయొనర్చు నెట్లుపాసంగుం జెలి దీని ప్రియాళిగాఁ గొనన్. 114

చ. కలగుణము ల్దలిర్చి పలుగాకులవంటి వనంగవచ్చునే
ఫలదళపారణ ల్వినయపాటవము ల్మటి ప్రాప్తకాలభా
షల సుమహత్తరత్వేలిమి స్వ్వఁగనున్కి దగుం ద్విగంగదీ
ప్తులు వెలిగాఁ దపస్వులు పోకలకంఠులు మాకుఁజూడఁగన్. 115

మ. మురిపంబుల్ గలమిండ తేటికడియంబుల్ మాపుతోత్క్షిభ్రమిం
దిరుగం భానురకేసరేక్షుకణికాధిష్ఠానకించిద్విక
స్వరపుంగ్రొవ్విరిలోన్ఁ జైత్రపూరనించం జంచరీకాలకా

కురిసెం బుష్పరసైత్యవంబు చిగురాకుం గొప్పెర ల్నిండగన్. 116

చ. సరసులలో సువర్ణపరిషక్తములై కనుపట్టుకోశముల్
గర మనురక్తిఁజూచి మృదులస్వర ముట్టిపడ న్సుభాషితో
త్కరము విధాత కెక్కుడగుగౌరవ మొప్పఁ బఠించుఁ జూచితే
హరిణవిలోచనా పరమహంసవతంసము లూర్జితస్థితిన్. 117

మ. గమకంపుంబసనేలకై దిగినశాఖల్ హస్తపాద్విభ్రమ
భ్రమఁ బుట్టింప లతాంతబిందుకులముల్ పైదేర నుద్యద్ద్విప
త్సుమధూళీమదధారలూర నళిపంక్తుల్ గప్ప నుద్యానపా
వమహీం గానఁగనయ్యెఁ జూచితివె పున్నాగంబు బింబాధరా. 118

ఉ. ఉన్నతి నంబరం బొరసి యొచ్చె మొకింత యులేక కొమ్మలం
గన్నులపండువై బవరిగా వరుదెంచిన ప్రాసవాసవో
త్పన్నఝరం బగ స్తదెలుప న్గలపాలికయొప్పె జూడు మా
సన్నబలైకపత్రకవిశాలము సాల మఖండమూలమున్. 119

చ. చదువులమేలు లేదొ శుకసంతతిగానొ వినీతరీతి చా
లనొ భజియించునీచతురుల న్మతిమాటకువచ్చునిచ్చలుం
బదివది గానొనర్చుఫలభంగము నెమ్మొగ మెట్టుజేయున
ల్లదె పరికింపు చిల్కహృదయంబున గోపము జిల్కెడొయ్యలీ. 120

చ. సరళగభీరశబ్దఘనసారసమృద్ధిఁ బ్రసిద్ధిగన్నయా
సరసులఁగూడి చారుగతి సద్వ్రతతు ల్భజియింప బాదవి
స్ఫురణఘటింపుచుం దొడుసుపుట్టక యుజ్జ్వలధారచే నుదా
హరణము జేయుచున్న కవి నారసిచూడు మరాళగామినీ. 121

క. నిరుపమఘనరసపుష్టిఁ, స్ఫురణం బాదములు మెఱయ భూభువనమునన్
సరిజెప్పఁగలదె యిందిం, దిరకుంతల యీపసంతతిలకంబునకున్. 122

క. విరిశొలవులఁ బథికపఠం, పర జూడుంజూడు మిట్టిపరువపలాశో
త్కరమునకు నెట్లుగలిగెం, ధరణీసురదండవిధిసుధామధుగోష్ఠీ. 123

చ. గళితఫలాశఁ బూజకలికాచ్ఛలనంబున విస్ఫులింగము
ల్చిలుకుచు మత్తకోకిలవిశృంఖలఘోషమిషంబుచేత గ
ర్జిలుచు ధరాపరాగముల రేఁచి పడి న్సుడిగొంచువచ్చెడిం
బెలుచ మనోజమాంత్రికుఁడు పెంచిన గాలిపిశాచిఁ జూచితే. 124

ఉ. వేవెడఁగేల డీలుపడ వ్రేసినఁ దైఁబడ వక్త్రశీధుని
ష్ఠీవన మాచరించినపడిం జరణంబున దన్నిన న్రహిం
బోవనిపార్థివస్ఫురణఁ బొందియు సత్కళికాప్తినొందు హే
లావతి యిట్టినీచతరులం బరికించితె యిష్టపావనీ. 125

సీ. నెలఁత నీపలుకులో నిదికర్ణికారంబు వనిత నీనగ వెఱింగినది పొన్న
మెలఁత నీకనుసన్న నలరుబొట్టుగ ముద్దుపాలఁతి నీచేసంజ్ఞఁ బొదలు మావి
ముగుద నీసమ్ముఖంబున గ్రాలు సంపెంగ రామ నీహృదయపాఠకము గ్రోవి
పడఁతి నీపదమాసపడు నశోకము వినఁ బ్రియపడు నీపాటఁ బ్రేంకణంబు
తే. అతిశయుష్మత్పదగ్రహాశ్రితము పొగడ, యువిదవావిలియలరునీయుసురుకలిమి
బంధుమధ్యమ మిష్వనాభ్యంతరంబు, విద్రుమాధరకన్నిచ్చ విశ్రమింపు. 126

సీ. ఘనసుమనఃకులంబున నెట్లుపుట్టెనో యొరులచేరువ నున్ననుదుకుఁ జాపు
బహుపత్రభరణసౌభాగ్య మెట్లందెనో యుగ్రగంధస్ఫూర్తి నుల్లసిల్లు
నిరవధికామోదభరిత మెట్లయ్యెనో మహిజన్యతరులకొమ్మలఁ బెనంగు
సతతాభివృద్ధి రాజసమిట్లుగల్గెనో కఠినకంటకమైత్రిఁ గడపుఁ బ్రొద్దు
తే. ననుచు బెళుచూరపోలె జెల్లాట మెసఁగ, వసమకుసుమాపచయకౌతుకాప్తి నడరి
సంపెఁగలమల్లికాగుళుచ్ఛములఁ బొన్న, విరులమఱిగేదఁగుల రెమ్మవెలఁదులంత.

ఉ. కోరెయిలనోరుసోఁకనిచిగుళ్లు నికారపుఁజిల్క భిన్నము
ల్సేయనిపండ్లు కాలవడి లేవడితెమ్మెరకూనరాశిగా
వ్రేయనికమ్మపుప్పొడి ప్రవృద్ధపిపాసమదాళిసత్తుకం
బోయనితేనియల్లమిచి పూవిలుకానిభజింప నంగనల్. 128

సీ. కలకంఠముల నోరికడిదివ్వవలె నంచుఁ జికిలిగుబ్బెతలు గోసిరి చిగుళ్లు
చిలుకమూఁకలకూడు చెఱుతమా యని పువ్వుబోండ్లు మాఁగినపండ్లు పుచ్చుకొనిరి
యెదుటుదుమ్మెదలఁ బస్తునతమా యని ముద్దుగొమరాండ్రు విరితేనె కొల్లఁగొనిరి
మదటగాలి వయాళి మాన్తమా యని కుమారికలు పుప్పొడు లావరించుకొనిరి
తే. అతనువిలు మూలవేయింతమని సుధార, సాధగలు తావిపూవుల నపహరించి
రంత నాక్రీడ భూక్రీడ నలసి యలసి, తాంబుజాక్షులు కంకేళిపాళి వ్రాలి. 129

సీ. మోమాటనలరుతమ్ములతావు లగలింప గనుసన్న మనుఝుషకముల నలపఁ
జూడనాగవమైత్రిఁ జొక్కనయళిరేఁప నరగుత్రికగుసంకు వలటఁబెట్టఁ
గైవసం బగుబిసాగ్రముల నున్మూలింప మాటమ లోనైనమనుఁగువు లొలుకఁ
జనుమానమంటినజక్కవలను రేఁప దండఁ బాయనికుముదములఁ జెండఁ
తే. జరణముల నాక్రమించినసన్నరాళ, నీడజములపరయోభూతి నేలఁగలప

నెత్తుకొని రెంతనిర్దయు లీలతోంగు, లనఁగఁ గంకేళికాంతుఁ గాలఁగ వరిగె. 130

ఉ. చేరువఁ గాంచి రక్కలికిచేడియ లవ్వనపాలికఁ గేళికా
సారము దుంగభృంగకులఝంకృతిఝాంకృతిసంగమంగళా
గారము గుంజపుంజబిసఖండనచండమరాళలోలవాః
పూరము దారకోరకితపుండ్రగపూగకుటీరతీరముల్. 131

చ. కని బిసదండపత్రపుటికాపరిపూర్ణసువర్ణకర్ణికా
కనకఘటీస్ఫుటీభవదఖండసహస్రదళాతపత్రముల్
దినపకరోష్మఁ దీర్ప నిరుదిక్కులఁ బత్త్రము లాశ్రయింప ని
ల్చినయలరాజహంసపటలిం గని సమ్మదవార్ధిఁ దేలుచున్. 132

చ. పడిఁ బుటమెత్తి వ్రాలునిడువాలుపచాలుపులింతనంతపై
నిడువెలిగుంచెలం దెలుప నీదరగాడ్పులఁ గ్రిందుమీఁదుగాఁ
బడుజలజచ్ఛదంబులు శుభవ్యజనక్రియఁ జేయ రాజకై
పడి గనుపట్టునంబురుహవాసముఁ జూచి ముదాప్తిఁ బొందుచున్. 133

ఉ. చుట్టినమాళ్యమాలికలచొక్కపుఁదావులు సోడుముట్టఁ జూ
పట్టునిరల్పకంకణవిధ ల్కయనోత్సవ మాచరింపఁ గా
మట్టపుటూర్ముల న్నెఱయ మంజుసరోరుహరాగపూగముల్
పట్టపురాణిరీతిఁ గనుపట్టుసరోరమఁ జూచి యుబ్బుచున్. 134

ఉ. పొంగ నఖండతుండరవము ల్జవముల్ ఘనపత్త్రనిర్భరా
సంగమునం బహుప్రసవజాకలరేణువు లంటిరాఁ బరి
ష్వంగితసాధుశీధుమదసంపద నింపొదవించుతుంగసా
రంగములం గనుంగొని మృగాక్షులు సమ్మదవార్ధిఁ దేలుచున్. 135

చ. సరసమృణాళనాళతనుసంభృతము న్వికచచ్ఛదస్ఫుటో
ద్ధరణము కేసరప్రసరదంష్ట్రము ఝంకృతిభాగలీనభృ
త్కరణమిషంబునై సొగసు గాడ్పులదూలుచు మాగుతుండిక
ద్విరసనభంగి నొప్పునరవిందముఁ గన్గొని సోలియాడుచున్. 136

ఉ. జాతకుతూహలాప్తిఁ దమచక్కఁదనంబులఁ గాంచి యద్భుత
ప్రీతిరసంబు లుట్టిపడ బెద్దల నొదలయూఁచు లోకవి
ఖ్యాతసరోరమాలలనకమ్మల మించినక్రౌంచమండలీ
భీతిఁ దళుక్కున న్బెళుకుబేడసలం గని క్రేళ్లు దాఁటుచున్. 137

చ. సిరిగలచోటులన్నియును జేకొని బంధురధారసత్త్రసం
వరణబలంబు నిత్యమయి పత్త్రిల దారుణమైనవిక్రమం

బురభవనంబులంబొదల నున్నమహామధువుంగలంది దు
స్తర మగునచ్యుతాతిశయచక్రము గన్గొని సంభ్రమింపుచున్. 138
చ. మిళితగరుత్కలాపముల మించుకుమారశిలీముఖాళిసోఁ
కుల నిజహృత్పుటుల్విరిసి కోమలపత్రవిశాలలోచనాం
చలముల నీరుగప్ప మతిజాబిలిరాకకుఁ గాక మోహినీ
కళ దుళికించుపద్మినులఁ గన్గొని గంధగుణంబు నొందుచున్. 139
చ. తనభువనప్రశస్తబలదర్పమునం జననీక నిచ్చలుం
దనివిసనం బహుద్విజవతంసములం దినుచు న్నిరంకుశ
ధ్వనిఁ బ్రకమైకచక్రసవిధస్థలిఁ గ్రాలుబకు న్మహత్తరు
ల్ధను శిరసావహింపఁ దగులావరిఁ గన్గొని తెల్వినొందుచున్. 140
ఉ. బారులుగొన్ననీరకణపంక్తులు క్రొచ్చవిరచ్చదెల్ప నిం
డారినకేసరంబులు శుభాక్షతరేఖఘటింప సారకా
సారవధూటిసాంగజవసంతునకీనమరించు పచ్చరా
యారతిపళ్ళెరంబుల క్రియం దగుతామరపాకుఁ జూచుచున్. 141
వ. కదియుంజని ప్రహృష్టచక్రంబుగావున రాజహంసోపలాలితంబయి సిద్ధసంతాన
వేష్టితంబుగావున మత్స్యకూర్మకుక్కుటాద్యాసనభాసమానంబయి విడంబితశంబ
రారంభంబుగావున నాక్రాంతపాఠీనాంకంబయి కుముదప్రకాశోదయంబుగావున
నావిష్కృతపుష్కరంబయి యలరుచుండుట కలరుబోండ్లు. 142
క. ఒసపరినడకలు మృదుసాం, రసవిసరవిజేత లగుకరంబులు గంధో
ల్లసనము కొమ్ములు నమరఁగఁ, గుసుమాస్త్రనిమదపుశేనుఁగులగతిఁ జెలువల్. 143
వ. కాసారంబు ప్రవేశించి. 144
మ. పొగడం జొచ్చినభంగి రత్నవలయంబు ల్మోయఁ జేయెత్తి కెం
జిగురుం గొమ్మునవైచె నొర్తు నొకరాజీవాస్య యవ్వాటునం
బగులం గంచుకముబ్బి చన్నుఁగవ చూపట్టె న్సుఖాగ్రంబులం
దగ వండంబులు వ్రచ్చి వెల్వడునరిద్వంద్వంబుచందంబునన్. 145
ఉ. పూని ఘటాకృతు ల్మొరయ బుఱ్ఱటకొమ్మున నీరునించి యకా
రా నెఱజాణ నా నొకధరాకటి యొండొకబోటిపైప నె
మ్మె నదరంటఁ దాఁకి నెఱిమించినఁ బయ్యెదప్రయ్యవంత న
మ్మానిని యొప్పె పేరొఱఁ దెమల్చినపూవిలుకానివాలనన్. 146
చ. మరువిరితూపురూపుపసమాపు నొయూరపుఁజూపు గూరెలం
దిరువులుగట్ట విభ్రమవతీమణియోర్తుక యన్నుగన్నులం

దారలజలంబుఁ జల్లె నది దోయిటవక్త్రముఁ గప్పె రోహిణీ
చిరవిరహార్తిఁ బొందినశశిం జిగురాకులఁ దార్చుచాడ్పునన్. 147

ఉ. చేనొకబోటి కెంజివురుఁ జిమ్మనగ్రోవియొనర్చి తమ్మిపూఁ
దేనియఁ బీల్చి సోగవిరిదిండుగ నొండొకకొమ్మజిమ్మనె
మ్మే నను కైన నమ్మెలఁత మించె జగంబులు గెల్చి కాంతిర
ఖానియతి న్మరుండు గడుగం గడుఁ గ్రాలు మెఱుంగువాలనన్. 148

చ. పొలఁతుకయోర్తు గెంజివురు బుట్టటకొమ్మన స్రుక్కు నొక్కనె
చ్చెలి చలివీడిపై వదిచి త్రిజుఁడే ద్దెఱఁ జూచి పైచుకే
వలకరవాలసంహతులవై ఖరి గానఁబడంగ దానికే
వలకరవాలసంహతులవంచి వికావికనవ్వెఁ గ్రొవ్వునన్. 149

చ. విరహులమారుమారుఘనవీరబలం బని పాంథకంఘర
ల్దఱుగురమాకుమారు నడిదాలనిరాగవియోగజాతకా
తరగుణదాత్రుమన్మథపతాకని తేంట్ల నదల్చి కమ్మదా
మరలఁ గదల్చి వారిచరమండలిసొంపు వదల్చి రంగనల్. 150

చ. గతి యతివేలరాగకరిగా నెఱిగాంచినవాలువాలముల్
ప్రతిరహితాంఘ్రులం బెనఁగఁ బైపసముగ్దులుగుల్కు నమ్మద
స్థితి మితిమీఱఁ గొమ్ములనుజేతులు పుష్కరలక్ష్మి దెల్పఁగా
హితసరసిం జయించి రలయింతులు కంతునిదంతులో యనన్. 151

ఉ. కొమ్ములతోడిహస్తములు గుత్తపుముద్దెలముద్దుగుల్కు పొం
దమ్ములనంగవృత్తిజఘనద్వయసాంబులనిల్వ రేఁగి పైఁ
దుమ్మెదలాడఁ జూడ నవదోహదధూమమిళ్లతావితా
నమ్ములజాడఁ గుందరదన ల్గనసైరి మనోహరాకృతిన్. 152

ఆ. ప్రపవభాగ్యమహిమఁ బ్రబలియు నెటువంటి, మునిమియో రయొఱుంగ విసువులేక
తారసించి ముద్దుతమ్ములఁ జివురాకు, బోండ్లు కొలనుసాచ్చి పుచ్చుకొనిరి. 153

క. నాళీకజైత్రనేత్రలు, హాళిం గేళీసరోవిహారశ్రీలం
దేలి కటీఘటితపటీ, జాలములు కలాపవేషసంగతు లమరన్. 154

ఉ. మందమరుత్కిశోరహతి మవ్వపుఁదేనెలజాలువారుపూ
బందిలిక్రిందఁ గప్పురపుఁబల్కుల విద్దినగద్దె నిందిరా
నందనునిల్పి వృత్తిజఘన ల్రతివర్ణితభారతిం దదా
లిందమునం ఘటించి కదళీదళగర్భలతాంతసంతతుల్. 155

క. కరములఁ గైకొని చెలువ, ల్మరుజాపగుణీకృతభ్రమరుఁ బ్రతివినతా
మరు జైత్రార్పితమణిచా, మరు నారాధించి కప్రమత్తప్రజ్ఞన్. 156

క. ఆరాధ్యద్యుమణిప్రభు, నారాధనవిధులఁ దనిపి యతిశయవర్షా
ధారాధరవేణుల మధు, ధారాధరఫణితి వినయతాయుత లగుచున్ 157

సీ. తలయేఱుఁ బుట్టించె నెలదాల్పునకు భవత్క్రాంతనిష్క్రాంతహుంకారరవము
వికటిలత్రోటికోటికిఁ దెచ్చె భారతీకాంత దావకభయంకరశరంబు
ముష్కనిర్భేదనంబున సాధుఁజేసె నీపైరంబు మఱిదివ్యవృషపతింనుఁ
గన్నచాయకుఁ బోయెఁగాని నీవెఱదాడిఁ జేరఁడు గ్రహరాజశేఖరుండు

తే. నీప్రతాపాగ్ని దపియించి నీరజారి, సంశ్రయించె సురాచార్యశరణభూమి
సదృశులెవ్వరు నీకు ముజ్జగములందు, శంబరామరవిమతహింసారిరంస 158

సీ. వివిధాగమాంతప్రవేశచాతురి నెన్న దగుశుకాదులు వినీతతఘటింప
మహిసురార్తిసుహృత్తమహిమ గాంచినయుత్తమాళులు హితవృత్తి ననుసరింప
ఘనదానవేగరాగముల మీఱినజగత్ప్రాణుండు నీమనోరథము గడప
నాశువాగ్గ్రహణమేధాశక్తి మాధవాదృతి భజించినమహాద్విజులు గొలువ

తే. గువలయప్రీతికాముఁడై నెవఁడు రాజు, గాఢరూఢప్రసన్నతఁ గాంచి తిరుగ
సాధుబుద్ధివి గావైతి శంబరారి, వేమునకు బోయెపాలయ్యె వృద్ధసేవ. 159

ఉ. పూతమరందబృందకరము ల్వరము ల్పరితిపర్వసంధిసం
జాతమధూద్ధతంబు విలుసారసమీరకుమారవారణో
ద్ధూతసుజాతిచూతరసతుందిల మార రమాకుమార నీ
చేతిగుణంబుమాన వదెచేతిగుణం బిటులయ్యె నక్కటా. 160

సీ. ఆత్రిపహించు నీయస్త్రపీఠమునకు నిలుపుగన్నులనీక నివ్వటిల్లె
నతిముక్త మగుతాపకాయుధంబున కహో దొరకె జండాలురతోడిమైత్రి
ప్రంతఁబాయని భవద్ధ్వజవాళ్చరమునకుఁ గలిగెఁ బేరలుఁగులఁ బొలిసి పోవ
బుట్టుగుఱ్ఱైన నీబూమెరతేజికిఁ దగిలె మహావినీతప్రతీతి

తే. యకట జాతికిఁబాసిన యనుఁగుఁజెలికి, నెసఁగ మఱివేళవేళ మానిసితనంబు
నొడలుమాపిన నీకయ్యె నుగ్రకృత్య, మంగభవనిందితులకు మేలావహాలుసె. 161

మ. అమదప్రక్రియ మూఁడుగాళ్ళజరతుం డైయున్నతంద్రిం ద్రివి
క్రమునిం దమ్ములఁ జేరి తత్ప్రిబలపత్రచ్ఛాయ వర్తించునా
దిమసాధ్వి న్రమఁజేర రమ్మనక యుద్వృత్తి న్విజృంభింతు నీ
తిమనీషోదయలాభ మెట్లు జనికర్త్రుద్రోహియౌ వానికిన్. 162

ఉ. అల్లనఁగాచి మిత్త్రగృహ మారటఁబెట్టుసఖుండు నీతిపొం
దొల్లఁడు మంత్త్రిమానులకు నొప్పమిఁ జేయురథంబు నీవు నం
బల్లవధర్మ మూఁది రతిపైఁ దమివత్త్రిలు దట్టినీకు ను
త్ఫుల్లదయానయాదిగుణము ల్జనియించునె శంబరాంతకా. 163

వ. అని యనంగు నంగనారత్నంబులు దూఱి తన్నాతులుండఁగని నీరజారిం జేరుకొని 164

ఉ. నీదయ పంచబాణశరనిర్భరతాపదవాగ్ని గ్రాఁగిపో
నీదయ నీదయోదయసమృద్ధి సదా వెదచల్లుచుండుఁ దా
నీదయ నేఁడు దేర దొకయింత యిదెక్కడివింత నేఁడు నీ
పాదములాన మావికచపంకజనేత్త్రకు సారసాంతకా. 165

ఉ. కాలగతిం ద్వదీయజనికర్త్రృప్రతిష్ఠపము న్గరాళకో
త్కాలకృపీటజన్మపరితశ్శిఖలం గడు గ్రాఁగు నాతనిన్
బోలి కళంకివై మొదలఁబుట్టినవానికి నీకు శైత్య మే
వేళ జనించు విత్త్రొకటివి త్తినఁ జెట్టొకటౌనె జాబిలీ. 166

చ. పరుసమహాకృపీటభవభావము నీయెడసత్య మత్తెఱం
గరయక నిన్ను శీతకరుఁ డందు రచేని సుజాతశీతల
స్ఫురణ పయోధికిం గలదె పొంగుకళంకము పేరఁ గ్రొంబొగ
ల్గురియుదె మింటనాలికలు గ్రోయుదె లోలకశాచ్ఛలంబునన్. 167

చ. పరిధిమిషంబునం గుడుసుపడ్డశరాసముఁ బూని శైత్యవి
స్ఫురణ మెఱుంగులీను ఘృణిభూరిశరంబుల వేఁడిగా రహిన్
విరహిజనాళి నొంచెదవు వేఱె మనోభవుఁడేల నీవయిన్
సరసతలే దనంతపదసంశ్రయ మేమయిపోయె జాబిలీ. 168

ఉ. గోత్త్రులు రాకపోక నినుఁ గోల్పొనె నీరు దురంతశీతరు
క్షైత్త్రిదృఢాంబరాశ్రయము మానవు ని న్నవిరోధియు నీకళా
మాత్త్రవిభూతి నిట్టియెడు మంబడితో హరిణాంక వారిరు
ట్పత్త్రసుగంధులం గిరణపాతనశాతనరీతి నొంతురే. 169

ఉ. కందళితానురాగములు గావు మనంబులు విన్నయంతలో
నందఱు పారవశ్యపదమందురు చల్లఁదనం బొకింతలే
దిందున శంకరాభరణ మెట్లయితీవు శశాంక నీపదం
బుం దుది నంతశూన్యమగుఁ బో వివరింపఁగ మాటలేటికిన్. 170

చ. సదవనవైభవంబు పరచక్త్రవధోద్యతనంబు నిస్తులా
భ్యుదయ మనూనదానవిధియు న్సుఖలబ్ధపటుప్రసాదసం

పదబలవత్తమోదళనపాండితియుం దగురాజసైన నీ
కదయత కామినీజనులయం దదయించుట పాడియే శశీ. 171

మ. కృతదక్షాపకృతి న్మహామహుఁ గళంకి న్సోదరీసుందర
ప్రతిపక్ష న్రజనీచరుం గురుకళత్రప్రాప్తభూయఃకళా
పతను న్మిన్నిరసావహించెఁ ద్రిపురప్రత్యర్థి సర్వజ్ఞు లా
శ్రితదోషస్మృతివిస్మృతివ్రతులు గారే రోహిణీవల్లభా. 172

ఉ. మేదిని నర్జునస్ఫురణ మించి చరించుట సింధుచక్రర
క్షాదృతి నీ కనంతతిలకాంతమువో హరిణాంకకృష్ణప
క్షోదయము న్గురూపకృతియుక్ ఝషకేతువిరోధివిగ్రహా
హ్లాదము లేదదేమిచేపుమా వెఱఁగయ్యెడు నీకు నక్కటా. 173

వ. అని హాలాహలవిరోధి శిరోధిగృహమేధి యగు నప్పవనజవిరోధింబలికి చెలికిఁదాపో
పశాంతిఁ గానక వరారోహలు గంధవాహు నుద్దేశించి. 174

సీ. కాండభృద్ఘనబాధ గాసినొందినమిత్రు నోమవే సుఖవృత్తి నుల్లసిల్ల
మోచివచ్చినకార్యములచోటనోసఁగవే కుసుమబాణునకు నెక్కుడుధనంబు
చెలిమిఁ బత్నీకరించినమహాశిఖికిఁ జేరుపవె లావరిసమారోహణంబు
మొదలనిన్ను సహస్రముఖములఁ గొనియాడుచక్రి కీవె నితాంతసత్త్వగరిమ
తే. నీవిహారంబు దాక్షిణ్యనిర్భరంబు, నిను సదాగతిగాఁ జూచు నిఖిలలోక
మోజగత్ప్రాణ నీవంటియుత్తమునకు, నర్హమే పాంథయోషానిబర్హణంబు. 175

మ. సలిలాహారుల గణ్యపుణ్యతరులం జంద్రాస్యలం గాక నీ
బల ముత్కృష్టబలాధినాథులఁ దరల్పంజాలునే నిన్నుఁ గే
వలముం దైవము దెచ్చి మూలఁబడవైవ న్మించునీలావు లం
కలపాలై చన నీభవంబు దునియల్ గా కృష్ణవర్త్మప్రియా. 176

చ. గరళగళప్రసాదమునఁ గన్నసుతుక్ హరివంటివానిఁ గే
సరిసతి కీవె తజ్జఠరజజ్వలనైకశిఖాప్రశాంతికై
పరుషగతి న్మహామునులఁ బల్లటఁబెట్టవె యట్టినీకు నో
కరువలి మేఘవేణికల గాసియొనర్చుట ధాత్రిఁ జిత్రమే. 177

ఉ. కొమ్మలచోట నీకుఁ బ్రతికూలతపుట్టుటయెంత చొక్కపుం
దమ్ముల సాధుమత్సరమునం దలఁకింతువు నిచ్చలుం బరా
గమ్ములరేఁతు వేమఱవు కాలుపదం బిటువంటినిన్నుఁ దా
నమ్మకచెల్ల సర్వభువనాసువుగాఁ దలపోయఁబోలునే. 178

వ. అని సమీరుదూఱు నవసరంబున నలరాత్రి. 179

క. స్మరమృగయు విశిఖబాధా, పరవశయయి యున్న దానిఁ బద్మిని గాఢ
త్వరఁ బరుషరీతి రుచిమ,త్కరణ నఖాగ్రములఁ జంద్రకేసరి నొంచెన్. 180

క. యువతికిఁ బ్రాణంబయ్యెం, బవతుగతిం బ్రోఁదిసేసె మలయక్షితిభృ
త్పవమానుఁడు దూరితరై, పవమానుఁడు మోహదావపావకశిఖలన్. 181

వ. ఇట్లు మారతారేశకుమారసమీరబాధావిధురయై యమ్మధురభాషిణి శోషిల్లుచుల్లం
బున నొల్లంబోయి నెచ్చెలులఁ గలయ నాలోకించి. 182

సీ. కనలునుక్కలరాజుకంటఁ బుట్టిననేమి గాడ్పు పేరమువాఁడుఁ గాకయేమి
కంతుఁ డాకృతిఁ బెంచుఁ గాకయేమి కుజాతకలితుఁడై మధువుండుఁ గాకయేమి
హంస మాపగవారికై పోవుఁ గాకేమి గండుఁదుమ్మెద మ్రోయుఁ గాకయేమి
చిలుకవాదులకు వచ్చినవచ్చుఁ గాకేమి కలకంఠి గలహించుఁ గాకయేమి
తే. కమ్మదిగురాకుచే మించుఁ గాకయేమి, కలిక లంతంత మొనఁజూపుఁ గాకయేమి
వెలుపు నాకేల వెన్నెల వెల్లిద్రెళ్ళి, ప్రాణసఖులార వలనంతఁ బాయుదాన. 183

క. అని మోముదమ్మి వాడ, స్మసిజశిఖిమండపసకలమర్మస్థలముల్
దనువ్రాటాడం గన్నియ, పెనుదెగువ న్గుబ్బతిలిన భీతిలి రతివల్. 184

క. కామాస్త్రములకు నాళీ, గ్రామణి వైషమ్య మొదవుఁ గా కెప్పటికిన్
సోమకుమారీమణి యీ,కౌముది దానెట్లసౌమ్యగా నేర్చునొకో. 185

వ. అని జననాథకన్య నాలోకించి. 186

సీ. దరహాసలేశధిక్కరణ మున్నదియె నీవంకవెన్నెలకేల వహ్నిఁ గురియఁ
గినిసిమాటలు నేరవనుచు శిక్షించితే చిలుక కేటికి వగ్నివలె యొనర్పఁ
బ్రతిపక్షియని తిరస్కృతిఁ జేసితే సాధుపికమునకేల వాబిఱుసుఁ జూపఁ
జూడఁబోలనిచూపుఁ జూచితే చంచరీకమునకు నేల ఛిద్రములు వెదక
తే. గోచరింపక యొకమూలఁ గూలి చనక, మందతవహింప కిట్లు త్రిమ్మరఁగ నేటి
కని యుదాసీనుఁ జేసితో యభ్రవేణి, యనిలశిశు వేల వీచివాటయ్యె నిపుడు 187

సీ. మనసుగన్న రమాకుమారికాసుతునకుఁ బూర్వాశ్రితుం డైనపూర్ణశశికి
జీవమువంటి దక్షిణసమీరమునకుఁ బేరైనకుసుమాస్త్రబృందమునకుఁ
బలుకుమారనిముద్దుచిలుకకు నెయ్యంపుఁ బైకమై దీపించుఁ బరభృతాళి
కతులాళియయిన గయ్యాళి తేఁటికిఁ బెట్టుపెట్టైనలేఁ బ్రోఁదిచిగురుమావి
తే. కకట భయమందవలసె హా యనఁగవలసె, బెగడుపడియుండవలసె గంపింపవలసె
నాతురతఁ గూరవలసె బిట్టలయవలసె, జలదరింపఁగవలసె వే జడియవలసె. 188

ఉ. చేరనమావికెంజివురుచేతికి లోనుగదమ్మ పద్మకాం
తారమరాళిమానసము నమ్మినదిం తెగదమ్మ కంతుబ

ల్వారుచమైనవిల్కు మిగులాతగులాయమెఱుంగునమ్మ నీ
పైరుగదమ్మ మల్లికలు పల్లటమందఁగ నేల వానికిన్. 189
ఉ. దారుణభంగిఁ జేర్చునినతాపదవజ్వలనోష్మమంటికం
ఠీరవమధ్యతాంతదళ నీతను వల్లసహించినం దగుం
గ్రూరవసోదరస్ఫురణఁ గాంచిన నీనిడువాలుగన్నులే
లారజనిం గుభృజ్జనికళానిధిరాకఁ దల్లడిల్లెడిన్. 190
క. అకటా యని చింతింపుచు, లికుచకుచ ల్నిలువ సంబళింపక శుకముం
బికము న్మలయానిలుగా, బకము న్నదిఁ దలఁచి వినయపాటన మమరన్. 191
ఉ. మాటకు రాకు ప్రోదిశుకమా యొకమారు జయింపరానికై
లాటముచేసె దేటికి భగాపికమా యిఁక మాను బోటి నీ
సాటియె ప్రాణమయ్యె వడచల్లఁగురే యిటులైనజోటి యె
వ్వోటికిఁ బోవు నీచలువ చూపవనా వవనాఘనాద్యతిన్. 192
క. అనిపలికి కలికిచెలువలు, మనసిజతాపాతపోష్మమందద్యుతియై
తనరువధూతినువల్లిక, ఘనశీతలరీతిఁ దేర్పఁగాఁ దగు ననుచున్. 193
చ. చెలువల కిష్టమూలములు శిరము లుజ్జ్వలదంపనుత్పలా
దళములు వెన్నెలంబులు సదామృదులాకృతి మంచివారిలో
మెలఁగుమృణాళముల్ గరము మెచ్చొదవించుమధూళి మాటలో
పలియని యన్నిటం జెలికిఁ బంచశిలీముఖతాప మారదే. 194
వ. అని శీతలోపచారంబు లాచరించిన. 195
సీ. నునుమావిచిగురుపానుపు మహాతను శస్త్రశయ్యగాఁ దలఁచుఁ గంజాతనయన
కడిపోనివిరులకంకటి గణించునభూతకంటకాస్తరణంబుగా మృగాక్షి
వలపుగుంపమపుప్పొతలియు మంగళాగ్నిశిఖగా విచారించునింపామధ్య
శిరముకప్పుఁబల్కు సెజ్జ సొక్కుఁ బుఁగామశరముగా వగదుయోపాలలామ
తే. మంచిపడమటిపన్నీరు మకరకేతు, విషముగా బుద్ధి నూహించువిద్రుమోష్ఠి
తావిపుప్పొడి శంబరాంతకుపరాగ, మని వితర్కించులలన మోహైకకలన. 196
వ. ఇట్లు మనోభవమోహదాహంబునం బొక్కి పొరలుచున్నకన్నియ నెచ్చెలులు నికేత
నంబునకు మరలఁ దోడ్కొనివచ్చిరంతఁ గొంతకాల మరిగిన నొక్కనాఁ డేకాంతం
బున విద్యామంటపంబుననుండి చదువుఁ జెప్పుచు దదీయసౌందర్యవయోవిలాసంబు
లీక్షించి మన్మథాతురుండై మందుండు భువనమోహిని కిట్లనియె. 197
చ. నిరవధికత్వరం బఱచి నీచనుగొండలసంధి డెందపుం
దెరువరిమారఘోరనిహతిం బడి మోహవిదాహవేదనన్

బాఁతలేదుఁ దేర్పపుణ్య మిదిపో యథరామృత మిచ్చి యిందునం
దరసినగల్గునే పరహితాచరణప్రతిమానధర్మముల్. 198

క. నవలా తావకమోహా, ర్ణవ మేమిటఁగడతు దుస్తరము వివరింపన్
భవదీయ స్తనకుంభ, ప్లవ మబ్బినఁగాక యీవిపత్సముయమునన్. 199

క. అనిద్రాసుఖితంబులు, గానేరవు లోచనములు కంతద్వయసం
బై నీలావణ్యరసం,బో నవలా త్రేన్పు వెడలకుండుటవలనన్. 200

క. హారవిలాసము గలని, న్నారని చీకాకుపఱుప కతనుఁడు ముక్తా
హారవిశేషము గలవ, న్నీరసమున గానిసేయుటే వెఱుఁగవో తో. 201

క. గాఢరుచి స్రుచిరం బనఁ, గూడదు నీయధరము ధరసుచచింపైకా
మ్రేడితము కానిచో నే,లా డాపునఁ జాచుమాతఁలకు నోహూరున్. 202

క. ఇన్నియును జెప్పనేటికిఁ, బన్నినమరుగానివాసిఁ బాసితి నోరా
కన్నియ పన్నియ మెఱయం, గన్నెఱికపుభిత్తు నాకుఁ గరుణింపఁగదే. 203

క. అని దీనాననుఁడై మో, డ్చినకరములతోడఁ బ్రియము జేకొమ్మనుచుం
దనుఁ బ్రార్థించు ధరాసురుఁ, గనుఁగొని రాజన్యకన్యకామణి పలికెన్. 204

క. గురుఁ డనఁగఁ దండ్రి యఘసం, హరణగుణా శిష్యురాల నైనప్పుడె కూఁ
తుర మేర దప్పి కామా, తురబుద్ధిం గోర్కి సేయుదుర నావోటన్. 205

మ. నరకద్వారకవాటభేది యవమానప్రాప్తిమూలంబు దుః
ఖరుజాపథ్యము పుణ్యలోకగమనఘ్నం బస్ఖలత్కీర్తి సా
గరమంథాద్రి జనాపవాదహుతభుక్కాష్ఠంబు సత్కారసం
హరణోజ్జృంభము గీడుగాదె పరభామాసంగ మెవ్వానికిన్. 206

ఆ. నీతి సాధువృత్తి నీయది ధరణీసు,రుఁడవు వేదపారగుఁడవు ధర్మ
తరులతాపరశ్వథము చెల్లఁబో యిట్టి, నీచచిత్తి మెట్లు నీకుఁ గలిగె. 207

తే. ఏను రాజన్యకన్యక నితరజాతి, భామ గానెట్లుఁ బొసఁగు నీపాపవృత్తి
భూసురుఁడవైన యిది నీకు బుద్ధిగాదు, బ్రాహ్మ్యహాని తపోహాని ప్రాణహాని. 208

వ. అని యనేకప్రకారంబుల బోధించుచున్న యన్నీలవేణికి బ్రాహ్మణుం డిట్లనియె. 209

ఆ. నీవు మాటలాడ నేర్తువు గురుఁ డేల, చెప్పకొను విరాళి శిష్యురాలిఁ
గవయరాదు ప్రాణికల్పన నేర్చిన, పలువనలువ గూఁతుఁ బట్టికొనఁడె. 210

క. మరుబారిఁ బాతె చంద్రుఁడు, గురుభామం బ్రేమఁ బిలుమకొని వినుతబుధుల్
పరిణతముని విబుధుబుధుల, గరిగమనాగమనలీలఁ గాంచుట వినవే. 211

క. గౌతమభార్య నహల్యన్, శాతోదరిఁ బదరి పర్ణశాలం గాలా
తీత మొనర్చియుఁ గూడిన, యాతని కింద్రునకు నేమియయ్యెం జెపుమా. 212

ఆ. ఇట్టిపట్టిసుద్దు లేటికి నీయంగ, సంగలాభ మైన జాలుఁ దెలివ
వెలివ మెలసి మీఁదఁ బలుకెంచు నత్యుగ్ర, పాపమునకు నరకకూపమునకు. 213

చ. కడపక నీవు నాపలుకుఁ గాదని వేదనిసర్గమార్గమం
దడిగెదవేని మేనియుడియాసఁ దొలంగి లతాంగి ప్రాణముల్
విడిచెద నీవుచూడ నలవేవడిఁ బాపములోన దీనిలో
విడిదలగాక వేకలఁచి వేచెడి దెయ్యది చూచితో మ్మనన్. 214

శా. అఘోరోక్తులు వీనులం బడిన నాహా పుట్టిరాపట్టిని
ఘ్నోఘుం బీయనమాట తుచ్ఛదురితంబు ల్ధర్మకర్మక్రియా
శ్లాఘు స్నాన్చకొనంగవచ్చుఁ దుదిఁ ద్రైళ్యంబోనియాబ్రహ్మహ
త్యాఘుం జేమిటఁబాయు నాకొకయుపాయం బెద్ది యీచేఁతకున్. 215

క. కులగోత్రశీలములకు, న్వెలియైనం దగు మహోగ్రవిప్రప్రాణా
నిలవిచ్యుతి కే నొప్పం, గలదానసె యింతకంటెఁ గలుషము గలదే. 216

క. అనుచితకార్యము లేమే, నొనరించినయత్న మొప్ప నుత్తమజను లా
ర్తుని విప్రుని విధ్వస్తా, త్ముని నెప్పుడు సంతరింపుదురు మేలగుటన్. 217

ఉ. కావున నొండుపాయములుగావు మహీసురరక్షణంబ మే
లై విలసిల్లు నేమితెఱఁగైనను మంచిదె యంచు బుద్ధిలో
భావనఁజేసి యచ్చెలువ పల్కె ధరాసుర రెండుజాలలో
నీవది కేగుదెంతు సరణిం జలియింపకయుండు మిత్త్రతన్. 218

వ. అని యతండు విశ్వసించినట్టుగా నందులకుఁ గొన్నిశపథంబులం బలికి యక్కలికి
నగరికరుగుచు నపరాహ్ణాగతుం డగుగగనమణి నాలోకించి కీర్తించి కరంబు లురో
జాగ్రంబులఁ గీలించి యిట్లనియె. 219

క. ఓలోకమిత్త్ర యోకరు, ణాలయ నీకులము దాన నవనీసుర దు
శ్శీలంబు మాన్చి యిట నా, యీలువు చెడకుండఁ బ్రోవవే నేఁ డనుచున్. 220

క. చేరఁ జనుదెంచి యలసర, సీరుహహితుఁ డబల యట్లచేయుదు చింతా
భారంబుఁ ద్రోఁచి కదలుమ, గారమునకు ననుచుఁ బలిచె గగనంబునకున్. 221

వ ఆసమయంబున. 222

చ. ఇనుఁడు పనూర్ధతుం డరయ నెవ్వఁడు వానికి నీతిలేదు వీఁ
డినుఁడు పనూర్ధతుండు నయమెయ్యది తప్పినినీదివారతిం
దనిసి ప్రదోషకాలమునఁ దానిదె వారుణి నానియున్నవాఁ
డని యలుకంబలె న్నరలె నా నడచెం దగ భానుప్రాచికిన్. 223

సీ. ఇవి చెందిరికచీరలవుఁగదా తిగిచిపచ్చెలఁబోసి కటులఁ గీలుకొలుపవచ్చు
నివి కుంకుమరసంబులవుఁగదా గబ్బిగుబ్బలజోకటంబుగా నలఁదవచ్చు
నివి చెంగలువసెజ్జలవుఁగదా కౌఁగిళ్లఁ బ్రియులుండ మెఱసి నిద్రింపవచ్చు
నివి చిగిర్చినమావులవుగదా కటికివేసవులనీడలఁ గ్రీడ సలుపవచ్చు
తే. నివి సరోజాతరాగంబులవుగదా బెడంగడరుపేటికలఁ బెట్టి డాపవచ్చు
ననుచు వరుణావరోధకామినులుపలుక, నస్తగిరిఁ బ్రాఁకె జరఠారుణాతపములు 224
మ. తనచిత్తంబునఁ బద్మినిం బవలుపొంద న్వారుణీకేళికిం
జనఁ బైకొన్నప్రదోషపీడకు వహించ న్నేర్చె నింకెట్లుగా
దనువో మంగలవాఁడనంచు భృగుపాత్రప్రీతి నేతెంచెనో
యన సేవించె సరోజబాంధవుఁడు ప్రత్యగ్భూమిభృత్కూటముల్. 225
తే. అపరపర్వతశిఖరసింహాసనమున, గొంతదడవుండె గ్రహరాజు గ్రుంకుటుడిగి
సమయరమ మజ్జనంబాడి సాగరంబు, దండనుంచిన కుంకుమపిండ మనఁగ. 226
ఉ. కరటనిషక్తఖర్జు వడఁగం జిరగర్వసమగ్రమంజన
ద్విరదము పాయుతన్మదస్రుతిం బొడుకక్కొనయస్తసానునం
దరదముఁ జారఁ బైనడుగు లానక యుర్వికి డిగ్గు నుద్ధత
త్వర ననఁ గ్రుంకె భానుఁ డవధాననికుంచితభానుహస్తుఁడై. 227
సీ. పరిపక్వబింబవిభ్రాంతి దవ్వులరాజకీరడింభములు గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగఁ
బ్రత్యగ్రశోణితభ్రమ నుపస్థితములై పంచాననంబుల బయలునాక
పల్లకీపల్లవచ్ఛదనశంక సగంధకరులు రిత్తకురిత్త కరముసాఁపఁ
బుంజీకృతక్రవ్యబుద్ధి నిర్ఘరవృద్ధశార్దూలములు నోళ్లుచప్పరింప
తే. గైరికద్రవవిచికిత్స గాన నాట, పాటలోష్ఠులు పాలిండ్లఁ బ్రామఁ దివురఁ
బ్రత్యగవనీధరంబునఁ బ్రాకుదెంచె, నపుడు దివసావసానసంధ్యామరీచి. 228
తే. చరమదశఁ గన్నవాసరస్వామిఁదలఁచి, తమ్ము లామోద మతివంతిఁ దలఁకుచుండ
నస్తముపగోత్రమయ్యురాగాప్తిఁ బొదలె, మొదలఁ బాశ్చాత్యకృత్యమట్టిదయకాదె.
తే. సద్ద్విజశ్రేణి దివసావసానవేళ, చలువఁదేరు ఘనప్రదేశములఁజేరి
కన్నులరమోడ్చి విస్పష్టగతులుమీఱి, నారవవ్యాజమున జపం బాచరించె. 230
సీ. తావులకొండనెత్తము డిగ్గి చెంగల్వదోనల చల్లనినీటఁ దోప్పదోఁగి
పరిగొన్నపచ్చకప్రపుదుమారము రేచి తరుణపల్లవపరంపరఁ దెరల్చి
వికసితప్రసవజాలకరేణువులవంటిగంధసంపద దేటిగములఁ బ్రోచి
బలిమి గానవపరంపరల నుజ్జుటలూచి తీవపందిళ్ళలోఁ దిరిగితిరిగి
తే. రొండ పొడదూరక పగళ్లునిర్లు గవయు, తిర్యఙ్మూవులక్రేనీడఁ దెరువుసాగ

కల్ల నల్లనఁ జనుదెంచె నతనుభద్ర, వారణంబన సాయంసమీరణంబు. 231

చ. సరసులసంగతిం గలుగుచక్కనితమ్ములఁ జేరఁబోయి క
న్నరమొగిడించి వ్రాల్చుచిగురాకులడగ్గఱి పత్త్రము ల్చిశా
కరద్విపదోషముల్ గదిసి కల్మషదం బరిముక్తవృంతకే
సరములఁ జెంది కందునొకజక్కవ దారవియోగవేదనన్. 232

సీ. నిండారుకమ్మదేనియ మజ్జనం బాడి కడిమిపుప్పొడినెన్న మడుఁగుఁ గట్టి
రేకుగన్నుల జంచరీకాంజనముఁ జేర్చి తనూవల్లి ఫేనచందనముఁ బూసి
తులలేని తూఁడు జేతుల నూర్మికలు దాల్చి జలకణమౌక్తికచ్ఛటలఁ బూని
మొగ్గపాలిండ్ల సొంపున హిమాంబువునుంచి యామోదసంపద నతిశయిల్లి

తే. హంసకంబుల నిజపదం బలవరించి, భువనమోహన మైనవైభవముఁ గాంచి
కలువవిరిబోఁడి రాజురాక దలంచి, పొలిచె వాసకసజ్జికాస్ఫురణ నపుడు. 233

తే. ఝంకృతివ్యాజమున హాళిసన్నుతాళి, యూఱడింపఁగఁ దనకన్న వారిలోన
ననవధిక్లాంతిమిత్త్రమోహార్తిఖిన్న, తమ్మికొమరాలు పత్త్రనేత్త్రములు మోడ్చె.

సీ. కనలుసంధ్యార్చిఁ బేర్చిననభఃకరిమేన బొటములెత్తిననీరుబొబ్బలనఁగఁ
గాలమాంత్రికుఁ డంధకారదానవబలిక్రియకు రాల్చిన పేలగింజలనఁగఁ
దాండవభ్రమిఖమూర్ధజుఁ డంజలిపుటంబున విదిర్చిన కమ్మపూవులనఁగ
మైరవసింధుసంపర్కశర్కరదేవమును లోనర్చినలింగమూర్తులనఁగ

తే. గమలగర్భాండగోస్తనీకాయమాన, జటిలపరిపక్వఫలగుళుచ్ఛములనంగ
నఖిలజనలోచనోత్సవం బాచరించెఁ, దామరసవైరికులదారతారకములు 235

ఉ. స్నేహవిరక్తిఁ గాలగతిచేఁ గని మిత్త్రుఁడు చామగక్రియా
మోహితుఁ డౌటఁ గన్గొని ప్రమోదవిధిం దనుఁ జేరె నీగురు
ద్రోహి శశాంకుఁ డెట్లనక దోయనిపూనినశక్రదిగ్గజ
స్తోహినిమోము విన్నఁదనమో యనఁ బాండిమదోఁచె నెయ్యెడన్. 236

సీ బలభిద్దిశావశాప్రతిమ గామిని ముద్దుగులుకుటీరికనవ్వు తెలివిచిప్పి
యుదయమస్తక్రీడ నూడికోటులు మోవఁ గూలినచాదంతికొమ్ముఁబోలి
గగనవాహినిరోంపి గాడికొండొకదోఁచు కమలాపుత్రరథరథాంగంబు దొరసి
కాలకాపాలికాగ్రణికరంబున నెత్తిచూచు క్రొన్నెమలీకసురటి నొరసి

తే. యంచు గనుపట్టి మఱియించుకంత మీఱసి, సగముపర్యాయకమున సాక్షాత్కరించి
బింబమంతయు వెలికి దీపింప నిలిచెఁ, జదలఁ బూర్ణకళానీమ చందమామ. 237

సీ. అది సుధాకరబింబమా కాదు మదికాముపన్నె వెలుపుటన్నవత్తిగాని
యది చంద్రమండలంబా కాదు చదలేటఁ దేలుదంతపుటరిగోలుగాని

యది నిండుచలివెలుంగా కాదు మబ్బుటేనుఁగుఁదోలుతెఱనోటి మొగముగాని
యది చకోరములవిందా కాదు దుగ్ధాబ్ధికడ జనించిన వెన్నకరుడుగాని
తే. యది నిశామిత్రమా కాదు మదవియుక్త, యువఘరట్టశిలావలయంబుగాని
యని జను లూచి కీర్తింప నతిశయిల్లెఁ, బ్రోడజాబిలికలువపూఁబోడికలిమి. 238

సీ. ఇనకరాంకురముల కెడయాని మ్రాని క్రీనీడజాడల డాఁకి నిలిచెఁ గొన్ని
మధురసప్రస్నిగ్ధమాక్షికచ్ఛత్రభాగపుటలోఁ గవులలో నడఁగెఁ గొన్ని
కలనైన విఱుగెఱుంగని పోటుపరికరాచూరుకత్తులమాటు జొచ్చెఁ గొన్ని
చేనేఁతబడి తలంచినలేఁదు బంతి యువ్వలువకొమ్మల దాఁడెఁ బఱచెఁ గొన్ని
తే. త్రాసమునఁ బొంది పద్ధతి భ్రంశనముల, రూపకుహరాంతరంబులఁ గూడెఁ గొన్ని
యిరులు తిప్పురు లన నప్పుడేమిచెప్ప, రాజు బరచక్రహరణసంరంభుఁ జూచి 239

సీ. ప్రాయమింకినవాలుపాలిండ్ల వేయాండ్రు పడుపుపుట్టిక మూలఁబడి కృశింప
నేపురేగినరంకు లెంబడీఁగబోఁడులు వింతకౌఁగిలిలేక వెతలఁబొందఁ
కడిపోని తెరనాటకపుటూరుజంగాలు కేళికల్ గూడక కోగిరము లెత్త
తడక ద్రోపరిమ్రుచ్చుపాఁగువులు మఱి దొంగపనిముక్కవాలైనఁబస్తుపొరల
తే. గంటవేఁటల దిరుగాడుకఱకుటెఱుకు, మూఁక వెఱఁజిక్కి కాళ్ళు మోములును వావఁ
బిండిచల్లినచందానఁ జేదవారి, దివియువెన్నెల సాంద్రదీధితి వహించె. 240

సీ. చేఁపుపుట్టినగభస్తికలు ముక్కులఁ గ్రుచ్చి త్రచ్చి యూరటలేక క్రోలెఁ గొన్ని
యఱ్ఱులానఁగఁ ద్రావి యసుమరుచ్ఛరణమఁ జోటుచాలక నేలఁ జాఁచెఁ గొన్ని
కడుసిగ్గుదేరుతొల్పడుపుదోమటఁ జొక్కి యానందమున జిందులాడెఁ గొన్ని
నిగరంపుమోవి తేనియలతోన దొరల్చి చెలువలిచ్చిన సంతసించెఁ గొన్ని
తే. యొలములఁడాఁగి తలచూపనోడి తల్లడించు నరికోటిపైఁ బుక్కిలించి యుమిసి
బయలుఁబట్టించి పేరెము లాడెఁగొన్ని, కైరవాప్తాతపములఁ జకోరకములు. 241

వ. ఆసమయంబున. 242

సీ. కట్టినజినుగుసిరాకువిధోపతి పింజయాపార్ష్ణిలంబిరమై యతిశయిల్ల
ధౌతోత్తరీయవస్త్రములోను శుభ్రశుభ్రంబులై బ్రహ్మసూత్రములు మెఱయఁ
గనకపీఠుద్గ్రంధికలు కపోలాలావాలనీమబచ్చనిడాలు చివురువెట్ట
నామోదరసపుష్టి నచ్ఛిద్రమై ఫాలతలమున గోపిచందనము గ్రాల
తే. నపటుతటఖేలనంబున నమరుబిళ్ల, సికచొకాటంబువిరులతోఁ జెలిమిసేయ
నడుమ జగజంపుదోఁపుఁబచ్చడము దనర, వైదికబ్రాహ్మణుఁడు నిండువన్నె మెఱసి.
తే. క్రముకభంగపరంపరాకలితమయిన, పన్నెతికతిత్తిమేఖలావల్లి నిఱికి

యాతు లక్షించి యలబలం బడఁగు టరసి, యునికి వెలువడి బ్రాహ్మణుం డొక్కరుండు.

ఉ. అప్పు డధిజ్యచాపధరుఁడై మరుఁ డేర్పడి వెంటనంటి రాఁ
జొప్పున జాలిమాలి యఘుసూరుఁడు పాఱుఁడు వచ్చివచ్చి యా
యొప్పులకుప్పరామికి నయో విధియం చుదితాశ్రుధారలుం
గప్పఁగ మోమునిశ్వసనకంపితచారుతరాధరోష్ఠుఁడై. 245

క. చెదరెడి మేనును జెమ్మట, గదిసినకెంగేలు గ్రాలఁగా విప్రుఁడు తే
నిదురెఱుఁగనికంటం బడి, వడియగుమరుమంట మంటపంబున నుండెన్. 246

ఆ. చీమ చిటుకుమన్నఁ జిమ్మెట బుఱ్ఱన్న, నెదురమూషకములు మెదలుకొనిన
నిదురలేక భూమి నిర్జరుం డాలించు, నప్పు డబలకాలిచప్పు డనుచు. 247

క. రాదాయెఁ జూచితే యను, రాదా యడ్డంకిబట్టి రాదను నిర్మ
ర్యాదలు సీమంతినులను, హా దైవము ప్రొద్దుపోయె నని తలయూఁచున్. 248

క. ఎదురుకొన నతిగి చాయకు, గదలుతలాయలకు వెఱచి క్రమ్మరు నేన
మ్మదవతికి నేలదాదులు, పొదివికొన న్నిదురపోయెఁ బొమ్మని పలుకున్. 249

వ. ఇట్లు మోహానలంబున దేహంబు విదాహింప నయ్యుర్వీగీర్వాణుండు చలితవియో
గిప్రాణుం డగుపంచబాణుం దలంచి. 250

మ. ద్విజరాజాం దలదాల్చుకొన్నతనిదృగ్దీప్తిప్రభూతాగ్నులన్
రజమై పోయిననిన్ను నీతిరసదూరా మార యీకేవల
ద్విజరా జల్గిన నేమిసేయునొ ప్రశాంతిం గాంతి మత్సాయక
ప్రజముం గూర్చకు నారి నారి ననుగూర్పం దేర్పఁ బుణ్యంబగున్. 251

చ. శివ గణనాయకా యనిన శీఘ్రమె కార్యము లడ్డపాటులే
కవు యదునాథపంచవిశిఖా యన హస్తపదాస్థికాండముల్
చివికెడునట్టినొప్పు లొడిసె త్రసహాకృలు గంట్లు బిబ్బపుం
డ్లవు నిటువంటిపుత్త్రుఁ దగవా కన నమ్మథుకైటభారికిన్. 252

వ. అని పనివి పనివి యనంగబాణమూర్ఛితుండుంబోలె నమ్మంయుంషు నిద్రాముద్రా
లోచనుం డయ్యె నయ్యవసరంబున. 253

క. అనిశ ధరణీసురవరుఁ, డా నిచ్చినమాటపట్టుదలఁచి తదీయ
స్థానీయపాలవిత్తో, ధీనాకృతిగాక నగ రతిత్వర వెడలెన్. 254

క. జలధరమాలికలోపలి, తొలుకార్మెఱుఁగనఁగ యమవిధుంతుదహాలా
హాలకాచమేచకద్యుతి, గలనీలాంబరము ముసుఁగుగాఁ గైకొనుచున్. 255

క. పరివృత్తికంఠరైయి తిళ, ఒరయుచు నడ దడవడంగ నరుదెంచి ధరా
సురు నిద్రపోయెదే యని, కరసంజ్ఞం దెలుప మేలుకని వాఁ డంతన్. 256

వ. ఆదిత్యచోదితుండై క్రోధించి. 257

శా. ఆర్యా నేఁడిట కేఁగుదెంతువని నీ కాశించి యిచ్చోట గ
న్నయ్యం జాలక నిద్ర గాచి యిపు డేహా కూరికృతి న్మాముజా
లయ్యె న్నాలవజాముఁ జొచ్చె దడవా యవ్వచ్చి విచ్చేయుమీ
సయ్యాటం బిఁకఁ జాలు రోసితి ననుష్ఠానార్థినై పోయెదన్. 258

చ కడువడి రెండుజాము లగుగం బరిరంభణ మీఁదలంచి నీ
కడ కరుదెంతు రానిపనిగల్గిన నాఁటికిఁ దండ్రిఁ గాశిలోఁ
బొడిచిన క్రూరకర్మునఁ బోవుదు నంటివి సూనృతంబు నీ
కొడుకయిపోయె రాక కిదిగో గురులింపఁజరాత్రిపాపముల్. 259

క. కడుసరసములకుఁ బ్రొద్దె, క్కడిది దురంతోపగూహాగతులకుఁ బ్రొద్దె
క్కడిది యొకసెలవు సేసితె, కడజామున వచ్చి చాల్చొకాలుకుబుద్ధిన్. 260

ఆ. కొదవలేక రతుల గోవాఁగోడెనై, పొదలఁ బెద్దతడవు ప్రొద్దులేదు
నొరసి తెడ్డు నాఁకి యుపవాసకర్మంబు, చెఱుముకొనఁగ దీనిచేత నేమి 261

క. అని చిందరేఁగిన ట్లచ్చెనఁటి ధరాసురుఁడు చెంతఁ జేపడిన నిధి
న్మని గాలఁ దన్ని చనుగతి, ఘనజఘనం బాసి యుబ్బగాఁడుగఁ బోయెన్. 262

క. చనఁ దనకు మనసునచ్చిన, పనిపది గా కునికిఁ దీఁగఁ బట్టక చనుఁగా
కని యూరకుండె నట్లుం, డి నరాధిపకన్య దనదుడెందములోనన్ 263

క. సరిప్రొద్దున నరుదెంచితి, నరుణోదయసమయ మెట్టులయ్యె సురంత
స్మరమాయాంధుఁడు గావున, నరరే విప్రుండు తుర్యయామం బనియెన్ 264

క. కామాంధోపి నపశ్యతి, నా మును నే విన్నదాననకదా వెఱఁగే
లా మందునిమాటలకని, యాముద్దుఁగుమ్మ మందహాసముఁ దాల్చెన్. 265

క. నానీరచరాగ్రణి బహు, మానమున కిట్లనియె నట్లు మహిసురుఁ డన్య
స్థానస్థుఁ డయినపిమ్మట, నానెలఁతుక యేమిసేసె ననఁ గపి పలికెన్. 266

క. మహిసురుఁ డట్లరిగిన నమ్మహిళారత్నంబు తొడసుమాలితి నని దు
స్సహాదయమున భయమున నిజ, గృహమునకుం బోవఁ దత్తరింపఁగ నంతన్. 267

చ వనదసమృద్ధి నీలికడపంబలె నంబరమొప్పఁ జంచలల్
మినమినలీన దోన నుఱిమె న్వడి గండులు వ్రాలె వ్రాలెఁ దొ
ల్చినుకును దూర్పుఁటీదరొలసెం బలసెం జడివానసోనజో
రనఁ బురవిద్విషద్గళసహస్రభవాకృతిఁ బర్వెఁ జీఁకటుల్. 268

క. ఇది రాయిరప్ప పల్లం, బిది మిఱ్ఱిది మాకుమట్ట యిది పామిది గా
మిది యని వివరింపఁగఁ బె, ట్టిదమై యొప్పెసఁగు నక్కటిక చీఁకటిలోన్. 269

చ. సుడివడి యింటిత్రోవయునుచుం బెరచొప్పునఁ బోయిపోయి య
ప్పుడఁతి దృషద్వతీసరిదుపాంతదురంతవనాంతరంబులం
బడి ములుదీవలం దవిలి భంగములై కురులుం దుకూలముం
దొడివినకంచుకం బెడలఁ దొట్టినభీతి నొడల్వడంకఁగాన్. 270

క. ఈరము బూఱట నొందక, దూఱుచు నో రలయ నలువ మాఱుచు రొంపిం
జాఱుచు నెంతేవెలవెలఁ, బాఱుచు రాజన్యకన్య పఱచి యంతన్. 271

శా. ఆయుగ్రాటవి నొక్కచోట భయదంబై తోఁచు మఱ్ఱిత్రోవట
చ్ఛాయం బీసుఁగుఁ ద్రొక్కి కోమలకరాబ్జాతంబునం బట్టి య
య్యో యీ మానవుఁ డెవ్వఁడొక్కొ మృతికేమో హేతు వంచు న్విచా
రాయత్తం బగునాత్మఁ బోఁ దెరువులే కప్పోటఁ దా నున్నెడన్. 272

క. ఆవటమునఁ ద్రింశద్వ, ర్షావధి గా నున్న భూసురాసురుఁడు విశా
లావరపుత్రికి హితసం, భావన సాక్షాత్కరించి పలికెం బ్రీతిన్. 273

క. మనుజులు మిట్టాడని యీ, ఘనగహనంబున నిశీథకాలమునం జ
చ్చినవరుచక్కటి తెక్కటిఁ, దనుమధ్యా సంచరించెదవు నిశ్శంకన్. 274

తే. మించు కన్నీరు మందున మోమునమ్మి, వాడియున్నది దీర్ఘనిశ్వాసనిహతిఁ
దల్లడిల్లెను నధరోష్ఠపల్లవంబు, ఇంతవలనంత నవ్వ నీ వెవ్వ రనుచు. 275

క. అనుమానింపక తనుభృ, త్తనువిసరవపారసప్రదానవిధాన
స్వనమున్మత్కంబు వదనం, బున ద్రిప్పుపలాశి కిందుముఖి యిట్లనియెన్. 276

క. వినయవిశాల విశాలా, వనిపాలునిపుత్రి దైవవశమున నస్మ
జ్జననీజనకుల జనకుల, వినతులపాత్రైడని యాటవికసతి యయితిన్. 277

శా. ఏ నిత్సేరుట యొట్టు లీపడినవాఁ డెవ్వాఁడు వర్ణాతముః
హానఃపున్యముఁ దెల్పునల్పచపలాప్రత్యర్థ లాలోకముల్
మేన భ్రంలిపా ముగ్రమృత్యుముఖగంభీరంబునో రెవ్వ ర
య్యా నిన్నూచిన గుండె ఝల్లురనుఁ దథ్యం బానతీవే యనన్. 278

మ. అతఁ డత్యంతతమప్రసన్నహృదయుండై పల్కె నీ వంచిత
శ్రుతిసంపన్నుఁడ బ్రహ్మరాక్షసుఁడ నిచ్చోఁ గాపురం బుండుదున్
మతి భీతిల్లకు నీకు నొజ్జ లితఁడమ్మా నీకు నేకారి యీ
క్షితిజచ్ఛాయమనోజశాఖహతి నొచ్చె న్నాట లింకేటికిన్. 279

క. గురుఁడ నిది శిష్యరా, లీతరుణీమణి గవయ దుష్కృతం బని మదిలో
నరసి యెఱుంగనియాద్యశ, నరపశువుల మేలుపొందు నా యుండైనన్. 280

క. సూరిశ్రేష్ఠునకు నరా, చారగరిష్ఠునకు నీకు సద్విప్రా యీ
ఘోరనిశాచరవేషం, బేరూపునఁ గలిగె ననిన నెఱిఁగింతుఁ జెలీ. 281

సీ. మొదల గౌశాంబి నుండుదు వేదశాస్త్రార్థచతురుండ నాపేరు చండశర్మ
కులకాంత శాంత యచ్చెలువతమ్ముఁడు మాలఘుటకాంకుఁ డతఁడొక్కకన్యఁ బెండ్లి
గాఁబోవుటయు గోడిగములకు నేనును బనిబూని యటువాని ననుసరించి
యతిసభ్యునట్లు పోయితిఁ బోవ నను బెండ్లిపెద్దగాఁ దలఁచి యావిప్రతండ్రి
తే. కదిసి యల్లునిగుణరూపగౌరవములు, వేఁడుటయు నావివేకంబు వీటిఁబోవ
నవగుణంబులప్రోవు మూర్ఖాత్ముఁ డంటి, ననిన నమ్మాట లతఁడు సత్యములఁ జేసి. 282

క. కాతాళంబున నిచ్చిన, కూఁతు నతం డీక వెడలఁగొట్టిన నపుడా
చేఁతకు నాహృదయం బుట్టూతలఁ బ్రేంఖోళనప్రయోజన మానెన్. 283

క. మఱఁది యని యబుసుపోకల, నెఱుఁగక యిట్లాడి లోకు లెగ్గింపం దేం
పరినై కూడినపెండిలిఁ, జెఱిచితి నాకన్నఁ గష్టశీలుఁడు గలఁడే. 284

క. ఈయుగ్రాఘం బేమిటఁ, బాయు నయో హృత్ప్రతీపపరితాపశిఖిం
గాయము వేఁగెడునని పల, చేయి కపోలమునఁ జేర్చి చింతిలుచుంటిన్. 285

చ. అగణితధర్మకర్మరతుఁ డంచటఁ మున్నరుదెంచియున్న వాఁ
డగుట మదుగ్రకృత్యముపు డారసి ముద్గలనామతైర్థకుం
డగలక నన్నుఁజూచి కుటిలాత్మ కళత్రసహోదరున్నహా
సుగుణధురీణుఁగానిమనుజుండని యూరక పల్కెఁబోలు నే. 286

ఆ. వేయుబొంకి పెండ్లిసేయుదు రుత్తమ, జను లతిప్రయాసమునకు నోర్చి
చెనఁటిసేఁత నిట్లు మనువులఁ జెఱిచిన, విసపువిత్తుఁ జెప్ప వినముగాని. 287

ఉ. మోఘము గాక నీవు తలమోచియొనర్చినయట్టియిద్దురం
తాఘము నేఁడు పిల్లకోలలై చరణంబులఁ బ్రాఁకుసజ్జన
శ్లాఘనయోగ్యభూమిసురజన్మము వీడ్కొని కానలోగ్రశా
ఖాఘనవృక్షవర్తివయి క్రాలునిశాచరవేష మేర్పడన్. 288

ఉ. వంకరకట్టెకింగలము వైద్యము నీకిది వోలునంచు ని
శ్శంకనవృత్తి ముద్గలుఁడు శాపము నిచ్చిన శోకబాష్పధా
రాంకితనేత్రపంకజుఁడనై చరణంబుల వ్రాలి యోదయా
లంకృతచిత్త యోబుధకళానిధి యోగుణధుర్య కావవే. 289

చ. అనుఁగుమఱంది గానఁ బరిహాసపురస్సరభాషలాడ నీ
పనిజ నియించె నీచరణపంకరుహంబులు సాక్షిగా, మది

గనలు వహించి యిట్టికొఱగాని ప్రయోజన మాచరింప నీ
యనుపమదివ్యదృష్టి కొకఁ డడ్డమె చూడుము నేర్పు నేరముల్. 290

క. అని యేను మేను వడఁకఁ, న్వనితాజనతార్తిఁ బొగల వారించి ప్రబో
ధనిరీక్షణములసర్వముఁ, గనుఁగొని యితఁ డనపరాధిగా యని శాంతిన్. 291

వ. ముద్గలుండును న న్నాలోకించి యిట్లనియె. 292

చ. కలుషముఁ బూని పెండ్లిపనికిం బ్రతికూలుఁడ వైతి విట్లు మొ
క్కల మిదిగాదె నీవు సకల్మష మానటులైనఁ గేరడం
బుల కిది చోటె మోఘమయిపోవదు నావచనంబు గన్నచా
యల నిఁక బ్రహ్మరాక్షసుఁడవై యిల నీవు చరింపుచుండఁగన్. 293

ఉ. అల్లినవంతమూలఘుటకాంకుఁడు భూమినిలింపకన్యకా
హృల్లకభిల్ల భగ్నహృదయస్థలుఁడై తను వుజ్జగించి మ
త్పల్లన నుద్భవించుజయసేనుఁడు నా నలవిప్రకన్య యు
త్ఫుల్లసరోజనేత్రి ప్రియపుత్రిక యై పొడము న్సుకీర్తిరిన్. 294

ఉ. ఆయెలనాగ దైవగతి నర్థనిశం గతిదప్పి నీతరు
చ్ఛాయకు వచ్చు నాసరసిజచ్ఛదనేత్రకు నవ్వసుంధరా
నాయకసూతికిం దగులానర్పము సంశయమేది యంతలోఁ
బాయుమహీసురాసురత బ్రహ్మపదంబు భజింతు పిమ్మటన్. 295

మ. అని శాపావధిఁ జెప్పి ముద్గలుఁడు పోవం బోవ నాలోన నె
ట్టని గ్రుడ్లుం గులిశంబులుం దెగడుకోఱ ల్బాడబనూర్జితా
ననముం జాంజారువెండ్రుక ల్భయదకర్ణద్వంద్వముం గల్గి మే
దినికి న్వ్రేగుగ బ్రహ్మరాక్షసుఁడ నైతిం జంచరీకాలకా. 296

వ. అట్లుర్వీపూర్వగీర్వాణుండనై సకలప్రాణిభక్షణంబునఁ గాక్షింభర్యంబు ప్రవర్తిల్ల నివ్వటపి నాశ్రయించి యుండితి నిప్పటికి ముప్పదిసంవత్సరంబులు గడచె నమ్ముద్గలుండు చెప్పినట్లు నామరంది జయసేనుండై పుట్టె నవ్విప్రకన్యకవు నీవు నిన్నన్నరనాథకుమారునకుం బరిణయంబు సేసి యాసురం బగు నివ్వేషం బపనయించెద ననుటయు నలరు మొగంబున రాజన్యకన్య భూసురాసురున కిట్లనియె 297

క. ఇచ్చోట నానిమిత్తము, వచ్చిన యవ్విప్రు సుప్రసన్నత్వము నేఁ
డచ్చుపడ మనిచి పురికిం, బుచ్చి జగద్వినుతకీర్తిఁ బొగడొందఁగదే. 298

క. భూసురహత్యాఘమహో, త్త్రాసమునకు వెఱతునని పదంబులఁ బడి గా
ఢాసక్తిం బ్రార్థించిన, నాసురకులశత్రుఁడు దయాభిముఖుండై. 299

ఉ. అవిరితీవబోఁడికృప కద్భుతమంది భవన్నియోగ మే
లాపృథయా ఫలింపక బలాయబలా యని విప్రుఁ గొంచు ర
క్షోవిభుఁ డేగి పీనుఁగున సుప్రదతీర్థమునం దొరల్చి సం
జీవితుఁ జేసి మందిరముఁ జేర్చి భజించి కుమారి కిట్లనున్. 300

క. చనిపోయిన నీయొజ్జలు, మనుగడఁ గనిరయి న్వసించె మందిరమున నో
తనుమధ్యా ముగిడించిన, కనుఁగవతో నిలువు రాజుకడ నినుఁ జేర్తున్. 301

చ. పలుకు విలంబ మన్నఁ బ్రతివాక్యము లాడక మోడ్పుకంటితో
నిలిచిన బ్రహ్మరాక్షసుఁడు నిర్భరవేగధురాధురీణుఁడై
పొలఁతుక నప్పు డెత్తుకొనిపోయె మనోజవుఁ డోట నిల్చెఁ బా
టలనగరోపకంఠనిబిడద్రుమకాంచనసౌధవీథికన్. 302

వ. ఆసమయంబున. 303

శా. గొందు ల్వీడ్కొని పక్కణాంతరకుటీకూటాధ్వసంధు ల్వరా
స్కందు ల్వ్రాడ నవక్రచక్రములు ముచ్చట్లాడ నిచ్ఛాగతిన్
గ్రిందు ల్మీఁదులుగా సతీపతులు గౌఁగిళ్ళాడ దీప్తద్విర
ల్పొందుల్ గూడఁ ద్రిభంగిభంగి మెఱసెం బుంస్కుక్కుటవ్రాతముల్. 304

చ. అతికృతికన్య నందినమురారివిరాజదనంతభోగసం
స్థితి ప్రతివారముం బొదల శిష్యులు పుణ్యజను ల్జయక్రియో
న్నతులు దురంతశాస్త్రకలనం బ్రతివాదుల నోర్వ సర్వతో
గతమతికుండు నిల్చెఁ గవికౌశికదిక్కుటకాగ్రపీఠికన్. 305

చ. పరవసులక్ష్మి నుల్లసిలువారికి నేమిగొ అంత యీవిభా
కరునకు సంజనిచ్చి తిరుగంబడి లక్ష్మి హరింప నెట్టిదో
నెరవులసొమ్ము సత్యమగునే యని వెల్వెలనయ్యె నహ్నినాఁ
బరిగళితద్యుతి న్వెలఁబాఱె నిశాంతనిశాంతదీపముల్. 306

చ. కనుఁగొని చైత్యనిత్యపథికప్రవిబోధకరంబులై ఖగ
స్వనము లుదగ్రబాహ్యవనవాటికల న్వినవయ్యె నయ్యెడన్
ఘనమదభృత్తమఃకరటికంపితదిగ్విటపస్ఫురన్నభో
వనరుహసంక్షరత్కుసుమవర్షము చాడ్పున జాఱెఁ జుక్కలున్. 307

సీ. ధారాధరస్మయోదయవియచ్చికురబంధమునఁ దారాలతాంతములు రాలె
రోదసీతనుసమారోహాంధకారైణమదవిలేపనరేఖ మసలిపోయెఁ
జక్రవాకస్తనస్థాత్మనీహారఘుర్మాంబువు ప్రత్యక్షమై యడంగెఁ
మధుపకజ్జలభాసమానకైరవలోచనముల నిద్రాముద్ర సనలుపెట్టె

తే. మలయనిలయసుగంధసంబంధమంద, పవననిశ్వాసవీచిక ల్బారుదీరె
సంప్రభూతకళారమ్యసౌమ్యగమ్య, గంగసంగ్రమాయామయామవతికి. 308

చ. తగఁ గుసుమాస్త్రికేళి దిగఁదన్నినచీరలు గౌఁగిలింతలుం
బగఁగొని యడ్డగింపఁగఁ దెమల్చినహారములు న్భరంబునన్
దిగిచినసొమ్ములు న్మదవతీతిలకంబులచేత వేఁకువ
న్మగుడ సపర్యఁ గైకొనిరొ మాన్యులు గారె గుణప్రదీపకుల్. 309

చ కవిసి కవుంగిలింప నవకాశము చాలక ప్రొద్దుఁజూచి లోఁ
జివికెడువారు హస్తములజీవితనాథుల గ్రుచ్చిపట్టి వే
గవరులమోవులాని యరగన్నిడువారును శయ్యలం బరా
భవ మొనరింపలేక పగపొల్పెడువారును నైరి జవ్వనుల్. 310

శా. నానాదీపమరీచికల్ గొనియెనో నాఁ జూడ నిద్రాపరా
చీనస్త్రీనయనంబులం బ్రియదృఢాశ్లేషప్రకుబ్జీభవ
త్స్త్రీనాళీకుచము ల్దిగం కనికరామ్రేడీకృతోత్క్రాంతికాం
తానుష్ఠాధరము ల్జపాసుషమ చెన్నారె న్నిశాంతంబునన్. 311

మ. తులనప్రేమరసోల్లసన్మిథునచేతోజాతసంగ్రామకాం
క్షలవారించె నుషఃప్రసూచకగతుల్ శాలాజరద్దీపికా
కళికల్ శైత్యదృఢస్తనస్తబకముక్తాహారము ల్వాసనల్
గలయుం జల్లెడుపూఁత లిప్పరుచికృత్కర్పూరతాంబూలముల్. 312

సీ. శ్రమవార్ని మజ్జనజటిలాలకంబులు సంధూతకుంకుమస్థాసకములు
జాగరారుణితలోచనసరోజంబులు కాంతచుంబనముక్తకజ్జలములు
కరచపేటనిరస్తకరినక్రచిత్రంబు లభినవదిగలంకృతాధరములు
సృణితమత్కరికాభరణభృద్గళంబు లనూననిద్రాముద్రితాననములు
తే. గాఢపరిరంభసంభ్రమక్లామ్యదచల, గురుపయోధరభరహారకువలమణులు
కలితతాంబూలరసరక్తగల్లతలము, లమరఁ గొమరాండ్రు పొలిచి రహర్ముఖమున.

శా. ఆశాఖడ్గమిళత్తమోమలినహృత్యర్థంబు నిర్వ్యంగ్యసం
ధ్యాశిల్పిప్రభుకల్ప్యమానకురువిందక్షోదసమ్మిశ్రలా
క్షాశాణం బనఁ బ్రాచిదోఁచె బిసినీకాంతుండు జాగ్రత్పురో
దేశాంగారకరాజినాఁగ మొదలం దీండ్రించె సంధ్యాప్రభల్. 314

సీ. ప్రసవితద్యుక్షేత్రఘుసృణసస్యంబులు హల్లకప్రియసాలపల్లవములు
తిమిరేంధనప్రవర్ధితదావశిఖ లుషఃపవనభుగ్వ్యాళభోగఫలకమణులు

హరిపురంధ్రీకుసుంభాంబరంబులు ఘనప్రాక్పరివ్రాడ్ఘటారక్తిమములు
దంభోళిఖండితోదయపక్షరుధిరంబులై రావణాంగసింధూరరజము

తే. ప్రత్యుషస్త్రీప్రమోదకృద్వ్యామిశీవి, యోగదవధూమ్యధాళిఖినోష్ణదుగమణి
నవ్యహల్లకతల్పము ల్పొఁ జెలంగె, నంబరంబున నపుడు బాలాతపములు. 315

ఉ. ఇమ్ములఁ బశ్చిమాంబునిధి కేగు నెడం దగ వారళ న్మయూ
ఖమ్ముల నెన్నికంచితముగా నొనరించినవ్రేళ్ళరక్తిఁ బోఁ
గ్రమ్మఁగఁ బ్రాక్పరిస్ఫద్ధరవిరశ్ములఁ బద్మిని వేగుపాటునం
గ్రమ్మఱ లెక్కఁ బెట్టె ననఁగా వికసించె సహస్రపత్రముల్. 316

ఉ. గాసిలి రాజు మన్ననలు గాంచిన నే నొరుఁ జూడ నంచుక
న్మూసినభంగిఁ గైరవిణి మోడ్చెఁ బతివ్రతవోలెఁ బద్మినీ
వాసరకృద్వియోగదవవహ్నిసముత్థితధూమరాజులో
నాసరసీజగర్భసదనంబులఁ బాసి నటించె భృంగముల్. 317

తే. ఇట్లు సూర్యోదయంబైన నేకతమున, బ్రహ్మరాక్షసుఁ డద్ధరాపాలుఁ గదిసి
పూర్వవృత్తాంతమంతయుఁ బొసఁగఁ జెప్పి, యబ్జముఖిఁ జూపి పెండ్లిగమ్మనుచు నిచ్చె.

వ. ఇచ్చిన. 319

క. ఆరామామణిఁ గైకొని, యారాజవరుఁ డాదరార్పితాతిథ్యుండై
యారామన్యగ్రోధధ, రారుహసౌధమున బ్రహ్మరాక్షసు ననిచెన్. 320

క. ఉనిచి ప్రణమిల్లి క్రమ్మఱి, చని యవ్విప్రాసురవను సరసాన్ననివే
దనవిధికిఁ బుణ్యభూసుర, జనుల నియోగించె జనితసౌహార్దమునన్. 321

ఉ. కూరిమి తండ్రిపాదములకుం బ్రణమిల్లి సుకీర్తికన్య నం
భోరుహలోచన న్భువనమోహినిఁ జూపి ధరామరు న్నిశా
చారుచరిత్ర మేరుపడ సర్వముఁ జెప్పినఁ బుత్రు మెచ్చి యు
ర్వీరమణుండు బంధుపృథివీవరులం బిలిపించి యిట్లనెన్. 322

సీ. ఘనులార మనకు రక్తస్పర్శసంబంధి గాఁడె సుకీర్తి విఖ్యాతమూర్తి
దైవయోగమున నాతనిపుత్రిఁ గాంచనప్రతిమానగాత్రి చేపడియె మనకు
మనజుఁ సేనకుమారున కాపూర్ణశీతాంశుముఖిఁ బెండ్లిసేయువలయు
లాలన నవ్విశాలానాథుఁ డిచటికి వచ్చినఁ జుట్టంపువరుస గాదె

తే. యతుల నయమార్గరతుల దండాధిపతుల, ననిచి రప్పింత మాయమ్మహీమహాంబు
నతఁడు వీక్షించుఁ గాక న్నాప్తమిత్రు, లుచితమీకార్య మొనరింప నొప్పుననిరి.

క. నావిని మత్సిల్లుఁడు హేమ, లావీక్షితనీతిశంత్రుల న్మంత్రుల సం
భావించి పనుచుటయు న,ప్పావనమతు లరిగి వినయపాటవ మమరన్. 324

సీ. రోహిణీవిరహాభిరుక్షపాకరబింబ మన ఘనగ్లానదీనాస్య మమర
నాఁడునిండారి వెల్వడినశోకరసంబుతీరున వేఁడికన్నీరు దొరుగ
మెఱుఁగుటద్దపుబిళ్ళమీఁదికెంపులతెరక్రియ గపోలమునఁ గెంగేలు మెఱయ
నతిమరుచ్చలమానలతభంగి నిశ్వాసధారచంద్రిక మోవి దల్లడిల్లఁ
తే. దనయు నీలోన లేదుగదా ధరిత్రి, చూపుమా యంచు ప్రార్థింపసోయుగమున
దగ శిరము వంచి తనలోన దానపలుకు, మనుజపతిఁ గాంచి ప్రణమిల్లి మంత్రివరులు.
క. నతులై వినయవిచారో, న్నతులై నిలుచుటయు వదననలినములఁ దరం
గితదృష్టిచంచరీక, ప్రతతులు నటియింప ధరణిపాలుం డనియెన్. 326
క. అరుదెంచితి రెవ్వరు మీ, రరుదారం జెప్పుఁ డనిన నలికతటాంత
స్ఫురదంజలిపుటులై యు, న్నరనాథుం జూచి దండనాథవతంసుల్. 327
మ. క్షితినాథోత్తమ నేఁడు నీమఱఁది మత్స్యేల్లుండు పుత్తేర వ
చ్చితి మాలింపు తదీయభాషితము లస్తేయవ్రతబ్రాహ్మణ
క్రతుభుగ్వైరినంతసయోగమున నీగారాము నెచ్చాలి యుం
డితరత్నోణికిఁ బోకచేరె మును నీ వీక్షించి పోరాఁ దగున్. 328
క. అని దేవరతో విన్నప, మొనరింపం బంపె విక్రమోపేతపతా
కినితో సంబంధిపురం, బున కరుదెం డనిన భూవిభుఁడు సుముఖుండై. 329
వ. అమ్మంత్రులకుఁ బసదనంబులిచ్చి యంతఃపురంబున కరిగి యింతికి నంతయుం దెలిపి
విన్నయాదిప్రొద్దుగా సభార్యుండై చతురంగబలంబులు గొలువ వచ్చి సుకీర్తిము
ఖ్యాహ్నకాలంబునకు బాటలీపురోపకంఠంబు గదిసె నప్పుడు. 330
ఉ. ఇంకనిటీవి బాస తనయింటికి వచ్చినఁ జంద్రసేనుఁ డ
భ్రంకషసమ్మదాభ్యుదయభాసురుఁడై యెదురేఁగుదెంచి ప
ల్యంకిక నున్న యప్పచరణాబ్జములం బడి కాంతకాంతిను
త్పంకజరాగపూగకృతధామకవీథికిఁ దెచ్చె దెచ్చినన్. 331
ఉ. ముందఱ నేగి యబ్బువనమోహిని వాహినిపోలె నుబ్బుచుం
తం దలచుట్టు కన్దోగల దట్టముగాఁ బ్రవహించునశ్రువా
రిం దులితేతరస్తనశరీరములం దిగుపారఁ జేయుచున్
వందన మాచరించి విరివాతెరతో మొగమెత్తి కేడ్చినన్. 333
సీ. కడుపులోఁ జేపెట్టి కలఁచిన ట్లగుటయు భర్తృఁ గూరిమిపట్టిఁ బట్టిరొత్తి
శిర మురంబునఁ జేర్చి చెఱువు ప్రస్సినరీతి నోడి కట్టట్టి పెల్లుఱుకు నశ్రు
ధారల నతితాంతదశఁ గన్నతనువల్లి దశుపుచు గద్గదధ్వానలీల
భాషణంబుల నెంతపనియయ్యె నట్లుండె విధికృతం బనుచు నుర్వీవిభుండు

తే. గూఁతు నొండొకచందానఁ గుస్తరించి, యార్తి వారించి వలినీట యాళిపాట
పాటలాధరవదనదర్పణముఁ గడిగి, యువతి కాంచనపీఠిఁ గూర్చుండె నంత. 333

ఉ. చిత్రము చెంగలింప జయసేనుఁడు సాఁగిలి మ్రొక్కిన న్నదో
న్మత్తవిరోధిరోధిరుచిమర్దనమూర్తి సుకీర్తికీర్తి మై
నెత్తి కవుంగిలించె నపు డింపెసలారఁగఁ జంద్రసేనుఁ డు
ద్యత్తరసత్యభాషణవిధానుఁడు బావకు మ్రొక్కి యిట్లనున్. 334

క. దళితారి నీకుమారి, న్మిళితాంగవిలాస మైన మేనల్లున కీ
వలదే యిపుడని బద్ధాం, జలి యై ప్రార్థించుటయుఁ బ్రసాదోన్ముఖుఁడై. 335

వ. బ్రహ్మరాక్షసోద్యోగంబును బాంధవ్యంబునుం దలంచి సుకీర్తి వర్తమానలగ్నంబున మిథ్యావలగ్నజయసేనులకుఁ బెండ్లిసేసెద ననియె నమ్మహోత్సవంబు వీటఁ బాటిలి నానాగతసంబంధిబాంధవంబును నాయాత్తశైలూషిశైలూషంబును నాగచ్ఛదఖిలావనిపనికరంబును నాహూతబ్రాహ్మణజాతంబును నాబద్ధశుద్ధమాణిక్యతోరణంబును నలంకృతవిపణిమార్గంబును నభిరచితరంగవల్లీమతల్లికంబును నారాధితనవగ్రహంబును నఖండవాద్యమాననానాతూర్యంబును నై యమ్మహామహంబు ప్రవర్తిల్లె నా సమయంబున. 336

ఉ. బంగరుపీటఁ బెట్టి దడివంబిడి రాజకుమారి దానిమీఁ
దం గదియించి తూర్యనినదంబుల రోదసి ఘూర్ణిలంగ శ్రీ
విం గడుపాటిపాట నరవెంద్రుకలం గొమరారుసువాసినుల్
చెంగట నక్షతంబు లిడి చేఁడియకుం దల నంటి రాదృతిన్. 337

క. సుమతైలప్లుతి నలరా, గొమరాలికి నలరెఁ గురులు కోకనదాంత
స్సమధూళిమగ్నమంద, భ్రమరీసమరీతి నయనపర్వము లగుచున్. 338

తే. బుగులుకొను తావిసిరము కప్పురముతోడ, వడుపుదివ్యనిఘుసృణద్రవంబుతోడఁ
బొందుగా మేళవించినచందనంబు, నాఁతికొండొకకలకంఠి నలుగుఁబెట్టె. 339

ఉ. అజ్జలజాక్షివస్తుసుమహన్మతిమజ్జనశాలిబాలిక
ల్మజ్జనశాలఁ జేర్చి మణిమంజులపీఠముఁ బెట్టి దువ్వి పై
గొజ్జఁగినీరుచల్లి మెఱుఁగుల్గొన విప్పి విదిర్చి యొక్కచం
చజ్జఘనాంగ పెట్టె ఘనసారయుతామలకంబు నేర్పునన్. 340

ఉ. తోరపుజాలువాపసిఁడితొట్టెల నొట్టినపశ్చిమంబుప
న్నీరపరంజిబుంగలను నించి మనోహరకక్షకాంతిబం
గారుపసంతమాడఁ గరకంకణఝంకృతు లుల్లసిల్ల హే
లారతి నార్చి నొక్కనవలా జలకం బలకంబుకంతికిన్. 341

సీ. జిలుఁగుపావడమీఁదఁ జికురధిక్కృతమిళిందాళియొక్కతివ మాంధాళిఁ గట్టె
తడియార్చి నేరుపేర్పడ దువ్వి యొకముద్దుకలికివాల్గంటి గీల్గంటువైచె
నిలువుటద్దముమ్రోల నిలిపి యొండొకవధూతిలకంబు తిలకంబు దిద్దె నుదుట
నెరివుట్ట నొకదిట్ట నెఱవాదితనమూఁది కనుచెలు ల్వెఱఁగంద గంధ మలఁదె
తే. నొకశుకాలాపహారవల్లికలు వైచె, నొకవిలాసిని మణులకంచుకముఁ దొడిగె
నొకలతాతన్వి పెట్టెఁ గేయూరకంబు, లొకతటిన్నేత్ర యిడియె బాలికకు సొమ్ము.

క. అక్కరిణీనిభగామిను, లక్కరణి నలంకరించి రాలో ధరణీ
భుక్కులచూడారత్నము, నక్కడ గైసేసి రాప్తు లగువా రంతన్. 343

మ. కదియంబోయెఁ బతంగుఁ డస్తధరాగ్రక్షోణిసత్కాంచము
లొప్పదలె న్నిర్ఝరమార్గపల్వలమునన్ భూరిజ్వలజ్జ్వాలలున్
మొదలెం జాగృవియాపణాగ్రముల నెమ్మిన్నెని దీపచ్ఛట
ల్వదలెం జోళ్ళు రథాంగదంపతులు విల్వంచెన్ మరుం డత్తఱిన్. 344

సీ. మూరెల వెలుఁగుపంజాలశరీరన్యస్తభూషామణిస్ఫూర్తి ప్రోదిసేయఁ
గైవారముఖరమార్గణవిలోచనకైరవముల నాననశశి వాడుదేర్ప
విమలబంధుస్వాంతవిధుకాంతముల కటాక్షజ్యోత్స్న విరవిర గరఁగుచుండఁ
గృతదృష్టికరణసంగతవధూటీహంసికల నీరజాకరము పిలువ
తే. గలువచెలికాఁడు పొడపుగుబ్బలివసించు,గతి నలంకృతసామజస్కంధ మెక్కఁ
బటహనిస్సాణముఖతూర్యపటల మెసఁగ,బుధజనాశీరవము లుబ్బ భూపసుతుఁడు.

వ. తాల్ప్యరోహణం డగు నారాయణునికరణి నేనుంగు నెక్కి జయసేనుండు నర్తకీ
నర్తకగాయనీగాయనమాగధీమాగధ బ్రాహ్మణీబ్రాహ్మణనాట్యగా నస్తవనాశీర్వాద
విశేషంబు లానందసంధాయకంబులుగా స్థానీయమీనలోచనమరీచికావీచికాకవ
చితరాజమార్గంబున నేఁగుదెంచుచుండ. 346

ఉ. నీరము లాడి యాడి మదినిండినసొంపుపసం గటిస్థలిం
జీరచెఱంగు వీడిపడఁ జెక్కుచుఁ దక్కినకొంగు నేలపై
జీరగఁ దన్నుఁ దామఱచి చెచ్చెరఁ జూడఁగవచ్చె నొక్కనీ
రేరుహపత్రనేత్ర యధరీకృతకంతుని రాజనందనున్. 347

చ. కుసుమసుగంధి యోర్తు నృపకుంజరుఁ గన్గొని మోహితాత్మయై
యసురుసురన్న దాని నికటాంగన యారసి నీకు నేటికి
ట్లుసురన నన్న నింటికడనుం డిటకుం బరువెత్తివచ్చును
క్కస నుసురంటిఁ బొమ్మనుచుఁ గ్రక్కునఁ బోలఁగ బొంకె నయ్యెడన్. 348

ఉ. పొంగినకిన్కఁ దోఁచినటు పోరుచు మంచముడిగ్గనీక చ
న్నుం గబళించుపుత్త్రునిఁ గనుంగొని యక్కట వీఁడు నాకు బ
ల్సంగడమయ్యె నేఁడనుచు శయ్యపయిం బొరలించి త్రోచి వ
చ్చెం గలకంఠి యొర్తు నృపసింహము నెంతయుఁ జూడ వేడుకన్. 349

ఉ. కే లగలించి పట్టి రతికిం బిలువీఁకులు సేయునల్లభుం
జాలుఁ బొకాలు నిల్చిలువు సైఁచు మొకించుకతాళు మాను మీ
వేళ నిశాననం బనుచు విడ్వడనాడి యురోజగౌరవా
ర్తాలసమధ్య యొర్తు కదియం జనుదెంచెఁ గుమారమన్మథున్. 350

చ. అరవిరిబాగుతమ్మరస మంటిన కన్నులు డిల్లపాటు క్రొం
జిఱుచెమట ల్సను ల్మానపుచెక్కులు చిక్కులు గొన్నహారముల్
విరిసినకొప్పు నిశ్వసనవీచికలం దగ వేగ నొర్తురా
మఱుఁ గికనేల యీవిధము మంచిది పొమ్మని నవ్వి రంగనల్. 351

ఉ. మించి జయంబుఁ గైకొనునిమిత్తము నెత్తము లాడి యాడి యో
డించి పణంబు దెమ్మనుచుఁ డెక్కఁ బట్టినప్రాణనాథువ
స్త్రాంచల మించుకేని విడనాడక నెవ్వడి నీడ్చుకొంచు శం
కించక నేగుదెంచె నొకకేసరిమధ్య కుమారుఁ జేరఁగన్. 352

*ఉ. కీలు ఘటిల్లువేణికతికిం బ్రతికూలత నొందఁ జంద్రజం
బాలిత మైనచన్నుఁగవ మధ్యముపై దయదప్ప ముత్తరు
త్మేలిమి రాజిరాడఁగను మించులు కంపల గ్రమ్మతింప మం
దాలసవృత్తి నొక్క జవరా లరుదెంచెఁ గుమారుఁ జూడఁగన్. 353

వ. ఇట్లు పురస్త్రీరత్నంబులు నిజదృష్టిమసారసారంబుల నలంకరింప నేగివచ్చి సుకీర్తి మందిరద్వారంబున నవ్వారణావతరణం బొనరించి నారీజనార్పిత నీరాజనంబు లీక్షింపుచుఁ గక్ష్యాంతరంబులు గడచి చని ముందఱ † నతిముక్తాభిరామంబై బ్రహ్మసభను పుణ్యద్రవ్యసమీచీనంబై యాజనవాటంబును బల్లవకుసుమవిలసితంబై వసంతసమయంబును బ్రసిద్ధవర్ణగౌరవంబై సంగీతంబును నాట్యకార్యంబునం

---

*ఉ. మూలముఁ దార్చి సందుసుడిమూతులు నాకెడుగిండిదాని న
వ్వేళకు నొద్దఁబెట్టి యిదె వే విడె మిచ్చెదఁగాని చూచెదం
గోలతనంబు పెండ్లికొడుకుం దలవాకిట నంచు వెళ్ళనీఁ
జాలనిభర్తఁ దేర్చి యొకచంద్రనిభానన వచ్చె వీథికిన్.

ఇది ప్రక్షిప్తమని తోఁచెడు.

† ఈస్థలంబున నుపమానోపమావాచకంబులు సాధారణధర్మవాక్యంబులకు ముందు

దనరి భరతంబును పర్వధూర్వహంబయి భారతంబును సర్వతోరణవిహారంబయి జయశీలుని విబుధభవనసామ్యంబయి గ్రహమండలంబును రంభాలంకృతంబయి స్వర్గలోకంబును విశ్రుతావితానవితానంబయి కురుక్షేత్రంబును బ్రతిష్ఠితదధిముఖపాత్రంబయి మధువనంబును ననుకరించువివాహమంటపంబు డాయంబోయి.

ఉ. మోహనలీల నంత నొకముద్దియ గద్దియఁ దెచ్చిరన్ మహో
త్సాహితభూమిపాలతనుసంభవుఁ డెక్కె ననంతరంబ దీ
నాహితనీతిసంచితగృహార్థుఁ డొసంగె సుకీర్తిభాసుర
వ్యాహృతి కుందనంపుహరిబాణమునన్ మధుపర్క మయ్యెడన్. 355

క. దానవశాత్రవుఁగా జయ, సేనుని నారాచకూఁతు సిరిగా మది న
మ్మానవపతి దలపోసి య, ఘానియతిని ధారఁబోసెఁ దనయన్ సనయన్ 356

క. లగ్నంబు గదిసె గగనప, లగ్నం బెమ్మనిన బుధులు లలితగతి స్మక్
స్మగ్నలు గుచభరకించి, గృభగ్నలు నగుచెలులు సొంపుతోఁ జని కడకన్. 357

క తుద కొప్పు మెఱయ గవిసెన, గదియించినమరునివింటిగతి నతిశయిలన్
దుద కొప్పు మెఱయ నింతికి, ముదితలు చిత్రాంబరమున ముసుఁగిడి వేడ్కన్. 358

క నడపింపఁగ మడుఁగులపై, నుడురాజనిభాస్య యడుగు లొప్పెం గడున
య్యడుగులు కూర్మము లగునఁట, మడుగులపై బొరయకేల మానఁగ నేర్చున్. 359

*ఉ మోహవశమ్ముగాని తెలిము త్తెపుసొమ్ములతోడికమ్మపూఁ
దీవలవంటిబోంట్లు కవదివ్వెఁ తోఁ జెలిఁ దెచ్చి రర్ధరి
త్రీవరపుత్రుఁ జేర నధరీకృతరోహిణి రోహిణిం బ్రమో
దావహజక్కనుక్కుతుని యల్లవరిణాంకునిఁ జేర్చుచాడ్పునన్. 360

కొన్ని ప్రతులందుఁ గానంబడియెడిని. ఐన నీకవి యింతమను న్నీగ్రంథమునసే యిట్టిఘట్టంబుల వచియించినరచనం బట్టియుఁ గొన్ని ప్రతులయం దుండుటం బట్టియు నిట్లు సంస్కరింపంబడియె.

*శా. రాకాచంద్రనిభాస్య నెచ్చెలులు దేరం బ్రీతి నత్యూర్జిత
శ్రీకిం బట్టగుముంగిశాటుతనముం జేరంగ నేతెంచుచోఁ
గాకల్పారవమత్తకోకిలలజోక న్సారెలం డాసి ల
క్ష్మీకల్యాణముఁ బాడి రంతిఁ బురిహంసీయాన లుప్పొంగుచున్.

ఈపద్యము గొన్ని ప్రతులలోఁ గానఁబడదయ్యెడు.

ఉ. ఆహరిణాక్షికేలు పతిహస్తమునం బతికేలు తజ్జగ
న్మోహినికేల నుల్లసిల నూతనసాత్త్వికకంకణాంకుర
వ్యూహముతోడ రాజతనయోత్తమహస్తమునన్ మహావరా
రోహకరంబునం దిడె గురుండు సమంత్రకకంకణాంకముల్ 361

ఉ. అంతటఁ జిత్రభాగ్యవనికాంతరితం బగుతత్పరద్ధరా
కాంతిపటావకుంఠకృతకామినిఁ గన్గొనరామి వక్త్రసం
క్రాంతవిలాసలక్ష్మిఁ గనుకైవడి గడ్డముపట్టి యెత్తి ధీ
మంతుఁడు రాజనందనుఁడు మంగళసూత్రముఁ గట్టె నింతికిన్. 362

చ. అపుడు విధూకరోన్నమితమై తెలిముత్తెపుసేసఁబ్రాల్ధరా
ధిపసుతునౌదల న్మదవతీమణి నించె విభుండు నమ్మద
ద్విపనిభయానమౌళిఁ బొదివెం దలఁబ్రాలవి జాతికెంపుల
ట్లపరిమితప్రియాప్రియకరాంబుజశోణిమ నొప్పె నంతయున్. 363

చ. సరిమెటుఁ బ్రాలపుట్టికలసందున బట్టినపట్టుపుట్టముం
దెరఁ దెరలింపఁ జూచె సుదతిం బతి యవ్విభుఁ జూచె నింతి యా
య్యనువురజాపులం గలసి యేసెఁ బరస్పరమ్ములక్ష్యము
ల్శరముల నిల్చి యెన్నఁడును సారసబాణుఁడు సవ్యసాచియై. 364

క. విడువనితగు లిరువురకి,వ్వడువున ననుకరణి నుభయవస్త్రాంచలము
ల్వడిదెరునక్షతలతో, ముడిఁబెట్టిరి పంచశరుఁడు ముడిఁబెట్టంగన్. 365

ఉ. అంబరదంశితాఖిలసముగ్రమణిస్ఫుటవేదికాంతరా
దుంబరపీఠి నుండిరి వధూవరు లయ్యెలనాఁగ యగ్నిహో
త్రంబున వ్రేల్చె లాజలు ధరావరసూనుఁడు సంభృతానురా
గంబున నేమిచెప్పఁ దనకౌఁగిటి కింతి మొగింబు వ్రేల్వఁగాన్. 366

క. ఆగామిప్రణయరణో,ద్యోగం బణఁచుటకు నేఁడ దొరకొనె నితఁడం
చాగురుకుచవగ నయారె, భాగురుఁ డడుగూఁది సన్నెకలు మెట్టించెన్. 367

సీ. అవలోక మొనరించి రసురఘుస్మరపదధ్యానసంపాదినౌత్తానపాది
నేదువ్వరుబుఘులతో నీక్షించి రురుకుచశ్రీజితాహార్యవసిష్ఠభార్య
గళితచేలాంచలగ్రంథులై మ్రొక్కిరి యిలువేలుపులకు బెద్దలకు భక్తి
నుర్విసుధాశనాశీర్వాదపూతాక్షతములు మస్తకములఁ దాల్చుకొనిరి

తే. రాజకన్యక యంతఃపురమున నుండె, బెండ్లిచవికకు నేతెంచెఁ బెండ్లికొడుకు
విప్రులకు బంధుజనులకు విద్యవారి, కుభయనరనాథు లీప్సితం బొసఁగి రంత. 368

చ. నిరుపమశోభనాక్షతలు నించినపళ్యెరము ల్ధరించి సు
స్వరమునఁ బూని యొన్నఁదగువర్ణములం బఠియింపుమం ధరా
మరుల బహూకరింప గరిమంబున మూఁడవనాఁడు వర్తిలెం
బగమునుహ్యాన్మనోజ్ఞమయి ప్రాఁకెనయమ్మలు నాఁటివేకువన్. 369

మ. నరలం గూర్చినకొప్పుతోఁ బసపుమిన్నల్దేఱునెమ్మోముతో
గరిమన్నాగమసానిప్రోలుదిరుగం గాఱంతులై తూర్యముల్
మొఱయంగాఁ గడునొప్ప నాకబలియాలోకాటికాపేటికల్
సరసాప్తిం జదివించి రాప్తు లగురాజన్యుల్గురుల్మీఱఁగన్. 370

చ. అతికృతులై నృపోపకృతులై హితులై తనరారుధారిణీ
పతు లతులప్రభిం బురముఁ బాసి గృహంబుల కేఁగి రంత రు
ద్వృత్తిపరిపంథి రాజసమువర్తి సుకీర్తితనూజ కిచ్చె నూ
ర్జితగుణరత్నపేటికలఁ జేటికలం బదివేల ప్రేల్మిడిన్. 371

క. ధాటీఘోటీఘటితవ, రాటీబోటీహృదార్తరవుఁ డజ్జగతీ
తాటంకవతీపతిపట, పేటీకోటీశతంబు బిడ్డకు నిచ్చెన్. 372

శా. సౌరభ్యావృతివిశ్వభూజనమనస్సంతాపము ల్విస్తృతాం
భోరుద్రాగకరంకహృద్విహరణంబు ల్సారకర్పూరక
స్తూరీసాంకవగంధసారఘుసృణస్తోమంబుతో నిచ్చె సు
భూరిరత్నంబున కేడువారముఁ సొమ్ము ల్రాజు దేజంబునన్. 373

ఉ. ఆహతగంధవాహముల నద్భుతహేషణదంభదూషణ
వ్యాహృతిభర్జితద్యుమణివాహములం గతిభిన్నమానస
వ్యూహములం గులీనమహిమోజ్జ్వలవాహములం గఠోరవీ
రాహితచిత్తభల్లుఁ డగునల్లుని కిచ్చె సుకీర్తికీర్తికిన్. 374

మ. కటకస్థాతృమతంగజప్రభుమదౌత్కంఠ్యంబు వారించి యు
త్కటన క్షోణిపుచేతఁ బ్రాభృతముగాఁ గైకొన్నవైంధ్యద్విప
చ్ఛటలం భిన్నదిశావశాప్రియులఁ జంచజ్జంగమగ్రావధీ
ఘటనస్ఫూర్తుల నిచ్చె నల్లునకు భూకాంతుం డుదాత్తస్పృహన్. 375

క. అరదంబులఁ గుటిలాహిత, దరదంబులఁ గేతుపవనదళితప్రావృ
ట్చరదంబుల భరనరది, గ్ద్విరదంబుల నిచ్చె భూమివిభుఁ డల్లునికిన్. 376

వ. వెండియుం బేరుగలవస్తువు లిచ్చి జామాత నాదరించి తాను నుపకృతుండై సుకీర్తి
యాఁడుబిడ్డ నాలోకించి యప్పు డశ్రుమిశ్రితాక్షుండై యిట్లనియె. 377

క. జనియించినయింటికిఁ జొ, చ్చినయింటికిఁ గ్రొత్తక్రొత్తసిరిగా సరిగా
ననబోండ్లు మేలుమే లన, మనుమీ మనుమితుల మైనమా కిం పొలయున్. 378

చ. మలసి ఋణానుబంధమహిమన్ హృదయేశ్వరుఁ డత్త నత్తమా
మలతల గాకయుండఁ బతిమాన్తురు కాంతలు వారికన్నఁదున్
గలుగవు వన్నెవాసు లటుగావునఁ బుట్టినచోటు బుద్ధిలోఁ
దలఁచి తదంఘ్రిభక్తి పరతంత్రవు గమ్ము కుమారికామణీ. 379

చ. కృతనుతశీలధైర్యవసతికిం బతిపంటిగురుండు లేఁడు ని
శ్చిత మిది యుష్మదీప్సిత విశిష్టగురు ల్దలిదండ్రు లమ్మహా
మతు లుసురన్న విప్రుఁ బరిమార్చినపాపము వచ్చుఁ గాన నీ
మతముఁ దలంచి యత్తకును మామకు సేవయొనర్పు మోర్పునన్. 380

సీ. అత్తమామలచిత్త మలర వర్తిలవమ్మ ధవుని దైవంబుగఁ దలఁపవమ్మ
తోడికోడండ్రపొత్తున బాయనీకమ్మ మఱఁదులఁ గని మని తిరుగవమ్మ
యనుఁగుఁజుట్టములపట్టున వెట్టగాకమ్మ పఱవుళ్ళపై రక్తి వదలకమ్మ
కాఁగానిచెలుల డగ్గఱి చరింపకుమమ్మ యుత్తమస్త్రీలపొం దుడుగకమ్మ
తే. తోడుతోడైన నందనుతోడనైన, నొంటిపాటున భాషించు టుడుగవమ్మ
పనులఁగొనకమ్మ భూసురాంగనలచేత, వ్రేలఁ జూపింపుకొనక జీవింపవమ్మ. 381

ఉ. శ్రీవరవర్ణినీదనుజశిక్షణదీక్షులయట్లు దేవియున్
దేవరబోలి నీవు భవదీయవిభుండు నఖండసౌఖ్యసం
భావితులై మహాతనుకుమారు నఖర్వసుపర్వహర్షనా
శావినుతైకశక్తిధరు జంపతు లూర్జితలీలఁ గాంచుఁడీ. 382

శా. తల్లీ నిన్నెడఁబాసి యొండొకముహూర్తంబైన సైరింప నా
యుల్లం బోర్చునె పుత్రునీక నిను నయ్యో దైవ మిట్లిచ్చెనే
వెల్లింబోయినవంతఁ గుందవలసె న్దైవంబుఁ బ్రార్థించి వి
ద్యుల్లేఖానిభదేహ నిన్నుఁగనఁబుత్తున్ శీఘ్రకాలంబునన్. 383

వ. అని సుకీర్తిరయూర్తిం దలపంచుకొనియె నంతఁ దదీయసతి కాంతిమతి పుత్రిం గవుం
గిలించుకొనుచుఁ గన్నీరుకరతలంబునం దుడిచి డగ్గుత్తికఁ బెట్టి యెట్టకేలకు ధైర్యంబు
చిక్కంబట్టి యిట్లనియె. 384

క. నాయనుజాఁడు మత్పిల్లుం, డీయిలు నాయిలు సుసేనుఁడీజయసేనుం
డోయబలా నీకెనిమిటి, పాయసమున నేయిదొరుఁగుబాగేర్పడియెన్. 385

చ. ఇరువుర మేను లారయఁగ నెక్కడ నుండిననేమి యిక్కడం
దరలదు గాదె మాయనువితానము నిన్నదె వర్తమానవ

త్వరమునఁ బిల్వఁబంచిద విశాలకు నెమ్మదినుంచు బోయి క్ర
మ్మతిరొమ్మ నందుఁ బుత్త్రిఁ దగుమాటలఁ దేర్చి సగౌరవంబునన్. 386

వ. వివిధాభరణంబులు చిత్రవస్త్రంబులు పరిమళప్రముఖంబు లగుసర్వవస్తువు లిచ్చి బంధుజనుల నియోగంబు పనిచి చతురంతయానాధిరూఢ యగుచుఁ జతురంగసేనాపరివృతుం డగుసుకీర్తితోన మరలి పురంబున కరిగి సుఖం బుండె. 387

ఉ. ఆజయసేనుఁ డంతఁ బరమాదరణంబున బ్రహ్మరాత్రుసుం
బూజలఁ దన్పి కేల్మోగిచి పొందికఁ మీరఁగ నుత్సహించి గో
త్రాజరదైత్యుఁ డానరనరాత్మజు మన్నన జేసి బోయి నం
భోజభవాలయంబునకుఁ బుష్పక మెక్కి సురల్ భజింపఁగన్. 388

వ. ఆరాత్రి మజ్జనభోజనాదికార్యంబు లాచరించి. 389

సీ. చంద్రికపూవన్నె జిలుఁగు దువ్వలువ మేల్కట్టు దంతపుఁగోళ్ళపట్టెమంచ
ము లుంగుబిల్లలు పట్టుపరుపు కప్పుఁబుఱ్ఱ సురటి క్రొవ్విరులు కస్తూరిరాయి
పూపుగట్టినగండపాడికదంబము పెట్టె కలశంబు చికిలిబాగాలబరణి
పండుటాకులు నానావాల్పువకములును గండచక్కెర తెల్లపిండివంట
తే. సంజపరిపట్టుబకదారిజాలిపారు, వములు గుజరాతికంపుదీపములు బూతు
చిత్రపటములుఁ గుడిసిరుచెంబుగలిగి, తనరుసదనంబు రాజనందనుఁడు సొచ్చె. 390

సీ. మంచికప్రము మేళవించినపన్నీట సరసాళిజనము మజ్జనముఁ జేసి
జిలుగుమాంధాళి కుచ్చెలఁ బోసి కట్టి దేహమునఁ గుంకుమరసం బప్పళించి
చికిలిపైఠాణికంచుకము గీలించి చొక్కము లైనమణులహారములు వైచి
సొగసుగా నుదుటఁ గస్తూరిరేఖ యమర్చి కళుకులు ముద్దుచెక్కుల ఘటించి
తే. గోరజవ్వాదిపదనిచ్చి గూడదువ్వి, కుసుమగర్భంబుగా జాలుకొప్పుఁ బెట్టి
చవులచేర్చుక్క సీమంతసరణిఁ గూర్చి, కన్య నిప్పాన్పు సంతుష్టఁగా నొనర్చి. 391

ఉ. కూరిమి బుజ్జగించి యనుఁగుంజెలువ ల్దనుఁ దేర సమ్మదాం
కూరమహావిలంబమునకుం బనిలే దనఁ బోవపోకుమం
చూఱటలేక సిగ్గుతెరవుండఁగ ముందఱఁ బోయి పిమ్మటం
గ్రూరవిపాణమేషమయి కొమ్మ చనుం జనలేక క్రమ్మఱన్. 392

ఆ. వనిత నిలిచి నిలిచి వచ్చుచు మంజీర, మండనములు మాని మాని మొఱయ
లజ్జ విడువరాదు లావణ్యవతులకుఁ, బ్రాణనాథుతగులఁ బాయరాదు. 393

వ. ఇట్లు కేళిమందిరంబు చేరం దెచ్చి 394

ఆ. చెలులు బలిమిఁ జేసి పిలిచినఁ దప్పంబు, చేరరాక సిగ్గు చేర్చుకొనఁగఁ
గ్రమ్మడియును మోము కొండొకమాపట్టఁ, దలుపు దండ గొనుచు నిలిచియుండె.

క. రతిబోటులంత మంద, స్మితచంద్రికవదనపర్వశీతద్యుతులం
దతులగతి మెఱయఁ దేజో, న్నతునకు నృపసూతి కిట్లనిరి నేర్పొలయన్. 396

క. ఈపాఁపపూఁప వయసుది, నీపాదములాన మెత్తనిది పేర్కొనరా
దేపనిపాటలనేనియుఁ, గాపాడుదుగాని గాసిఁ గావింపకుమీ. 397

తే. ఎంతతమకంబు గలిగిన నిగురుబోండ్లు, చేర నొల్లరు మగవారు చీరుదనుక
నది యథార్థీకరించి నీయలరుబోఁడిఁ,గదిసి పిలుతువుగాని కొంకెదవుసుమ్మి. 398

క. అని నగుచు మగువలందఱు, పనినెపమున నొక్కరొకరె పఱచిన లజ్జా
వనతాస్య యగుచు నంగన, మనమున నునుసిగ్గుదేరి మారాకృతిన్. 399

ఉ. ఉవ్విళులూఱుచు న్వికసితోత్పలలోచన చూచు వల్లభున్
దవ్వులజూచుభర్త దను వర్తిలిఁ జూచినఁ జూపు దంతిలో
బువ్విలు వంచిఁబాణ మరి బోసి దయుంబున డాసి శింజినిం
జివ్వునఁ బాపి యేసె నలచిత్తజుఁ డిద్దఱ సవ్యసాచియై. 400

క. ఆత్తఱి రాజకుమారుం, డెత్తినతమకమున ననునయోక్తుల సరసా
యత్తవిచేష్టలఁ గన్నియ, చిత్తము గరఁగించి సజ్జజేరఁగఁదెచ్చెన్. 401

సీ. మగువ నీకంకణమణుల నర్ఘ్యము లని పరికించునెపమునఁ గరముఁబట్టె
నెత్తమ్మితావు లీనెడునీమొగం బని మూర్కొనువిధమున ముద్దుఁబెట్టె
లేమ నీకంఠమాలిక దొడ్డసొమ్మని తడవులాగున ఘనస్తనములంటె
బిఱుచుట్టుబిగువున విఱుగ దేనడుమని సడలించుగతి జీరముడి వదల్చె
తే. నాఁతినీయొమ్మునాయొమ్మునకు సమాన,మయ్యెడినొ కాదొ యాఁగొముల రయావలయు
నని మహోత్కైతవంబున నధిపపుత్త్రుఁ, డంబుజాననపరిరంభ మాచరించె. 402

ఉ. వేడుక లంకురింపఁ బృథివీవరుగాఁగిలి మందుసోఁకి సి
గ్గూడనిబాడిన న్నగుఁ బ్రియుండు హసించినఁ బిల్వ మాఱుమా
టాడుమొగంబునం దెలివి యచ్చుపడం దఱితోడ నిమ్మనన్
వీడియ మిచ్చుఁ గన్నులకు విందగుచుం గలకంఠి వేమఱున్. 403

ఉ. జీనుపముక్కుతోడఁ బ్రతిసేయఁగవచ్చిన గోరఁదీరుగా
నీనియ లొల్చి చుట్టి తనకిచ్చిననాగరఖండ ముర్వరా
జానిసగంబు వోఁ గొఱికి చానరదంబుల కందియయ్యె నా
లో నవినొప్పె వజ్రములలోఁ దళుకొత్తెడుకుందనం బనన్. 404

ఉ. చాతురిమీఱ మస్తకము సందిట బిగ్గరఁ గ్రుచ్చిపట్టి యా
నాఁతిసుధాధరంబు రదనంబున నొక్కినఁ దాళలేక ధీ

గాతిశయాశ్వమేది భాసులార్చును కన్నరమూని పల్లభుం
జేతుఁ ద్రోవి రాజముఖి సీత్కరణం బొనరించెఁ బల్మఱున్. 405

ఉ. అంగజసాంపరాయము సమాప్తివహించిన నిర్భరత్రపా
లింగితచిత్తయై యబల లేచి కటిస్స్రుములాంబరాచలం
బుం గదియించి హేమమణిపుత్రిక చాటున కేగుచోఁ బున
స్సంగమవాంఛ పుట్టె నృపజన్మున కిష్టవిలోకనాయతిన్. 406

వ. ఇట్లిచ్ఛామయరూపవిలాసంబులం బొదలి సుఖించి రద్దంపతులు మఱియును. 407

సీ. సురభిపుష్పామోదఁ జొక్కించె నారామసీమ నారాజన్యచిత్తజుండు
కలహంసగమనఁ దెప్పలఁ దేల్చెఁ గాసారతటముల నానృపోత్తమసుతుండు
కంఠీరవవలగ్నఁ గరఁగించెఁ గృతకాద్రిగుహల నద్ధాత్రీశకుంజరుండు
కలకంఠి ననురాగ మొలయించెఁ జివురుఁజప్పరముల నవ్వైరిభంజనుండు
తే. గారుడాశ్మచ్ఛటాచ్ఛన్నకనకసౌధ, పాళికల నావితీర్ణవిభ్రాజితుండు
రతులఁ బొలయించె నాశరద్రాజవదన, నతిశయప్రీతిలతిక మాటాకులిడఁగ. 408

క. మహిళారత్నంబును న,మ్మహిరమణసుతుండు భోగమహనీయకళా
విహారలీల నుండిరని యల, బహుమానుఁడు క్రకచుఁ జూచి పలికె న్మఱియున్.

క. దొరికినవిశ్వధరిత్రి, పరకన్యక విడిచె వెఱ్ఱివాఁడై యడవిన్
మరణమయి మనినమందుఁడు, పురుడింపఁగ నీకు దోడుఁ బోఁడె క్రకచా. 410

ఆ. తనకుఁ దెవులు మాఁడె నని భార్య సెప్పిన, నీవు దానిమాట నిజముసేసి
నెయ్యుఁడనక నన్ను నిర్జింపఁజూచితి, చెడుఁగ నిన్ను విశ్వసింప నగునె. 411

క. వెడమాయలపుట్టిల్లగు, చెడుగుం గళ్యాలు పాపశేషంబునఁ జే
పడినకతంబునఁ గాఁపుర, గొడు కొక్కఁడు రాజబాధ గుండఁడె తొల్లన్. 412

క. నావిని జలచరరమణుం, డావానరవిభుని కనియె నదియెట్లు ధరా
దేవస్తుత యాకథఁ జెపు,మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 413

సీ. ఆరసాతలగభీరాపారజలఖేయ మానాకరమ్యసాలాభిరామ
మాచంద్రమండలవ్యాయామమణిసౌధ మాబ్రహ్మశుద్ధవిప్రాన్వవాయ
మాప్రాణపవనశౌర్యారూఢనక్షత్ర మాఘనోద్యమసముద్యమకిరాట
మాదార్ఢ్యధర్మకార్యారంభచరణజంబాచక్రవాళశైలాశుతురగ
తే. మాంబరప్రాంశుదానధారాఢ్యనాగ, మాధ్రువస్థానపథశతాంగాతిశయము
బ్రహ్మకైనను బ్రస్తుతింపఁగఁ దరంబె, భూపగురునూపురంబు కాంచీపురంబు. 414

క. అలకాంచితమయి తనరిన, యలకాంచివిహారభద్రుఁడను పేర మహా

హాలికుఁ డొకఁ డుండు నలుఱది, కుక్కలబారుం గలిమిచట్టుకొడు కితఁ డనఁగన్.

సీ. ఆలగుంపులు గొఁటియలదొడ్లు లేఁబూరిఁయెనుములమునిమంద లెడ్లకదుపు
లులుగరంబులు వాఁటుపాలమువాకిటఁ బదికట్టుబండ్లింటికిఁ జొట్టుమగులు
తలుపుదూలము కొట్టములు సోగరాగాడిముచ్చు ముంగిట రెండు రచ్చమాకు
లీనుగోడిగె వేగురింటిబిడ్డలు మాళ్లతార్పులు మూలపాఁతిఱలఁ గొలుచు

తే. కలుపుకలిలేరుదండయుఁగమ్మతీగ, పొగడము పూసె నానెట్టెబవిరపడిగె
చుక్కబొట్టును జిటిపొటిసొమ్ము గలిగి, కాఁపురము సేయుసతీవ్రటఁ గాఁపుకొడుకు.

క. వానికి నిచ్ఛావతి యనఁ, గా నొకయిల్లాలు గలదు కమనీయవయో
నూనవనంబున నది జా, రానందలతాలవాలమై వర్తిల్లున్. 417

వ. అది యొక్క నాఁడు. 418

చ. తలఁ బెనుగుండఁ దాల్చి వితతస్తనభారమున న్వలగ్న మా
కులత వహింపఁ గాఁప వలిగుబ్బెత పట్టపగ ల్జలాశ ని
ల్వెలువడి మన్మథాస్త్రపటలీనిశితోత్సుకటాక్షమాలికల్
గెలఁకులఁబర్వ వేగవతికిం జని తత్తటినీతటంబునన్. 419

ఉ. కోమలధూళిధూసరితకుంతలు నాతపరక్తరక్తదృ
క్తామరసుంగటీరపరిధాననిబద్ధకరానిఁ బాదర
క్షామిళదంఘ్రిపద్మముఖసంస్తరణేతరచిత్తు గాఢచిం
తామయుహూద్రు నధ్వజనితశ్రమపీడితుఁ గాంచె నొక్కనిన్. 420

క. కాంచి దృగంచలశోభా, చంచచ్చంద్రాతపమున శాంతశ్రముఁ గా
వించి యలవిందునకు మదిఁ, గొంచించక హాలికలిభుచకుచ యిట్లనియెన్. 421

మ. నిలువం జోటులు లేవె నీకుఁ జెపుమా నీరాటి కీవేల హా
తెలిసెం బాంథగతాగతైతదిభపృథ్వీభృత్పురస్త్రీకళా
కలితాస్యద్విజరాజబింబకృతసాక్షాత్కారసంభావనా
కలనన్ దూరపథప్రయాణజనితగ్లానిం ద్యజింపం జుమీ. 422

క. కలదుగదా యని మోవిన్, బలుమింములు పందడింపఁ బలికినఁ జింతా
కులహృదయుఁ డగుట వాఁ డ, చ్చెలిమాటలు వినక సరకుసేయకయుండెన్. 423

వ. అట్లదత్తప్రతివచనుండై యుండ నమ్మిండతవెండియుఁ దెరువరి నీక్షించి. 424

శా. అంపంజాలము చింత నీమనసు చీకాకాట నామాట లా
లింపం గూడదు నేఁడు క్రొమ్మెఱుఁగుదూలె న్నేను వీక్షించినన్
సొం పొక్కింతయు గానరా దెఱుఁగవచ్చుం జెల్లఁబో చుట్టమా
కొంపం బో రుదయించి రావుగద నాకుం జెప్పుమా నీకథల్. 425

క. అని సరిదాఁకంబలికిన, విని కొండొకమనను పల్లవించిన దానిం
గనుఁగొని యతఁ డనుచా; డ్నునఁ దెలిసితి వింటఁబోరు పుట్టుట తరుణీ. 426

ఉ. నేర మొకింతలేమియును నిర్దయు లైనను గన్నతల్లి దు
ష్కార్యరత కోర్చి రాయఁ దనకోడలి రేలు పగళ్లు కంట న
గ్గోరము జూడలేక మదిఁ గుందుచు నిర్దగనాడి పోయితిన్
వారణలేక రాజుఁ గొలువం జిరకాలము దండుఁజేసితిన్. 427

ఉ. నా కవనీశుఁ డిచ్చె నదనం గదనంబున నస్మదీయబా
హాకరవాలధారభయదారులు గూలినఁ జూచి మెచ్చి కో
రాకృతకృత్యయందు సవరాలు వరాలు సరాలు రూకలుం
గోకలు మానికంపుఁదళుకుల్ మృగనాభిజవాదికప్రముల్. 428

ఉ. ఆకమనీయవస్తుతతు లన్నియుఁ దెచ్చి నమస్కరించి యు
త్సేకరసం బెలర్పఁ దనచేతికి నిచ్చిన వాని నన్నియున్
గైకొని జల్లి బాష్పకలికాతరళీకృతలోచనాంతరై
కాకుతనంబు సేసి గొడుకా యిఁక నేమననేర్తుఁ గోడలిన్. 429

ఉ. తిట్టినఁ దిట్టు బెట్టుఁ జిటిదిండికిఁ గొల్చిన కొల్చు సాగ ది
చ్చిట్టకమన్న మాతులకుఁ జేతులు సాఁచు నొకప్పుడేని యి
ల్వట్టదు సంతకూటములఁ బాయదు చేయదు చెప్పినట్టు నీ
ఱట్టడిజంత యిల్లెఱిచె రాతనయా యనయానుషంగతిన్. 430

క. కాపరమున వెండియు నది, గావించినపనులు పెక్కుగల వవి నాకే
లా వినుపింపఁగఁ బిమ్మట, నీవె యెఱింగెదవు డాఁగునే యపకీర్తుల్. 431

క. నీవుఁట యదియుఁట నలసిన, త్రోవం జనుఁ డింక మమ్ము దూఱఁగఁబనిలే
దీవఱదను కారోఁతల, దేవళ్లంబడితి విసివితిం గోడలిచేన్. 432

చ. కొలపగగాక యత్తకును గోడలికిం బరికింప నెయ్యముల్
గలవె వలానిమచ్చరముఁ గైకొని యీముదిముండ చెప్పెడున్
బలుమఱు నండ్రు దానిగుణభంగు లెఱుంగనివారు సర్వమున్
దెలిసెడుఁ గాదె చేయఁగలితే మఱిదాఁగునె పుణ్యపాపముల్. 433

క. పూవకపూచెం గడపటు, కావకయు న్గాచె ననుచుఁ గడగన్నులఁ గెం
పావహిలఁ దల్లిసెప్పిన, యావాక్యము లన్నృతమయములని యవ్వేళన్ 441

తే. తల్లి పలుకులు గాదనఁ దాల్మిలేక, యుత్తమాంగనఁ గులకాంత నొందునవక
బ్రతుకుభాగ్యము విడిచి నిర్భరవిరక్తి, నరుగుదెంచితి ననిన నయ్యంబుజాక్షి. 435

ఉ. ఆతనిఁ జూచి యిట్లనియె నట్టిద తప్పదు నాఁటి నీతితో
జాతి దలంచి సిగ్గులకుఁ జచ్చుచునుండిన నుండెగాక కా
మాతురతాతిరేకమున నాఁడిపోకలఁ బోవఁజూచినన్
వేతరవుండి పట్టుకొన నీరజగర్భునకైన శక్యమే. 436

క. కులసతి యుత్తమురాలని, తెలిసియు నీతల్లి మనసు తెలిసియు దగదీ
యాలుక మటివెట్టి తెలిసెన్, దల యోకలి చుట్టు మనువిధం బిదిగాదే. 437

క. నావిని యతఁ డిట్లనుఁ జెడు, త్రోవలఁ బోకుండ మదసతుల నెప్పటికిన్
గావఁగరాదా పతులకు, నీవనియెదొ యెల్లవా రనిరొ యిబ్భంగిన్. 438

క. మిన్నులపైఁ బోవదుగద, యిన్నేల నెకద మృగాక్షి యిటు లెవ్వరికిన్
గన్నాఁ దనున్నె చెపు మన, నన్నెలఁతుక నవ్వి వాని కపు డిట్లనియెన్. 439

క. పరసతి నని చని యనుఁగుం, బురుషునితోఁగూడి నిలయమున నాఁడోసఁగన్
సురతసుఖశుల్కమును గొని, యిరవందగ నీకు విత్తమిత్తుం బుత్తున్. 440

క. ననుఁ జూడఁగలవె తొల్లిటి, ఘనజఘనలకైతపంబు కితలుం గితలున్
వినిపింప నేటి కన్నియుఁ, గనుఁగొనియెదు గాక నేఁ డఖండప్రీతిన్. 441

ఉ. ఇచ్చట నుండనేల తొలియిర్లుపడం బసిబిడ్డతల్లితో
వచ్చితి నేఁ బ్రవాసి నిలువన్వలెఁ బ్రొద్దుదయించుదాఁకనం
చచ్చుపడంగఁ బల్కు తమయాతనితోఁ దలసాఁపనిల్చి యో
ముచ్చటకాఁపయేనయట ముందటికార్యము లాచరించెదన్. 442

క. అని వేగవతీజలములఁ, గొని యామణిమంతుఁ దోడుకొని మృదుగతులన్
జనియె నొరు లెఱుఁగకుండం, దనయిలు రెడిసాని యపు డతని కెఱిఁగించెన్. 443

ఉ. అంతట వేఁడివేలు పపరాద్రిఁ దిరోహితుఁ డయ్యె వాసరాం
తాంతరుచు ల్సెలంగెఁ గలయం దొలిచీకటిపర్వె సీరిసీ
మంతినిమాటమీఁద మణిమంతుఁడు చీరముసుం గొనర్చి యొ
క్కింతభయంబులేక వడి నేగెఁ గృషీవలునిల్లుచేరఁగన్. 444

వ. ఏగి యుత్కండోత్కలికుం డగుహాలికున కిట్లనియె. 445

ఉ. నాపడుబాటు కే వగవ నా కనుకూలగతిం జరించునీ
పాపనితల్లి కీవికచపంకజలోచనకై దురంతసం
తాపముఁ బొందెదం దగినతా విది గావున వచ్చినాఁడ నేఁ
డీపని గాడిదండ వసియించి ప్రభాతమునందుఁ బోయెదన్. 446

క. ఉండుదునా యన నాయన, మండుచు నిట్లనియె మంచిమాటే యిది మా

యిండులు విడుదులె పురి సుడి,గుండంబులు లేవె పండుకొను మన్నోఁటన్. 447

క. పోసఁగ దని ముక్కుదున్నిన, పసరముగతి రేఁగి రెడ్డి పలికిన నాలోఁ
బసిబిడ్డ నెత్తుకొని సం,తసమున రెడిసానివచ్చి తనపతి కనియెన్. 448

ఉ. చెప్పు మదేమి యేలరాద నేసెదు నాకిటవార లెవ్వ గం
చప్పలుగాకి తా నెఱుఁగన ట్లడుగం బ్రియుఁ జూచి వాఁ డనున్
గప్పినమబ్బులో నితఁ డొకం డిదె వాకిట నిల్చి చోటుకై
యొప్పెడు నెన్నఁడేనియు నెఱుంగుదునో ననుఁ దా నెఱుంగునో 449

ఉ. ఆలఁట చంటిపాఁపడఁట యంగడిలేదె పచారముల్ గృహం
బేల ప్రవాసి గాఁడె తన కెక్కడనైనఁ బరుండరాదె యీ
నేలయె గాని నిల్వఁ బెఱనేల మనోజ్ఞముగాదె యంకచం
డాలముగాదె యిట్లునికి నా నది రెడ్డినిఁ జూచి యిట్లనున్. 450

ఉ. ఆలఁట చంటిపాఁపడఁట యాయన యెంతటివాఁడో యేరికిన్
జాలిది గాదె యిల్వెడలఁజాలనివారు బయళ్ళనుందురే
వేలుపులైనఁ దక్కరుల వేఁడర యక్క అపాటునం జలం
బేల పరుండనిమ్ము మన కిప్పని పుణ్యముగాదె వల్లభా. 451

క. పసిబిడ్డతల్లితోఁ గ,క్కస మొండొకదెసను నరుగఁగా నిశనికి ని
వ్వసుధఁ దలఁ గట్టుకొనియెదె, కసరకు నేఁడెల్ల నుండుఁ గా కిచ్చోటన్. 452

క. చాలుఁ బిసాళింపకు మని, యాలరిరెడిసాని మగని నదలించి సుతుం
డాలును నీవును నిచ్చోఁ, దాలిమి వసియింపు మని యతని లాలించెన్. 453

వ. ఇట్లుపలాలితుండై మణిమంతుం డయ్యింటిపసులకొట్టంబున నుండె నంత. 454

సీ. కలదండి పసిఁబిండి కాఁచి చేమిరిఁబెట్టి యొఱగకుండఁగఁబట్టి యుట్టినొట్టి
కోళ్ళసంకటితోడఁ గూడు నీళ్ళడి జాగు నెతపక బంటుబానిసలఁ బనిచి
తనివెచ్చకలినీటఁ దా నమర్చి యనుంగునిసువు జోవలఁబాడి నిద్రఁబుచ్చి
యోతువు గొనిపోవకుండఁ గూయిడదెచ్చి కోడితండంబులఁ గూండ్లగమ్మి

తే. దాలిఁ గాఁగిన నీరాడి నీలికమ్మి, మడుఁగుఁ జైఁగప్పుకొని కాళ్ళు ముడిచిపట్టి
మంచమునఁ గూలి నిదురించుమగనిలేపి, కూరయును వెన్నఁ బడవైచి కూడొసంగి.

తే. సన్నజాఁదపునేఁతిమంచంబుమీఁద, దుద్దుగంబడిఁ బఱచి నిద్దురకుఁ దూలు
మగనిఁ గూర్కకు మనుచు నమ్మాయలాఁడి,వెడదగంగాళమునఁ గూడుగుడిచిలేచి.

క. గుడుసుంబోఁకలు బ్రద్దలు,లప్పడ ఆోఁకటఁ గుమ్మితెచ్చి పతికిడి సున్నం
బిడక యొకకొన్నిసున్నం,బిడి యొండొకకొన్నిమడుపు లిచ్చుచుఁ బలికెన్. 457

క. మగవాఁ డనఁగాఁ దుమ్మెద, పొగరుం బ్రాయమునఁ గన్నపూవుల నెల్లన్
దగిలి రమియించుఁ గలదే, మగవానికి నెందు సరిసమానము జగతిన్. 458

ఉ. వారణ లేక హస్తిగిరివల్లభుసేవకు వచ్చిపోవుచు
న్నారిమిటారు లీపురమునం గల రచ్చవురాకుబోండ్లతోఁ
దారసమైనతీరుగలదాని నొకానొకబోటి నెన్నఁడై
నా రతిఁ దేల్పవే కడువినం బ్రియమయ్యెడు నాకు నింతనున్. 459

చ. పలుచనిమేను నిబ్బరపుఁ బ్రాయము వాఁడవు కంచి కెవ్వఁడుం
గలిగిన రెడ్డివిం గొనఁగఁ గర్తవు కాఁపుర మెచ్చు నిన్ను నే
వెలయొలనాగ పిల్వ దది వేడుకఁ బోలిన నీకుఁ జిత్తమే
పొలఁతుకమీఁద నుండు నిది బొంకక నాకెఱుఁగంగఁ జెప్పుమా. 460

క. తపవులనుండియు నిది ని, న్నడిగెద నని యుండు మఱియు ననుటయుఁ గాఁపుం
గొడుకు విడియంపుసొంపుం, జడుపుం బెనఁగొనఁగ నప్పిసాళికి ననియెన్. 461

ఉ. ధీరత మంచిదానిపగిదిన్ మృదురీతుల వేఁడిమాట తే
తీరున నైనఁ బిల్చుకొని తిట్టుదుఁ గొట్టుదు నంచుఁ జూచెదే
యూరక యున్న జాల్వెఱతు నుండు మెఱుంగుదు నిన్నుఁ బోల ది
క్కేరడ మిట్టిగోల కెఱఁగింపక యెవ్వరితోడఁ జెప్పుదున్. 462

క నావిని వెండియు నలయి, చ్చావతి పతిఁ జూచి పలికె సరసత నేనై
కావలెనని వేఁడుకునఁట, నావలనం గనలుపుట్టునా యింతైనన్. 463

క. వేడుకపుట్టెడు విన నా, తోడు సుమీ చెప్పకున్న దోషములేదే
చేఁడియఁ బోయితి వనఁ జలి, వీడి కృషీవలుఁడు నవ్వి వెలఁదికి ననియెన్. 464

ఉ. ఒట్టవు సత్య మే నెఱుఁగ నొండొకబోగము దానిఁ గాంచికా
పట్టణమందుఁ గూడి గడపై మనవాకట నాడి పద్యముం
గట్టినపీటిపంజగుతి గాఁ దిరుగాడ నెఱుంగవేమొ నా
చుట్టటికంబునం బ్రియము సుమ్మిఁక మాటలు వేయు నేటికిన్. 465

ఉ. నావిని గోరగింప నయనంబులు విస్ఫురితాధరోష్ఠయై
యావెడమాయలాఁడి యను నాతని కోరి మెఱుంగుబోఁడు లే
కై పడినైన వేఁడుదురు గాదె మొఱుంగు లెఱుంగఁగోరువా
రై వినరానిమాట లకటా మగవానికిఁ జెప్పవచ్చునే. 466

క. దాపురము లేక యీక్రియ, గాపురములు సేయుచున్న గరితలతో నీ
తీపువములు వాక్రుత్తురె, కాఁపుల నినువంటివారిఁ గానవె తులువా. 467

క. అని కలసి పులుకపులుకునఁ, దనుజూడం జూడఁబట్టి తన్నం గొట్టెన్
దనివిసనఁ దిట్టె ననలుం, గొనబుగ రొద మగని దెగనికొండాటమునన్. 468

ఉ. కావర మెత్తి యిట్లు తనుఁ గాఁతియఁబెట్టుచు నున్నదాని ని
చ్ఛావతిఁ జూచి లేచి రభసంబున రెడ్డవపల్కె నోసి నీ
చేప రొయిఁతింగిఁకాదె మును జెప్పక గుంజిలిపెట్టియున్కి నీ
వే పుదన్న వేఁడుకొనవే మఱియేనయి చెప్పినాఁడనే. 469

క. నాతోడని నన్నడుగుట, యీతెగుదెంపునకు ముగిసె నిఁక నేమనుచున్
రాతికొడు కతఁడు హాలసం, జాతకిణాశ్మాతికఠినశయమునఁ జఱచెన్. 470

వ. ఇట్లు వ్రేటుపడి దండతాడితభుజంగియుంబోలె నమ్మోహనాంగి నింగిముట్టినయలు
కం బట్టిన సికవీడి నిలువంబడి యిలువెలువడి. 471

క. ఆడికలం బడితినొ అం,కాడితినో యిల్లు ముంగిలననో తఱితోఁ
గూడననొ నీళ్లవననో, కూడునె యిల్లాలి నన్నుఁ గొట్టం దిట్టన్. 472

క. విరసమునఁ గొట్టుపడి నా,సరిగరితలలోన బ్రతుక సైఁతునె మఱినే
నురెఁ బోదు త్రాటఁబోదున్, ధరియింతునె సైఁపు మింతదడ విచ్ఛోటన్.

క. ననుఁ గన్నతల్లి ప్రజలకు, వినిపించినపిదప ననుచు వెసఁ బుట్టిల్లం
దునికి యటకేగు కైతవ,మున నుపవల్లభునినికటమున కదిపోయెన్. 474

క. ఏతెంచి నిర్ణిరుద్ధ, ప్రీతి న్మణిమంతుఁ గ్రుచ్చి బిగికౌఁగిటవ్రా
జ్ఞాతపృథుప్రథనంబున, శాతోదరి పెనఁగె రెండుజా లవ్వేళన్. 675

క. విసువక చనునెమకెడున,వ్వనిపాఁపఁడు తల్లి దాఁపుఁ బాయుటఁ గడువె
(క్రూసమున నాఁకలి గొని తా,) నసురుసురై చెవులు గింద్రు మున వాపోయెన్.

వ. అయ్యేడ్పు విని యూపపతికి నయ్యువతి యిట్లనియె. 477

చ. అడలెడుఁ జంటిపాఁపఁ డదె యాకొని వానికి నేను జన్నుబా
లిడి చనుదెంతు నింటిమగఁ డింతయెఱుంగక యుండ నీవు నా
యొడన వసించి యేమినిసువేడ్చెడు రెడ్డన నాకుఁ దెల్పుమం
చడుగు మతండు చంటికొఱకై యని నిక్కువ మొప్పఁ జెప్పెదున్. 478

ఉ. చెప్పినఁ దల్లి యొందరిగెఁ జిన్నికుమారుని డించి సర్వముం
జెప్పఁగదయ్య యివ్విధముచిత్రము నాకని వేఁడు మాతఁ డి
ట్లొప్పనిమోముతో నను దురుక్తులఁ బల్కుచు మంకుబుద్ధి యే
తప్పునులేమి నిల్వెడలి తల్లిగృహంబున కేగె నంతగన్. 479

క. నావిని మాయాతనితో, నీవను నుతు విడిచిపోయెనే యకటా నీ
దేవియుఁ బుట్టింటికి న,య్యో పలదని మాన్ప కెట్టులుండితి విచటన్. 480

ఉ. విన నిఁకేమి సేయఁగల మాకట నేఁడు కుమారుఁ బట్టు కె
ట్టినిశి రోసరించి విలు పొంపు మదీయవిభూతి వచ్చి నీ
కానక కన్నపట్టి కిదుఁ గాని ఘనస్తనగుర్ధ మంచు స
స్నాన మెలర్ప వాఁడు మనుమానము లేక తలఁ డోసరించినన్. 481

వ. పంతంబు చెల్లించుకొనుదాన నని చెప్పిన మణిమంతుం డమ్మాటలు గాఁపుకొడుకున
కెఱింగించె నెఱింగించిన. 482

ఉ. ఉండెదఁ జెప్పినట్లు విలుపోపనియాఁకట నేఁడ్చి యేడ్చి య
క్కొండిన చంటిపాఁపఁ డిపుడేమగునో మఱి తేరు బిడ్డ లో
కం బిది వీఁడు నాకొడుకు గాఁడు భవత్తనయుండు సత్కృపా
మండన వీనిఁ బ్రోచికొనుమా యని పాలికిఁ డోసరించినన్. 483

క. అప్పలువచెలువ జారుని, దుప్పటిముసు కలవరించి తోరపుమురిపం
బుప్పతిలఁ గులుకునడలం, జొప్పొప్పడకుండ దనశిశువుకడ కరిగెన్. 484

తే. అరిగి పెరిగిన యాఁకట నతిచి యతిచి, యేడ్వ విడువనితనపట్టి నెత్తి పట్టి
కులికి చన్నిచ్చి పొత్తిపొత్తుల నమర్చి, మగని కెంగేలఁ జెనకి యమ్మగువ వెడలె.

క. అలరితనమున లీలం, గేలం దనుఁ జెనకి చనినగిరికుచ తనయి
ల్లాలని తెలియక పరుని, ల్లాలని యారెడ్డిబిడ్డఁ డడరు విరాళిన్. 486

శా. రావే నల్లనిగుమ్మ నీవనుచు నారాటంబునన్ రెడ్డి నా
నావిభ్రాంతులఁ గుబ్బతిల్లు నెడ వోవ న్స్వనకేతుండు కే
శ్యావైచెం గొఱకచ్చులం బొడిచెఁ గాలం గేల మర్దించె నా
పోవ న్నమ్మెటఁ గొట్టెఁ దిట్టెఁ జెఱునిప్పు ల్రాల్చె నేత్రంబులన్. 487

క. చేసెడువలరాయని కై, కాసములకుఁ గాక జడిసెఁ గాపుంగొడు కా
లో నుదతిఁ దెచ్చుటకు ని,ద్రాసక్తుని మీఁటెఁ జన్నుద్రావెడుకొడుకున్. 488

క. మీటుటయు మిట్టిపడి య,చ్చోట న్రుధిరంబు గ్రమ్మ స్రుక్కుచు నోడ లా
రాటపడఁ జంటిపాపఁడు, కాటుక కన్నీరు దొరుగఁ గావున నేడ్చెన్. 489

వ. అయ్యేడుపు విని యిచ్ఛావతి యుపపతి కిట్లనియె. 490

క. కొడుకుం గుత్తుకఁ జనుబా, లిడి నీతో రతులఁ బెనఁగ నేతెంచుచు నా
కడకేలం దాఁకించితి, గడుదెబ్బ కపుట్టి పొఱలఁగా మా రెడ్డిన్. 491

చ. తమకము పుట్టి నేఁ డదికతంబున రెడ్డన నిద్రఁబోవు లేఁ
గొమరుని నేడిపించె నదిగో తిరుగంబడి చన్నొసంగి ర
మ్మ మఱల నందు వచ్చుటకు బొమ్మని నీవనుపం దృఢానురా
గమునఁ బ్రియంబుఁ జెప్పి నను గౌఁగిటఁ జేర్చి సుఖించు దానికిన్. 492

శా. పోరం బోచ్చెఁ గదయ్య యాఁకటికి నీపుత్రుం డరో యింటి కిం
కారాదా రడిసాని యిట్లలుకలం గాఁబట్టఁగా వచ్చునే
దూరత్వోణి పసింపు చన్నొసఁగఁ బుత్త్రుం గూర్మి నిల్లాల నీ
తూరిన్ లోపలికంచుఁ బల్కు మతఁ డుండుం గొంది నంచాడినన్ 493

క. కలితనమునఁ జని యలనా, పలుకుం బంతంబు చెల్లుబడిగా రేద్దిన్
గలసి యొకముద్దుపుఁ గైకొని, పిలిచిన నీకిత్తు నేర పెట్టుదు మగనిన్ 494

వ. అని యుస్సు డప్పసాళి మణిసుంతుం దళిమిన నతం డది పలుకుమన్నట్లు పలిక
నమ్మాటలు విని కర్షకుం డుత్కర్షింపుచు నిట్లనియె. 495

క. ఎడగలుగ నుండెఁ దనమే, న్వడకెడు మటిపసులవంటి వారము చను బా
లిడుఁగాని పుణ్యమయ్యెడు, విడనాడక యిటుకుఁ బనుపవే యిల్లాలిన్. 496

క. నావానిమాటలకు లో,లో వెడవెడ నగుచు నింటిలోపలి కలయి
చ్చాభవతి పోయెం బోయినఁ, గోపరపుం బ్రేమఁ గాఁపుబోడు కవ్వేళన్. 497

ఉ. కౌఁగలించిపట్టి రతికిం బిలుబీకులు సేయ లోనుగా
కాఁకరిజంత నేఁ జెడితి నమ్మక సిగ్గులవాఁడవౌదు నీ
యాలనె వింతదాన మగనాల నరో తెకతేఱ నన్నుఁ బ్రా
లాలుపఁ జూచెదో తెగర మామగవార లెఱింగిరేనియున్. 498

ఉ. మేనికిఁ జేటుగాదె పులిమీసల నుయ్యెలలూఁగ మాను నేఁ
గానటువంటిదానఁ గొఱగానిపను ల్దలమీఁదవచ్చునే
రానిఁకఁ జాలుఁ జే విడువరా యని సూత్త్వరణంబున న్సరో
జానన పల్కెన్ వాలికుఁ డాజగజాఁగకుఁ బ్రీతి నిట్లనెన్. 499

క. ఇటువంటిదాన వేలా, చిటిపొటికెంగేల నన్నుఁ జెనకితి నిను బా
యుట ప్రాణంబులఁ బాయుట, కుటిలాలక కరుణలేదకో యిట్లాడన్. 500

క. అని బాఁతిఁబాఁతిపెట్టిన, పెను బ్రాతవరాలసోలఁ బెకలించి ఘన
స్తన కిచ్చి త్రుచ్చి కౌఁగిట, నెనయించెం బంచబాణుఁ డెసకొల్పంగన్. 501

క. అది యాత్తెఱఁగున నతనిన్, గదియంబడనిచ్చి వెఱపుగలదానిగతిన్
గుదులుకొను నేలబుసకో, బ్రైద విను నే నెట్లు చేపడితి నను నడలున్. 502

క. పోవలె పడిగా పడిగా, శేవయ్యా ప్రక్కలోన లేకుంటే నేఁ
గావఁడు మగఁడని యలయు, చ్చాభవతి కర్షకునిఁ ద్రోచెఁ జదికిలబడఁగన్. 503

వ. కరంపాతంబుకంటె మున్నుగా లేచి యప్పలుకవచెలువ [illegible] కన్నులసొం [illegible] పామతింపఁ
జని విత్తమిచ్చి పంతంబు చెల్లెఁగదా యని వారుని నటకరంబున జతిచి దక్కలి

గింతపెట్టె నప్పుడు చతుర్ఘటికావశేషంబుగా రాత్రి చనియె దిక్కులు ప్రకాశ
ప్రతతిం బొందెఁ బిచ్చుకలు పిచపిచ మనియెఁ గాకంబులు గూకలిడియె దధిమ
థనఘుమఘుమధ్వానంబులు సెరసె గోవత్సకోలాహలంబులు వినవయ్యె నయ్యెడ
గృహంబు వెడలి పెరటు చొచ్చి వచ్చుటకు విహారభద్రుండు పోయినఁ గనువేచు
కునియుండె. 504

క. అపు డిచ్ఛావతి యచ్చో, నుపవల్లభు నిలువఁ బనిచి యొండొక యిలుసొ
చ్చి పాదవుగల మచ్చుపయిం, గపటవ్యాపార మమరఁగాఁ గూర్చుండెన్. 505

క. వాలికుం డాలోపల లో, పలికిం జనుదెంచి మచ్చుపైఁ దనయిల్లాల్
నిలిచినతెఱఁ గెఱుఁగక యపు, డిలువెడలినబుద్ధి నిశ్చయించి కనలుతోన్. 506

ఉ. ఈలువు వంగడంబు గల దీజవరాలని యాలి రోఁకరో
క్కాలిడి యొట్టిఱంకు తడక న్వరియించితి దీని నక్కటా
చాలు సహింప దీచెసఁటిసంగతి యొండొకమాఱు పన్నియో
యాలరిజంతఁ జంపి సుఖినై యొకదిక్కునఁ బెండ్లియాడెదన్. 507

వ. అని పల్కుమని యాడుగతిని మోసంబులు దీయుచుండ నయ్యండజయాన మచ్చు
డిగ్గ నుఱికి యెదుర నిలువంబడి యిట్లనియె. 508

ఉ. ఈలువు వంగడంబు గలదే మను బోంట్లకు నీకుఁ గాక రో
క్కాలిడి యిట్టిఱంకుతడక న్వరియించుట రోఁతగాదె నీ
కేలసహింతు నన్ను మఱియింపు మొకానొకచోటఁ బెండ్లిఁగ
మ్మాలనె నీకు నేఁ దగుదునా చను నీ కిటులాడ నిచ్చలున్. 509

ఉ. నిక్కము రెడ్డిబిడ్డవని నిన్నది నమ్మి గృహంబుఁ జేరి యీ
దిక్కున నున్నమాత్రసుదతి న్మనుపిచ్చి రమించినాఁడ వి
త్తైక్కులి ఱంకు నాకుఁ గలదే యని ముందలఁ బట్టి యీడ్చి యా
రక్కసదన్ను ముక్కు చెదరం జరణంబున వాని నెవ్వడెన్. 510

ఉ. తన్నిన వాఁడు తచ్చరణతామరసంబుల వ్రాలి నిన్ను నే
మన్నది లేదు నావలన నన్నియు నేరము లోర్చుకొమ్ము నా
పిన్నతనం బొకళ్లచెవిఁ బెట్టకు పెట్టిన సిగ్గుపోవు నా
వన్నియ సన్నమా నగరివారికి దండుగఁ బెట్టనిమ్మగున్. 511

క. చెఱుపకుము కాఁపురంబని, పతిపరి యగుతాల్మి నట్లు ప్రార్థింపంగాఁ
గుఱుఁగట సేగుచుఁ దలవరు, లరిమురికక్షకునిమాట లాలించి తగన్. 512

క. గిలుకలు వైచిన గుడియలు, ఘులుఘుల్లున మ్రోఁదిక్కొనుచుఁ గదిసెం జని యా
వాలికునిఁ గొని చని నగరికి, తలవల్లభు మ్రోల నిలుపఁ దప్పేర్పడఁగన్. 513

క. నరపతి దంతముగఁ గొని యా, ప్పూరి వెడలం గొట్టె నపుడు భువనచరాదు
ల్పరియాలను నీకు సుదా, హరణం బిది యనుచు వానరాగ్రణి చెప్పెన్. 514

వ. చెప్పి వెండియు బహుమానుండు. 515

క. కులువా నీయిల్లా ల,య్యాలి వేణికిఁ దోడుబోయినది దానిమ్మపో
త్తులకుఁ దెగఁ జూచితివి నీ,తలద్రవ్వను బొలిసిపోయెదవు తటువాతన్. 516

క. చేపడినసొమ్ము నూరం,బై పోయె న్నోసమయ్యె నని యంతస్సం
తాపమునఁ బొక్కి పొఱలకు, మీపాటిం బొమ్ము చాలు నింటికిఁ గ్రకచా. 517

క. క్రౌంచామూఢుని నిను ద,క్కించుట యన నెంత సింధుకీలాలమునన్
వంచింపఁబడదె మున్నొక,వంచక మఖిజాతకమఠవల్లభు చేతన్. 518

క. నావిని కాననచరగో, త్రావరు నీక్షించి పలికెఁ గ్రకచుఁడు నయవి
ద్యావై భవగుణసుభగం, భావుక వివరింపు మాయుపాఖ్యానంబున్. 5 9

ఆ. కుటిలుఁ డప్రరోజసుఁడు వీఁడు వీనితో, నేటిజోలి నన్నుబోఁటి కనక
వివరపుట్టఁజెప్పవే నిష్కళంకస్వ,భావ నావుఁ డలరి ప్లవగవిభుఁడు 520

వ. క్రకచునకు నక్కథఁ జెప్పందొణంగె. 521

సీ. కలిగొట్టు మోఁదుగు కానుఁగు గలుగువావిలి మేడి నేరేడు సెలసు బలుసు
మఱ్ఱి మంకెన మద్ది మారేడు బూరుగు గోరంట లొద్దుగు క్రోవి రావి
జావ్వి మామిడి జీడి సురుగుడు మొలఁగుపాపట చంద్ర పనిరిక పాల రేల
పొన్న బొట్టుగు పోఁక పొగడ దాడిమ మిప్ప గుముడందు గురువింద గోను రేను

తే. చిల్ల చింత మొగలి చీకిరే ఋడుగ, నిమ్మ తమ్మ తుమకి నెమ్మి జమ్మి
వేగి వేము మొదలుగాఁ గలమ్రాకుల,కాన నగుచు నొక్క కాన మెఱయు. 522

వ. కరపుటికాంతరాళచులుకక్రమణాయితసింధుసర్వతః
పరివృతకృత్పరోదములు వానిన దఘ్నటజాన్యపాణిజ
ఝరితములై నభోగతికిఁ జాలక పల్వలము ల్భజించె నాఁ
గర మఱు న్నమగ్రబలకాయము లవ్వనికొలులాయముల్. 523

ఉ. ఆహ్మాతజంతుభీషణబలాభ్యుదయాప్తి గుహానురక్తి గో
త్రాహితప్రాప్తి వజ్రకఠినాతిశయాకృతి శౌర్యగర్వరే
ఖాహమికం బ్రసిద్ధరుధిరామృతపారణజంభదానవో
త్సాహవిఘాతిచందమునఁ దద్గహనంబునఁ గ్రాలుబెబ్బులుల్. 524

మ. చరణప్రాంతచరిష్ణువు ల్నిరుపమోచ్చస్థానసంక్రీడన
స్ఫురణం జన్మఘనత్వమంద నరుదెంచుం గీడు మీ కంచు మ

త్సరబుద్ధిం బలెఁ జెందు మేఘముల దంతత్రోటికోటిం జలా
హరణారంభణజృంభణంబులు దదీయవ్యాళశుండాలముల్. 525

మ. తనరస్థూల్కృవిసంధివాండభువనధ్వాంతచ్ఛిదాచంచువు
ల్వనఁజెప్ప న్వెలుఁగీమహాతిమిరపాళి న్వ్రచ్చిపోఁ ద్రోలఁ దే
ఖని రథ్యోత్థరజోదర స్తిమితదిఙ్మాభోగుఁడై హేళిగ
న్గాన నగోత్తరాటవి న్మనుగెలుంగు ల్గుంపులై వేసవిన్. 526

శా. పైపైఁ బ్రాణివధప్రధానగుణ మొప్పం గౌరగారద్యుతుల్
దీపింప న్విషమాంబరభ్రమిఁ బ్రభీతిం జేయ నత్యుత్కటా
టోపం బుగ్రగజావ్యాతివ్యసనకండూలంబుగా నుండుగుం
పై పంచాస్యము లయ్యరణ్యమునఁ బంచాస్యప్రకారంబునన్. 527

శా. క్రిందై వెల్వడు ఘుర్ఘురధ్వని మృదంగస్థాయిగాఁ దాలుని
ష్యందస్థూలవిశాలలాలసవరంబై యొప్పు శృంగోద్ధతిం
జెందుల్ ద్రొక్కఁ గుదుంగ రంగముల నిస్సీమత్వరాతిభ్రమిం
బందుల్ దిఙ్మృగయుచ్ఛిదాగుణపరిస్పందుల్ దదుగ్రాటవిన్. 528

క. అలఘుతరవారిధారా, దళితప్రతికూలసకలధరణీభృత్సం
కులమై యొక కెలయే ల, ప్పొలమున జగదేకవీరుపోలిక నమరున్. 529

వ. అది రామలక్ష్మణాలంకృతంబై పంచవటస్థానంబును సత్వసంపన్నంబై సమీర ణంబును గజగవయ విహారయోగ్యంబై కిష్కింధానగరంబును సుపానీతపరమ హంసంబై వేదాంతశాస్త్రంబును సఖండశబ్దక్రియానిరూపణంబై వ్యాకరణం బును బ్రశోధితనిగమజాలంబై ధర్మంబును ఘనరసప్రధానంబై విద్వత్ప్ర బంధంబు ననుకరించిన యమ్మహాప్రవాహంబున. 530

క. నీతికళానిధిగలఁ దళి, జాతుం దనుకమఠవిభుఁడు సంతతపంక
స్థాత్మత నొందియు నద్భుత, మాతం డేపంకఁ బంక మంటక తిరుగున్. 531

శా. ఆతాఁ బే లోకనాఁటిరేయి ధరణీవ్యాపారలిప్సాపరం
బై తానంబులఁ బాసి తీరశరత్పణ్యావీథుల న్నిల్వ భూ
జాతచ్ఛాయలశీతలానిలకృతాంచద్వాలుకాలేఖికా
ప్రాతాభ్యక్రముల న్విశృంఖలగతి న్వర్తించె వర్తింపఁగన్. 532

చ. అతిమితి చిప్పనాఁ బొగులు నాఁకట బ్రుంగుడువంగుడై యొడల్
నుఱుకుఱు స్రుక్క నయ్యడవిలో నొకనక్క తటస్ఫుటంబులన్
పొతియలఁ ద్రోక్కఁ బొన్ని వెలిభూమికిఁ దార్చిన యొండ్రి తండముల్
గొఱుకుచు వచ్చి వచ్చి యలకూర్మముఁ గాంచి ప్రహృష్టచిత్తమై. 533

క. ఘనరభసంబునఁ గదియఁగ, జనునప్పు డక్కమఠవిభుఁడు స్వగతంబున ని
ట్లని తలఁచె నిష్ప్రియ మాడుఁడ, వనియుండుదు నేఁటితుదకు నది బొంకయ్యెన్. 534

ఆ. సకలదుష్టజంతుసంక్రాంతజలదుర్గ, సీమనుండు వెట్టచెట్టలేక
చెడుగుఁబాము గాముచేఁ బెద్దమీనుచే, నీరుకుక్కచేత నెగడుచేత, 535

ఆ. నొయ్యపుర్వు గ్రొవ్వి కోధోపనుంక్త, కాగసి తెగినపగిది నిట్టులేల
జలతలంబు విడిచి చనుదెంచి నా బుద్ధి, పుర్వుమేయుఁ జెట్ట బొందఁ గంటి. 536

క కాలంబు దాఁట నెవ్వరు, చాలుదు రని పగచి నిరవసాదవిషాద
జ్వాలం దూలి కబంధచ, రాలంకరణంబు వపురుపాహితకంబై. 537

క. రాతింబలె నతినిశ్చల, రీతి న్నిలుచుటయుఁ గని గరీయఃక్షుద్బా
ధాతురకృశంబు జంబుక, మాతతదంష్ట్రికలఁ గచ్ఛపాగ్రణిఁ బట్టెన్. 538

క. పొదివి తెకతేఱఁ గలిగెం, గద నాకీకష్టమే నెకరుఁడని దానిన్
దుదకోఱలు కోరలుపోఁ, గొదలే కటునిటుఁ బొరల్చి కొఱుకుచు నుండెన్. 539

క. విఱుగుట గానక నెరయం, దఱతఱకలువాఱఁ గొంతదడ వది గొఱికెన్
గొఱికిన నొగులదు పగులదు, చిఱుమొఱకలుపోయెఁ బుల్లనిలె దంతంబుల్. 540

వ. ఇట్లు మృగధూర్తదశనదంశనసిర్వ్యళకలితమర్మంబై యక్కూర్మంబు తనలో నిట్లని వితర్కించె. 541

చ. జరుగదు రోసి పో విడువఁజాలదు వేసటలేక కోఱలం
గొఱికెడు దీనికేమితుద గోరము వాటిలె నాయుపాయ మం
దఱుఁ గొనియాడ నిచ్చనఁటినక్క దటాలునఁ డక్కఁ బెట్టి యే
మఱక ననశ్వరం బయినమన్గడఁ గాంచెద నీరుసొచ్చెదన్. 542

క. అని నిశ్చయించి ధీర, త్వనిరూఢుం డగుచుఁ గమఠవరుఁ డానక్కన్
గనుఁగొని యిట్లను నేలా, తను వ్రయ్యన్ మల్లిపోయెదవు పిసవెఱ్ఱిన్. 543

క మఱవక యేఁడులుపూఁడులు, గొఱికిన నాయొడలు మృదువగునె నీకేలా
వెరవిడిచందము పుట్టెన్, దరిదీనికి వెరవుఁ జెప్పెద న్వినుమర్థిన్. 544

క. నానకమృదుమార్గము నకు, రా నేరదు మేన నీచరణ మనఘా నా
పై నునిచి యేతదంబు, స్థానములోఁ బెట్టు కొంతదడ వట్లయినన్. 545

క. చెన్నార నప్పుడు చేసిన, వెన్ననలె స్నిగ్ధతనగుదు విపులవపాసం
పన్నము నుమ్మీ తను వాఁ, కొన్నమహాత్ముఁడకు నీకు గుడువఁగవచ్చున్. 546

క. తనివిసవఁ దినకపోవని, మనమునఁ దలపోసి రోసి మనుగడపై నీ
కనువైనవెరవుఁ జెప్పితి, నని కూర్మప్రవరుఁ డాడె నట్లాడుటయున్. 547

వ. అప్పలుకులు సిద్ధాంతీకరించి యవ్వంచకుం బట్లుచేసెఁజేసి ముఱియాత్రయాత్ర మూ
కుండ యయ్యభిజాతున కిట్లనియె. 548

క. తడవయ్యె నీటిలో ని, న్నిడి మే చేమైన నానెనే తనివిసనన్
గుడువవలె నిజముఁ జెప్పుమా, జడియక నీ వనిన వారిసత్వము తనలోన్. 549

క. ఈవంచకంబు నామా, యావాగురఁ జిక్కి దక్కి నసుపంచకమున్
జావిర్భూతోత్కలికా, ప్రావృతమై యపుడు కచ్ఛపం బిట్లనియెన్. 550

క. అనుమోదకమంటఁగ నా, నె సమృద్ధము లంగకములు నీపాదముక్రిం
దిసుమంతనాన దెవ్విధి, మెసవెదు నీపంటి కెట్లు మృదువై యుండున్. 551

క. మిత్తినగుఁగాని శీఘ్రము, గుత్తముగా వెన్నుద్రొక్కి కొనియున్నపదం
బెత్తుము నీరంటఁగవలెఁ, జిత్తము సుఖపారణావశీకరమైనన్. 552

క. పోఁగుఁగఁబో యీ వాఁకట, జాగేమిటికంచుఁ బలుక సంత్సుద్బాధా
జాగరణబుద్ధి జంబుక, మాగోచరమాట నిశ్చయము పొమ్మనుచున్. 553

క. పై దారుణముగ నూఁదిన, పాదము దివియుంటయు గచ్ఛపము సంతోష
ప్రాదుర్భావప్రాప్తము, హ్లాదం చద్వేగ మగుచు నుఱుపడిఁ బఱచెన్. 554

క. క్రకచా యీచాడ్పునన, క్కసమోసము గల్గియుండఁగా మఱి నినుబోఁ
టికిఁ దగులు టెంత యని కీ, శకులాగ్రణి చెప్పి మఱియుఁ జలచరుఁ బలికెన్.

క. వెడమాయనక్క మాటల, కడవికిఁ జని తిరిగి వచ్చి యప్పటియుండా
నడవిఁ బడి బడుగుహరిచేఁ, గడతేఱినగర్దభమ్ము గాఁ జుమ్ము శఠా. 556

క. అనినవిని శింశుమారుఁడు, వనచరు నీక్షించి యింతవాఁడవు గాకుం
డిన ముదిసి ముప్పుదనుకా, మనుదే యిది తెలియఁబలుకుమా వినవలతున్. 557

వ. అని యడిగిన బహుమానుండు. 558

సీ. కలదొకదుర్దాంతకాంతార మరవిందబంధుఘృణ్యంతర్ధి పాదపంబు
దీర్ఘదంష్ట్రాభిఖ్యఁ దేజరిల్లుమహోగ్రసింహ మచ్చో నివసించియుండు
దానికి ఘటకాభిధానజంబుక మొకం డహరహం బాప్తకృత్యము లొనర్చు
నట్లు కొండొకకాల మరిగినఁ గర్మానుకూలత నసదృక్షుతక్షిరోగ

తే. మసృణతరవేదనాకంపమాన మగుచు, వెగ్గలంబైనధృతి జారి యగ్గజారి
పొలిలు నాపోవ నలమరుఁ బొక్కి స్రుక్కి, బోరగిలఁబడు నిట్టూరుపులు నిగుడ్చు.

క. ఈరీతిఁ గడుపునొప్పిం, గ్రూరాక్షి యుడికి గోఁడు గుడుచుచు నుండా
లారి యొకనాఁడు నిజర, క్షారసంఘటకుఘటకుఁ గనుఁగొని పలికెన్. 560

చ. తినదెసఁ జూచినాఁడవొకదా ఘటకా కటకాంతభూమికిం
జని యితగోపనం బమరఁ జంపి శరీరము ద్రచ్చి లోపలం

గనుఁగొనరైన గర్దభముకందనగాయ గ్రహించి తెచ్చి యి
చ్చట నిలుపుపాసిపోఁ జలిదిఁ జేకొని యుండెడు జీవితంబులన్. 561

చ. తడయకఁ జత్తుఁ బొమ్మనినఁ దచ్చరణంబుల సమ్మదంబునం
బడిబడి లేచి యప్పనికిఁ బొల్పడి జంబుక మేగి యొక్కచో
గడుకృశమైనదాని నొకగర్దభముం గని చేరి యిట్లనున్
బడలితి వేల రాసభ శుభంబగు నాకెఱిఁగింపవే యనన్. 562

వ. గర్దభంబు జంబుకంబున కిట్లనియె. 563

క. చాకలవాని కధీనమనై కోకలు మోసి తెత్తు నాపణవీథి
వ్యాకీర్ణవ్రీహికుష, స్వీకృతి మేన్ బ్రోతు నెట్లు చిక్కకయుందున్. 564

క. కానఁ గననిపాపకర్ముఁడు, తను నాహారాధివిధులఁ దనుపఁడు మేయన్
జననీఁడు కాలుగట్టు, న్ననుటయుఁ జమ్పుటయుఁ గాదు మద్విధ మనఘా. 565

ఉత్సాహ. మేను పొందుగాదు లేదు మేత సౌఖ్య మక్కటా
కైనవానిచేతిపేనుచందమైతి నంచు న
త్రాసనంబుతోడనున్న నాత్మ లేని నెయ్యమున్
గావరాఁ జెవంటిజంబుకంబు దాని కిట్లనెన్. 566

మత్తకోకిల. కానఁ గుంటివి గావు బీఁకువు గావు గర్దభముఖ్య ని
కేలయి ట్విధి నెవ్వచేఁ గృశియింపఁబోదము రమ్ము మ
త్కేలికాననశాద్వలంబులఁ గ్రీడసల్పఁగ మత్త్వసే
వాలఘుత్వము చాలు నీకు నవారివారితృణావళుల్. 567

క. అని చెలువు గులుకుపలుకుల, మనమూఱించుటయుఁ దేటి మనజానధీనం
బున నున్కి కష్ట మని ఖర, మన నుంబై నక్కబడి మహాటవి కరిగెన్. 568

క. అరిగినఁ బరిచితపటసం, భరమున్ ఖరము న్నివము క్తబలగర్దభశే
ఖరముం గురపము ఖరమున్, హరిపాలం బెట్టె నక్క యుక్కటికమునన్. 569

క. నెఱిసరిగ దానిపైఁ బడి, కఱపన్ లాఘవము లేమి గాళ్ళుద్చుచు న
ద్వ్యయువం గదిసిన న త్తెఱఁ, గెఱిఁగి ఖరం బదరి తిరిగి యేగుచు నుండెన్. 570

క. గునుకొత్తుచున్నగాడిదె, గనుఁగొని సింహంబు వలికె ఘటకునితో నీ
చనుఖరము దరిమికొన నా, తనువున వడిలేదు తెమ్ము దగ్గఱఁజేరన్. 571

చ. చనుమున నట్లకాక యని జంబుక మప్పుడు గర్దభంబుఁ జే
ర నరిగి యేలపోయెద కటా వసనంబులమోవ బస్తుఁన్
వనరఁగ వేడ్క యయ్యెడినో వల్దిటువంటికుబుద్ధు లివ్వనం
బునఁ గొన మేఁపు నీళ్లు గఱవో పతిమన్నన నీకుఁ జాలదో. 572

వ. అమ్మనిన గర్దభంబు జంబుకంబున కిట్లనియె. 573

క. కేసరివధ కుద్యోగముఁ, జేసిన నగ్గమక మెఱిఁగి చెలికాఁడా సం
త్రాసమునఁ దలఁగి వచ్చితి, గాసిలి ప్రాణములు తీఁపుగా యెవ్వరికిన్. 574

క. నావిని ఘటకుం డనుఁ దగ,వా వెరవఁగ నధిపుఁ డట్టివాఁడా నిను సం
భావించుట కిట్లొరయుం,గా వచ్చుట యిందుకేల గళవళమందన్. 575

చ. తవతవ గ్రొత్తక్రొత్త యగుటం జనియించెను నీకు నేఁడు రే
పవుటయుం మమ్ము మీరఁ జనునంతయు నీయడి కొంకనేల ర
మ్మవసర మిప్పు డంచుఁ జను నాఖరము న్మరలించి తెచ్చి గా
రవగుణ మెక్క నక్క మృగరాణ్ణికటంబున బెట్టెఁ బెట్టినన్. 576

తే కలుకుకలుకునఁ గుత్తుకఁ గఱచి విఱిచి, నక్క నక్కఱఁ జీరి ఖండాలవైరి
గర్దభము కుక్షి భేదించి కర్ణహృదయ, ముదయు దాహ్లాదమున దివ్య మోపనవక.

వ. ఏను సెలయేటిజలంబు లానివచ్చెద నని చెప్పి యాఁడు గామడగా నరిగిన. 578

సీ. ఖరశరీరము విప్పగా గొప్పలగుదంతకుంతసంఘంబులఁ గ్రుచ్చి క్రుచ్చి
మృగధూర్త మాకర్ణహృదయంబు భేదించి యది యనర్ఘ్యం బగు టెఱిఁగి కాఁడ
యతురంరంహము సింహ మాశించె భక్షింప నత్యాజ్య మివ్వస్తు వనుచుఁ దాన
భక్షించి పరిశుద్ధుపగిది నూరకయుండె నపుడు కంఠీరవ మరుగుదెంచి
తే. కొనవలయు నౌషధంబు దెమ్మనినఁ గొంకు, కొసరుతే కది పలికె నోకుంభివైరి
గర్దభాకారమున లేదు కర్ణహృదయ, మదియ కలిగిన నిన్నేల కదియవచ్చు. 579

సీ. అని నక్క తక్క కిట్లాడుమాటలు యథార్థీకరించి యాదల్పఁ దెరువులేమి
నుడిగెఁ గేసరి యూరకుండె న ట్లాపంచకము మహాకపటవాక్యములు నమ్మి
గహనమండలి పొచ్చి క్రమ్మఱ మఱియు నేతెంచి దుర్వ్యాధితద్విరదవైరిఁ
జేరి తద్దంష్ట్రిలదోరినఖరముగాఁ దలఁపకు నన్నని బలిముఖుండు
తే. పలుక నేమియు ననక యజ్జలచరుండు, లబ్ధనాశవ్యథాజాతలఘుగుణేత
రావిలపిపాస దీఱ నీ రానిచనియె, నద్భుతత్వరతోడ నిల్లాలిఁ జూడ. 580

క. అని విష్ణుశర్మ్మఁ డాదర,మునఁ జెప్పినరాజసుతులు ముదమున గురునిన్
గనుఁగొని పంచమతంత్రం, బనఘా మాతోడఁ జెప్పుమని యడుగుటయున్. 581

మ అతి హృద్బోద్బద్ధిపమోహ భక్తినతదివ్యవ్యూహ విధ్యార్జిత
క్రతుపుంజార్చితపాద వర్ధితపటుప్రహ్లాద పుణ్యవ్రతా
యతనాధ్వన్య జగత్త్రయీభరణవిద్యాధన్య త్రయ్యంతకీ
ర్తితపీతాంబర కృత్తిధారణశుగాధివ్యాధినిర్వారణా. 582

క. ఆదృతశుకముక్తిమహా, పాటవకిసలాతుమ నపదయుగనానా
వేదశిరఃప్రకటప్రా, సాదవ్యాపారదీనజనమందారా. 583

మాలిని. హరిముఖసురమౌళిన్యస్తపాదాంబుజాతా
పరహితరతధామప్రాంతయుక్పారిజాతా
పరుషతరవిలోకప్రాంశుభూతారిజాతా
చరణశరణరక్షాజాగరూకైకచేతా. 584

గద్య. ఇది శ్రీవేంకటనాథ కరుణాలబ్ధసరససాహిత్యనిత్యకవితావిలాస సకలసుకవిస్తుతిభాషణోల్లాస రాజకులపారావారపర్వశర్వరీరమణ నీతిశాస్త్రమార్గపరిశ్రమణ ధైర్యపర్యాయధిక్కృతనీహారపర్వతరాజకుమార నిస్సహాయప్రబంధనిర్మాణ భోజభూదార సుధామధుర భారతీసనాథ వేంకటనాథప్రణీతం బైన పంచతంత్రంబున లబ్ధనాశం బన్నది చతుర్థాశ్వాసము.

వ. సక్తుచూర్ణపాండురాకృతుండును విషాదవిహ్వలుండును నయ్యె నిది మనోరథరాజ్య
పాలనఫలం బనిచెప్పి యప్పల్లవాధర సుముహూర్తంబునఁ గుమారుం గాంచి
పంచమదివసంబున. 19

క. అతులలేనికుమారునిఁ, బొత్తులలో నునిచి గూర్చిఁ బురుషుని రక్షా
వృత్తికి నియమించి ధరా,భృత్తులితో రాజ జననిగృహమున కరిగెన్. 20

క. ఆలోఁ బెంపుడునకులము, బాలునకుం గాపువెట్టి బ్రాహ్మణుఁడు నికే
తాళిందమునకుఁ జనియెం, గాలోరగ మపుడు బిలముఖము వెలువడుచున్. 21

క. అలభూమిసురతనూభవు, తలిమంబునఁ బఱచి నూర్జితక్రోధసమా
కులమై నకులము చిలువన్, బలువాతన్ గఱచి ద్రుంచి పాఱఁగనైచెన్. 22

ఉ. ఆసమయంబున న్మహీసురాగ్రణి పుత్రుఁ దలంచి గాఢసం
త్రాసము పేర్మి లోఁగిటికి గ్రక్కున వచ్చుచు నుండఁ జూచి యు
ల్లాసరసం బెలర్ప నకులంబు ఫణిస్రవదస్రపంకసం
భాసితవక్త్రమై యెదురఁ బర్వి పదాబ్జములం బెనంగినన్. 23

చ. ప్రకటభుజంగమక్షతజపంకవిలిప్తముఖంబు నమ్మహా
నకులముఁ జూచి భూమిసురుఁ డాహతభీతపరీతచిత్తుఁడై
యొకగడెసేపు రిమ్మగొని యుండి పదంపడి తేటి నిప్పురీ
క్షకుఁ డసమీక్ష్యకారియును గావున రోషవశుండు గావునన్. 24

క. తిప్పడు చంపె న్వదనము, చెప్పకి చెప్పెడును రక్తసిక్తంబు నా
కుప్పాకలు పోలెఁ గలిగిన, యిప్పాపని దీనికేన యిచ్చితి మెసవన్. 25

క. సతిమాట మీర కన్న, త్సుతుదగ్గఱఁ గాచియుండఁ జూచిన నీదు
స్థితి వచ్చెనె నాకుత్సిత, మతిగూల న్నకుల ముచితమా కావలికిన్. 26

క. అని కన్నుల జేవుఱుగీ, లొక్కన లగుడం బెత్తి విసరికొట్టిన వెలికిన్
గనుగ్రుడ్లు వెడల నొప్పిం, బనివి యహో నకుల మపుడు ప్రాణము విడిచెన్. 27

చ. నకులముఁ జంపి పోయి సదనంబున భూమిసురుండు గన్గొనం
జికిలిమడుంగుపానుపునఁ జెక్కుచెమర్పక యున్నపుత్రకున్
బ్రకటభుజంగభంగములఁ బ్రాంతమునం గని చివ్వఁబోయి యే
టికి నిటుసేసితిం గలువరించి యయో నను రోయ నుత్తముల్. 28

వ. అని యుదరతాడనంబుఁ జేసికొనుచు బ్రాహ్మణుం డుచ్చైస్స్వనంబున రోదనంబు
సేయందొడంగె నక్కులకలంబు చేరువఁ బుట్టినింటను నికింజేసి యాకర్ణించి యాజ్ఞసే
ని గృహంబునకు వచ్చి బ్రాణేశ్వరు నాలోకించి. 29

క. కడిఖండ లైనపాము, కృడిది కడుం బ్రేమఁ బెంపఁ గా రాజిలు పెం
పుడునకుల మేలపాలిసెం, దడయక నీ వేటికిడ్చెదవు చెపు వనమా. 30

క. ఈలక్షణములలీలన్, జూలాతై యున్నజాయ సుగుణనికాయన్
వేలాతీతప్రీతిం, బాలితనిజగోత్రసమితిపతి యిట్లనియెన్. 7

క. దైవముకృప గలదానవు, గా వంధ్యాత్వంబు వీడెఁగా నీతికళా
కోవిదుఁ డగుసుతుఁ గనియెదు, గా వంశము వృద్ధిఁబొందఁగా నా కనుచున్. 8

వ. మనోరథంబునం బొట్టుపొంగలుగుమగనిం గని నగుమొగంబున ఘటప్రతిభటస్తని
యిట్లనియె. 9

క. బహుళమనోరథభీషణ, గహనంబునఁ జిక్కి వెడలఁ గాననినీచో
త్సాహనుఁడు చనుసక్తురజః, పిహితుం డగుసోమశర్మపితచందమునన్. 10

క. నావిని దేవికి విభులా, దేవుం డిట్లనియె గుణవతీ యెట్లట్లా
నీవీకథ నాతోఁ జెప్పు,మా వినియెద ననినఁ బతికి మానిని పలికెన్. 11

సీ. కలఁడు దాశార్ణభూతలమున నత్యర్థసారశర్ముఁడు సోమశర్మ యనఁగ
నతనికి నెనమండ్రుసుతు లందులో నగ్రపుత్రుండు పిత్రన్నభోక్త వాఁడు
కడుపారఁ గృష్ణపక్షశ్రాద్ధమున నొక్క భూమినిర్జరుగృహంబున భుజించి
యొకసక్తుఘటము పైతృకకర్తచేఁ గొని చని విజనప్రదేశమున నిలిచి
తే. ఘటము గలయంపిగా నీరుగా విపంచెఁ, బఱచి శయనించియెఱుఁగు గాఁ బాణి నిలిపి
యతఁడు లఱమోడ్చి ధనవృద్ధనై చరింతు, నని దురంతోద్యమంబున నతఁడు దలఁచె.

సీ. అవన నీసక్తు పమ్మెద నమ్మి యొకమేఁక గొనియెదఁ గొనకొని కొనిన మంద
కోకేట నొకరెంటి నీనెడునవియును నవియు వానికిఁ బుట్టినవియు నీన
బహువత్సరములకు బహుసహస్రంబులై నెగడెడువాని నన్నింటి విలిచి
సంతరించెద ధేనుశత మది పెట్టినకోడెలచే ధారఁ గొనిన చేల
తే. విరివిగాశైరవిత్తింతు వేళ్ళుగొలుచు, గాఁగ మామకసస్యము ల్గడుఫలించు
పంటకొలుచమ్మి కూర్తు నపారధనము, ఘనిమఁ డనినాకు నొకఁడిచ్చుఁ దనకుమారి.

క. దొడ్డతన మరసి యీక్రియ, గడ్డాయం బనిన విప్రకన్యకవలనన్
గొడ్డకొకసుతునిఁ గని యా, బిడ్డని మాసోమశర్మపేరే యిడుదున్. 14

క. ఆయర్భకుఁ డూర్జితగతి, హాయనపరిమితవయస్కుఁ డగుఁ బోషింపన్
సాయంతనమున గృహకా, ర్యాయత్తమనీషభామ యర్భాలకునిన్. 15

క. కరుణఁ దనచంక నిడుకొని, యరుగక యటువైచి పోవు ననునాలో భూ
సురుఁ డీపన్నిద్రాసం, భరముద్రితనయనుఁ డగుచు మఱియాలోనన్. 16

క. ధేనువు లేతెంచిన నటు, లైన న్వడిఁ ద్రొక్కు నాత్మజునిఁ దేవోసీ
వీని నిటువైచి పోఁదగు,నే నీచంకకు భరంబె నిసువానుకొనన్. 17

క. అని కలవరించి లగుడముఁ, గొని త్రిప్పుచు నిక్కువంబు కులసతి యనుచున్
జెనఁటిధరాసురుఁ డాగ్రహ, మున సక్తుఘటంబు భిన్నములుగా వైచెన్. 18

వ. సక్తుచూర్ణపాండూకృతుండును విషాదవిహ్వలుండును నయ్యె నిది మనోరథరాజ్యపాలనఫలం బనిచెప్పి యప్పల్లవాధర సుముహూర్తంబునఁ గుమారుం గాంచి పంచమదివసంబున. 19

క. అత్తులలేనికుమారునిఁ, బొత్తులలో నునిచి గూర్మిఁ బురుషుని రక్షా
వృత్తికి నియమించి ధరా,భృత్తులితో రాజ జననిగృహమున కరిగెన్. 20

క. ఆలోఁ బెంపుడునకులము, బాలునకుం గాపువెట్టి బ్రాహ్మణుఁడు నికే
తాళిందమునకుఁ జనియెం, గాలోరగ మపుడు బిలముఖము వెలుపడుచున్. 21

క. అలభూమిసురతనూభవు, తలిమంబునఁ బఱచి నూర్జితక్రోధసమా
కులమై నకులము చిఱుపన్, బలువాతన్ గఱచి త్రుంచి పాఱఁగ వైచెన్. 22

ఉ. ఆసమయంబున న్మహీసురాగ్రణి పుత్త్రుఁ దలంచి గాఢసం
త్రాసము పేర్మి లోఁగిటికి గ్రమ్మర వచ్చుచు నుండఁ జూచి యు
ల్లాసరసం బెలర్ప నకులంబు ఫణిప్రవదప్రపంకసం
భాసితవక్త్రమై యెదురఁ బర్వి పదాబ్జములం బెనంగినన్. 23

చ. ప్రకటభుజంగముక్షతజపంకవిలిప్తముఖంబు నమ్మహా
నకులముఁ జూచి భూమిసురుఁ డాహతభీతపరీతచిత్తుఁడై
యొకగడెసేపు రిమ్మగొని యుండి పదంపడి తేటి నిప్పరీ
క్షకుఁ డసమీక్ష్యకారియును గావున రోషవశుండు గావునన్. 24

క. తప్పదు చంపె న్వదనము, చెప్పక చెప్పెడును రక్తసిక్తంబయి నా
కుప్పాకలుపోలెఁ గలిగిన, యిప్పాపని దీనికేన యిచ్చితి మెసవన్. 25

క. సతిమాట మీర కన్మ, త్సుతుదగ్గఱఁ గాచియుండఁ జూచిన నీదు
స్థితి వచ్చెనె నాకుత్సుత, మతిగూల న్నకుల ముచితమా కావలికిన్. 26

క. అని కన్నుల జేవుఱఁగ, లోఁగొన లగుడం బెత్తి విసరికొట్టిన వెలికిన్
గనుగ్రుడ్లు వెడల నొప్పిం, బనివి యహో నకుల మపుడు ప్రాణము విడిచెన్. 27

చ. నకులముఁ జంపి పోయి సదనంబున భూమిసురుండు గన్గొనం
జికిలిమడుంగుపానుపునఁ జెక్కుచెమర్పక యున్నపుత్త్రకున్
బ్రకటభుజంగభంగములఁ బ్రాంతమునం గని తెచ్చఁబోయి యే
టికి నిటుసేసితిం గలువరించి యయో నను రోయ నుత్తముల్. 28

వ. అని యుదరతాడనంబుఁ జేసికొనుచు బ్రాహ్మణుం డుచ్చైస్స్వనంబున రోదనంబు సేయం దొడంగె నక్కలకలంబు చేరువఁ బుట్టినింటనునికింజేసి యాకర్ణించి యాజ్ఞసేని గృహంబునకు వచ్చి బ్రాణేశ్వరు నాలోకించి. 29

క. కడిఖండలైనపాము, క్కడిది కడుం బ్రేమఁ బెంపఁగా రాజిలు పెం
పుడునకుల మేలపాలిసెం, దడయక నీ వేటి కిచ్చెదవు చెపు వనఘా. 30

ఉ. నావిని బ్రాహ్మణుం డనియె నన్నుఁ బ్రియాత్మ మెలర్పఁ బట్టికా
గావలిఁబెట్టి పుట్టినిలు గాల్వఁగ నీవటుబోవ నేను నా
లో వివరంబు మాలి మృగలోచన ముంగిసనే కిశోరక
మ్మావిధి కొప్ప చేర్పటిచి జాటితి మందిరబాహ్యభూమికిన్. 31

క. ముంగిసయును మన్నిరయోగము, నం గదలక కాచియుండ నందును నాలో
నం గాలసర్ప మరుదే, ంచం గని భవదీయపుత్రరక్షాబుద్ధిన్. 32

క. తలఁ గొఱికి నఱికి భుజగ, జ్వలదస్రసాతిరక్తవదనముతో ద
వ్వుల కెదురువచ్చి నకులము, కలకంఠీ పెనఁగదొణఁగెఁ గాళ్ళకు వ్రేళ్ళకు. 33

తే. అపుడు పన్నగరక్తసిక్తాననంబు, బభ్రునేత్రంబుఁ గని గుండె పగిలి నొగిలి
తనయు నిర్జించెనిఁక నేటితాళి మనుచు,నువిద లగుడాభిహతి దీనియసురుఁగొంటి.

క. ఈయుగ్రాఘుం బేమిటఁ, బాయు నిశాచరుఁడఁగాక బ్రాహ్మణుఁడనె యం
చాయన యేడ్చుచుఁ జెప్పిన, నాయిభనిభయాన ఖిన్నయై మూర్ఛిల్లెన్. 35

వ. మూర్ఛిల్లి యొట్టకేలకుం దేఱి కన్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు సతి పతికి
గద్గదస్వరయై యిట్లనియె. 36

క. సుపరీక్షితము సుదృష్టము, సుపరామృష్టంబు మఱియుఁ సుశ్రుతముం గో
సుపురుషుఁడు నాపితునిక్రియ, నపరిమితాపత్పరీతుఁడై చెడినోవున్. 37

క. అనిన విని భూసురుఁడు సతిఁ, గనుగొని యోవంశపాలికా! మంగలి యే
పనిఁజేసి చచ్చె నీకథ, విననిష్టం బయ్యెఁ జెప్పవే నాకనుడున్. 38

వ. యాజ్ఞసేని యిట్లని చెప్పం దొడంగె. 39

చ. జడమతిభార్య యొక్కసటిసాని విదర్భనివీటనుండి సొం
పడరఁగఁ గర్భలబ్ధిఁ గడుపై కడుఁబైకొనుదండినొప్పలం
బడి యది పుత్రుఁగాంచి పిదపం బరలోకముఁ జేర నంతలో
నడల దొడంగె నాకటికి నారసి చన్నిడలేమి బాలుఁడున్. 40

క. చుట్టంబులు పక్కంబులు, కట్టడియై పేఁడు తల్లిగండము తలగా
బుట్టె నపలక్షణుం డికఁ, గట్టా యెవ్వారిజేయు పఁగా నున్నాఁడో. 41

ఆ. ఇంట నుండగూడ దిప్పుడ గొని చని, గుంటనైనఁ బెద్దకుంటనైనఁ
బెంటనైన వైచి యింటికి నరుదెం డ,నంగ నద్దురుక్త లాలకించి. 42

క. అయిఁడ్లఁ గూలి కుప్పట, లాయము గా నిరపధీనయై మనునొకవ
క్షీయసి వేఁగినమదిలో, బాయునితమి మ్రొక్కి నిలువఁబడి యిట్లనియెన్. 43

ఉత్సా. కన్నవారిపంక వారిఁ గానఁ బ్రాణనాథుఁడున్
మున్నెచచ్చె యేను గుంకముండ నెట్టు లేనుదున్
మున్ను వెన్క లేదు లేఁడు మూఁడుగాళ్ళవృద్ధనా
యున్నలాల పిని నీకె యందు వేఁడి మ్రొక్కెదన్. 44

మ. అరసాన్న గ్రహణానిశేషనతశేషాణ సౌఖ్యకృత్తైలసం
స్ఫురణాభావజటీకృతాలకననీషద్దైన్యతామ్యన్ముఖం
బరుష ప్రాక్పరిధానసంవృతనితంబ న్నిర్గతాలంబనా
జరతం గన్గొని యొండునాక నగరస్వామిల్ ప్రసాదించినన్. 45
క. వనిత పనిఁబూని వానిన్, దనయునిగాఁ బెనుచుకొనిన దత్పుకృతం బే
మని చెప్పవచ్చు విద్యా, ధనుఁడు గుణాకరుఁడు ధీరతరుఁ డతఁడయ్యెన్. 46
క. అతఁ డొకనాఁడు దారి, ద్ర్యాతురుఁడై ధాత నోఁచి యలసి మహీశ
య్యాతలమున నిదురించి మ,హాతేజోలాభమూల మొకకలఁ గనియెన్. 47
ఉ. చేరి కృతీయయామమున సెట్టి గలంగి పదుల్లసన్మరు
ద్భూరుహభంగిఁ గెంజడలు భూతివళక్షితమైన మేన నిం
డారఁగ గావికావు మసినంటినమోము సకత్మశుభ్రరో
చీరుచి సేవగింప నొకసిద్ధుఁడు వచ్చి సదాదరాయతిన్. 48
చ. అనియె నహో కిరాటతనయా వినయాదిగుణంబులందు నే
మనుజుఁడు నీకు సాటి యలమాట లటుండెఁ బ్రభాతమైననీ
కనుఁగవకు న్ఘనక్షపణకత్రయము న్గనుపట్టు ముంగిటం
బనివడి దానిఁ జంపు మది భర్మనిధిత్రయమూర్తి నుండెడున్. 49
క. అనిధులఁ బుచ్చుకొని ధని,పై నీతిఖ్యాతిరీతు లమరఁగ మనుమం
చానిత్యసత్యుఁ డరిగిన,మానస మలరం గిరాటమణి మేల్కనియెన్. 50
తే. మేలుకని భక్తిఁ బ్రణమిల్లి మేరనిలిచి,తల్లి యూరుజకులశామతల్లికనియె
నమ్మ యిమ్మందిరంబున నలికి ముగ్గుఁ, బెట్టు మిపుడు శుభంబు లభించు మనకు.
క. పలుకు విలంబన మున న,ప్పలితగృహం బలికి పూసి పసపుఁగం గు
గ్గులుముగ్గులు నిడి యుక్కర్త, నలఘుమతిం దెలిపె సనయుఁ డగుతనయునకున్. 52
క. క్షౌరమునకు సమయంబగు, టారసి నాపితుఁడు వచ్చె నాలోనైన
ప్రారంభమున నపూర్వవి, భూరూషక్షపణకత్రయంబును వచ్చెన్. 53
వ. వచ్చిన. 54
క. మే నుప్పొంగఁగఁ బెంజెర, కూన న్నగు లగుడమెత్తికొని ప్రాణంబుల్
పోనడఁచె సెట్టి యాలో, దీనత్రితయం బహో నిధిత్రయ మయ్యెన్. 55
వ. అయిన. 56
క. ఆనిధులఁ బుచ్చుకొని ధని,యై నాపితుఁ జూచి వణిజుఁ డాదృతి మెఱయన్
దీనారశతక మిడి మదిఁ, బూనినకౌతూహలమునఁ బొమ్మని పల్కెన్. 57
చ. వెఱగు జనింప నత్తెఱఁగు వెంగలిమంగలి చూచి కన్నుమి
న్నెఱుఁగక యింటి కేగి యటులేనును భూరినిధు ల్గడింతు నం
చటిముటి గొంటులేక లగుడాగ్రముఁ గైకొని యత్నమేమియున్
గరిపడకుండ నాక్షపణకత్రితయాగమనంబుఁ గోరఁగన్. 58

క. ఒకముగురు నిగురుగప్పిన, ప్రకటాంగారము లనంగ భస్మవిలిప్తాం
గకులు చనుదేర నాఁకపి, తుకతుకపో నడచె నాపితుఁడు చేసేతన్. 59

క. లగుడంబున మస్తకముల్, పగిలి పడ న్వ్రేయఁ జచ్చిపడి రన్నఁగ న
మ్మగురును మూఁగురు నిధిత్రయ, మగుటయు లే దనని మెఱసెనస్త్రము మొదదున్.

వ. అట్టి దుష్కృత్యంబునకుఁ బౌరులాహాకారంబు లొనర్చి రాత్మణంబ నగరరక్షకులు. 61

చ. పటురభసంబున న్బ్రదివిపట్టి దురాత్మక యిట్టివారి నేఁ
డిటునరె జేసి చంపుటకు నెవ్విధి నీమన సోర్చె వీరు ని
ష్కుటిలచరిత్రు లన్యులకుఁ గోర రొకింతయు గీడు వీరిపైఁ
గటకట మచ్చరం బెటులఁ గల్గె వృథా యిది పోల దెయ్యెడన్. 62

క. నిటలలిఖితాక్షరంబులు, కుటిలాత్మా మనుదెసల గొనబగు జటులం
జటులగతిఁ జంపితీవని, కటములు బొంగారఁ గ్రూరగతి వారంతన్. 63

క. ఆతనికిఁ దోడిపడె న, బ్భితులపాదముల సరసఁ బెట్టి భుజాహో
తికుతి దునిమిరి ధర నప, రీక్షితకార్యులు భజింపరే యాపదలన్. 64

చ. ప్రశమనరేఖఁ బాదమునఁ బ్రామి మహో యవిశేషరోషసం
పశుఁ డగుమన్ ధరాస్థలి నవారణ నెవ్వఁడు వేగిరించి సం
భృశతరకార్యము ల్సలుపుఁ బెద్దయు వేయును నేల సర్వదు
ర్దశలు గలంచు వానిఁ దము దా గుణలుబ్ధులఁ బొందుసంపదల్. 65

వ. కావున నీవును నాపితునకు దోడుబోయినవాఁడ వని ప్రాణేశ్వరుం దూరెను వారు
సుఖస్థితి నుండి రని విష్ణుశర్మండు చెప్పిన విని నీతికథావర్ణనంబున సుదర్శనకుమా
రులు లబ్ధవర్ణులై పూర్ణులై తండ్రి నలరింపుచుండిరి. 66

మ. సతతశ్రీభృతరాగదేహకృతశోభాభాగరత్నాస్థిదా
మతటిత్తారకయుక్తవారిధరసమ్యక్కాయ చిద్గేయ ష
ణ్ముతమోహావృతికర్తృకామహితగానప్రేమ గోపాంగనా
శతచామీకరచామరానిలచరాంచత్ఫాలలోలాలకా 67

క. హాటకమణినూపురనృక, రోటీకమలాప్తచరణ రుచిరాగ్నిశిఖా
పాటీరభసితపల్లవ, పాటలమందారపాదపప్రతిమానా 68

మాలిని త్రిపురరిపునరస్త్రీతీవ్రమానచ్ఛిదాఢ్య, నిపుణతరవిహారా నిత్యసంతోషపూరా
జపకతణచణార్యాసక్తముక్తాభిగమ్యా, త్రిపటుతనువిలాసా దివ్యధామైకవాసా. 69

గద్య. ఇది శ్రీవేంకటనాథ కరుణాలబ్ధ సరససాహిత్యనిత్యకవితావిలాస సకలసుకవి
స్తుతిభాషణోల్లాస రాజకులపారావారపర్వశర్వరీరమణ నీతిశాస్త్రమార్గపరిశ్రమణ
ధైర్యపర్యాయ ధిక్కృతనీహారపర్వత పర్వతరాజకుమార నిస్సహాయప్రబంధనిర్మాణ
భోజభూచారసుధామధుర భారతీసనాథ వేంకటనాథ ప్రణీతం బయిన పంచతం
త్రంబున నసమీక్ష్యకారిత్వ మన్నది సర్వంబును పంచమాశ్వాసము.

చెన్నపురి: 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1924.